

**Eindrapport
Evaluatie van de brand
in De Punt op 9 mei 2008**

I. Helsloot
E. Oomes
R. Weewer

Het evaluatieonderzoek naar de brand in De Punt op 9 mei 2008 is uitgevoerd door en, waar het de deelonderzoeken 2 t/m 5 betreft, onder verantwoordelijkheid van de onderzoekscommissie 'Brand met dodelijke afloop in De Punt op 9 mei 2008' bestaande uit I. Helsloot, E. Oomes en R. Weewer.

Auteurs/onderzoekers

Hoofdrapport: I. Helsloot, R. Weewer en E. Oomes

Deelonderzoek 1: Brandontwikkeling en brandweeroptreden van de melding tot en met de berging van de omgekomen brandweermensen (I. Helsloot, R. Weewer en E. Oomes)

Deelonderzoek 2: Grootschalig brandweeroptreden (R. de Wit en J. Meerenburgh)

Deelonderzoek 3: Functioneren van de multidisciplinaire teams COPI, ROT en GBT (A. Scholtens en J. Groenendaal)

Deelonderzoek 4: Voorlichting (A. Scholtens en J. Groenendaal)

Deelonderzoek 5: Psychosociale opvang en nazorg (J.D. van de Ven, T. Wold en J. Groenendaal)

Met dank aan

De klankbordgroep Verkennend onderzoek brand in De Punt:

- René Hagen (lector brandpreventie NIFV)
- Peter den Oudsten (burgemeester Enschede)
- Cees de Raadt (deskundige brandontwikkeling)
- Astrid Scholtens (lector crisisbeheersing NIFV en Politieacademie).

De coördinatiegroep Onderzoeken bestaande uit:

- D. Bruijn (gemeente Hogeveen, afdeling Veiligheid)
- M. van Delden (hulpverleningsdienst Drenthe)
- M. Holsappel (gemeente Tynaarlo)
- I. Kortleven (brandweer ZuidWest Drenthe en tevens voorzitter coördinatiegroep)
- R. Postma (regiopolitie Drenthe)
- J. Rosier (gemeente Tynaarlo, afdeling communicatie)

INHOUDSOPGAVE EINDRAPPORT

Inleiding op het eindrapport	4-9
Hoofdrapport: Evaluatie van de brand in De Punt op 9 mei 2008	10-33
Deelonderzoek 1: Brandontwikkeling en brandbestrijding van de melding tot en met de berging van omgekomen brandweermensen	34-67
Deelonderzoek 2: Grootschalig brandweeroptreden	68-100
Deelonderzoek 3: Functioneren van het COPI, ROT en GBT	101-168
Deelonderzoek 4: Voorlichting	169-202
Deelonderzoek 5: Psychosociale opvang en nazorg	203-249
Bijlagen bij het eindrapport	250
B1 Gebruikte afkortingen	251
B2 Overzicht respondenten	253
B3 Over de auteurs	255

INLEIDING OP HET EINDRAPPORT

Op 9 mei 2008 zijn bij de bestrijding van een brand in een bedrijfsgebouw in De Punt in de regio Drenthe drie brandweermensen om het leven gekomen. Anne Kregel, Raymond Soyer en Egbert Ubels probeerden via een binnenaanval de brandhaard te bereiken toen zij werden overvallen door een plotselinge branduitbreiding. Het duurde ongeveer drie kwartier voordat collega's hen konden bereiken. Zij waren toen al overleden.

De opdracht: een eerste verkennend onderzoek

Een dergelijk ongeval is vanzelfsprekend onderwerp van onderzoek door meerdere instanties. Al deze onderzoeken vergen vanwege de noodzakelijke zorgvuldigheid veel tijd. Voor nabestaanden, collega's en gemeente is echter een sneller eerste inzicht in de toedracht gewenst. In het bijzonder geeft zo'n eerste inzicht de mogelijkheid om als gemeente en als brandweer Nederland zo snel mogelijk te leren van dit ongeval. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Tynaarlo waarin De Punt is gelegen, heeft daarom de Nederlandse Vereniging voor Brandweezorg en Rampenbestrijding gevraagd een onafhankelijke onderzoekscommissie samen te stellen om zo spoedig mogelijk een eerste inzicht te geven in 'de mogelijke brandoorzaak, het brandverloop in relatie tot de inzet van de hulpdiensten en de adequaatheid van opleiding en oefening ter beheersing van dit type brand'. Dit *Verkennend onderzoek; Brand met dodelijke afloop in De Punt* is uitgebracht op 18 juni 2008.

Een van de belangrijkste conclusies van het verkennende onderzoek was dat het ongeval op 9 mei exemplarisch was in de zin dat een dergelijk ongeval in heel Nederland had kunnen gebeuren gegeven de huidige inzetprocedures, opleiding en oefening van de brandweer in Nederland. Een van de belangrijkste aanbevelingen voor brandweer Nederland was dat in industriepanden de brandweer de brand altijd defensief moet benaderen.¹ Dit advies is overgenomen in de regio Drenthe, maar ook in verschillende andere regio's heeft dat in het eerste half jaar na het uitkomen van het rapport al geleid tot aanpassing van de procedures.²

De opdracht: vervolgonderzoeken

De gemeente Tynaarlo heeft vervolgens haar verantwoordelijkheid voor een evaluatie van de gemeentelijke inspanningen na het ongeval volgens artikel 10g van de Wet rampen en zware ongevallen ingevuld door dezelfde onderzoekscommissie te vragen deze evaluatie uit te voeren. In het bijzonder heeft de gemeente Tynaarlo gevraagd om een evaluatie uit te voeren naar:

- het grootschalig brandweeroptreden op de plaats van het incident
- de wijze waarop de multidisciplinaire operationele en bestuurlijke coördinatie heeft plaatsgevonden
- de wijze waarop door de gemeente uitvoering is gegeven aan de publieksvoorlichting en de persvoorlichting
- de psychosociale opvang en nazorg aan de hulpverleners en de directe familie van de omgekomen brandweermensen.

---

¹ I. Helsloot, E. Oomes, R. Weewer (2008). *Verkennend onderzoek: Brand met dodelijke afloop in De Punt*, Gemeente Tynaarlo, p. 34. Het verkennend onderzoek is geactualiseerd opgenomen als deelonderzoek 1 in deze rapportage.

² Zie bijvoorbeeld het persbericht van 19 december 2008 waarin de hulpverleningsregio Groningen bekend maakt dat "de Bestuurscommissie Regionale Brandweer & GHOR Groningen (...) gemeentebesturen van de 25 gemeenten in de regio Groningen [adviseert] bij branden in industriepanden *in beginsel* te kiezen voor een defensieve inzet. (...) De consequentie van dit besluit is, dat brandweerkorpsen bij brand in een industriepand pas overwegen naar binnen te gaan als daar expliciet aanleiding toe is, zoals de aanwezigheid of dreiging van slachtoffers of als duidelijk is dat er geen risico is voor de eigen veiligheid."

De onderzoekscommissie heeft vier aparte deelonderzoeken laten uitvoeren onder haar eindverantwoordelijkheid naar elk van bovengenoemde aandachtsgebieden. Vervolgens heeft zij hieruit op metaniveau conclusies en aanbevelingen geformuleerd voor de gemeente Tynaarlo, het bestuur van de regionale brandweer Drenthe en de NVBR als branchevereniging voor de Nederlandse brandweer en rampenbestrijding.

Het voorliggende eindrapport bevat de bevindingen van de onderzoekscommissie en de opbrengst van de deelonderzoeken, inclusief de actualisatie van het verkennende onderzoek, zoals de onderzoekscommissie die gerapporteerd heeft aan haar gemeentelijke opdrachtgever.

Aanpak van het onderzoek

De onderzoekscommissie heeft, nadat zij in het verkennend onderzoek had geconcludeerd dat hier geen sprake was van een incident maar van een structureel probleem, het vervolgonderzoek vanaf het begin beschouwd als een 'exemplarisch onderzoek'. Dat wil zeggen dat zij ernaar gestreefd heeft om de bevindingen in de juiste context te plaatsen. Specifieke handelingen van organisaties en individuen rondom het ongeval in De Punt moeten in de eerste plaats in de context van landelijke ervaringen en onderzoeksbevindingen gezien worden. In de tweede plaats dient de specifieke context van een kleine gemeente in een landelijke regio te worden meegewogen. Teveel evaluatieonderzoeken door externe bureaus gebruiken immers ideaaltypische richtlijnen zonder na te denken over het beoordelingskader waardoor de leeropbrengst beperkt blijft.³

Al eerder werd door onder andere Kickert⁴, 't Hart⁵ en Cachet⁶ gesteld dat er nog te vaak een gat zit tussen de theorie en de praktijk. Volgens 't Hart wordt dit gat op het terrein van de crisismanagement opgevuld door consultants en ex-crisismanagers. Hun boodschap is simpel, herkenbaar en bruikbaar, maar berust niet zelden op een zeer beperkte empirische basis. Het gaat daarbij vaak om een gering aantal dramatische, goed gedocumenteerde of persoonlijk doorleefde crises. Het gevaar bestaat daarbij, zo vindt 't Hart, dat mythevorming optreedt en dat algemene lessen worden aangeprezen die in feite ontleend zijn aan zeer specifieke, tijd- en plaatsgebonden ervaringen.

De onderzoekscommissie heeft verder bewust ervoor gekozen om de deelonderzoeken voor het grootste deel te laten verrichten door ervaringsdeskundigen op de verschillende deeldomeinen afkomstig uit de brandweer. Deze werden begeleid door de onderzoekscommissie en een ervaren incidentonderzoekster. Het doel van deze constructie was tweeledig: in de eerste plaats garandeerde de inbreng van deze deskundigen dat de genoemde contextuele factoren werden meegewogen. In de tweede plaats verhoogt deze constructie de kennis binnen de landelijke brandweerorganisatie in

---

³ Zie H. de Bruijn (2007). *Een gemakkelijke waarheid, waarom we niet leren van onderzoekscommissies*. Den Haag: NSOB.

⁴ W.J.M. Kickert (1993a). *Veranderingen in management en organisatie bij de rijksoverheid*. Alphen aan de Rijn: Samson H.D. Tjeenk Willink, pp. 16-32.

⁵ P. 't Hart (1998). 'Crisismanagement; ordeherstel of conflicthantering?' In: Rosenthal, U., A. Boin, M. Kleiboer & M. Otten (red.) (1998). *Crisis. Oorzaken, gevolgen en kansen*. Alphen aan de Rijn: Samson, pp. 101-115.

⁶ Cachet, L. (2003). 'De veranderende rol van de burgemeester: Over de kloof tussen formeel en feitelijk'. In: D. Houtman, B. Steijn & J. van Male (red.). *Cultuur telt: sociologische opstellen voor Leo d'Anjou*. Maastricht: Shaker, pp. 135-155.

plaats dat ‘slechts’ externen de kennisopbrengst van het doen van onderzoek internaliseren.

Voor alle deelonderzoeken is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van documenten die zijn opgesteld door de verschillende onderdelen (staven) van de regionale hoofdstructuur en/of van de gemeenten, de hulpverleningsdiensten en de regio Drenthe. Het gaat om:

- plannen en draaiboeken in het kader van de voorbereiding op de bestrijding van rampen
- situatierapporten, logboeken en verslagen van vergaderingen die tijdens het incident zijn opgesteld (zoals COPI-, ROT- en GBT-verslagen)
- geluidsbanden en incidentrapport van de meldkamer Brandweer
- persoonlijke verslagen die door verschillende betrokkenen kort na het incident zijn gemaakt.

Voor dit onderzoek heeft de commissie niet de beschikking gekregen over de geluidsbanden van de politie en de geneeskundige hulpverlening.

Verder zijn interviews gehouden met functionarissen die repressief betrokken zijn geweest bij het incident. Voor deelonderzoek 1 is ook nog gesproken met medewerkers van de regionale brandweer Drenthe als het gaat om de voorbereiding op de brand- en rampenbestrijding. In bijlage 1 van het eindrapport is een overzicht te vinden van de respondenten die in het kader van de desbetreffende deelonderzoeken zijn geïnterviewd.

De feiten van de deelonderzoeken 2 t/m 5 zijn ter accordering voorgelegd aan alle direct betrokkenen. Voor deelonderzoek 1 (dit is het verkennende onderzoek, maar dan geactualiseerd) is er ter bescherming van het betrokken brandweerpersoneel bewust voor gekozen om de feiten niet voor te leggen aan de betrokkenen. Hierdoor kon feitelijk een vergelijkbare vertrouwelijkheid van de interviews worden gegarandeerd als bij de Onderzoeksraad voor Veiligheid. Op het moment dat deelonderzoek 1 werd uitgevoerd, vonden namelijk ook de onderzoeken plaats van het Openbaar Ministerie en de Arbeidsinspectie. Accordering van de feiten door het direct betrokken brandweerpersoneel had theoretisch kunnen leiden tot zelfincriminatie.

Dit eindrapport is tot stand gekomen op basis van de informatie zoals die tot 1 maart 2009 verzameld kon worden door de onderzoekscommissie en de onderzoekers van de verschillende deelonderzoeken. Het rapport is, zoals al vermeld, specifiek gericht op het trekken van lessen uit het optreden tijdens de brand bij De Punt. Dat wil zeggen dat het rapport geen audit is van de gemeente Tynaarlo, de brandweer Tynaarlo of de regionale brandweer Drenthe. De bevindingen van het rapport kunnen gebruikt worden om daar waar nodig de lokale en regionale organisatie van de brandweer en rampenbestrijding te verbeteren.

De onderzoekscommissie hecht er in dit verband aan om te benadrukken dat, in lijn met de gemeentelijke verantwoordelijkheid en het karakter van het incident, het onderzoek niet specifiek het optreden van de GHOR en de politie belicht. Het ‘vergrootglas’ dat een onderzoek nu eenmaal is, richt zich dan ook primair op de gemeente Tynaarlo en de brandweer. Wie alleen kijkt naar de conclusies en aanbevelingen van dit onderzoek zou daarmee het idee kunnen krijgen dat er alleen voor de gemeente Tynaarlo en de brandweer leerpunten te benoemen zijn. De commissie is echter, op basis van de in dit onderzoek zijdelings beschikbaar gekomen informatie, van mening dat er zeker zo veel leerpunten voor de GHOR en de politie te benoemen zijn. Meer in het algemeen valt het

de commissie op dat bij evaluaties van incidenten veelal scherper naar de gemeentelijke organisatie en de brandweer wordt gekeken dan naar de rol die beide andere regionale organisaties hebben gespeeld.

Dankwoord

De onderzoekscommissie dankt in de eerste plaats al diegenen die met haar hebben willen spreken. Met name voor de directe collega's en de nabestaanden was dit niet eenvoudig. Verder zijn wij veel dank verschuldigd aan de gemeentelijke 'coördinatiegroep onderzoek brandweerongeval De Punt' onder voorzitterschap van Ike Kortleven. Ook vanuit verschillende andere zijdes is ons informatie aangereikt. Wij danken al diegenen die daarmee hebben bijgedragen aan het reconstrueren van het incidentverloop en de bestrijding van de gevolgen daarvan.

Een waardevolle bijdrage is geleverd door de leden van een speciaal ingestelde klankbordgroep ten behoeve van het verkennend onderzoek: René Hagen (lector brandpreventie NIFV), Peter den Oudsten (burgemeester Enschede), Cees de Raadt (deskundige brandontwikkeling) en Astrid Scholtens (lector crisisbeheersing NIFV en Politieacademie).

De onderzoekscommissie hecht eraan tenslotte haar waardering uit te spreken voor de soepele samenwerking met Arbeidsinspectie, Openbaar Ministerie, Inspectie Openbare Orde en Veiligheid en de Onderzoeksraad voor Veiligheid.

Leeswijzer

Dit eindrapport bestaat uit een hoofdrapport en vijf onderliggende deelonderzoeken.

De deelonderzoeken geven een gedetailleerd (sfeer)beeld weer van de gebeurtenissen. De overtuiging van de onderzoekers is dat een dergelijke gedetailleerdheid een noodzakelijke voorwaarde is om een juist inzicht te krijgen in de context van het handelen van de betrokkenen. De lezer kan zich hierdoor al lezend een eigen (sfeer)beeld vormen van datgene dat zich heeft afgespeeld. De dieperliggende oorzaken van aangetroffen voorbeelden van suboptimaal handelen die uiteindelijk moeten leiden tot leerpunten voor de regio Drenthe kunnen daardoor ook beter benoemd worden. Alleen over de in de beleving van de onderzoekers meest relevante of opvallende aspecten wordt uiteindelijk een oordeel gegeven. Dat laat onverlet dat de regio Drenthe (en andere lezers) voor zichzelf nog tot andere inzichten en leerpunten kan komen.

De deelonderzoeken zijn zo opgesteld dat zij onafhankelijk van elkaar te lezen zijn om daarmee een zo breed mogelijk leereffect voor specifieke functionarissen te bereiken. Het is daardoor onvermijdelijk dat er een overlap bestaat tussen de verschillende deelonderzoeken.

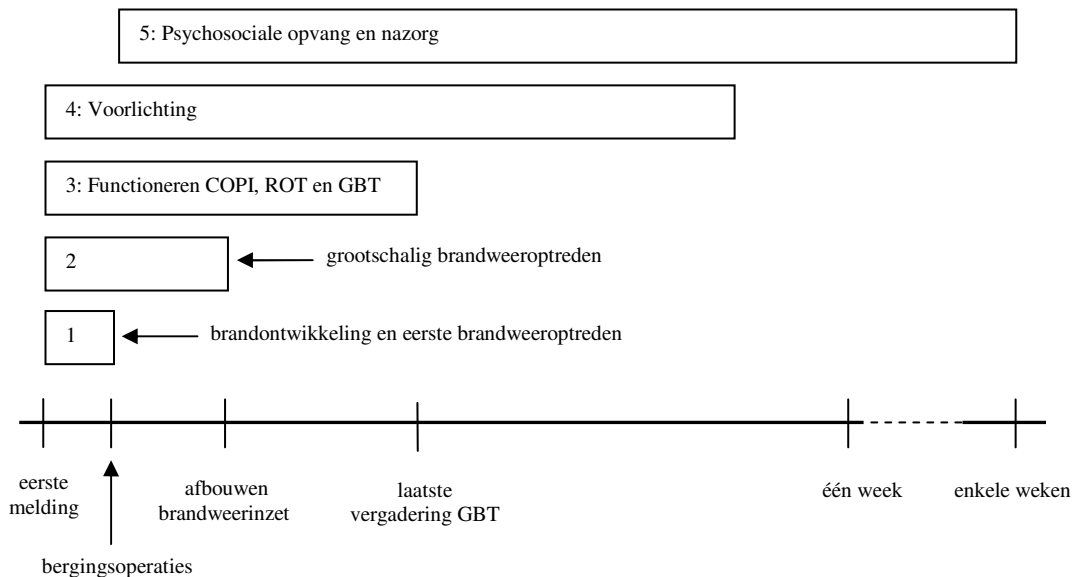
In het *hoofdrapport* worden de integrale analyse, conclusies en aanbevelingen op hoofdlijnen van het totale onderzoek gegeven.

Deelonderzoek 1 gaat in op de brandbestrijding van de eerste melding tot en met de berging van de omgekomen brandweermensen. Dit deel bevat in essentie de verkennende rapportage van de commissie over de brandontwikkeling en eerste brandbestrijding tot en met de berging van de slachtoffers inclusief de preparatie van brandweer Tynaarlo met betrekking tot brandbestrijding. Het vervolg van het onderzoek heeft, afgezien van een andere bron voor de rookgassen die voor de plotselinge branduitbreiding

verantwoordelijk waren, geen aanleiding gegeven de bevindingen uit de verkennende rapportage te herzien of aan te scherpen.

In *deelonderzoek 2* wordt het grootschalige brandweeroptreden beschreven. Dit deelonderzoek gaat door waar deelonderzoek 1 is gestopt (bergingsoperaties). Het loopt vervolgens door tot aan het moment waarop de laatste brandweereenheden hun werkzaamheden afronden en de plaats incident verlaten (vrijdagavond 9 mei). Benadrukt wordt dat dit deelonderzoek zich alleen richt op het grootschalige brandweeroptreden. De oorzaak van de brand en het brandverloop maken geen deel uit van dit deelonderzoek.

In *deelonderzoek 3* wordt het functioneren beschreven van de ingezette multidisciplinaire teams als onderdeel van de regionale hoofdstructuur van de rampenbestrijdingorganisatie in de regio Drenthe (COPI, ROT en GBT). De periode van dit deelonderzoek loopt tot zaterdagmorgen wanneer de laatste ROT- en GBT-vergaderingen hebben plaatsgevonden.

Figuur 1.1: Schematische weergave van deelonderzoeken gerelateerd aan de onderzoeksperiode.

In *deelonderzoek 4* wordt beschreven hoe het proces Voorlichting door de gemeente Tynaarlo is uitgevoerd. De periode van dit deelonderzoek bestrijkt het moment van eerste alarmering tot en met de eerste dagen na de start van het incident.

In *deelonderzoek 5* wordt beschreven op welke wijze de psychosociale opvang en nazorg aan met name de nabestaanden en de brandweer heeft plaatsgevonden. Dit gebeurt al op het moment dat bekend is dat de drie mensen zijn omgekomen en loopt door tot in de weken erna.

Tot slot

De onderzoekscommissie hoopt dat de onderzoeksresultaten een bijdrage leveren om het brandweeroptreden en de rampenbestrijding in zowel de gemeente Tynaarlo en de regio Drenthe als in de rest van Nederland verder te verbeteren.

I. Helsloot, E. Oomes en R. Weewer, 15 april 2009

HOOFDRAPPORT

Evaluatie van de brand in De Punt op 9 mei 2008

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	12
2	Van alarmering tot plotselinge branduitbreiding	12
3	Reddingspogingen na de plotselinge branduitbreiding	15
4	Het grootschalig brandweeroptreden gericht op de berging van de omgekomen brandweermensen en het beheersen van de brand	17
5	Het functioneren van de rampenbestrijdingsorganisatie	20
6	Psychosociale zorg aan directe nabestaanden en brandweercollega's	24
7	Het geheel overziend: overkoepelende bevindingen, hoofdconclusies en belangrijkste aanbevelingen	29
8	Slotsom	32

1 Inleiding

In dit hoofdrapport presenteert de onderzoekscommissie 'Brand met dodelijke afloop in De Punt op 9 mei 2008' haar bevindingen, conclusies en aanbevelingen. In de onderliggende deelonderzoeken die hiervoor de basis vormen en in deze rapportage zijn opgenomen, wordt meer in detail op bevindingen, conclusies en aanbevelingen ingegaan.

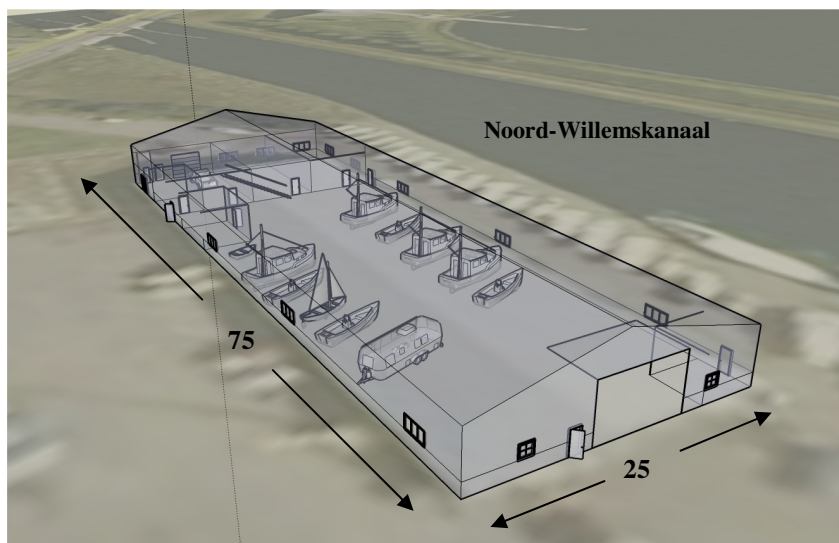
Dit hoofdrapport volgt de chronologische ontwikkeling van de gebeurtenissen op hoofdlijnen. Als eerste wordt in paragraaf 2 de periode van alarmering tot plotselinge branduitbreiding besproken. Vervolgens wordt in paragraaf 3 ingegaan op de reddingspogingen na de plotselinge branduitbreiding. In paragraaf 4 komt het grootschalig brandweeroptreden gericht op de berging van de omgekomen brandweermensen en het beheersen van de brand aan de orde. Paragraaf 5 beschrijft het functioneren van de multidisciplinaire commandostructuur van de rampenbestrijdingsorganisatie. De psychosociale zorg aan directe nabestaanden en brandweercollèga's komt in paragraaf 6 aan bod. In Paragraaf 7 presenteert de onderzoekscommissie de overkoepelende bevindingen, hoofdconclusies en belangrijkste aanbevelingen. Dit hoofdrapport sluit af met een korte slotsom.

2 Van alarmering tot plotselinge branduitbreiding

Op vrijdagmiddag 9 mei 2008 komt de melding 'woningbrand' binnen bij de post van brandweer Eelde. Terwijl de eerste eenheid, de tankautospuit (TS) 3111, onderweg is, wordt bekend dat het een brand betreft in de meterkast van een botenloods op de werf in De Punt. Deze grote loods, met afmetingen van ongeveer 75 bij 25 meter (zie figuur 1), is een bekend object voor de meeste van de zeven inzittenden. Onderweg worden de gevaren die een inzet in de loods met zich meebrengen, benoemd. De sfeer in de tankautospuit is positief gespannen; dit is een echte brand en dat komt maar weinig voor.

Op de rotonde voor de loods is zichtbaar dat er een dik bruin-geel rookpakket aan de achterzijde het pand 'uitdrijft'. Voor de inzittenden is het duidelijk dat dit afwijkende rookbeeld een mogelijk gevaar met zich meebrengt. Daarom maakt de bevelvoerder nog tijdens het aanrijden 'middelbrand' zodat er een extra eenheid en de officier van dienst (OvD) ter plaatse moet komen.

Nadat de eenheid via de rotonde bovenwinds voor de loods is uitgekomen, lijkt de situatie totaal anders: wanneer ze via de enorme openstaande oproldeur die zich aan de voorkant van de loods bevindt, de loods inkijken, zien ze slechts helemaal achterin de loods enkele flarden rook. Er lijkt geen sprake te zijn van brand in de loods. Van een politiefunctionaris ter plaatse krijgen zij ter horen dat er een auto brandt linksachter in de werkplaats.

Figuur 1: Doorkijk van de loods aan de Groningerstraat 118 in De Punt vanaf de voorzijde.

De brandweermensen acteren nu op basis van dit nieuwe beeld van de situatie: het gaat om een autobrand in een overdekte ruimte die naar hun inschatting met een hoge druk straal kan worden geblust. Links buitenom is er geen begaanbare route naar de achterzijde van het pand, omdat daar allerlei boten in de weg staan. Rechts buitenom is een onduidelijke smalle route tussen de loods en de waterkant. Rechtdoor loopt een directe vrije route door het midden van de loods heen. De autobrand zal daarom aangevallen worden met de straal door de loods heen. Het formele bevel van de bevelvoerder “verkennen en eventuele brandhaarden blussen” is protocol, maar de overtuiging is dat zij deze brand onder controle zullen krijgen.

De aanvalsploeg en waterploeg nemen daarom de 90 meter lange hogedrukslang mee naar binnen recht naar achteren. De bevelvoerder zelf gaat een buitenverkenning uitvoeren zoals dat voorgeschreven is. De chauffeur-pompbediener en de ‘zevende man’ bekommeren zich, samen met een op eigen gelegenheid nagekomen brandweerman, om de waterwinning en de bediening van de pomp. Na zo’n 15 meter komt de hogedrukslang vast te zitten. Een van de brandweermensen van de aanvalsploeg draait zich om en loopt terug naar de uitgang om de slang vrij te maken.

Buiten het zicht van de brandweermensen die aan de voorzijde van de loods aan het werk zijn, is in die ongeveer 2 tot 3 minuten het beeld aan de achterzijde dramatisch verslechterd: een zwarte rookpluim wordt daar uit de nok geperst en de geel-bruine rook komt met kracht door de dankrand heen.

De ingezette brandweermensen merken dit pas als het te laat is. Een drukgolf blaast de brandweerman die de hogedrukslang aan het vrijmaken was van zijn voeten en een zuil van vuur en pikzwarte rook wordt door de gehele deuropening naar buiten geperst. De brandweerman in de deuropening kruipt op handen en voeten de paar meter naar de veiligheid, de andere drie brandweermensen in het pand blijven in het inferno dat de gehele hal opeens is geworden achter. Portofooncontact met hen blijkt al meteen onmogelijk. Enkele seconden later valt de gehele deurconstructie naar beneden.

Om 14:21 uur meldt de bevelvoeder van de TS 3111 aan de alarmcentrale dat de brand uit de hand loopt en hij eigen personeel kwijt is.

Achteraf lijkt de verklaring helder: de felle brand links achterin de werkplaats in de loods heeft al zeker tien minuten de tijd gehad om zich te ontwikkelen.⁷ De brandbare polyurethaanisolatieschuimlaag die tegen het plafond van de werkruimte was gespoten raakte bij de brand betrokken. Dit heeft tot een forse uitstoot van de kenmerkende geelbruine zeer brandbare nitreuze dampen geleid. Doordat de brand nog niet uitslaand was, leidde gebrek aan zuurstof mogelijk tot een deels verminderende brandintensiteit nèt voordat de brandweer van Eelde arriveerde. De wind die recht in de loods waaide heeft de bruin-gele rookgassen in eerste instantie vooral aan de achterzijde naar buiten gedreven en de loods grotendeels vrijgehouden van rook. Turbulentie-effecten zullen overigens waarschijnlijk ook toen al wel hebben gezorgd voor een rooklaag tegen het plafond, maar dat was vanaf de deuropening aan de voorzijde slecht zichtbaar: de rook zat tegen een onverlicht plafond en het zicht werd gehinderd door de grote opengeschoven deurplaat van de overheaddeur, met een grootte van ongeveer acht bij vijf meter, die recht naar achter in de loods stak. De zich steeds verder ontwikkelende brand heeft die rooklaag in de nok van het gebouw steeds dikker gemaakt totdat op enig moment de vlammen de brandbare gaslaag raakten. Een vlamoverslag met een fors drukeffect door het gehele gebouw was het gevolg.

Na de explosieve vlamoverslag bleek pas goed dat de industriehal als een dodelijke val was geconstrueerd. De isolatie van achterzijde en dak bestond uit sandwichpanelen met (eveneens) brandbaar polyurethaanschuim ertussen. De vlamoverslag zorgde ervoor dat het dak over de gehele lengte onmiddellijk bij de brand betrokken werd. De resulterende brandende rook werd door de opening van de overheaddeur naar buiten geperst zodat deze uitgang voor de brandweerlieden in de loods niet meer beschikbaar was. Een andere uitgang hebben zij niet tijdig meer kunnen vinden.

Het is de onderzoekscommissie opgevallen dat een groot deel van de inventaris in de loods niet of nauwelijks bij de brand betrokken is geraakt. Dat is opvallend omdat er door de aanwezige brandweermensen een bovengemiddelde grote hitte is gerapporteerd. Een vergelijking met enige andere branden in 2008 in loodsen (o.a. in Lisse, Kamperland en Amsterdam) heeft de commissie tot de conclusie geleid dat er soms geen sprake is van 'brand in een gebouw', maar van een 'gebouw in brand'. In het eerste geval is er inventaris dat in de brand staat, hetgeen in een aantal gevallen zal leiden tot overslag naar andere gebouwdelen. Dit is een klassieke brand die in principe goed met een binnenaanval geblust kan worden. Bij een gebouw in brand echter staan constructiedelen (vaak isolatie- en dakbedekkingmateriaal, zie ook de woningblokbranden in Hoofddorp en Zaanstad begin 2009) van het gebouw in brand die van binnenuit slecht te bereiken zijn en waar eigenlijk (delen van) het pand gesloopt zouden moeten worden om de brand te bestrijden.

Meer algemeen kan volgens de commissie gesteld worden dat de bouwtechniek in rap tempo aan het veranderen is. Onder andere door toenemende milieuregelgeving worden aan meer panden dan voorheen isolatie-eisen gesteld. De bestaande isolatie-eisen worden ook steeds zwaarder, waardoor er een breder scala aan (brandbare) materialen verwerkt wordt dan vroeger. Dit heeft vanzelfsprekend een ander risicoprofiel voor

---

⁷ Volgens het Openbaar Ministerie is de brand ontstaan doordat de plaatsing van een gemanipuleerde stop op donderdag 8 mei 2008 in de meterkast heeft geleid tot warmteontwikkeling in een lasdop boven het plafond. Wanneer dit precies heeft geleid tot een smeulbrand is onduidelijk, mogelijk al op de donderdag.

brandbestrijding⁸ tot gevolg, een profiel waaraan de brandweer zich nog niet heeft aangepast. Ook de constructie *an sich* is in toenemende mate lichter dan vroeger, waardoor instorting sneller kan optreden dan verwacht. Dit gewijzigde brandgedrag en dus risicoprofiel kan de brandweer alleen beheersen door het aanpassen van inzetprocedures en werkwijzen, bij voorkeur op nationaal niveau.

Ondanks het feit dat de aanwezige brandweermensen conform landelijke richtlijnen opgeleid en geoefend waren voor hun taak was dit voor hen een geheel onbekend mechanisme van plotselinge branduitbreiding. Zoals alle Nederlandse brandweermensen zijn zij vooral getraind op plotseling branduitbreiding door opwarming in besloten ruimtes ('flashover' volgens de definities in de leerstof) of door een vlamterugslag veroorzaakt door het toelaten van zuurstof in een afgesloten ruimte ('backdraft' volgens de leerstof). In deze hoge ruimte met zijn gapende deuropening kon er in hun perceptie derhalve geen sprake van zijn van zo'n plotselinge branduitbreiding. Daar de aanwezige brandweermensen als alle brandweermensen een product zijn van hun jarenlange opleiding en oefening konden zij vanuit hun ervaring niet anders dan redeneren dat het wel veilig moest zijn omdat zij geen reden zagen dat het onveilig was. De op dat moment van toepassing zijnde inzetprocedure was dan ook helder: een binnenaanval is het juiste instrument.

Conclusie: In de situatie van de brand op 9 mei 2008 in De Punt is de mening van de onderzoekscommissie dat vrijwel elke brandweerman gelijk zou hebben gehandeld en daarmee een dodelijke val zou zijn binnengelopen.

Aanbeveling: Er lijkt de onderzoekscommissie dan ook slechts één oplossing mogelijk en noodzakelijk: in industriële gebouwen en (opslag)loodsen moet de gangbare inzetprocedure worden omgedraaid: bij brand in een dergelijk object moet altijd een defensieve buitenaanval worden ingezet indien redding niet noodzakelijk is. Pas wanneer er eventueel voldoende extra eenheden en zekerheid is, kan in uitzonderingssituaties tot een binnenaanval worden besloten als er bijvoorbeeld daardoor grote aanvullende schade kan worden voorkomen⁹. In de praktijk zal dit echter niet of nauwelijks meer voorkomen omdat de brand dan uitslaand zal zijn. Leerstof, opleiding en oefening moeten hierop worden aangepast.

In een beperkt aantal regio's, waaronder de regio Drenthe, is sinds 9 mei 2008 de inzetprocedure voor industriegebouwen aangepast.

3 Reddingspogingen na de plotselinge branduitbreiding

Na de plotselinge branduitbreiding zijn de brandweermensen van de eerste eenheid van Eelde aangeslagen en hopen ze tegen beter weten in op een wonder. In overleg met de alarmcentrale schaalte de bevelvoerder op naar 'zeer grote brand'. Op dat moment komt een tweede voertuig ter plaatse, een aanvullend personen- en materieelbusje uit Eelde met voorbouwpomp en nog drie brandweermensen. Uit alle macht proberen nu allen de hogedrukslang die daar in de brandende ruimte ligt te beschermen en door ramen de

---

⁸ Het risicoprofiel verandert vooral voor de brandweer bij een binnenaanval, omdat er voor gebruikers van een pand nog dezelfde eisen gelden aan brandveiligheid als voorheen. Dergelijke eisen zijn echter genormeerd op ontvluchting en branduitbreiding ten behoeve van aanwezigen, niet op brandweerinzet. Dat betekent dat brandgedrag dat buiten deze normering valt wel opeens heel anders kan zijn, bijvoorbeeld als de brandvertragers in toegepaste materialen (keurig na de normtijd voor ontvluchting) bezwijken is de totale calorische waarde in het pand opeens veel hoger dan men in eerste instantie zou hebben ingeschat.

⁹ Zoals onlangs bij de brand in de TU Delft, waar een groot deel van de collectie alsnog naar buiten is gebracht.

richting waar zij hun collega's vermoeden, te koelen. Daarvoor moet de waterwinning uit het kanaal georganiseerd worden, slangen en een verdeelstuk neergelegd en de voeding van de eerste tankautospuut geregeld worden. Dit alles kost tijd.

Na ongeveer vijf minuten komt er assistentie, de autospuut uit Vries (14:26 uur). De 'reddingsgedachte' blijft hetzelfde: veel water door de deuropening om de temperatuur naar beneden te krijgen en door de aanzuigende werking van de waterstralen enig zicht in de pikzwarte rook te krijgen. De eenheid uit Vries legt daartoe een waterkanon af dat door de deuropening spuit.

Kort na de eenheid van Vries komt ook de eerste officier van dienst ter plaatse (district Noord). Hij slaagt er echter niet in om effectief leiding te geven aan de reddings- en later bergingsoperatie. Gezien zijn selectie, opleiding en oefening kon dat echter ook niet van hem verwacht worden. In het bijzonder bestaat er in Nederland geen werkbare procedure 'vermissing eigen personeel' zodat hij en de andere Drentse officieren ook niet opgeleid en geoefend konden zijn voor die specifieke situatie.

In overleg tussen de alarmcentrale en de bevelvoerder uit Vries wordt weer een kleine twee minuten (14:28 uur) later besloten een extra brandweerpeloton te alarmeren. De luchthaven van Eelde biedt één van haar crashtenders aan.

Het is omstreeks dit moment, zo'n tien minuten na de plotselinge branduitbreiding, dat volgens de achteraf uitgelezen ademapparatuur de luchttoevoer van de ingesloten brandweermensen stopt zodat zij door verstikking overlijden. Naar alle waarschijnlijkheid waren op dat moment tenminste twee van de drie ingesloten brandweermensen door de oververhitting al buiten bewustzijn geraakt terwijl zij gedesoriënteerd door de pikzwarte loods op zoek naar een uitgang waren. De derde brandweerman heeft vermoedelijk zijn ademluchtautomaat nog losgekoppeld en is door koolmonoxidevergiftiging buiten bewustzijn geraakt en vervolgens overleden.

Conclusie: Naar de mening van de onderzoekscommissie maken de feiten duidelijk dat de ingesloten brandweermensen op geen enkele wijze nog te redden waren: hun ademlucht was op voordat voldoende materieel ter plaatse kon zijn om hen te redden. De onderzoekscommissie concludeert verder dat de reddings- en bergingspogingen onvoldoende gecoördineerd hebben plaatsgevonden. De belangrijkste redenen hiervoor zijn de afwezigheid van een goede en beoefende procedure 'vermissing eigen personeel' en het feit dat niet alle brandweerofficieren in Drenthe geselecteerd, opgeleid en geoefend zijn om juist in een dergelijke situatie als 'brandtechnisch manager' het verschil te maken.

Aanbeveling: De onderzoekscommissie beveelt

- brandweer Nederland aan om te komen tot een goede procedure 'vermissing eigen personeel' en adviseert de gemeente Tynaarlo om deze te implementeren en te borgen
- de gemeente Tynaarlo en de regionale brandweer Drenthe aan om officieren te selecteren op basis van competenties en de oefening en beoordeling van officieren juist aan te scherpen op brandtechnisch management.

4 Het grootschalig brandweeroptreden gericht op de berging van de omgekomen brandweermensen en het beheersen van de brand

Nadat de bevelvoerder van de eerste brandweereenheid uit Eelde in samenspraak met de centralist tot de alarmering voor zeer grote brand is gekomen (14:22 uur) en enkele minuten later de tweede aankomende bevelvoerder uit Vries besluit tot het laten alarmeren van het tweede regionale peloton worden ongeveer tien brandweereenheden uit verschillende delen van Drenthe en Groningen gealarmeerd. Het kost vanzelfsprekend tijd voordat deze forse slagkracht ter plaatse kan zijn en kan worden ingezet.

Tijd (min)	Actie / prestatie volgens reconstructie	Actie / prestatie volgens <i>Leidraad Brandweercompagnie</i>	Tijd (min)
14:22 + 0	Opschaling naar grote brand en aansluitend zeer grote brand door bevelvoerder TS 3111 (reden: vermissing eigen personeel)	Melding groot incident. Nader bericht: grote brand	0
14:28 + 6	Bevelvoerder TS 3211 bevestigt suggestie alarmcentrale om peloton 200 te alarmeren. OvD-Noord als eerste pelotonscommandant (PC-100) ter plaatse	Eerste pelotonscommandant ter plaatse. Nader bericht: bijstand regionale pelotons	+ 15
14:36 + 14	OvD-Midden (2091) tevens compagniescommandant ter plaatse	Compagniescommandant ter plaatse. Eerste peloton vrije instroom compleet	+ 30
14:38 + 16	Laatste tankautospuiter eerste peloton (TS 3311) ter plaatse		
14:50 + 28	Tweede pelotonscommandant (PC-200) ter plaatse. Eenheden via uitgangstelling rotonde (3511, 3411, 3611 en 3312). Aansluitend inzet door PC-200	Tweede, organieke regionale peloton ingezet	+ 45
16:15 + 113	Commandant ondersteuningspeloton (pCC-900) ter plaatse. Eenheden ondersteuningspeloton rond 16:00 uur ter plaatse of bijna ter plaatse.	Regionale compagnie volledig en gestructureerd ingezet	+ 60

Tabel 2: Theoretische opschaling volgens richtlijnen landelijke *Leidraad Brandweercompagnie* (rechterzijde) versus gerealiseerde opschaling tijdens de brand in De Punt (linkerzijde). Een (brandweer)peloton bestaat uit vier brandweereenheden met leidinggevende pelotonscommandant en extra materieel voor bluswatervoorziening, een (brandweer)compagnie bestaat uit twee pelotons, een ondersteuningspeloton en een leidinggevende compagniescommandant.

Zoals de bovenstaande tabel laat zien is de opschaling in grote lijnen volgens ‘het boekje’ verlopen hetgeen gezien de omstandigheden een goede prestatie mag heten.

De bevelvoerder van de eenheid uit Vries neemt zodra er voldoende capaciteit ter plaatse is (ongeveer 15:00 uur) het initiatief de berging te coördineren en op enig moment naar binnen te gaan. De officier van dienst stemt hiermee in. Er worden (op basis van vrijwilligheid) drie groepjes van vier personen gevormd voor de zoekactie. Vanuit verschillende zijden wordt dan de loods doorzocht en binnen een kwartier zijn alle slachtoffers geborgen en naar een aan de voorzijde van de loods ingericht gewondennest gebracht.

De commandocapaciteit van de brandweer blijft langere tijd achter bij wat noodzakelijk is om de forse slagkracht effectief en veilig te kunnen inzetten. Nog aanrijdend vraagt de eerste officier van dienst (van het OvD-district Noord) om een tweede brandweerofficier ter ondersteuning bij de brandbestrijding. De dienstdoende officier van dienst in het naburige OvD-district Midden ziet ongeveer tegelijkertijd dat er in het district Noord tot het niveau 'grote brand' is opgeschaald. Hij belt daarop in bij de meldkamer (om 14:24 uur) met de suggestie de rol van voorzitter van het multidisciplinaire overleg ter plaatse (leider COPI) op zich te nemen. De centralist gaat hierin mee. Een onbedoeld gevolg hiervan is dat de feitelijk gevraagde specifieke ondersteuning voor de eerste officier van dienst ten behoeve van de brandbestrijding niet meer wordt gealarmeerd. Ook de gevraagde alarmering tot GRIP-1 wordt niet uitgevoerd door de centralisten omdat deze voor het grootste deel al in overleg met de bevelvoerders in gang is gezet. Het resultaat is echter dat het mobiele commandocentrum, de zogenaamde commandohaakarmbak, niet wordt gealarmeerd en dat daarmee een beoefend ankerpunt voor de coördinatie wegvalt.

De leider COPI komt ter plaatse als het tweede peloton is aangevraagd. Bij gebrek aan een extra brandweerofficier vervult hij daarmee ook automatisch de functie van commandant van de gehele brandweerinzet (compagniescommandant). Hij combineert vervolgens deze beide rollen gedurende de eerste twee uur van het incident, maar legt de nadruk op het multidisciplinaire aspect.

De brandweerinzet lijdt onder het resulterende gebrek aan coördinerende capaciteit. Zo zijn de inzet van een crashtender aan de voorzijde en een bergingspoging aan de achterzijde in het geheel niet op elkaar afgestemd. Geen der aanwezige leidinggevenden (ook niet hun een niveau hoger functionerende leidinggevende, de regionaal commandant van dienst) heeft actief geprobeerd in dit gebrek te voorzien hoewel dit volgens de regionaal geldende procedures wel noodzakelijk was.

Vanuit zelfinitiatief komen verschillende brandweerofficieren ter plaatse en nemen een belangrijke rol op zich. Zo heeft een Groningse officier een coördinerende rol bij de nazorg gespeeld en heeft een officier die boven de sterkte met zijn meetploegen meeding de functie van tweede pelotonscommandant overgenomen toen deze emotioneel aangeslagen bleek door de vondst van zijn directe collega's. Ook vinden tijdens de inzet rolwisselingen plaats: een vanuit het regionaal piket voor officier gevaarlijke stoffen (ROGS) opgeroepen brandweerofficier neemt de rol van compagniescommandant op zich als blijkt dat de rookpluim feitelijk geen gevaar voor de volksgezondheid met zich meebrengt. Deze rolwisseling wordt echter niet aan de al ingezette brandweerofficieren gecommuniceerd zodat de coördinerende waarde van de nieuwe compagniescommandant beperkt is.

Het valt op dat de op zich heldere en uitgebreide procedurebeschrijvingen in het Drentse operationeel handboek door de brandweerleidinggevenden niet of nauwelijks gevolgd worden. Het gaat zowel om de prioritering van rolvulling als bijvoorbeeld het gebruik van hesjes met functieaanduidingen en verbindingschema's. Zoals eerder opgemerkt is de oefening door officieren in realistische omstandigheden beperkt hetgeen hiervoor een verklaring biedt.

Conclusie: De onderzoekscommissie concludeert dat de opschaling van de brandweer in de zin van extra eenheden tijdig is geschied en adequaat is uitgevoerd. Opvallend is dat de besluitvorming tot deze opschaling heeft plaatsgevonden in discussie tussen eerst aanwezige bevelvoerders en centralisten. De commissie schat de waarde van het eigen initiatief van de centralisten in deze casus hoog in, maar constateert ook dat dit soms heeft geleid tot het afwijken van regionale procedures en het vergeten van een expliciete vraag om ondersteuning van een leidinggevende (die er verder zelf ook niet op terug is gekomen).

De berging is, zodra er voldoende eenheden ter plaatse waren, door de aanwezige bevelvoerders in voornamelijk onderling overleg snel ingezet en uitgevoerd. De commissie schat ook hier het eigen initiatief en zelfcoördinerend vermogen van de aanwezige bevelvoerders hoog in, maar ook hier past de kanttekening dat dit handelen leidde tot het afwijken van procedures en soms tot ongecoördineerd optreden dat extra gevaar voor de ingezette eenheden met zich meebracht.

Naar de mening van de commissie zijn de voornaamste redenen voor het gebrek aan coördinatie door de aanwezige brandweerofficieren van de brandweerinzet:

- het eerder gememoreerde gebrek aan selectie, opleiding en oefening ten behoeve van een dergelijke complexe brandweerinzet en
- het feit dat er (in eerste instantie) te weinig brandweerofficieren waren in vergelijking met de opgeroepen slagkracht. De betrokken officieren hebben niet actief gestuurd op dit tekort waardoor het langer dan noodzakelijk duurde voordat er voldoende brandweerofficieren ter plaatse waren.

Het valt de commissie op dat de relatie tussen officieren en centralisten/bevelvoerders feitelijk hiërarchisch gelijkwaardig is tijdens de grootschalige brandweerinzet op 9 mei 2008 en daarmee zeer afwijkend is van de dagelijkse kleinschalige praktijk en de beschreven procedures. Zoals ook later nog op andere niveaus zal worden benoemd, valt ook op dit niveau op dat een leidinggevende brandweerofficier op een cruciale positie zijn focus eerder op de multidisciplinaire afstemming richt dan op het effectief en veilig functioneren van de eigen eenheden. Dit laat onverlet dat verschillende spontaan opgekomen officieren belangrijke specifieke brandweertaken op zich hebben genomen of over hebben genomen. Een dieper liggende oorzaak voor het gebrek aan coördinatie is naar de mening van de onderzoekscommissie dat sommige betrokken brandweerofficieren niet vanuit ‘teambelang’ hebben kunnen denken en opereren vanwege persoonlijke verhoudingen of een negatieve inschatting van elkaars professionele kwaliteiten.

De bevindingen van de commissie lijken op (deel)bevindingen van eerdere evaluaties van grootschalig brandweeroptreden. We noemen hier slechts de evaluaties van het brandweeroptreden tijdens de vuurwerkramp in Enschede (2000)¹⁰ en de grote brand bij De Bonte Wever (2001)¹¹. Anderzijds laten recente voorbeelden van grootschalig brandweeroptreden in de opinie van de commissie zien dat gecoördineerd en effectief grootschalig brandweeroptreden wel degelijk mogelijk is.

Aanbeveling: De onderzoekscommissie beveelt de brandweerregio Drenthe aan om versterkt te investeren in de kwaliteit van (de voorbereiding van) beoogd leidinggevend en aan een grootschalige brandweerinzet. Het gaat hier nadrukkelijk zowel om individuele vaardigheden als het opereren als team.

¹⁰ I. Helsloot et al (2001). *Onderzoek vuurwerkramp Enschede, onderzoek naar de bron- en effectbestrijding*. Inspectie Brandweezorg en Rampenbestrijding.

¹¹ A. Scholtens et al (2002). *Evaluatie brand De Bonte Wever*. Nibra-publicatiereeks nr. 13.

5 Het functioneren van de rampenbestrijdingsorganisatie

Terwijl steeds meer brandweereenheden ter plaatse komen en bezig zijn met de bergingsacties wordt de regionale commandostructuur ten behoeve van de rampenbestrijding opgeschaald.

Regionale commandostructuur in het kort

- Wanneer bij de bestrijding van een incident in het brongebied meerdere disciplines betrokken zijn en coördinatie tussen de disciplines is gewenst, wordt opgeschaald naar GRIP-1. Er wordt daartoe op de plaats van het incident een operationele staf ingericht, het Commando Plaats Incident (COPI), waarin de officieren van dienst van de operationele hulpverleningsdiensten deelnemen. Dit team wordt geleid door een leider COPI.
- Wanneer operationele coördinatie buiten het brongebied noodzakelijk is, wordt opgeschaald naar GRIP-2. Naast het COPI wordt een regionaal operationeel team (ROT) ingericht, waarin de operationele inzet in het effectgebied multidisciplinair kan worden afgestemd door operationeel leidinggevenden van de hulpdiensten en de gemeente.
- Wanneer bestuurlijke coördinatie of besluitvorming gewenst of noodzakelijk is, wordt opgeschaald naar GRIP-3. Naast het COPI en het ROT wordt een gemeentelijk beleidsteam (GBT) onder voorzitterschap van de burgemeester geformeerd. In het GBT hebben de hoogst leidinggevenden van de hulpverleningsdiensten en de gemeente zitting.

De wachtcommandant van politie in de meldkamer Drenthe (MKD) schaalde een kwartier nadat de eerste brandmelding is binnengekomen op naar GRIP-1 (om 14:23 uur). Zijn redenen om op te schalen zijn de zeer grote brand en de melding dat er eigen personeel wordt vermist. Vijf minuten later schaalde de gealarmeerde coördinator alarmcentrale (CAC) terwijl hij nog aanrijdend is op naar GRIP-2 (14:28 uur). De vermissing van eigen personeel is voor hem reden om verder op te schalen. Drie kwartier later schaalde in het ROT het lid brandweer op naar GRIP-3. Het feit dat er brandweermensen worden vermist, zal naar zijn verwachting zoveel media-aandacht tot gevolg hebben dat verschillende onderdelen van de gemeentelijke organisatie (burgemeester, voorlichters) een nadrukkelijke rol zullen (moeten) krijgen.

Deze multidisciplinaire alarmering (als uitvoering van de besluiten tot opschaling) heeft ertoe geleid dat vrijwel alle leden van COPI, ROT en GBT binnen de regionaal vastgestelde opkomsttijd op de daarvoor bestemde locaties aanwezig waren (respectievelijk op de plaats incident, de meldkamer en het gemeentehuis). In deelonderzoek 3 worden in detail de ‘meevallers’, ‘tegenvallers’, ‘omissies’ en vooral de ‘eigen mandaat overstijgende initiatieven’ tijdens de alarmeringsfase beschreven.

De eisen die de regio Drenthe aan de opkomsttijden van de drie multidisciplinaire teams heeft gesteld en die op 9 mei 2008 gerealiseerd zijn:

Team	Opkomsttijd
COPI	30 minuten
ROT	60 minuten
GBT	60 minuten

Het valt de commissie op dat er binnen de regio Drenthe grosso modo vooral met grote vanzelfsprekendheid en bereidheid is gereageerd op de alarmering door functionarissen die formeel geen hard piket hebben. Er bestaan in de regio Drenthe immers slechts voor een beperkt aantal functies in de multidisciplinaire teams harde piketten zodat de opkomst buiten werktijd formeel niet gegarandeerd is.

Het valt de commissie echter ook op dat er veel voorbeelden zijn van onbekendheid van functionarissen met de geldende procedures voor opschaling en alarmering en dat procedures daarvoor niet overeenkomen met gegroeide dagelijkse en daarmee werkbare praktijk of dat die überhaupt niet zijn uitgewerkt.

Conclusie: De onderzoekscommissie is van mening dat opschaling en alarmering van de commandostructuur naar uiteindelijk het coördinatie-niveau GRIP-3 terecht en tijdig was. Het goede eigen initiatief vanuit betrokkenheid van de betrokken functionarissen heeft hierbij een grote rol gespeeld.

De scheidslijn tussen succes en falen is echter soms dun. Om slechts een voorbeeld te noemen: de brandweercentralist heeft in de eerste monodisciplinaire brandbestrijdingsfase van het incident doortastend, adequaat en zijn mandaat overstijgende opgeschaald toen diegenen die dat formeel hadden moeten doen dit niet deden (zie deelonderzoeken 1 en 2). Werkend vanuit deze ‘eigen initiatief’ modus heeft hij echter bij GRIP-1 niet conform de procedure gealarmeerd waardoor de commandohaakarmbak en de gemeente Tynaarlo op dat moment niet gealarmeerd werden. De commissie heeft geen reden om aan te nemen dat deze en andere omissies bij de alarmering directe gevolgen hebben gehad voor het incidentverloop. Het volgen van beoefende (alarmerings)procedures is echter primair bedoeld om in de hectische beginfase van een incident, waar nog wel eens onbedoeld wat vergeten kan worden, tijdig de benodigde functionarissen ter plaatse te krijgen. Het niet volgen van dergelijke procedures wordt dan ook om voor de hand liggende redenen afgeraden.

Aanbeveling: De commissie ziet daarmee twee zijdes van de medaille: in planvorming ‘mag’ enerzijds worden uitgegaan van een grote betrokkenheid en eigen initiatief van medewerkers zodat bijvoorbeeld in de planvorming uitgegaan kan worden van hogere opkomst dan op grond van (alleen) formele piketregelingen kan worden verwacht (*als* de omstandigheden van het incident bekend zijn of worden gemaakt aan de betrokken functionarissen). Anderzijds dient er wel meer bewuste aandacht te komen voor de operationalisatie en internalisatie van de procedures.

Zo blijkt tijdens de opschaling dat het Openbaar Ministerie eigen opschalingsafspraken hanteert, namelijk dat zij slechts opkomt als er op voorhand en naar eigen inschatting sprake is van een strafrechtelijk aspect. Ook de internalisatie door sleutelfunctionarissen van de betekenis van een ‘zacht piket’ verschilt: betekent dit nu dat je als sleutelfunctionaris bij afwezigheid bewust zorgt dat er een vervanger hiervan op de hoogte is of betekent ‘zacht piket’ dat je bij alarmering een eigen afweging kunt maken of je wel of niet (meteen) wilt komen?

Het was de leden van GBT en ROT na hun aankomst meteen duidelijk dat hier sprake was van een ernstig ongeval waarvan de gevolgen met zowel grote zorgvuldigheid als voortvarendheid moest worden bestreden. De eerste uren werd er echter wel met veel inzet gewerkt, maar slaagden de leden van de regionale commandostructuur er niet in om te komen tot een gezamenlijk beeld van de situatie, tot afgestemde, doordachte en uitvoerbare besluiten en tot het gecontroleerd doen uitvoeren van de besluiten. Uiteindelijk duurde het daardoor meerdere uren voordat cruciale taken als identificatie van de slachtoffers en directe familie, informeren van en zorg voor de directe familie en voorlichting aan de bevolking werden uitgevoerd.

Waar het gaat om de redenen van het suboptimaal functioneren van de regionale commandostructuur van de rampenbestrijding lijkt de hoofdbevinding van de commissie sterk op bevindingen uit eerdere evaluaties van incidenten: de geforceerde onderverdeling in de drielagen commandostructuur leidt voor de in essentie ongeoefende deelnemers tot voorspelbare problemen, waardoor de beoogde multidisciplinaire sturing feitelijk maar beperkt tot stand komt. In 'essentie ongeoefend' slaat hier op het feit dat de deelnemers in een bijzondere situatie (urgentie, tijdsdruk en onzekerheid) moeten opereren in een setting die zij hoogstens enkele malen per jaar zo realistisch mogelijk proberen te beoefenen en die afwijkt van de wijze waarop zij dagelijks opereren.

De volgende problemen met het functioneren van de commandostructuur op 9 mei 2008 waren daarmee eigenlijk voorspelbaar en niet aan de individueel betrokken functionarissen of hun inzet te wijten:

1) De beeldvorming was de eerste uren niet compleet en accuraat: een kernelement van crises is de essentiële onzekerheid die ermee gepaard gaat. In deze casus wist het GBT gedurende de eerste uren niet de identiteit van één van de drie slachtoffers te achterhalen en werd haar functioneren verstoord door onduidelijkheid over het 'non probleem' dat de rook van de brandende loods voor de omgeving betekende.

2) Het ROT bleef in zijn functioneren achter bij wat verwacht werd en mocht worden door GBT: het ROT heeft als hoofdtaken onder andere het (doen) uitvoeren van beslissingen van het RBT en het adviseren van het GBT. Ook in deze casus bleek echter dat het ROT in de eerste cruciale uren geen 'eigen' capaciteit beschikbaar had om beslissingen van het GBT uit te voeren (de uitvoerende medewerkers zijn immers niet gepiketteerd) en dat zij geen tijd had om het GBT adequaat te adviseren. Het ROT probeerde daarom het al zwaar belaste COPI extra opdrachten te geven met betrekking tot het effectgebied en adviseerde het GBT om verschillende aspecten van de bevolkingszorg zelf op te pakken.

3) De leden van het GBT die op informatieachterstand staan en geconfronteerd worden met een ROT dat heel anders functioneert dan in de oefenwerkelijkheid trappen snel in de valkuil om zelf (ook) operationeel aan de slag te gaan. De druk van de omstandigheden wordt voor hen zo groot dat ze zelf operationele besluiten willen nemen en doen uitvoeren, een taak die juist bij het ROT hoort. Dit wordt 'operationele zuigkracht' in de relatie tussen GBT en ROT genoemd. Illustratief is hier het besluit van het GBT vanuit een zorgvuldigheidsgedachte dat de brandweercommandant van Tynaarlo zelf de familie van de slachtoffers moet gaan inlichten. Er wordt vervolgens niet (operationeel) doorgedacht over de consequentie dat het aanzeggen van de drie families dan lang zal duren (zie deelonderzoek 5 voor een beschrijving van deze uitvoeringsproblematiek).

4) Het ROT verliest het operationeel gezag in de relatie met het COPI: de leden van het COPI merken al snel dat zij geen sturing en geen operationele ondersteuning vanuit het ROT ontvangen. Voor het gemiddelde COPI-lid is daarmee de functionaliteit van het ROT op 9 mei 2008 nihil geweest en daarmee geheel afwijkend wat hem/haar in oefening en planvorming is voorgespiegeld. Een direct resultaat is dat in de beleving van COPI-leden de noodzaak van het informeren van het ROT (en daarmee het GBT) ook sterk verminderd. In deze casus was het wat moeizame contact tussen de leider COPI en de operationeel leider (van het ROT) een versterkende factor voor dit verschijnsel.

Conclusie: De commissie concludeert dat voorspelbare problemen die samenhangen met de (landelijke en regionale) inrichting van de commandostructuur bij de rampenbestrijding op onderdelen leidden tot vertraagde of suboptimale beslissingen en uitvoering ervan door het COPI en het GBT.

Naast de hierboven genoemde vier algemeen geldende problemen deed zich ook een meer specifiek probleem voor dat tot een extra belasting van de rampenbestrijdingsorganisatie leidde. Op 9 mei 2008 was als bij elke flitsramp een spanningsveld zichtbaar tussen zorgvuldigheid en snelheid waar het gaat om enerzijds het identificeren van de slachtoffers en anderzijds het naar buiten kunnen treden met de geverifieerde feiten daarover. In deze casus werd dit spanningsveld nog versterkt, omdat Eelde een kleine gemeenschap is waar nieuws al snel rondgaat via informele kanalen.

De strategie die het GBT als overheid had bepaald was dat de families van de slachtoffers pas ingelicht zouden worden als er absolute zekerheid was over de identiteit van de slachtoffers. Als de families dan op zorgvuldige wijze zouden zijn geïnformeerd, zou in één keer met de informatie over het overlijden van brandweerpersoneel en de namen ervan naar buiten getreden worden. Een dergelijk uitgangspunt betekent echter dat de snelheid van handelen (in dit geval de berichtgeving aan de familie en de rest van de bevolking) ver achterblijft bij wat betrokkenen al weten uit de berichtgeving in de pers of via andere kanalen (mond-tot-mond, internet).

Als altijd was het ook in deze casus van belang dat de burgemeester als boegbeeld van de gemeente kon functioneren richting directe familie van de slachtoffers, bevolking en hulpverleners. Hiertoe is het onder andere nodig voor de (lokale en regionale) media beschikbaar te zijn. De loco-burgemeester, die de burgemeester wegens diens verblijf in het buitenland de eerste dag verving, vervulde deze rol correct, maar zoals hierboven al besproken vanwege de vertraagde informatievoorziening en besluitvorming eigenlijk bijna twee uur later dan mogelijk en wenselijk was geweest.

Aanbeveling: Aangezien onzekerheid een van de kernelementen van een ramp of zwaar ongeval is, moet besluitvorming over crisiscommunicatie daar logischerwijs rekening mee houden: crisiscommunicatie moet ogenblikkelijk plaatsvinden met benoeming van onzekerheden, niet pas als die onzekerheden verholpen zijn. Goede crisiscommunicatie bestaat daarmee uit twee basiselementen:

- het zo snel mogelijk publiekelijk uitspreken van meegevoel, noodzakelijkerwijs door de (loco)burgemeester als boegbeeld,
- het geven van feiten (onzekerheid is deel van die feiten) zodra ze bekend zijn.

De onderzoekscommissie wijst in dit verband kort op een bekende misvatting: persvoorlichting is een (belangrijk) onderdeel van de publieksvoorlichting, maar wordt te vaak gezien als een zelfstandig doel dat dan disproportionele aandacht kan opeisen.

Conclusie: Het GBT heeft het incident op de juiste waarde geschat en beseft dat de zwaarte van het ongeval en de resulterende mediabelangstelling tot een zorgvuldig optreden van de gemeente Tynaarlo moest leiden. Het GBT is er echter niet in geslaagd om aan de weinig realistische planvorming en oefening te 'ontsnappen' en heeft daarmee in deze casus 'hard gewerkt maar weinig zichtbare meters gemaakt'. Het beeld dat daardoor ontstond in de media en bij de familie van de slachtoffers (zie deelonderzoeken 4 en 5) was veel negatiever dan verdiend. Het GBT heeft immers als juiste grondhouding

gehad dat elke redelijke zorg moest worden verleend aan slachtoffers, familie van slachtoffers en hulpverleners.

De knelpunten met betrekking tot het functioneren van de drielagen commandostructuur die zich in eerdere rampen en crises al manifesteerden, waren zoals gezegd ook in dit incident weer zichtbaar. De beoogde multidisciplinaire sturing kwam daardoor feitelijk maar beperkt tot stand. Het telkens weer terugkeren van dezelfde knelpunten wijst er in de mening van de commissie op dat er iets meer fundamenteels aan de hand is als het gaat om (de werking van) de commandostructuur. Aanbevelingen die gericht zijn op concrete realiseerbare oplossingen zijn daarmee niet eenvoudig te geven. Voorkomen moet juist worden dat naar aanleiding van een dergelijk incident 'goedbedoelde' oplossingen worden gegeven die de suggestie wekken dat de knelpunten zich een volgende keer niet meer zullen voordoen.

Aanbeveling: De aanbeveling van de commissie is dan ook dat de functionarissen van de verschillende multidisciplinaire teams en daarmee onderdeel uitmakend van de commandostructuur inzicht moeten krijgen in de daadwerkelijke werking ervan in de praktijk. Deze functionarissen moeten realistisch opgeleid en beoefend worden, zodat zij met de beperkingen van de commandostructuur kunnen omgaan. Dit geldt zeker voor de cruciale inhoudelijke adviseurs van het bevoegd gezag. Voorkomen moet worden dat handzame 'oplossingen' worden gezien als een garantie dat de knelpunten zich een volgende keer niet meer zullen voordoen.

Meer concreet is inzicht nodig in de essentiële decentralisatie van operationele besluitvorming voor die taken die in het verlengde liggen van de dagelijkse taakuitvoering: hoe lastig het ook is voor eindverantwoordelijken, zij moeten zich niet willen 'bemoeien' met de operatiën van bijvoorbeeld hulpverleningsdiensten en simpelweg hun eindverantwoordelijkheid zonder sturingsmogelijkheden in de acute fase accepteren.

Anderzijds zijn er uitvoeringszaken die in crisissituaties voor de betreffende diensten zelf uniek zijn. Het gaat hier bijvoorbeeld om gemeentelijke taken die alleen tijdens crises worden uitgevoerd (opvang en verzorging, registratie van slachtoffers, crisiscommunicatie (zie ook hieronder), etc). Bij dergelijke taken 'wordt er gewerkt en dus fouten gemaakt', maar wordt er wel met grote inzet en betrokkenheid net zolang doorgewerkt totdat de taak is uitgevoerd.

6 Psychosociale zorg aan directe nabestaanden en brandweercollega's

Na het verlies van een dierbare doorlopen nabestaanden een rouwtraject dat loopt van ontkenning via boosheid en verdriet tot uiteindelijk aanvaarding van het verlies. Dwars daar doorheen worden nabestaanden geconfronteerd met allerlei praktische vragen. Hoe abrupter het overlijden is, hoe dieper de verschillende fases in de rouwverwerking kunnen worden beleefd. De praktische vragen kunnen dan soms bijna tot een gevoel van schaamte leiden bij de nabestaanden.

Wanneer er doden onder brandweerpersoneel vallen is het een verantwoordelijkheid van de gemeente als werkgever om adequate psychosociale zorg te verlenen aan de directe nabestaanden en de brandweercollega's. Volgens breed onderschreven richtlijnen moet hierbij vanuit vijf invalshoeken worden gewerkt: het gaat om erkenning van het verlies en het daarbij behorende verdriet, het geven van feitelijke en praktische informatie over het rouwproces en de acties die nabestaanden zelf in gang moeten zetten, het bevorderen van

opvang door de eigen sociale omgeving, het organiseren van passende afscheidsrituelen en het voorkomen dat nabestaanden zichzelf door isolement of anderszins nog meer tot slachtoffer maken.

Voor het GBT was de noodzaak van het inrichten van een passend psychosociaal nazorg traject aan de directe familie en de brandweercollaga's meteen duidelijk. Zoals al eerder opgemerkt was de start van dit traject echter een zeer slechte waardoor de gemeente Tynaarlo bij de directe familie meteen terechte boosheid opriep. Het formeel informeren van de directe familie kost meerdere uren hetgeen ongewenst en, achteraf gesproken, onnodig was. Het achterhalen en informeren van de directe familie van de slachtoffers van een ongeval is normaal gesproken een politieproces. In deze casus komt dat proces niet snel op gang. Het GBT heeft vervolgens contact gehad met de voorzitter van het begrafenisbijstandsteam (zie hierna) die adviseerde om een brandweerman bij het aanzeggen te betrekken. Het GBT geeft daarom om ongeveer 16:15 uur de opdracht aan de commandant van Tynaarlo, in functie van 'eigen' commandant, het slechte nieuws aan de directe familie mee te delen. Het kost de commandant echter tijd om bij de directe collega's de precieze namen van de slachtoffers te achterhalen en vervolgens ook om uit te vinden waar de directe familie zich bevindt. Uiteindelijk kregen de ouders van het eerste slachtoffer het slechte nieuws die avond om 17:20 uur te horen en werd de directe familie van het tweede en derde slachtoffer om 18:40 uur in een inmiddels door de gemeente aangewezen opvanglocatie voor de nabestaanden op de hoogte gesteld. In de kleine gemeenschap van Eelde wist ondertussen iedereen al wie er overleden was, ook de directe familie van de slachtoffers: in de uren tussen het ongeval en de officiële aanzegging belden brandweermensen vanaf de plaats incident hun thuisfront om hen gerust te stellen. De brandweersfamilies belden vervolgens onderling om informatie uit te wisselen zodat de puzzel snel gelegd was. De vader van slachtoffer 3, die jarenlang zelf bij brandweer Eelde heeft gewerkt, wist dat zijn zoon was uitgerukt naar de brand in De Punt en stond tijdens de brandbestrijding aan de overkant van het kanaal te kijken naar het brandweeroptreden zodat de ouders van slachtoffer 3 het droeve nieuws al bijna meteen kenden. Het wachten tot de officiële mededeling komt is dan begrijpelijk een schier eindeloos durende kwelling.

Ook het tweede op zich van zorgzaamheid getuigende besluit van het GBT, namelijk het doen aanwijzen van contactpersonen voor de directe familie, werd in de perceptie laat uitgevoerd: de brandweercommandant deelde de directe familie tijdens het brengen van het overlijdensbericht mee dat er een familiecontactpersoon langs zou komen, maar kon niet vertellen wanneer. Verschillende directe familieleden probeerden al later op die vrijdagavond contact te krijgen met de hun toegezegde familiecontactpersoon. De contactpersonen werden toen feitelijk nog gezocht en kwamen de volgende ochtend langs. In de beleving van de directe familie werd dat begrijpelijk 'pas' de volgende ochtend.

Conclusie: De start van de zorg voor de directe familie van de slachtoffers was zo ongelukkig in de uitvoering dat de goede intenties van de gemeente Tynaarlo niet meer over het voetlicht kwamen.

Natuurlijk kan achteraf bijvoorbeeld gesteld worden dat de late keuze om de brandweercommandant alle directe familie zelf te laten berichten onhandig was omdat daardoor voorspelbaar het aanzeggen nog langer zou duren. Echter de leden van het GBT hadden geen ervaring met deze problematiek en werden hier, zoals eerder al opgemerkt, ook niet adequaat door het eveneens onervaren ROT over geadviseerd. Eenmaal

opgesloten in de valkuil van operationele zuigkracht ontbrak het de leden van het GBT op dat moment aan de verbeeldingskracht om te bedenken dat elke minuut vertraging betekende dat de familie van de slachtoffers het nieuws uit andere bron zouden horen.

Naast de zorg voor de directe familie van de slachtoffers zijn door de brandweerorganisatie meteen de collega's uit Eelde, Zuidlaren, Vries en Haren opgevangen. Deze opvang werd in eerste instantie 'geïmproviseerd' door een op eigen initiatief opgekomen Groningse brandweerofficier op de locatie van het nabij gelegen vliegveld Eelde. Hij werd door de leider COPI aangewezen als 'officier nazorg'. Korte tijd later kwam om ongeveer 16:00 uur het gealarmeerde brandweer bedrijfsopvangteam daar ook ter plaatse om met de aangeslagen collega's te spreken.¹² Gedurende de gesprekken sluiten ook voor een korte tijd de ouders en vriendin van slachtoffer 3 aan, dus nog voordat zij officieel het overlijden van hun dierbare vernomen hadden. Na de gesprekken ruimen de eenheden uit Zuidlaren, Vries en Haren op eigen verzoek hun voertuigen op. De directe collega's uit Eelde gaan terug naar hun brandweerkazerne en spreken daar verder. In de loop van de avond gaan zij gezamenlijk met familie nog kijken op de plaats incident. In de loop van zaterdag ochtend reconstrueert post Vries op het terrein rondom de loods de gebeurtenissen voor zichzelf en de aanwezige technische recherche. Ook de directe familie van slachtoffer 3 is daarbij toevallig aanwezig.

In de dagen en weken na het ongeval zullen nog meer gesprekken door het brandweer bedrijfsopvangteam worden gehouden op verschillende brandweerposten die bij de brand betrokken waren. Op dinsdag wordt door brandweercollega's een tijdelijk monumentje opgericht bij de loods waar hun collega's in zijn omgekomen. Drie foto's van de omgekomen brandweermannen staan daarin centraal. Post Eelde zal na ongeveer vier weken weer in dienst komen en wordt daarbij goed begeleid.

De brandweercollega's hebben achteraf aangeven tevreden te zijn over hun opvang en de begeleiding na het ongeval. Een enkele opmerking wordt wel gemaakt door brandweercollega's uit enkele nabij gelegen posten dat zij na enige tijd groepsdruk hebben ervaren om maar niet meer over het ongeval te spreken.

Conclusie: De nazorg aan de brandweercollega's is adequaat opgepakt, dat wil zeggen zo tijdig als mogelijk, in de eigen brandweeromgeving, grosso modo met respect voor individuele behoeften en flexibel.

Op het moment dat het brandweer begrafenisbijstandsteam zich fysiek meldde (ongeveer 21:15 uur op vrijdagavond) besloot het GBT meteen de voorgestelde lijn van een begrafenis met korpseer te volgen. De voorzitter van het begrafenisbijstandsteam heeft 'carte blanche' gekregen in financiële en organisatorische zin. Het resultaat was dat er in korte tijd een waardig afscheid van de omgekomen brandweermannen is georganiseerd. Alle betrokkenen hebben hier veel waardering voor. In de eerste week na 9 mei hebben leden van het begrafenisbijstandsteam ook een bredere rol in de opvang van de directe familie. Zo is het de voorzitter van het begrafenisbijstandsteam die op zaterdagochtend de

---

¹² Er is ook nog een PSHOR-team (psychosociale hulpverlening bij ongevallen en rampen) ter plaatse gekomen, maar de leden hiervan hadden op dat moment niet de juiste 'klik' met het brandweerpersoneel zodat zijzelf concludeerden geen bijdrage te kunnen leveren. PSHOR is bedoeld voor direct en indirect betrokkenen bij ongevallen en rampen, dat wil zeggen voor zowel slachtoffers en hun verwanten als de ingezette hulpverleners. Aansturing van de psychosociale zorg vindt plaats door de GHOR. De coördinatie van de uitvoering geschiedt door de GGz van Drenthe.

familiecontactpersonen introduceert bij de directe familie van de slachtoffers en spreekt de traumapsycholoog van het team met de nabestaanden na de begrafenis.

Conclusie: Het brandweer begrafenisbijstandsteam heeft haar taak op een professionele wijze verricht tot tevredenheid van de betrokkenen.

De professionaliteit van het begrafenisbijstandsteam heeft echter enerzijds als keerzijde dat het voor de eigen gemeente ‘verleidelijk’ is in zekere zin ‘afhankelijk’ van het team te worden. De (terechte) professionele focus van het begrafenisbijstandsteam maakte haar anderzijds ook moeilijk bereikbaar, laat staan aanstuurbaar, door de gemeente Tynaarlo. Wanneer het begrafenisbijstandsteam dan na enkele dagen vertrekt, staat de gemeente er weer alleen voor en heeft zelfs een achterstand. De introductie van de familiecontactpersonen als initiatief van de gemeente had daarom bijvoorbeeld beter door de (loco)burgemeester kunnen gebeuren.

Een derde probleem dat de start van het nazorgtraject vertroebeld is de vertraagde communicatie over de vrijgave van de lichamen van de slachtoffers. Ook hier verbleken de goede intenties begrijpelijk in de ogen van de directe familie. Het Openbaar Ministerie heeft op vrijdagochtend tegen middernacht, en daarmee snel, besloten dat een sectie niet noodzakelijk is zodat de lichamen van de slachtoffers vrij konden worden gegeven. Dit bericht bereikt de directe familie van de slachtoffers (en hun familiecontactpersonen) echter pas op zaterdagmiddag en zaterdagavond. Het steekt de familie te meer omdat zij verschillende malen hebben gevraagd wanneer zij de lichamen van hun dierbaren kunnen zien. De precieze wijze waarop deze communicatie is misgelopen, kon de onderzoekscommissie niet meer achterhalen, maar het Openbaar Ministerie heeft hiervoor als primair verantwoordelijke hiervoor terecht spijt betuigd.

Op zaterdagavond wordt, onder andere in aanwezigheid van de direct van vakantie teruggekeerde burgemeester, een bijeenkomst gehouden voor al het brandweer personeel en is er een kranslegging bij de Mariakerk in Paterswolde.

Op 13, 14 en 15 mei worden de drie omgekomen brandweermannen herdacht en begraven.

In de periode na de begrafeningen en herdenkingsdiensten moet het gewone leven weer langzaam op gang komen. Dit is vanzelfsprekend moeilijk voor de directe familie van de slachtoffers. De familiecontactpersonen zijn van waarde maar kunnen niet alle problemen oplossen. De gemeente Tynaarlo betaalt na enkele weken een aantal sessies voor de directe familie met een traumapsycholoog als duidelijk wordt dat de directe familie van met name het eerste en tweede slachtoffer niet zelf een volgende stap in de verwerkingproces kunnen zetten. De traumapsycholoog van het begrafenisbijstandsteam bewijst in deze periode meermalen zijn bijzondere waarde voor het nazorgtraject met advies en kennis van het netwerk van traumapsychologen.

Het GBT besluit al op zaterdagochtend 10 mei om de nazorg binnen een projectstructuur te organiseren. Een stuurgroep zal dit project aansturen. Onderscheiden worden deelprojecten gericht op de feitelijke nazorg aan de directe familie, de begrafeningen met korpseer en de onderzoeken die door verschillende instanties zullen worden gestart. Zelf besluit de gemeente Tynaarlo om als eerste een verkennend onderzoek door een commissie van onafhankelijke deskundigen te laten verrichten naar de toedracht van het dodelijke ongeval zodat daaruit zo snel mogelijk lessen kunnen worden getrokken. Dit

onderzoek zal op 23 juni 2008 uitkomen. Later zal de gemeente Tynaarlo ook besluiten een breder onderzoek naar de bestrijding van de brand en de nazorg te laten verrichten door dezelfde commissie. Ten behoeve van de verschillende onderzoeken wordt een coördinatiegroep in het leven geroepen bestaande uit niet bij de bestrijding van het ongeval en de nazorg betrokken functionarissen afkomstig uit de verschillende diensten. De coördinatiegroep bewijst zijn waarde door de verschillende (voor)onderzoeken van het Openbaar Ministerie, Arbeidsinspectie, Inspectie Openbare Orde en Veiligheid, de Onderzoeksraad voor Veiligheid en de eigen opgestarte onderzoeken in die zin te coördineren dat de belasting voor de te interviewen medewerkers van brandweer en gemeente zo beperkt mogelijk is.

Een punt dat apart gememoreerd moet worden is de boosheid die groeide bij de families van het eerste en tweede slachtoffer. Dit leidde tot ressentiment richting de gemeente en de familie van het derde slachtoffer. Zoals al eerder genoemd had de familie van het derde slachtoffer een nauwere band met de brandweer omdat de vader van het slachtoffer daar gewerkt had. Er was daarmee een vanzelfsprekender contact met de brandweeractiviteiten dan de families van het eerste en tweede slachtoffer hadden. In de perceptie van deze families leek het daardoor alsof zij bewust minder aandacht kregen. Onvrede bestond bijvoorbeeld over het feit dat de brandweercollèga's wel 'professionele' psychosociale opvang kregen en de directe familie in eerste instantie niet. Kleine problemen rondom de 'teruggave' van brandweerkleding geven dan aanleiding voor meer boosheid. Toevallige gebeurtenissen, zoals een 'protestmars' georganiseerd door de dochter van de loodseigenaar tegen de arrestatie van haar vader en waar zij onterecht sprak over steun vanuit de zijde van de familie van de brandweerslachtoffers, leiden tot de gedachte dat dit dan wel de familie van het derde slachtoffer zou moeten zijn. Uiteindelijk halen de familie van het eerste en tweede slachtoffer de foto's van hun dierbaren weg uit het monumentje hetgeen de familie van het derde slachtoffer weer veel verdriet doet. Respondenten stellen dat de resulterende spanningslijnen door het hele dorp zichtbaar zijn. De onderzoekers van het deelonderzoek nazorg zeggen beeldend over deze verdrietige gang van zaken dat 'de kleine gemeenschap van Eelde naast een warm sociaal bad ook kan zorgen voor gepraat en geklets'.

Conclusie: Alle feiten overziend vindt de onderzoekscommissie dat de psychosociale nazorg bij de brand in De Punt voor het grootste gedeelte goed is ingezet door de gemeente Tynaarlo. Met de inzet van velen is veel zorg en aandacht besteed aan de directe familie en de brandweercollèga's. Dat wil niet zeggen dat alle nazorgactiviteiten goed zijn verlopen. Er zijn zaken misgegaan, er zijn zaken onhandig of verkeerd georganiseerd, soms was er sprake van miscommunicatie. De onderzoekscommissie beziet vanuit haar objectieve positie op afstand in tijd en emotionele betrokkenheid het begaan van dergelijke 'missers' als grotendeels onvermijdelijk wanneer een kleine gemeente opeens geconfronteerd wordt met een dergelijk ongeval. Vanuit de perceptie van de directe familie is echter zeer begrijpelijk dat tijdens het proces van rouwverwerking de vertraging rondom de aanzegging van het overlijden van hun dierbaren, de beschikbaarheid van toegezegde familiecontactpersonen en de vrijgave van de lichamen tot boosheid en verdriet leidde. Binnen de kleine gemeenschap van Eelde heeft helaas een escalatie van die boosheid en verdriet plaatsgevonden.

Aanbeveling De psychosociale nazorg is nog niet afgerond. Er komen nog emotionele momenten die vragen om begeleiding. De gemeente kan dit organiseren en zorgen voor begeleiding (richting brandweermensen, andere betrokken gemeentelijke functionarissen, maar met name ook richting nabestaanden). Daarnaast kan ze ontwikkelingen in verwerking bij zowel nabestaanden, brandweerlieden als andere betrokkenen monitoren. De organisatie met projectstructuur en vaste contactpersonen blijkt daarbij te werken. De gemeente kan (naar nabestaanden, naar eigen medewerkers) erkennen waar zaken mis zijn gelopen, sommige zaken zijn niet meer te repareren, erkenning kan wel voor afsluiting zorgen.

7 Het geheel overziend: overkoepelende bevindingen, hoofdconclusies en belangrijkste aanbevelingen

Op 9 mei 2008 heeft een dodelijk ongeval plaatsgevonden tijdens de bestrijding van een brand in een botenloods in De Punt in Drenthe. De aankomende brandweereenheid van Eelde liep in een val waarin vrijwel elke brandweerman in Nederland zou zijn gelopen: opgeleid en getraind om een zich nog als beperkt doen aanziende binnenbrand offensief te benaderen zijn vier brandweermensen de loods ingegaan. Een explosieve branduitbreiding die werd veroorzaakt door rookgassen in de nok van de loods verraste hen volkomen. De onmiddellijke ontbranding van de sandwichpanelen waaruit de industrieloops was opgebouwd en de resulterende dikke zwarte rook belette drie van hen om nog naar buiten te komen.

De onderzoekscommissie concludeert dat het ongeval niet kan worden gezien als ‘een risico van het vak’. De opleiding, oefening en procedures van de Nederlandse brandweer houden onvoldoende rekening met dit risico. De afwezigheid van eisen aan de brandveiligheid van constructie en inventaris anders dan gericht op ontvluchting van de werknemers betekent dat elke binnenaanval in een industriepand het gevaar op een ongeval als in De Punt met zich meebrengt.

In die zin moet men het ongeval bij De Punt niet als incident beschouwen, maar als ‘exemplaar’; datgene wat er gebeurde is illustratief voor de brandweer in Nederland. De meerwaarde van dit denkmodel is dat de aanbevelingen zich richten op datgene wat er structureel mis is met de brandweer in plaats van alleen te focussen op de zaken die ‘slechts’ kenmerkend zijn voor het specifieke incident. Er valt in de opinie van de onderzoekscommissie meer te leren door het algemene te verbeteren dan door het unieke uit te bannen.

De aanbeveling van de onderzoekscommissie is dat de Nederlandse brandweer branden in industriepanden waar geen noodzaak is tot redding altijd met een buitenaanval dient te benaderen.

Overigens concludeert de commissie dat de opleiding en oefening van de brandweer Tynaarlo conform landelijke normen is geschied.

Na de plotselinge branduitbreiding bleek dat de brandweer Tynaarlo weinig voorbereid was op een dergelijk ongeval; er was geen adequate en geoefende procedure voor de vermissing en redding van eigen personeel. Ook dit gebrek is volgens de onderzoekscommissie een probleem voor de gehele Nederlandse brandweer. Van invloed op de overlevingskansen van de ingesloten brandweermensen is het gebrek aan voorbereiding in dit geval niet geweest: zij hadden in deze situatie helaas geen kans meer om het pand te kunnen verlaten.

Het zal duidelijk zijn dat de commissie de Nederlandse brandweer dringend aanbeveelt om te komen tot een werkbare procedure vermissing eigen personeel die dan vervolgens landelijk geïmplementeerd dient te worden.

Direct na de explosieve branduitbreiding is door de van vele plekken toestromende brandweereenheden hard gewerkt om de slachtoffers zo snel mogelijk te bergen. Binnen ongeveer drie kwartier is dit gelukt.

De onderzoekscommissie heeft grote waardering voor die brandweerinzet, maar minder voor de coördinatie ervan. Zij ziet hiervoor twee hoofdredenen: de regionale selectie, opleiding en oefening van brandweerofficieren in de regio Drenthe is niet adequaat genoeg om de juiste leiding te garanderen op de momenten dat het er echt toe doet. Verder valt het de commissie op dat de brandweer een bredere verantwoordelijkheid voelt voor de integrale incidentbestrijding en daardoor eerder al haar leidinggevende capaciteit besteed aan multidisciplinaire aangelegenheden terwijl de aansturing van de monodisciplinaire inzet nog niet op orde is.

De commissie beveelt daarmee de regio Drenthe aan om haar selectie, opleiding en oefeningssysteem op officiersniveau aan te passen aan landelijke *best practices*.

Afgezien van het omkomen van de drie brandweermensen had het incident het karakter van een 'gewone' grote brand. De vreselijke bijzonderheid van het omkomen van de drie brandweermensen maakte echter dat het conform regionale procedures noodzakelijk was om de regionale hoofdstructuur van de rampenbestrijding te activeren. De alarmering en opschaling van de rampenbestrijdingsorganisatie verliep niet volgens de beschreven procedures, maar dankzij het initiatief en betrokkenheid van regionale en gemeentelijke functionarissen grosso modo wel binnen de regionaal afgesproken normtijden. De regionale en landelijke drielagen commandostructuur maakte echter bij dit incident dat er onterecht veel aandacht werd besteed aan het niet bestaande gevaar van de rook van de brand, dat het verantwoordelijke gemeentebestuur op informatieachterstand kwam en de uitvoering van de opvang en zorg voor de directe familie van de slachtoffers vertraagd op gang kwam. Dit effect werd niet ingezien en begrepen door de op 9 mei 2008 betrokken functionarissen.

Ten aanzien van de multidisciplinaire voorbereiding in de regio Drenthe wordt door de onderzoekscommissie geconcludeerd dat er een kloof zichtbaar is tussen de multidisciplinaire voorbereiding (planvorming, opleiding en oefening) en de werking van de rampenbestrijdingsorganisatie in de praktijk.

Twee nuancerende kanttekeningen zijn hier op zijn plaats. De eerste kanttekening is dat bovenstaande conclusie niet uniek is voor de regio Drenthe. In meerdere regio's bestaat een dergelijke kloof tussen de multidisciplinaire planvorming en de praktijk.¹³ De tweede kanttekening is dat de planvorming gebaseerd is (of moet zijn) op landelijke richtlijnen/regelgeving die de facto uitgaan van grootstedelijke problematiek en capaciteit. In een niet-grootstedelijke regio zoals Drenthe is, het daarmee niet eenvoudig om de kloof tussen het landelijke ideaalbeeld beschreven in de planvorming en praktijk te dichten.

---

¹³ Zie bijvoorbeeld Kamerstukken II 2003/2004, 26 956, nr. 19 en Zanten, P.J. en I. Helsloot (2007). 'De brandweer als spil van de rampenbestrijding'. In: I. Helsloot, E.R. Muller & J.D. Berghuis (red.). *Brandweer, studies over organisaties, functioneren en omgeving*. Deventer: Kluwer.

De onderzoekscommissie beveelt vanzelfsprekend aan om de kloof tussen de (multidisciplinaire) planvorming en de werking in de praktijk zo veel als mogelijk te dichten, maar op een wijze die past bij de regio Drenthe. Dat betekent onder andere dat de regio Drenthe in de eerste plaats voor zichzelf inzichtelijk moet maken aan welke richtlijnen/eisen zij redelijkerwijs kan en wil voldoen. Vervolgens zal de planvorming zowel op onderdelen zodanig herschreven moeten worden dat ze ook daadwerkelijk de praktijk beschrijft, als ook voor bepaalde onderdelen (beter en werkbaar) geïmplementeerd moeten worden. De praktische ervaringskennis die tijdens het incident op 9 mei is opgedaan dient daar logischerwijs bij gebruikt te worden.

Het valt de onderzoekscommissie verder op dat de interviews een afwijking laten zien van wat gebruikelijk is na een ramp of zwaar ongeval, namelijk dat binnen de gemeentelijke organisatie van Tynaarlo en binnen het officierenkorps van de brandweerregio Drenthe bij de meest betrokken functionarissen en daarmee geïnterviewde functionarissen, geen positief samenbindend effect van de brand in De Punt van 9 mei 2008 zichtbaar is. Er lijkt eerder sprake van een gevoel van onbehagen bij deze functionarissen. De onderzoekscommissie beveelt de gemeente Tynaarlo, de regionale brandweer Drenthe en de betrokken medewerkers aan om deze gevoelens samen zorgvuldig te adresseren. Ook hier geldt dat het voor de commissie van een afstand eenvoudiger is dan voor direct betrokkenen om de spanning te zien tussen lovenswaardige betrokkenheid en begrijpelijke noodzaak om terug te keren naar de dagelijkse taakuitvoering.

Voor zowel de leidinggevendenden van de brandweer als voor het bestuur van de gemeente Tynaarlo was het op 9 mei 2008 onmiddellijk duidelijk dat er adequaat opvang en nazorg moest worden geregeld voor zowel de directe familie als voor de brandweercollega's. Vanaf het moment van het ongeval is de lijn gekozen dat kosten noch moeite gespaard moesten worden. De besluiten die genomen werden, bewijzen die insteek.

In de uitvoering van de besluiten over de nazorg richting de directe familie van de slachtoffers liep het de eerste dag echter op verschillende momenten mis: de directe familie werd later dan mogelijk was formeel ingelicht, het was onduidelijk wanneer de toegezegde familiecontactpersonen nu zouden komen en de vrijgave van de lichamen van de slachtoffers werd niet tijdig gecommuniceerd. De perceptie van de directe familie over de psychosociale zorg die door de gemeente werd geboden is hierdoor blijvend beïnvloed.

De opvang en nazorg van de brandweercollega's wordt door alle betrokkenen als adequaat beschouwd en kan inderdaad volgens de onderzoekscommissie worden betiteld als zijnde een landelijke *best practice*.

De inzet van het landelijke brandweer begrafenisbijstandsteam ligt op het grensvlak van zorg voor de nabestaanden en de zorg voor de brandweercollega's. De onderzoekscommissie concludeert dat ook in deze casus het brandweer begrafenisbijstandsteam haar waarde en professionaliteit heeft bewezen door naar de tevredenheid van alle betrokkenen haar taak te vervullen.

In de perceptie van verschillende nabestaanden werd er te weinig aandacht besteed aan de psychosociale nazorg aan hen bijvoorbeeld in vergelijking met de nazorg aan de brandweercollega's. Een oorzaak van deze perceptie ligt volgens de onderzoekscommissie in de al gemelde onzorgvuldigheden in de start van het

nazorgtraject. Een andere oorzaak ligt in het eenvoudige feit dat behalve verdriet ook boosheid een onderdeel is van een normaal rouwproces. Het is daarom in het algemeen juist goed om rouwenden niet teveel te ‘medicaliseren’ door het te snel aanbieden van specialistische traumazorg. In het nazorgtraject in Tynaarlo werd door de gemeente terecht specialistische hulp aangeboden op het moment dat een deskundige aangaf dat sommige nabestaanden niet meer zelfstandig of met hulp van hun naasten een volgende stap in het rouwproces konden zetten.

In het traject van nazorg aan de directe familie van de slachtoffers van een ramp of zwaar ongeval zit in de opinie van de onderzoekscommissie ook nog een ander een onoplosbaar dilemma verstopt voor de overheid. De directe familie van een slachtoffer van bijvoorbeeld een ‘gewoon’ verkeersongeval krijgt veel minder nazorg aangeboden dan passend wordt geacht voor de directe familie van de slachtoffers van een ramp of zwaar ongeval. In deze casus kan de zorg deels worden beschouwd als in het verlengde liggend van ‘goed werkgeverschap’ vanwege de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor het brandweerpersoneel, maar dan is tegelijkertijd juist het dilemma: hoe verhoudt zich de zorg aan nabestaanden versus de zorg voor het brandweerpersoneel dat weer aan het werk moet?

De onderzoekscommissie is van mening dat, afgezien van een aantal storende missers bij de start van het nazorgtraject, door de gemeente Tynaarlo binnen haar mogelijkheden adequaat is ingezet op de psychosociale nazorg richting nabestaanden en brandweercollèga’s.

De onderzoekscommissie beveelt aan om de leerpunten van het psychosociale nazorgtraject na de brand in De Punt op 9 mei 2008 landelijk te borgen en te operationaliseren op een dergelijke wijze als het landelijke begrafenisbijstandsteam is georganiseerd. Voor gemeenten in Nederland zou een dergelijke constructie van grote waarde zijn bij een breed scala aan zware ongevallen.

8 Slotsom

Samenvattend stelt de onderzoekscommissie dat de noodlottige brand in De Punt van 9 mei 2008 voor de Nederlandse brandweer de opgave in zich houdt om opnieuw en blijvend te investeren in haar kerntaak, namelijk het brandtechnisch vakmanschap. De explosieve branduitbreiding die de brandweelieden overviel was immers niet ‘het risico van het vak’, maar een te vermijden incident. Ook de problemen tijdens de reddings- en bergingsoperatie kunnen niet als verrassend worden betiteld.

De betrokken brandweerfunctionarissen valt naar de mening van de onderzoekscommissie niets te verwijten; de brandweermensen van de eerste eenheid handelde grosso modo volgens de bestaande procedures en hen was het risico onbekend. De andere bij de reddings- en bergingsoperatie betrokken brandweerfunctionarissen waren onvoldoende voorbereid op de bijzondere taak die hen overviel. Er dient derhalve volgens de onderzoekscommissie versterkt te worden geïnvesteerd in brandtechnische kennis en in aanpassing van procedures, leerstof, opleiding en oefening aan de resultaten daarvan.

De rampenbestrijdingsorganisatie in Tynaarlo heeft naar vermogen gepresteerd op 9 mei 2008, maar de inzet en betrokkenheid van de betrokken medewerkers kon niet de voorspelbare spanning tussen de papieren voorbereiding en de chaotische realiteit opvangen waardoor de het maar zeer de vraag is of het activeren van de

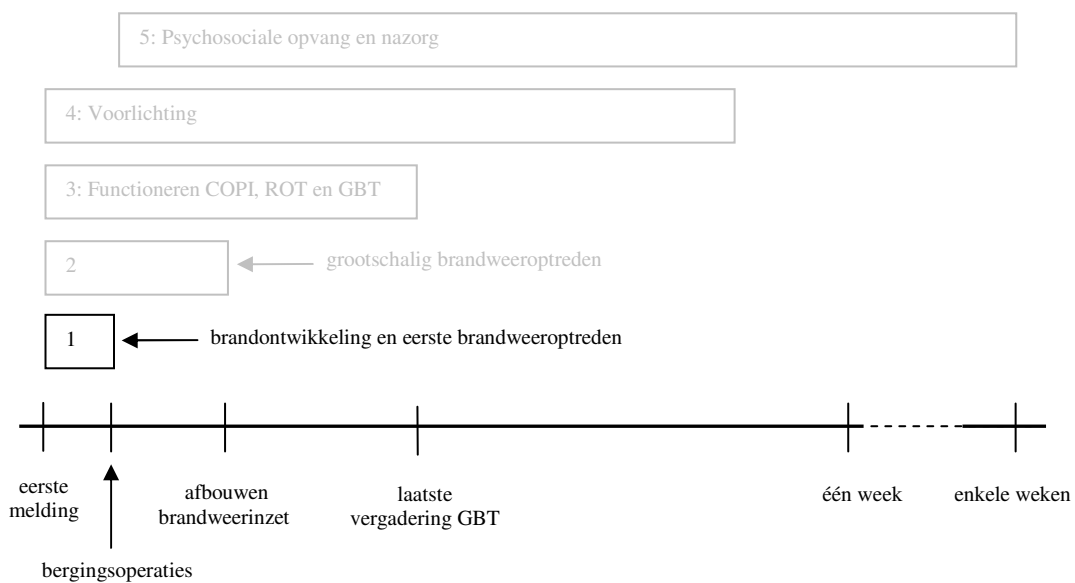

rampenbestrijdingsorganisatie een positief effect heeft gehad. De onderzoekscommissie beveelt de gemeente Tynaarlo en de regio Drenthe aan om te komen tot een realistische wijze van voorbereiding op en een flexibele uitvoering tijdens zware ongevallen.

De onderzoekscommissie heeft veel waardering voor de inzet van de gemeente Tynaarlo en vooral haar medewerkers met betrekking tot de opvang van en nazorg van directe familie en brandweercollega's. De onderzoekscommissie constateert echter ook dat, mede als gevolg van het gebruik van een landelijke commandostructuur, er vooral gedurende het eerste cruciale dagdeel na het noodlottige ongeval nodeloze vertragingen van besluitvorming en bij de uitvoering hebben plaatsgevonden die voor de familie van de slachtoffers pijnlijk waren. Uiteindelijk moet het oordeel echter toch zijn dat de gemeente Tynaarlo, zeker vanaf 10 mei, alles heeft gedaan wat redelijkerwijs van haar verwacht kon worden was om de directe familie van de slachtoffers en de brandweercollega's te ondersteunen.

DEELONDERZOEK 1

Brandontwikkeling en brandbestrijding van de melding tot en met de berging van omgekomen brandweermensen

I. Helsloot
E. Oomes
R. Weewer

INHOUDSOPGAVE

1	Brandontwikkeling tot aan aankomst eerste brandweereenheid	36
1.1	Inleiding	36
1.2	Het pand	36
1.3	De brandontwikkeling en brandoorzaak	39
1.4	Analyse, conclusies en aanbevelingen	40
2	Brandweerinzet en brandontwikkeling van alarmering eerste brandweereenheid tot de plotselinge branduitbreiding	43
2.1	Inleiding	43
2.2	Beschrijving van de gebeurtenissen	43
2.3	Analyse, conclusie en aanbevelingen	47
3	Na de plotselinge branduitbreiding, reddingspogingen en berging	50
3.1	Inleiding	50
3.2	Beschrijving van de gebeurtenissen	50
3.3	Analyse, conclusies en aanbevelingen	53
4	De voorbereiding op de basisbrandbestrijding	56
4.1	Inleiding	56
4.2	Opleiden	57
4.3	Oefenen, trainen en bijscholing	57
4.4	Beleid en procedures	60
Bijlage	Nadere beschouwing besluitvormingsmechanismen	64-67

HOOFDSTUK 1

Brandontwikkeling tot aan aankomst eerste brandweereenheid

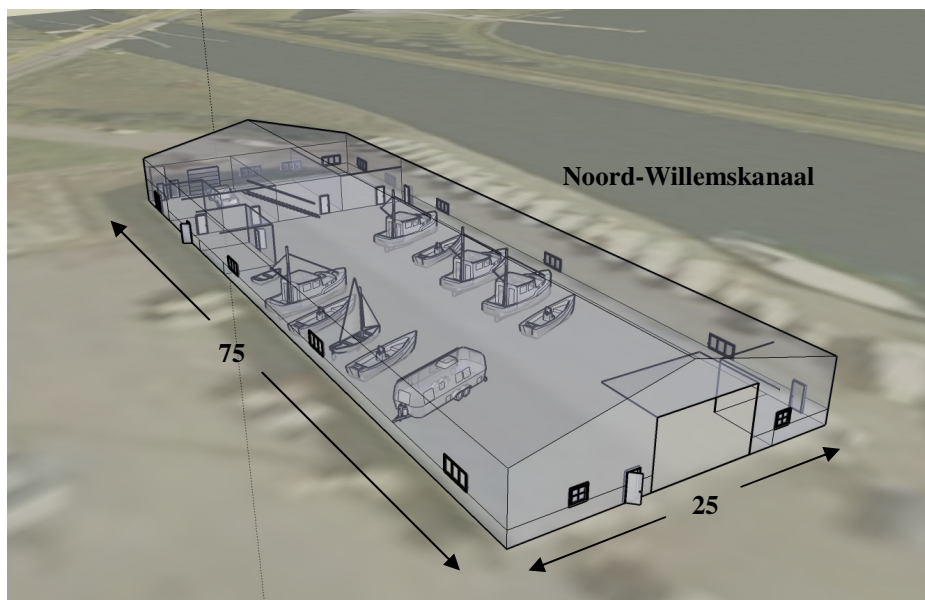
1.1 Inleiding

In dit eerste hoofdstuk wordt beschreven hoe de brand zich tot aan de aankomst van de eerste brandweereenheid heeft ontwikkeld.

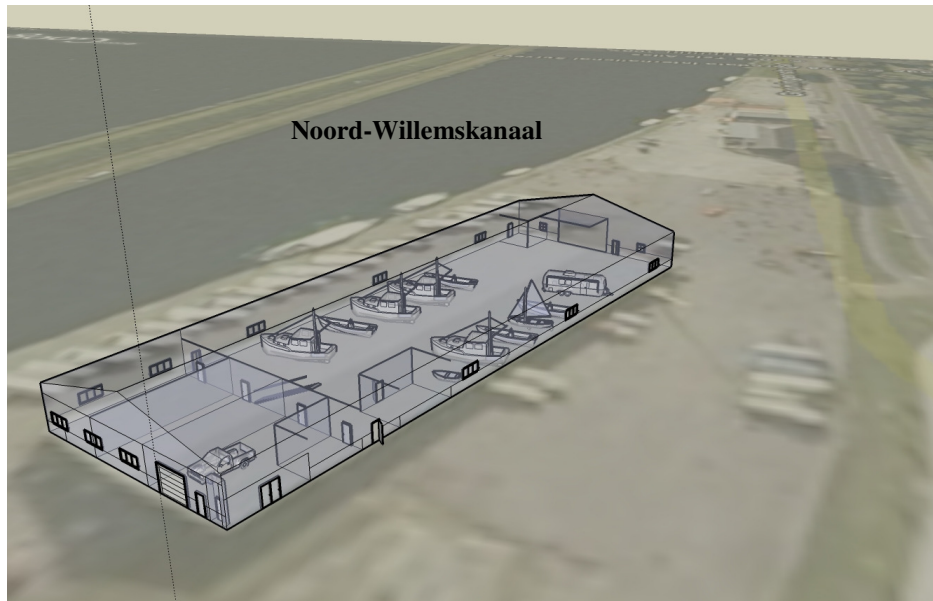
Om de oorzaak van de brand te kunnen verklaren, is een beschrijving van (de inrichting) van het pand noodzakelijk. Deze beschrijving wordt hieronder als eerste gegeven.

1.2 Het pand

Het betreffende pand aan de Groningerstraatweg 118 in De Punt is in gebruik als loods c.q. reparatiebedrijf voor plezierschepen en is 25 meter breed en 75 meter lang (zie figuur 1.1).

Figuur 1.1: Doorkijk van de loods aan de Groningerstraat 118 in De Punt vanaf de voorzijde.

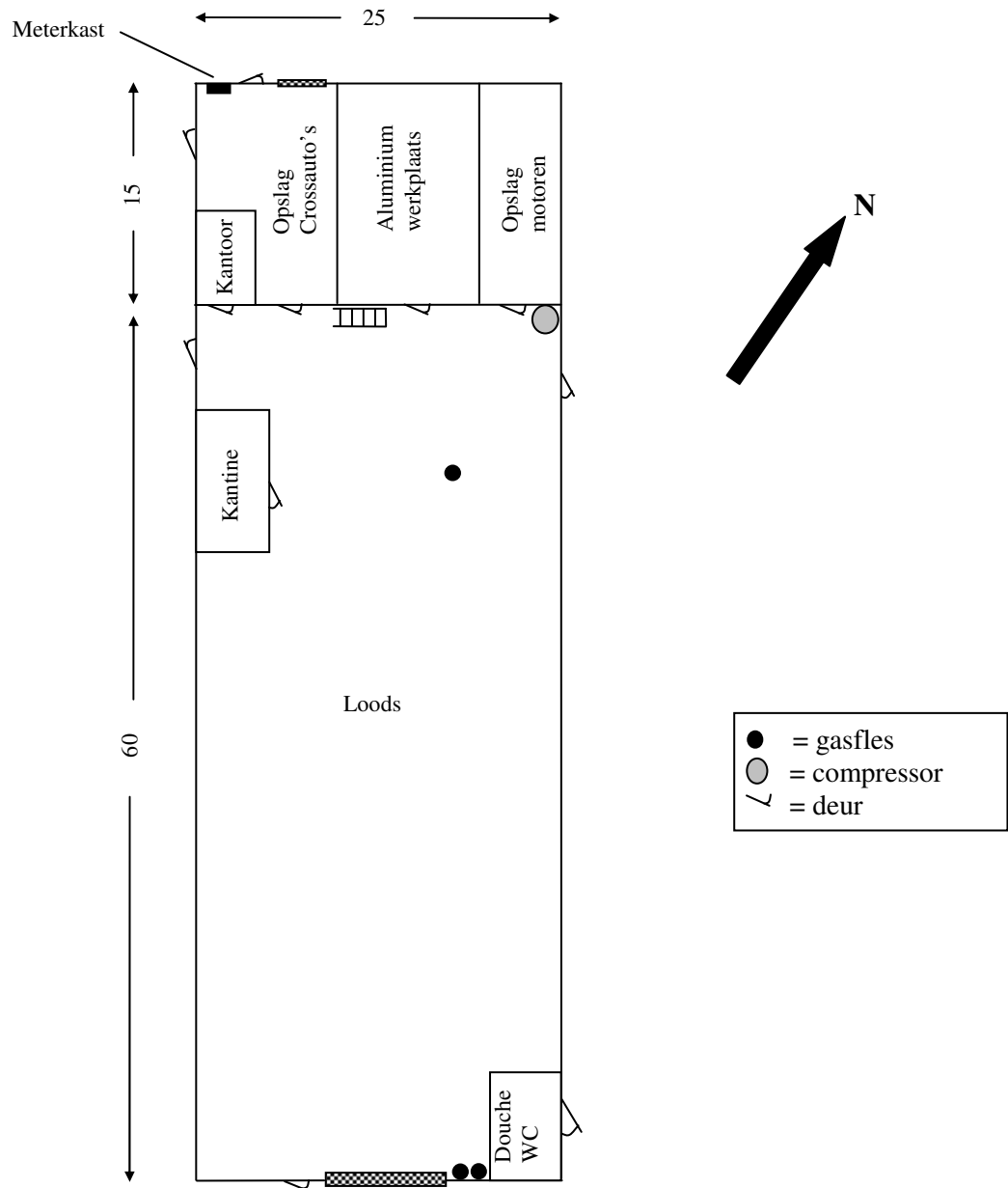

Figuur 1.2: Doorkijk van de loods aan de Groningerstraat 118 in De Punt vanaf de achterzijde.

De loods beschikte over verschillende inpandige ruimtes. De meest relevante zijn opgenomen in figuur 1.3. Helemaal achter in het pand bevonden zich drie aparte ruimtes van 15 meter diep, die bedoeld waren voor verschillende werkzaamheden: De (vanaf de voorkant gezien) linker ruimte van 10 meter breed, bestond uit een kantoortje, met daarachter gelegen een magazijn voor opslag en voorzien van een eigen roldeur. In deze ruimte werd ook wel aan (cross)auto's gesleuteld. Tevens bevonden zich in deze ruimte tegen de achterwand een meterkast en gasmeter. Een belangrijk kenmerk is verder dat er tegen het plafond van deze werkruimte een laag van brandbaar polyurethaanisolatieschuim was gespoten.

In de ruimte in het midden, de aluminiumwerkplaats en ook 10 meter breed, werden aluminiumstrippen bewerkt tot raamkozijnen voor schepen. De kleinere rechter ruimte van 5 meter breed was een opslag voor motoren. Elk van de ruimtes, inclusief het kantoortje, had een eigen toegangsdeur tot de rest van het pand (de loods).

De scheiding van de drie aparte ruimtes was opgetrokken uit stenen bouwblokken. Het plafond van deze drie ruimtes diende tevens als vloer voor de vliering en was van hout. Tegen het plafond van de drie ruimtes liepen kabelgoten, waarin zowel een 220 Volt als 380 Volt stroomvoorziening was ondergebracht.

Figuur 1.3: Bovenaanzicht van de loods aan de Groningerstraat 118 in De Punt.

De vliering beperkte zich alleen tot de drie achtergelegen ruimten en liep niet over hele lengte van de loods. Via een open trap, die voor de middelste ruimte lag, had men toegang tot deze vliering. De vliering werd gebruikt als opslagruimte en stond in open verbinding met de rest van het pand (de loods). Met andere woorden, er was geen scheidingswand tussen de bovengelegen opslagruimte en de loods.

Aan de voorzijde van de loods was een grote overheaddeur (8 meter breed) die bij openen in zijn geheel omhoog schuift (dus geen roldeur) en als het ware bij volledig openen een extra verlaagd plafond vormt van ongeveer 8 meter breed en 5 meter diep, gezien vanaf de ingang. Aan beide lengtezijden van de loods bevonden zich ramen (zie figuren 1.1 en

1.2). Ter hoogte van de aparte ruimtes, aan de achterzijde van de loods bevond zich in beide zijanten van de loods een toegangsdeur.

De loods was opgebouwd rond een dragende staalconstructie. De zijwanden waren grotendeels gemaakt van geprofileerde staalplaten. De onderste ongeveer anderhalve meter van de zijwanden bestonden uit een in spouw opgetrokken muurtje.

Het dak van het betreffende pand was over de gehele lengte opgebouwd uit gecoate sandwichpanelen, bestaande uit twee platen staal (dikte 0,4-0,5 mm) met daartussen ca 9 cm polyurethaanschuim (PUR) als isolatiemateriaal.

Er waren geen lichtdoorlaatbare voorzieningen in het dak, zoals (klap)ramen of doorzichtige dakplaten. Derhalve was elektrische verlichting in de loods altijd noodzakelijk. De verlichtingsarmaturen in de loods hingen aan de dakspanten, waardoor de nok van het dak moeilijk te zien was, omdat de verlichting naar beneden scheen en het daardoor boven de verlichting donker was.

Het pand was uitgerust met een inbraakbeveiligings- en brandmeldinstallatie die was voorzien van temperatuurmelders die onder andere in de werkruimtes hingen. De brandmeldcentrale waar eventuele meldingen binnenkomen, bevond zich in het woonhuis van de eigenaren. Dit woonhuis, dat tevens als winkel dienst doet, bevond zich op hetzelfde terrein als de loods, ongeveer op 100 meter afstand. De beveiligings- en brandmeldinstallatie was niet vereist door de overheid op grond van de bouwverordening en meldde derhalve niet door naar de regionale alarmcentrale.¹⁴

In het pand bevindt zich veel brandbaar materiaal. Dit varieert van brandbare vloerbedekking en onderdelen voor de crossauto's waaraan gesleuteld werd in de werkruimtes, tot gasflessen en polyester boten in de loods.

1.3 De brandontwikkeling en brandoorzaak¹⁵

Opmerking vooraf: Twee dagen voor de fatale brand van 9 mei ontstaat er op woensdag een brandje in of nabij de meterkast in de achterste werkruimte van het pand. De brand wordt geblust door het eigen personeel van de werf. Na reparatiewerkzaamheden aan onder andere de elektrische installatie worden op vrijdag alle groepen weer in werking gezet. De precieze oorzaak van deze brand is door de eigenaren verder niet achterhaald.

Op vrijdagmiddag 9 mei ontstaat opnieuw brand in of nabij de meterkast. Een personeelslid van de werf doet een bluspoging met een handblusser waarbij hij deze richt op de meterkast, maar krijgt het vuur niet geheel uit voordat de blusser leeg is. Nadat een tweede handblusser is gevonden, blijkt dat er al zoveel rook en hitte in de achterste werkruimte aanwezig is, dat men niet meer de ruimte in kan.

Ongeveer gelijktijdig met de eerste bluspoging loopt een ander personeelslid naar de woning van de eigenaren op ongeveer 100 meter afstand van de loods en meldt aldaar de

---

¹⁴ Op grond van de bouwverordening kunnen gebouwen met een verhoogd risico voor aanwezigen worden aangewezen om uitgerust te worden met een openbaar meldsysteem (OMS). Deze systemen melden automatisch door naar de regionale alarmcentrale.

¹⁵ De bronnen van informatie voor deze paragraaf zijn tenzij anders aangegeven de processenverbaal opgenomen door de politie van werknemers van de werf aangevuld met gegevens uit een interview door de onderzoekers met de eigenaresse en haar dochter.

brand. Door een van de eigenaren wordt daarop om 14:09:00 uur de brandweer gebeld. Daarna zijn nog verschillende boten uit de loods in veiligheid gebracht.

Het dak van het pand was, zoals al vermeld, vervaardigd van zogenaamde sandwichpanelen. Deze panelen voldoen aan de voor een dergelijk pand wettelijk vereiste brandbaarheids en/of brandvoortplantingseisen¹⁶, maar brengen bij een ontwikkelde brand een groot gevaar met zich mee: bij verhitting zal het polyurethaan gaan uitgassen, dat wil zeggen dat er brandbare en giftige dampen vrijkomen. Deze dampen bevatten ammoniak, blauwzuur en nitreuze dampen. De nitreuze dampen hebben een karakteristieke geel-bruine kleur. De dampen zullen in eerste instantie aan de randen van de panelen vrijkomen, maar hopen zich ook op in de sandwichpanelen zelf. De kleur rook die uit de panelen komt is blijkens brandproeven eerst wit, daarna geel-bruin van kleur. Het polyurethaanschuim is zelf ook de 'lijm' die beide staalplaten bij elkaar houdt en stijfheid geeft. Bij verhitting zal het schuim na korte tijd loslaten van de staalplaten die daardoor los komen van elkaar.

Wanneer een laag van deze dampen voldoende geconcentreerd is, kan een ontstekingsbron ze ontsteken. Wanneer het polyurethaanschuim daadwerkelijk brandt geeft het een vette zwarte rook af.

Zo'n zes minuten na de eerste brandmelding (14:14:58 uur) belt de eigenares weer naar de brandweer om zeker te stellen dat de brandweer onderweg is. Desgevraagd meldt zij dat 'het achterste gedeelte al brandt', zij constateert dit op basis van de rook die uit het gehele achterste deel komt. De brand heeft derhalve op dat moment al een forse omvang. Wanneer om ongeveer 14:16 een surveillancewagen met twee politiemensen ter plaatse komt, constateren ook zij dat over de gehele breedte van de achterzijde van het pand een forse brand woedt. De brand is op dat moment nog niet uitslaand.

Wanneer om ongeveer 14:17 uur de eerste brandweereenheid uit Eelde, de tankautospuiter 3111 op de rotonde naast de loods arriveert, constateert de bemensing ervan dat een dikke geel-bruine rookwolk uit de achterzijde van de loods drijft. De bevelvoerder meldt daarover om 14:17:40 uur aan de alarmcentrale dat het 'hele slechte rook' is zodat de weg waar die over heen waait moet worden afgezet.

1.4 Analyse, conclusies en aanbevelingen

De onderzoekers onthouden zich van een eigen opinie over de precieze brandoorzaak en verwijst daarvoor naar het onderzoek van het Openbaar Ministerie dat een verwijtbare kortsluiting in de meterkast aanwijst als oorzaak.¹⁷ Naar de inschatting van de onderzoekers heeft de brand zich in de werkruimte snel kunnen ontwikkelen door de aanwezigheid van veel brandbaar materiaal, variërend van de brandbare vloerbedekking via onderdelen voor de crossauto's waaraan gesleuteld werd tot aan het brandbare isolatieschuim tegen het plafond. Tegen de meterkast aan was ook de gasmeter aangemonteerd die daarmee ook al snel aan de brand zal hebben deelgenomen. Een sissend geluid dat nog voor de komst van de eerste brandweereenheid door een politiemans werd waargenomen aan de achterzijde lijkt een ondersteuning voor deze gedachte.

---

¹⁶ Tenminste volgens de gangbare interpretatie van de uitvoering van kleinschalige brandproeven om de brandklasse vast te stellen.

¹⁷ Persbericht 10 oktober 2008 - Arrondissementsparket Assen.

Vanaf de meterkast liep een kabelgoot recht naar boven door het plafond. De brand kan dan ook binnen minuten zijn uitgebreid naar de opslagzolder die in open verbinding stond met de rest van de hal en waarop zich allerhande brandbare materialen bevonden. Een van de eerste zichtmeldingen van een brandweerman die op weg naar de kazerne langs het pand reed was dan ook (omstreeks een minuut voor de aankomst van de eerste brandweereenheid uit Eelde) een duidelijk hete plek op zolderniveau waar de verf al van de buitenmuur was afgebladderd.

De onderzoekers veronderstellen op basis van de grote rookontwikkeling uit het gehele achterzijde van de loods dat op het moment van aankomen van de eerste brandweereenheid uit Eelde om ongeveer 14:18 uur de brand aan de achterzijde van de loods al zo ver ontwikkeld was dat de brandbare polyurethaanisolatieschuimlaag die tegen het plafond van de werkruimte was gespoten bij de brand betrokken was geraakt. Dit heeft tot een forse uitstoot van de kenmerkende geel-bruine zeer brandbare nitreuze dampen geleid. Doordat de brand nog niet uitslaand was, leidde gebrek aan zuurstof mogelijk tot een deels verminderende brandintensiteit net voordat de brandweer van Eelde arriveerde.

Door de wind die aan de voorzijde de loods inblies, werd aan de achterzijde door de kieren tussen dak en achterwand de geel-bruine dampen er als een zeer dik rookpakket 'uitgeduwd'. Deze dampen zijn relatief koel zodat ze laag blijven en als een compacte geel-bruin rookpakket richting het vliegveld drijven. De brandbare gassen hadden de bovenzijde van de loods al zo gevuld dat zij op het moment dat de vlammen de voldoende geconcentreerde gaslaag raakten deze zou ontsteken. Het van achter de loods naar voren versnellend rollend vlamfront heeft dan de potentie om een fors drukeffect op te wekken.¹⁸ De vlamoverslag kan er dan voor zorgen dat het dak over de gehele lengte onmiddellijk bij de brand betrokken raakt. De resulterende brandende rook zal dan door de opening van de overheaddeur naar buiten geperst zodat deze uitgang niet meer beschikbaar zal zijn.

Deze casus illustreert daarmee dat er in industriepanden onvoorspelbare explosieve branduitbreiding kan plaatsvinden. In het bijzonder geldt dit voor het onvoorspelbare gevaar dat sandwichconstructies met een brandbare kern op en bij een plotselinge branduitbreiding betekenen. De gevaren van dergelijke sandwichconstructies zijn bij eerdere brandproeven, maar ook praktijkbranden zichtbaar geweest. De onderzoekers heeft bijvoorbeeld foto's beschikbaar gekregen van een brand uit 1995 in Montfoort waarop een plotselinge brandversnelling in een *lege* opslagloods, gebouwd volgens betrokkenen met polyurethaan sandwichpanelen, zichtbaar is. Video-opnamen van experimenten uitgevoerd door bijvoorbeeld het Engelse testinstituut BRE laten eveneens zowel het uitgassen bij verhitting zien als de plotseling snelle branduitbreiding als de gassen vlam vatten.

Conclusie: De onderzoekers stellen dat bij branden in industriepanden moet worden uitgegaan van een groot gevaar op plotselinge branduitbreiding en van de afwezigheid van de noodzaak tot redding.

Dergelijke industriepanden zijn immers veelal voorzien van isolatie(sandwich)panelen met een brandbare isolerende (tussen)laag zoals polystyreen of polyurethaan.¹⁹ Bij

---

¹⁸ Een dergelijk drukeffect wordt deflagratie genoemd. Deflagraties treden ook op in ruimtes waar veel stof hangt en worden dan wel stofexplosies genoemd.

¹⁹ Overigens worden ook in de woning- en utiliteitsbouw sandwichpanelen in dak- en gevelconstructies toegepast.

aankomst van de brandweer is al zoveel tijd verstreken dat de mogelijkheid van een plotselinge (explosieve) branduitbreiding veroorzaakt door het isolatiemateriaal reëel is. Gezien het gestelde in de Arboret dient de basisaanname verder te zijn dat de bedrijfshulpverlening het betreffende industriepand al ontruimd heeft zodat er geen noodzaak tot redding is.

Aanbeveling: De onderzoekers bevelen derhalve op grond van bestaande kennis aan dat

- branden in industriepanden door de brandweer altijd defensief worden benaderd,
- bij verkenningen in het kader van een defensieve inzet het gebruikte isolatiemateriaal bepaald wordt en daarop mede de inzet wordt gebaseerd,
- de Nederlandse brandweer, en daarmee ook brandweer Tynaarlo, haar inzetprocedures conform aanpast.

HOOFDSTUK 2

Brandweerinzet en brandontwikkeling van alarmering eerste brandweereenheid tot de plotselinge branduitbreiding

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de brandweerinzet en brandontwikkeling beschreven vanaf de alarmering van de eerste brandweereenheid tot aan de plotselinge branduitbreiding.

2.2 Beschrijving van de gebeurtenissen

De weersomstandigheden op 9 mei 14:00 uur waren: een zonnige dag met een temperatuur ongeveer 25°C en een matige wind van 3 Bft²⁰ Zuid-Oost draaiend naar Oost. De wind blies daarmee deels recht van voren tegen de loods aan en erin via de openstaande overheaddeur.

De brandmelding van de eigenaresse komt om 14:09:00 uur binnen bij de regionale alarmcentrale van de regionale brandweer Groningen.²¹ Om 14:09:36 uur²² wordt de melding doorgegeven aan de regionale alarmcentrale van de regionale brandweer Drenthe waar Eelde toebehoort als een ‘brand in de meterkast van een bedrijfsgebouw’.

Om 14:10:01 uur worden de vrijwillige brandweermensen van post Eelde gealarmeerd op hun paggers voor een ‘woningbrand’. Conform procedure wordt ook de officier van dienst van de brandweer (OvD) gealarmeerd. Ook de politie (eenheid 1022) gaat ter plaatse.

Om 14:14:32 uur is de tankautospuiter van Eelde, de TS 3111 compleet en rukt deze uit. Er zijn op dat moment zelfs zeven man aan boord, dat wil zeggen één meer dan de landelijke standaardbezetting van zes man.

De standaardbezetting van zes brandweermensen op een tankautospuiter kent een middels de landelijke leerstof gestandaardiseerde taakverdeling.

De betiteling tankautospuiter geeft aan dat het voertuig over een eigen watertank beschikt. Hiermee kan de hogedrukpomp worden gevoed. De hogedrukslang of hogedrukstraal is een relatief dunne en flexibele slang die van een haspel kan worden afgerold en waarmee kleinere branden kunnen worden bestreden. Gangbare lengtes zijn 60 en 90 meter. Wanneer voor de bestrijding van een brand meer water nodig is zal deze met de pomp vanuit het brandkranen aangesloten op het waterleidingnet of vanaf open water worden aangezogen. Bij grotere branden zal de brandweer dikkere zogenaamde lagedrukslangen gebruiken. Een beperkte hoeveelheid van deze slangen is in de vorm van rollen aan boord van het voertuig. Na aankomst moeten deze worden uitgerold en gekoppeld.

De chauffeur is na aankomst de bediener van de pomp van de tankautospuiter.

De zogenoemde ‘nummers 1 en 2’ vormen de aanvalsploeg die samen de eerste redding of verkenning zullen uitvoeren of de brand zullen bestrijden. Als zij daartoe een pand moeten binnentreden zullen zij de hogedrukslang meenemen voor onder andere hun eigen veiligheid tenzij de spoed van redding dat niet toestaat.

De zogenoemde ‘nummers 3 en 4’ vormen de waterploeg die samen de ‘waterwinning’ zullen verzorgen, dat wil zeggen de tankautospuiter zullen aankoppelen op een ondergrondse brandkraan of open water. Als de aanvalsploeg vanwege spoed het pand zonder slang is

---

²⁰ Windkracht 3 op de schaal van Beaufort betekent een 10 minuut gemiddelde windsnelheid van 12- 19 km/uur. Bij windkracht 3 waait stof op en bewegen bladeren en twijgen.

²¹ De Punt heeft telefonisch kental ‘050’ zodat 112-meldingen bij de meldkamer Groningen terecht komen. Dit is naar de mening van de onderzoekers een onwenselijke situatie die tot extra tijdsverlies leidt. Wanneer de geplande ‘Noordelijke meldkamer’ tot stand komt, zal deze situatie opgelost zijn.

²² Dit is de tijd op de banden van de meldkamer Drenthe, het is 14:09:32 uur op de tijdsregistratie van de meldkamer Groningen.

binnengegaan zal de waterploeg met een (hogedruk)straal de terugtocht van de aanvalsploeg moeten dekken.

De bevelvoerder is de leidinggevende van de tankautospuiter. Hij is verantwoordelijk voor de besluiten over de inzet van de tankautospuiter wanneer deze alleen is en voor de uitvoering van de beslissingen van de officier van dienst wanneer deze ter plaatse is.

De officier van dienst van de brandweer wordt gealarmeerd in die gevallen waarbij de inzet van meer brandweereenheden aan de orde is – hij is dan verantwoordelijk voor de gecoördineerde inzet van de brandweereenheden – of wanneer afstemming met andere diensten noodzakelijk is.

Als de bevelvoerder van de TS 3111 meteen daarna contact maakt met de alarmcentrale krijgt hij als nadere informatie dat er geen sprake is van een woningbrand, maar van brand in de meterkast van een bedrijfsgebouw en ‘het zou bij Beuving zijn’. Voor de bemensing van de TS 3111 bevat dit nader bericht veel impliciete informatie die ze nu onderweg uitwisselen: in de eerste plaats koppelen zij al het brandje van twee dagen eerder aan dit incident zodat zij de brand meteen plaatsen in de botenloods en niet in het winkelpand van Beuving. Verschillende leden van de bemensing kennen de botenloods in kwestie goed. Een bemanningslid knutselt er zelfs vaak aan crossauto’s in de ruimte waar de meterkast staat. De gevaren die gasflessen, de aanwezigheid van allerlei brandbare vloeistoffen en de brandlast van de deels polyesterboten in de loods met zich meebrengen worden expliciet benoemd.

De sfeer in de auto is positief gespannen, dit is een echte brand en dat komt maar weinig voor. De mannen hebben jarenlange opleiding gevolgd, wekelijks geoefend en nu kunnen ze dat in de praktijk brengen.

Naar aanleiding van het tweede telefoontje van de eigenaresse om 14:14:58 uur en een andere melding geeft de alarmcentrale om 14:15:35 uur als nader bericht aan de aanrijdende TS 3111 en de OvD dat ‘de volledige achterzijde in de brand zou staan’.

Om 14:16:25 uur meldt de politie-eenheid 1022 zich ter plaatse. De twee politiefunctionarissen horen van het personeel dat er niemand meer in de loods is en verkennen elk een andere kant van de loods. Een van hen blijft aan de voorzijde en spreekt met enige medewerkers. Hij heeft nog een blik in de loods geworpen en herinnert zich dat hij goed zicht had want hij zag alle boten staan, maar dat er achterin de loods bovenin een soort rooknevel te zien was. De ander verkent de loods langs de kanaalzijde en constateert door het raam aan de achterzijde een dan nog inpandige felle brand die al het plafond boven de werkruimte *rechtsachter* doet bezwijken. De wandplaten van de achtermuur zijn behoorlijk heet. Hij meldt om 14:17:21 uur aan de politiemeldkamer ‘uitslaande brand’ en meteen daarna ‘gasflessen’.²³

Om 14:16:44 uur geeft de alarmcentrale in het volgende nader bericht de locatie van de ondergrondse brandkraan op het fietspad aan de weg door en meldt nogmaals dat hij “meerdere meldingen krijgt en dat het een uitslaande brand zou zijn”. Dat laatste is op dat moment nog niet het geval zoals de bevelvoerder meteen kan constateren die op dat moment het pand in zicht krijgt. Wel is er sprake van een dikke geel-bruine rook die het pand kalmpjes uitdrijft over de weg in de richting van het vliegveld.²⁴ Dit is een voor de

---

²³ Op 7 juni 2008 heeft zich nog een getuige gemeld die vertelde dat hij toevallig langsreed op 9 mei, de rook aan de buitenzijde zag en uit nieuwsgierigheid in de loods is gaan kijken. De onderzoekers hebben gezien het tijdstip van melding en de gestelde voorwaarde van strikte anonimiteit deze getuige niet meer zelf gesproken, maar overgelaten aan de Onderzoeksraad voor Veiligheid.

²⁴ De rook was zo dik dat het vliegveld gedurende korte tijd het vliegverkeer heeft opgeschort.

bemensing van de TS 3111 heel afwijkend rookbeeld van wat ze uit eigen ervaring kennen bij brand: het is erg veel rook van een hen onbekende kleur –veel teveel voor een kleine brand–, maar er zit geen ‘stuwing’ in de rook, dat wil zeggen dat de rook laag bij de grond blijft hangen, –en dat past weer niet bij een grotere brand–. Op grond van deze waarneming maakt de bevelvoerder er meteen in hetzelfde gesprek ‘middelbrand’ van, dat wil volgens de regionale procedure zeggen dat bijstand gevraagd wordt van een extra tankautospuiter en een hoogwerker.²⁵ Deze opdracht tot opschaling is het unanieme gevoel in de TS 3111. Zoals een ander bemanningslid zich later herinnert, denkt hij op dat moment “dit is geen brand voor één tankautospuiter”.

Nadat de TS 3111 met een bocht om ongeveer 14:18 uur bovenwinds voor de loods is uitgekomen, lijkt de situatie totaal anders: recht voor de grote loods staande is door de enorme openstaande overheaddeur geen rook te zien anders dan een nevel van gelige rook helemaal achterin de loods. De bevelvoerder ziet de trap achterin de loods nog net. De rook lijkt dus op dit moment niet verder te komen dan de breedte van de ruimtes achterin de loods.

Direct na aankomst hebben de brandweermensen daarnaast contact met de politieman die de loods verkend heeft, van hem vernemen ze dat er zeker geen mensen meer binnen zijn en dat er achterin een auto brandt.²⁶

Bij de brandweermensen ontstaat het gevoel dat het bij nader inzien wel meevalt met de brand. Het beeld aan de voorzijde van de loods is geheel anders dan werd verwacht op grond van de waarnemingen tijdens het aanrijden. Er ontstaat bij hen het beeld van een inpandige autobrand en die moeten ze kunnen blussen. Het inzetplan lijkt ook voor de hand liggend: links buitenom is er geen begaanbare route naar de achterzijde van het pand omdat daar allerlei boten in de weg staan en een bouwgeul loopt, rechts buitenom is een onduidelijke smalle route tussen loods en waterkant, maar rechtdoor loopt een directe vrije route door het midden van de loods heen. De autobrand zal derhalve aangevallen worden met een hogedrukstraal door de loods heen. Dit ‘inzetplan’ is het resultaat van een korte discussie waarbij de meeste bemanningsleden betrokken zijn, maar waarin de bevelvoerder en de ‘nummer 1’, een beroepsbrandweerman met binnen het korps breed erkende expertise²⁷, leidend zijn. De formele opdracht van de bevelvoerder ‘Verkennen en eventuele brandhaarden blussen! Ik doe zelf de buitenverkenning’ is procedure. De bevelvoerder laat wel een warmtebeeldcamera als veiligheidsmaatregel meenemen. Omdat hij geen ploeg wil splitsen betekent dit dat de waterploeg als geheel mee naar binnen gaat.

De aanvalsploeg en de waterploeg nemen daarom de 90 meter lange hogedrukslag mee naar binnen recht naar achteren. De chauffeur-pompbediener, de ‘zevende man’ en een ongeüniformeerd lid van het korps dat op eigen gelegenheid is gekomen, bekommeren zich om de waterwinning en de pomp. Overigens was bekend dat de tweede eenheid AS 3131 van Eelde na zou komen en daarmee zich indien nodig ook om de waterwinning

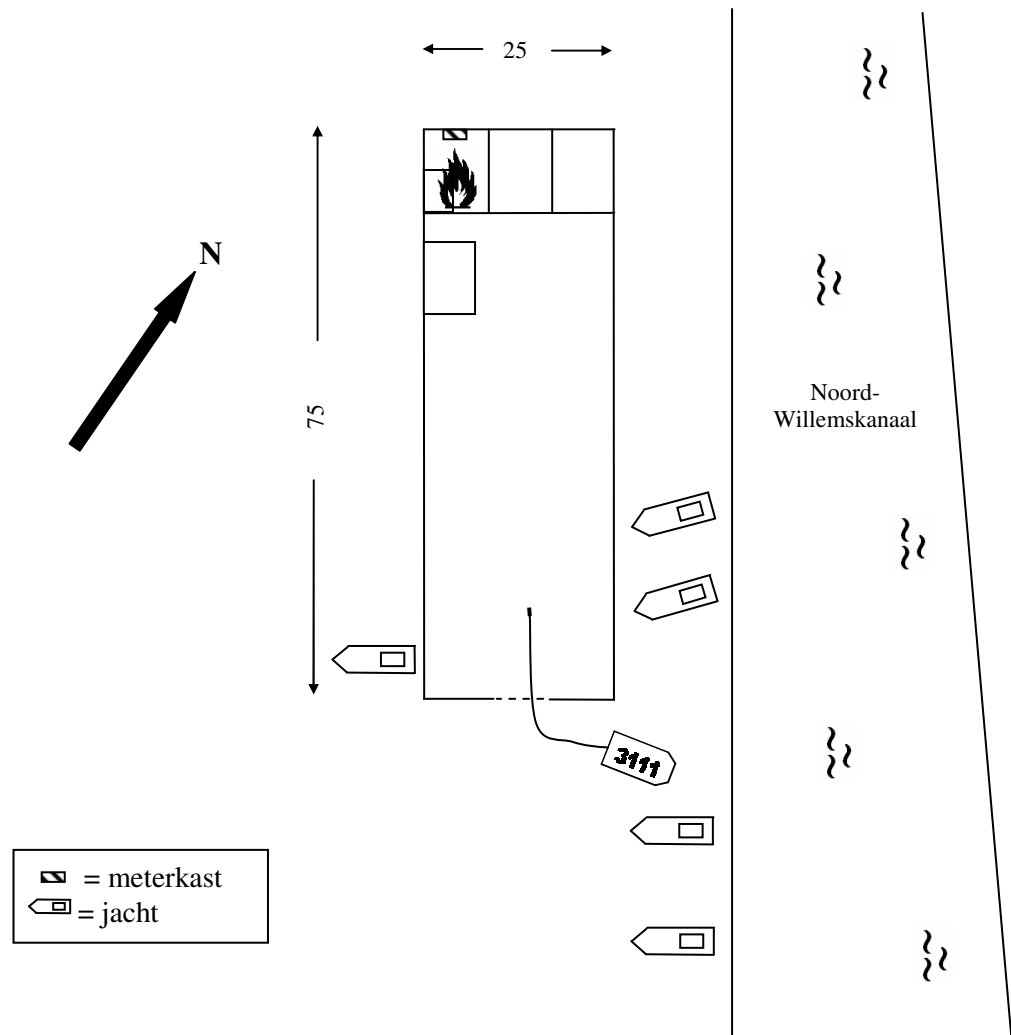
---

²⁵ De middelbrandmelding betekent dat de post Vries wordt gealarmeerd en de hoogwerker uit Assen. Door de centralist wordt in communicatie met de officier van dienst gesuggereerd het schuimblusvoertuig uit Assen mee te nemen voor voeding van de hoogwerker omdat er toch een hele ploeg in Assen is opgeroepen. De officier van dienst stemt hiermee in.

²⁶ De betrokken politieman heeft hier overigens geen duidelijke herinnering meer aan. Hij weet slechts nog dat hij de gasflessen gemeld heeft.

²⁷ De nummer 1 had zelf ook de rang van onderbrandmeester en fungeerde daarmee als bevelvoerder bij utrukken wanneer hij na alarmering als eerste aankwam op de post Eelde.

kon bekommen. De bevelvoerder had geconstateerd dat bij vertrek van de TS 3111 er al twee bemanningsleden voor de AS 3131 in de kazerne aanwezig waren.²⁸

Figuur 2.1: Situatieschets kort voor de plotselinge branduitbreiding (circa 14:20 uur).

Door de nummer 1 wordt de op de TS 3111 aanwezige warmtebeeldcamera aangezet en meegenomen naar binnen. Getuigen van het gebruik ervan missen, maar de nummer 1 wordt breed beschreven als juist zeer gespist op het juiste gebruik van de warmtebeeldcamera bij de binnenaanval.

De bevelvoerder zelf is van plan om rechtsom buiten te verkennen zoals dat gangbaar is.

²⁸ De autospuit AS 3131 is een personen- en materieelbusje met voorbouw pomp. De AS 3111 beschikt daarmee niet over een tank met water, maar moet altijd eerst afleggen op brandkraan of open water. De AS 3131 is geen formeel uitrukvoertuig, maar komt altijd na als extra versterking als de TS 3111 is uitgerukt.

Na zo'n 15 meter komt de hogedruk slang vast te zitten. Een van de brandweermensen draait zich om en loopt terug naar de uitgang om de slang vrij te maken.

Buiten het zicht van de brandweermensen aan de voorzijde van de loods is in de ongeveer 2 tot 3 minuten die nu verstreken zijn sinds de passage van de TS 3111 op de rotonde het beeld aan de achterzijde dramatisch verslechterd: een zwarte rookpluim wordt daar uit de nok geperst en de geel-bruine rook komt met kracht door de dakrand heen. Voor een brandweercollega uit Vries die de loods passeert, is dit reden om de alarmcentrale te bellen en, net voordat zijn pager middelbrand doorgeeft, om opschaling tot middelbrand te verzoeken.

De ingezette brandweermensen merken deze verdere ontwikkeling van de brand pas als het te laat is. Een drukgolf blaast de brandweerman die de hogedruk slang aan het vrijmaken was van zijn voeten, delen van de openstaande schuifdeur vallen rondom hem naar beneden en een zuil van vuur en pikzwarte rook wordt door de gehele deuropening naar buiten geperst.²⁹ De brandweerman in de deuropening kruipt op handen en voeten de paar meter naar de veiligheid, de andere drie brandweermensen in het pand blijven in de loods achter.

Zowel de bevelvoerder, die op het moment van de plotselinge branduitbreiding net een tiental meters met zijn buitenverkenning onderweg, als de zojuist ontsnapte brandweerman proberen meteen portfooncontact met de drie te krijgen. Ook later zullen zij en anderen dit blijven proberen, maar er zal geen contact meer worden gelegd.

Voor de bevelvoerder geldt dat de batterij van zijn portfoon opeens leeg bleek te zijn. De bevelvoerder neemt daarom vrijwel direct de portfoon van de nabij staande chauffeur/pompbediener over.

De hitte is ogenblikkelijk enorm. Langs de gehele dakrand wordt witte rook brandend naar buiten geperst. De brand veroorzaakt verder al meteen een ontzettend kabaal waarschijnlijk veroorzaakt door het werken en loslaten van de sandwichpanelen. Enkele seconden later valt de gehele deurconstructie recht boven de ingang naar beneden.

De bevelvoerder van de TS 3111 meldt om 14:21:41 uur aan de alarmcentrale dat hij eigen personeel mist en dat hij daarom opschaaft naar grote brand.³⁰

2.3 Analyse, conclusie en aanbevelingen

De onderzoekers achten het aannemelijk dat er wel degelijk al een rook- en damplaaig in de hal heeft gehangen tegen het plafond. Er zijn echter geen lichtpanelen of dergelijke in het dak zodat dit lastig zichtbaar is voor de brandweermensen. De wind die vol in de loods blies zal verder hebben geleid tot een vrij zicht recht vooruit maar tot ophoping van rook en damp tegen de achterzijde en het dak. Staande bij ingang is het plafond overigens slecht te zien voor de brandweermensen want de overheaddeur van 8 meter breed en 5 meter hoog is immers naar binnen toe weggeschoven, dat wil zeggen dat er een 8 meter brede en 5 meter diepe 'plank' naar binnen steekt.

---

²⁹ Ook de eigenaresse en haar dochter die zich in het verlengde van de overheaddeur in het winkelpand bevonden, maken melding van een drukeffect dat 'de ramen deed rinkelen'.

³⁰ De centralist suggereert om er meteen 'zeer grote brand' van te maken waarmee de bevelvoerder instemt.

De onderzoekers zien de groepsbesluitvorming om naar binnen te gaan als een van de belangrijkste vragen die het ongeval oproepen. Hoe kan het dat de inschatting van de bemensing van de TS 3111 zo verschoven is binnen luttele minuten van een ‘gevaarlijke onbekende brandsituatie die noodzaakt tot het maken van middelbrand’ tot een ‘klaarblijkelijk zo beheersbare situatie dat met een binnenaanval de brand wel geblust kon worden’?

Het antwoord op deze vraag kan, naar de mening van de onderzoekers, worden gevonden in de wetenschappelijke literatuur over besluitvorming onder tijdsdruk door experts.³¹ Kern van al het onderzoek is dat experts onder tijdsdruk op basis van enkele indicatoren kiezen voor de in hun ervaring meest gebruikelijke optie. Achteraf kunnen achter de rust van de schrijftafel vaak kanttekeningen bij dergelijke besluiten worden gezet, maar de werkelijkheid is dat experts een product zijn van hun ervaring. Voor de brandweer betekent dit dat zij vooral het product is van oefening en, voor de vrijwillige brandweer, van de brandweerwedstrijden. Oefening en wedstrijden gaan vrijwel altijd uit van aankomst bij een object waarna een binnenaanval kan of moet worden gepleegd. De defensieve buitenaanval zal in eerste instantie slechts gekozen worden als er sprake is van een duidelijk onbeheersbare (en in de praktijk dus uitlaande) brand of als de situatie anderszins evident onveilig is (bijvoorbeeld bij aanwezigheid van gevaarlijke stoffen). Brandweermensen zijn daarmee getraind om altijd een binnenaanval uit te voeren tenzij er duidelijke signalen zijn dat het onveilig is. Slechts in die gevallen wordt er defensief opgetreden.

In dit geval is het gevolg dat de bemensing van de TS 3111 als ware weer blanco begonnen aan hun inzet staande voor de loods. Zij baseerde hun handelen op gebruikelijke aanvalsmethode bij een, gezien de indicatoren ‘weinig rook en warmte’, beginnende brand in een object, namelijk de binnenaanval. Omdat de bevelvoerder het noodzakelijk achtte dat er een warmtebeeldcamera als veiligheidsmaatregel mee naar binnen ging, werd tot een kleine aanpassing van de reguliere inzetprocedure³² besloten, namelijk het meesturen van de gehele waterploeg. Hij wist (zie hierna) op dat moment dat hij voldoende ‘extra’ manschappen had om de waterwinning te kunnen verzorgen.

In de bijlage van dit deelonderzoek wordt een nadere beschouwing gegeven over dit mechanisme en enkele aanvullende theorieën die het negeren van afwijkende signalen verklaren.

Conclusie: De onderzoekers zijn van mening dat in de situatie van de brand op 9 mei 2008 in De Punt vrijwel elke brandweerman gelijk zou hebben gehandeld en daarmee een dodelijke val zou zijn binnengelopen.

Conclusie: De onderzoekers concluderen dat het noodzakelijk is om in oefening en brandweerwedstrijden nadrukkelijk ervaring op te doen met het defensief opereren na aankomst bij een brand met onbekende risico's. De te gebruiken inzetprocedures moeten dit ondersteunen door bij industriepanden altijd uit te gaan van een defensieve inzet totdat voldoende brandweerpotentieel aanwezig is om eventueel op basis van een gedegen verkenning en met een stand-by ploeg tot een binnenaanval over te gaan.

---

³¹ Zie voor een overzicht hiervan I. Helsloot, E.J. Oomes en A.C.J. Scholtens (2007). ‘Veiligheid bij repressief brandweeroptreden’, in: I. Helsloot, E.M. Muller en J.D. Berghuijs, *Brandweer, studies over organisatie, functioneren en omgeving*, Kluwer.

³² Zie de beschrijving ervan eerder in dit hoofdstuk.

De onderzoekers achten het waarschijnlijk dat de rooklaag tegen het plafond niet heet genoeg was om op de warmtebeeldcamera een herkenbaar of verontrustend beeld te geven. De warmte van de verlichtingsarmaturen zal verstorend hebben gewerkt. Op deze warme dag zullen het plafond en de muren sowieso al warm zijn geweest zodat het contrast op voorhand al beperkter zal zijn geweest. Staande bij de ingang zal de overheaddeur verder het zicht hebben beperkt.

Naar de mening van de onderzoekers zou het plotseling opraken van de batterij van de bevelvoerder nadat deze nog wel werkte bij de test het gevolg kunnen zijn van een ‘geheugeneffect’ in de batterijen.³³ De vraag die in interviews als vanzelfsprekend meermalen werd opgeworpen was of de ingesloten brandweermensen ook van falende portofoons last hebben gehad. In die interviews werden over de betrouwbaarheid van de portofoons meer incidenten binnen de regio gemeld. De onderzoekers hebben echter geen reden om uit te gaan van een scenario waarbij opeens vier van de zes portofoons het zouden begeven.

Aanbeveling: Wel achten de onderzoekers het wenselijk dat het preventief onderhoudsbeleid van batterijen en portofoons binnen de gemeenten en regio Drenthe nog eens nader wordt bekeken in het licht van de gemelde incidenten.³⁴

---

³³ Bij oplaadbare batterijen die zich altijd in hun lader bevinden ontstaat een effect waardoor de capaciteit (lees werkduur) van de batterij terugloopt. Om dit te voorkomen moet de batterij regelmatig geheel worden ontladen.

³⁴ In het kader van dit onderzoek is verder geen nader onderzoek gedaan naar de later teruggevonden portofoons.

HOOFDSTUK 3

Na de plotselinge branduitbreiding, reddingspogingen en berging

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de plotselinge branduitbreiding, de reddingspogingen erna en de berging beschreven.

3.2 Beschrijving van de gebeurtenissen

Na de plotselinge branduitbreiding is de eerste eenheid van Eelde gereduceerd tot vier aangeslagen brandweermensen. Tegen beter weten in hopen ze op een wonder. In overleg met de alarmcentrale geeft de bevelvoerder ‘zeer grote brand’.³⁵ De zojuist ontsnapte brandweerman probeert met de tweede hogedrukslang van de TS 3111 de eerste hogedrukslang die in de brandende ruimte ligt te koelen zodat de ingesloten brandweermensen, mochten ze nog bij die hogedrukslang komen, die kunnen gebruiken. De chauffeur/pompbediener zal dan ook nog tot de berging van de ingesloten brandweerlieden proberen druk op de eerste hogedrukslang te houden hetgeen bijvoorbeeld de prestaties van de lagedruk sterk verminderd. De hogedrukslang is echter niet meer gebruikt.

Zeer kort na de plotselinge branduitbreiding komt om ongeveer 14:22 uur de tweede eenheid van Eelde, de AS 3131, met nog drie brandweermensen ter plaatse. De AS 3131 is geen formeel uitrukvoertuig, maar komt altijd na als extra versterking als de TS 3111 is uitgerukt.

Uit alle macht proberen alle brandweermensen nu de hogedrukslang die daar in de brandende ruimte ligt te beschermen. Door de ramen proberen zij het deel van de loods waar zij hun collega’s vermoeden te koelen. Daarvoor moet de waterwinning uit het kanaal georganiseerd worden, slangen en een verdeelstuk neergelegd en de voeding van de eerste tankautospuut geregeld worden. Dit alles kost tijd. Een extra gevaar wordt gevormd door een acetyleenfles in een rek rechts naast de ingang die gedurende ongeveer 10 minuten af blaast. Dit resulteert in zo’n hitte dat een gat in de stalen buitenwand wordt gebrand en de TS 3111 ondanks de bescherming door een waterscherm lichte brandschade oploopt.

Zichtbaar is op de fotoserie die gedurende deze periode gemaakt is dat de brand die in eerste instantie zoals al beschreven een inferno lijkt met vuurballen in de pikzwarte rookpluim die uit de opening aan de voorzijde komt, na enkele minuten zichtbaar in intensiteit vermindert. Gedurende een zeer korte periode is er zelfs weer wat zicht in de loods. Daarna trekt het vuur weer aan en komt er weer dichte zwarte rook uit de voorzijde. Achter de ramen aan de linkervoorzijde zijn nu de vlammen van een op dat moment bij de brand betrokken caravan zichtbaar. Hierdoor raakt ook een boot aan de buitenzijde in brand.

Om ongeveer 14:26 uur komt er juist als de brand weer aantrekt assistentie, de autospuut uit Vries. Het ‘plan van aanpak’ voor de redding blijft hetzelfde: zoveel mogelijk water door de deuropening om de temperatuur naar beneden te krijgen en door de

---

³⁵ De opschaling tot zeer grote brand betekent dat eenheden uit Zuidlaren, Peize, Norg, Vledder, Rolde en Veenhuizen evenals extra leidinggevend worden gealarmeerd. Gezien de nabijheid van de regio Groningen worden vanuit daar de TS Haren en het schuimblusvoertuig uit Groningen gealarmeerd.

luchtaanzuigende werking van de waterstralen wat zicht in de pikzwarte rook te krijgen. De eenheid uit Vries legt daartoe een waterkanon af dat door de deuropening spuit.

Kort na de eenheid van Vries komt ook de officier van dienst ter plaatse. Onderweg heeft hij via de mobilfoon de berichten kunnen volgen. Hij heeft opdracht gegeven op te schalen tot GRIP-1.³⁶ Kort na aankomst vraagt hij om meetploegen vanwege de vele rook.

Op 14:28 uur geeft de bevelvoerder van de eenheid uit Vries in zijn nader bericht aan de alarmcentrale aan dat 'het gloeiend heet is, er twee man van Eelde vermist zijn en dat meer materieel noodzakelijk is'.³⁷ De centralist suggereert een extra brandweerpeloton, peloton 200, te alarmeren.³⁸ De bevelvoerder stemt hiermee in omdat hij inziet dat de al aangevraagde 'zeer grote brand'-capaciteit in dit geval niet genoeg zal zijn om de brand te bestrijden en de brandweerslachtoffers eruit te halen.

Om 14:29 uur biedt luchthaven Eelde aan een van haar crashtenders te sturen. De alarmcentrale accepteert het aanbod.³⁹

Het is omstreeks dit moment, zo'n tien minuten na de plotselinge branduitbreiding, dat volgens de achteraf uitgelezen ademapparatuur de luchttoevoer van de ingesloten brandweermensen stopt zodat zij door verstikking overlijden. Naar alle waarschijnlijkheid waren op dat moment tenminste twee van de brandweermensen door de oververhitting al buiten bewustzijn geraakt terwijl zij gedesoriënteerd door de pikzwarte loods op zoek naar een uitgang waren. Zij hebben dan ook niet geprobeerd hun masker of ademluchtautomaat los te koppelen. De derde brandweerman heeft waarschijnlijk zijn ademluchtautomaat nog losgekoppeld en is door koolmonoxidevergiftiging buiten bewustzijn geraakt en vervolgens overleden.

Volgens eigen opgave hebben twee collega brandweermensen uit Eelde nog een glimp opgevangen van een der ingesloten brandweermensen terwijl hij langs het raam wankelt waar zij doorheen spuiten. Zij slagen er volgens hen niet in zijn aandacht te trekken en kunnen door het raam niet bij hem komen. Hun waarneming hebben zij niet direct verder gecommuniceerd. Er is derhalve tijdens deze fase ook niet verder op geacteerd.

In de paar minuten na 14:33 uur komt er bijna gelijktijdig meer materieel ter plaatse: de schuimblusvoertuigen van Assen en Groningen, de crashtender uit Eelde, de hoogwerker uit Assen en een tankautospuiter uit Haren (TS 535).

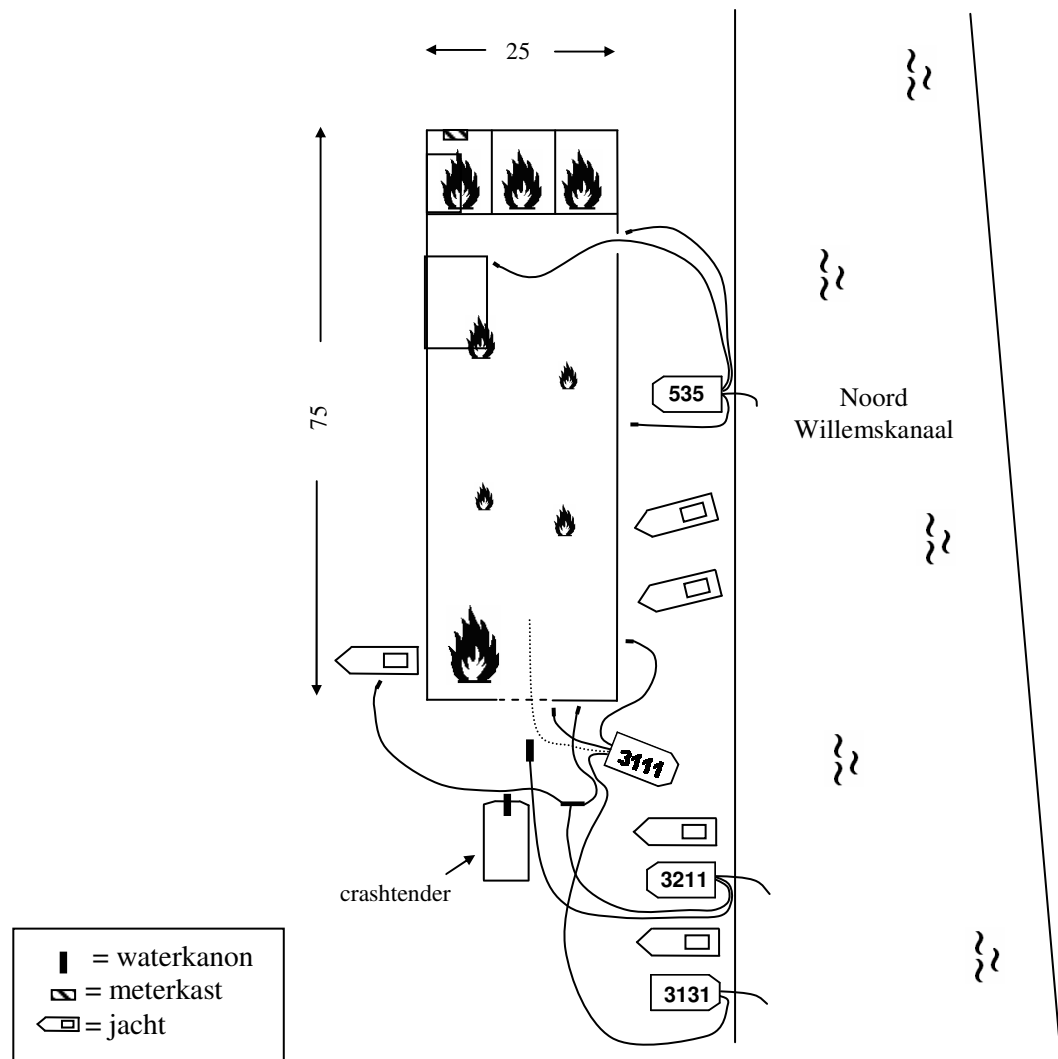
---

³⁶ GRIP-1 is een multidisciplinair coördinatie-niveau waarbij leidinggevend van de drie hulpdiensten gezamenlijk hun acties afstemmen (zie ook deelonderzoek 3). Meer concreet betekent het afkondigen van GRIP-1 dat van alle drie de diensten een leidinggevende wordt opgeroepen en dat de commandohaakarmbak, een mobiele vergaderlocatie, ter plaatse wordt geroepen. Overigens was al GRIP-1 gemaakt via de politiezijde.

³⁷ Gedurende een periode blijft het beeld bestaan dat er twee vermisten zijn in plaats van drie omdat iedereen ervan uit gaat dat 'alleen' de aanvalsploeg in het pand zal zijn gegaan.

³⁸ Een brandweerpeloton bestaat uit vier brandweereenheden plus een officier. Zie deelonderzoek 2 voor een beschrijving van het grootschalig brandweeroptreden.

³⁹ De alarmcentralist geeft de crashtender in eerste instantie 'prio 2'. Als even later om 14:33 uur de OvD om 'zoveel mogelijk waterkanonnen vraagt', ziet de alarmcentralist dat als een reden om de OvD te suggereren de crashtender alsnog 'prio 1' te geven. De crashtender is dan echter al bijna ter plaatse.

Figuur 3.1: Situatieschets om circa 14:40 uur.

De tankautospuit uit Haren (TS 535) krijgt van de officier van dienst de opdracht aan de achterzijde van het pand in te zetten.⁴⁰ De TS 535 neemt daartoe een andere ingang en zet zichzelf in aan de waterzijde van de loods onder dekking van een waterkanon (zie hieronder).

De eerste eenheid die ingezet wordt is de crashtender van de luchthaven van Eelde. Zijn massieve waterstraal, die onder andere de onderkant van het dak raakt, heeft volgens verschillende getuigen een merkbaar effect op de brand in de loods. De luchtaanzuigende werking van de waterstraal creëert ook tijdelijk weer enig zicht in de loods. Later wordt naast de crashtender het waterkanon van het schuimblusvoertuig uit Groningen ingezet dat dan wordt gevoed door de TS 3211 uit Vries.

⁴⁰ Communicatie tussen de uit de regio Groningen afkomstige 535 en de Drentse OvD werd bemoeilijkt, omdat de portofoons van beide regio's niet op de C2000 groep van de andere regio kunnen worden gezet.

De bevelvoerder van de 535 verkennt samen met zijn aanvalsploeg, waarschijnlijk kort na de inzet van de crashtender maar onwetend daarvan, via de achterdeur aan de waterzijde een deel van de loods.⁴¹ Hij constateert dat er meerdere kleinere brandhaarden zijn, maar dat die niet de enorme hitte verklaren die zij buiten hebben geconstateerd. Zij zoeken, gedekt door de waterploeg die met een lagedrukslang gereed staat in de deuropening, tussen de met een dikke zwarte roetlaag bedekte objecten in de loods naar de vermiste brandweermensen. In eerste instantie hebben zij geen succes zodat ze zich terug trekken. In nieuw contact met de officier van dienst verbiedt deze een nieuwe poging vanwege het voortdurende gevaar voor het in te zetten personeel.

Ook aan de voorzijde heeft de officier van dienst aangegeven dat er nog geen inzet in het pand mag worden gedaan. In de eerste periode na de plotselinge branduitbreiding is dit ook evident onmogelijk. Aan de voorzijde worden de inzetmogelijkheden ook later nog gehinderd door de felle brand van een caravan links naast de ingang. Zodra door een groepje bevelvoerders aan de voorzijde wordt ingeschat dat het kan, wordt door hen besloten tot een nieuwe binnenaanval in de nu op verschillende punten ingezakte loods om de omgekomen brandweermensen te bergen. Vanuit verschillende zijdes wordt de loods nu doorzocht en binnen een kwartier zijn alle slachtoffers geborgen.

3.3 Analyse, conclusies en aanbevelingen

De onderzoekers zijn van mening dat gedurende de eerste minuten na de explosieve branduitbreiding het polyurethaan uit de dakconstructie de voornaamste brandstof is geweest. Zichtbaar is dit ook in het brandbeeld waar binnen minuten over de gehele lengte van de loods aan de bovenzijde van de zijkanten de coating is verdampt. Na een korte periode, waarin vooral de panelen met polyurethaan verbranden, vliegen ook objecten in de loods zoals de genoemde caravan en polyesterboten in brand. De brand is dan min of meer ‘onblusbaar’ geworden: een binnenaanval is niet mogelijk en stralen van buiten zullen altijd alleen maar één zijde van de brandende objecten raken.

Conclusie: De onderzoekers concluderen op basis van de bovenstaande feiten dat de ingesloten brandweermensen op geen enkele wijze nog te redden waren: hun ademlucht was opgebruikt (na tien minuten volgens aflezing achteraf) voordat voldoende materieel ter plaatse kon zijn om hen te redden.

Desoriëntatie van de drie ingesloten brandweermensen lijkt waarschijnlijk gezien het feit dat ze aan drie verschillende zijdes van de loods zijn gevonden. Het lijkt waarschijnlijk dat ze door de drukgolf die met de plotselinge branduitbreiding gepaard ging net als de nummer 2 van hun voeten zijn geblazen en vervolgens door desoriëntatie de hogedrukslang niet meer hebben kunnen vinden. In de pikzwarte rook was het vervolgens zo goed als onmogelijk om de uitgang te vinden. Overigens was juist aan de voorzijde de hitte het grootst zodat dat voor hen gevoelsmatig geen logische richting zal hebben geleken.

Twee leden van het korps hebben een waarneming gemeld van een der ingesloten brandweerlieden door een raam. Zij konden naar eigen zeggen daar niet (tijdig) op reageren terwijl de ingesloten brandweerman apathisch leek en niet reageerde op ‘aantikken’ met een straal. De handelingen die voor het tijdstip van waarneming zijn verricht mede door de waarnemers (afleggen op open water door AS 3131, aankoppeling van AS 3131 op TS 3111, afleggen van verdeelstuk van TS 3111 voor loods en

---

⁴¹ Deze inzet van de TS 535 tijdens de bluspoging van de crashtender had een ernstig gevaar voor de bemensing met zich meegebracht.

aankoppeling lage druk zodat aan de waterzijde van de loods kon worden gekoeld) lijken, ook gezien de videobeelden waar in de eerste fase vooral verwarring zichtbaar is, redelijkerwijs ruim meer dan tien minuten te moeten hebben gekost. Dit geeft de onderzoekers reden om vraagtekens bij de waarneming te zetten. De door de waarnemers beschreven symptomen van apathie zijn overigens wel consistent met het beeld dat ontstaat bij oververhitting van het lichaam.

Direct na de insluiting van de drie brandweermensen door de explosieve branduitbreiding zijn door de overgebleven manschappen van de eenheid uit Eelde en het nakomende materieelbusje uit Eelde pogingen gedaan om ten minste de aanvalsslang die naar binnen liep te koelen en overigens ook de temperatuur binnen door koeling naar beneden te krijgen. De vervolgens aankomende eenheid uit Vries en de eenheden daarna hebben deze pogingen voortgezet totdat voldoende slagkracht ter plaatse was en overigens de dakconstructie zo beschadigd was dat de hitte uit de loods kon ontwijken dat zij naar binnen konden gaan om de ingesloten brandweermensen te bergen. De bergingspogingen werden ingezet na een overleg tussen de aanwezige bevelvoerders. De aanwezige brandweerofficieren hebben deze bergingspogingen niet kunnen coördineren zodat bijvoorbeeld de aanvalsploeg van de TS 535 een bergingspoging ondernam aan de achterzijde van de loods onwetend van het feit dat aan de voorzijde van de loods een crashtender werd ingezet.

Conclusie: De onderzoekers concluderen dat de reddings- en bergingspogingen onvoldoende gericht en gecoördineerd hebben plaatsgevonden en konden plaatsvinden.

Hiervoor zijn verschillende redenen aan te geven:

- Er bestaat binnen de lokale en regionale brandweer nog geen goede en beoefende procedure ‘vermissing eigen personeel’. De huidige versie die uitgaat van ‘terugtrekken, manschappen tellen en bijstand vragen’ volstaat evident niet in een situatie als op 9 mei aan de orde was.
- De betrokken bevelvoerders hebben in alle heftiek hun uiterste best gedaan en vaak meer verantwoordelijkheid genomen dan van hen verwacht mocht worden, maar hadden geen goed zicht op de brandsituatie die zich contra-intuïtief heeft ontwikkeld; een onbegrepen inferno in de eerste minuten aan de buitenzijdes en daarna juist een gematigder brandbeeld binnen in de loods.
- De officier van dienst was niet geselecteerd, opgeleid en geoefend om juist in een dergelijke situatie als ‘brandtechnisch manager’ het verschil te maken (zie ook hoofdstuk 4). Onder de term ‘brandtechnisch manager’ wordt verstaan een robuuste leidinggevende die de inzet van meerdere brandweereenheden effectief kan sturen, dat wil zeggen met inzicht in de relatie tussen brandweeroptreden en brandontwikkeling. Dit is geen unieke constatering voor de brand in De Punt; ook in de evaluaties van eerdere dodelijke ongevallen, zoals de brand in de Koningskerk in Haarlem uit 2003, is dit geconstateerd.

Aanbeveling: De onderzoekers bevelen brandweer Nederland dan ook aan om te komen tot een goede procedure ‘vermissing eigen personeel’ en bevelen de gemeente Tynaarlo aan om deze vervolgens te implementeren. Verder bevelen de onderzoekers de gemeente Tynaarlo en de regionale brandweer Drenthe aan om officieren te selecteren op basis van competenties en de oefening van officieren juist aan te scherpen op brandtechnisch terrein.

In het volgende hoofdstuk 4 over preparatie komen verschillende van de hierboven genoemde aspecten ook aan de orde.

HOOFDSTUK 4

De voorbereiding op de basisbrandbestrijding

4.1 Inleiding

Brandweezorg is een gemeentelijke verantwoordelijkheid. In de Brandweerwet 1985 is daartoe het volgende systeem gedefinieerd: Het gemeentebestuur is verantwoordelijk voor de brandweezorg in de desbetreffende gemeente. Het college van burgemeester en wethouders regelen daartoe taak, organisatievorm en beheer van de gemeentelijke brandweer. Het college van burgemeester en wethouders heeft dan de verantwoordelijkheid voor het realiseren van een (adequate) organisatie van de gemeentelijke brandweezorg. De brandweezorgplicht betreft onder andere het voorkomen, beperken en bestrijden van brand en het beperken van brandgevaar. Iedere gemeente beschikt daartoe over een brandweer.

Daarnaast is het wettelijk verplicht om een ‘regionale brandweer’ in te stellen; dit is een gemeenschappelijke regeling van aangewezen gemeenten die invulling moet geven aan verschillende welgedefinieerde taken zoals waarschuwing en ontsmetting van de bevolking bij ongevallen met gevaarlijke stoffen en het beheren van een gemeenschappelijke (regionale) alarmcentrale. Gemeenten betalen hiervoor naar rato van het inwoneraantal een bedrag aan de regionale brandweer.

Aanvullend op de wettelijk verplichte taken van de regionale brandweer kunnen gemeenten ook taken in het kader van de gemeentelijke brandweezorg uitbesteden aan de regionale brandweer. De gemeente Tynaarlo, vormt samen met 11 andere gemeenten de regionale brandweer Drenthe. De gemeente Tynaarlo is tien jaar geleden ontstaan uit de drie gemeenten Eelde, Vries en Zuidlaren. De gemeentelijke brandweren zijn daarmee samengevoegd tot de gemeentelijke brandweer van Tynaarlo en bestaat nu uit drie vrijwillige uitrukposten: Eelde, Vries en Zuidlaren.

Impliciet volgt uit de wettelijke brandweezorgplicht de verantwoordelijkheid om het brandweerpersoneel zo toe te rusten, dat zij effectief en veilig de repressieve brandweertaken kan uitvoeren. Deze verantwoordelijkheid voor het gemeentebestuur als werkgever volgt expliciet uit de Arbeidsomstandighedenwet 1998 (kortweg aangeduid als Arbwet 1998). Zo dient het handelen van brandweerpersoneel vast te liggen in procedures, dient het brandweerpersoneel adequaat te zijn geïnstrueerd (opgeleid en geoefend) en dient aan deze procedures en instructies een risico-inventarisatie ten grondslag te liggen. In het Arbeidsomstandighedenbesluit is gedetailleerder opgenomen op welke wijze deze aspecten vorm moeten krijgen.

In dit hoofdstuk wordt gekeken hoe de gemeentelijke brandweer Tynaarlo de noodzakelijke organisatorische maatregelen heeft genomen om veilig en effectief brandweeroptreden mogelijk te maken. De kwaliteit van het optreden van de ingezette eenheden tijdens de brand in De Punt wordt immers voor een belangrijk deel bepaald door deze organisatorische maatregelen. Het gaat dan om opleiding, oefening en bijscholing, (warme) risico-inventarisatie en –evaluatie en de mate waarin het brandweerpersoneel gebruik kan maken van (voor dit onderzoek relevante) procedures, bereikbaarheidskaarten en aanvalsplannen. We beperken ons met betrekking tot deze onderwerpen tot de organisatorische maatregelen die relevant zijn voor de reguliere brandbestrijding door de manschappen, bevelvoerders en Ovd's.

De bronnen voor dit hoofdstuk zijn aangeleverde documenten door de gemeente Tynaarlo en de regionale brandweer Drenthe evenals de interviews die gehouden zijn met de regionaal opleidings- en oefencoördinator, de commandant brandweer Tynaarlo en de postcommandant Eelde.

4.2 Opleiden

Er bestaat in Nederland een wettelijk systeem van opleidingseisen dat is vastgelegd in het Besluit brandweerpersoneel: bij elke rang hoort een welomschreven opleidingspakket dat is beschreven in termen van exameneisen.⁴² Voor het opleidingspakket bestaat de facto landelijke leerstof uitgegeven door het Nederlands Instituut Fysieke Veiligheid (de monopolist in deze). Examens worden centraal beoordeeld door het Nederlands Bureau Brandweereexamens (NBBE), een zelfstandig bestuursorgaan behorende bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

In de gemeente Tynaarlo wordt het uitrukpersoneel door het college van B&W aangesteld. Op aangeven van de commandant van de gemeentelijke brandweer wordt bepaald in welke rang het personeel wordt aangesteld en vinden bevorderingen plaats. Eis hierbij is dat het personeel voldoet aan het gestelde in het Besluit brandweerpersoneel.

Het uitrukpersoneel van brandweer Tynaarlo voldoet daarmee aan de landelijke opleidingseisen volgens het Besluit brandweerpersoneel.

Aanvullend geldt in Tynaarlo dat men alleen aan de opleiding voor bevelvoerder mag beginnen (en daarmee later eventueel aangesteld kan worden) wanneer een selectieprocedure wordt doorlopen bestaande uit een groepsevaluatie en een psychologische test.

Opvallend genoeg geldt voor officieren van dienst momenteel geen specifieke selectieprocedure of competentietest. Officieren van dienst worden opgenomen in een regionaal register, waarin elke gemeente de officier van dienst mandateert om in de betreffende gemeente op te treden.

Een nieuw officierenbeleid dat uitgaat van voldoende beginkwalificaties en een positief start-assessment en *profchecks* gedurende de functieervulling is alweer enige tijd in de maak, maar tot (bestuurlijke) besluitvorming is nog niet gekomen.

4.3 Oefenen, trainen en bijscholen

Oefenen is een kerntaak van de brandweer, immers niet alle facetten van het brandweeroptreden komen in de dagelijkse praktijk tijdens het brandweeroptreden voldoende aan bod om het personeel als voldoende vaardig op dat aspect te beschouwen.⁴³ In Tynaarlo geldt bijvoorbeeld dat het (vrijwillig) brandweerpersoneel van de post Eelde gemiddeld per jaar twee keer een brand meemaakt. Ervaring doen dan alleen de 'toevallig' aanwezige brandweermensen op. Waarde heeft de praktijkervaring alleen als er adequaat geëvalueerd wordt, anders kan praktijkervaring juist foute mechanismen inslijpen.

---

⁴² Er is daarmee een formele koppeling tussen rangen en opleiding en niet tussen functie en opleiding. In de praktijk zijn rang en functie vaak in rechtspositieregelingen gekoppeld. Overigens verplicht de wet (artikel 8 Arbwet 1998) vanzelfsprekend wel dat personeel in een bepaalde *functie* ook de opleiding dient te hebben gevolgd die nodig is voor die *functie*, maar de directe wettelijke koppeling met de eisen uit het Besluit brandweerpersoneel ontbreekt.

⁴³ Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (1999). *Beter oefenen bij de brandweer*.

Oefenbeleidsplan: Zoals gezegd moet ex Brandweerwet 1985 de organisatie, beheer en taak van de gemeentelijke brandweer geregeld worden door het college van burgemeester en wethouders. Burgemeester en wethouders dienen derhalve als werkgevers de vereiste oefeninspanning weer te geven in een oefenbeleidsplan en hierin te beschrijven welke kwaliteit zij verwachten van hun brandweerpersoneel.

De Regionale Brandweer Drenthe beschikt over een *Oefenbeleidsplan 2006- 2009*. Op basis daarvan worden per gemeente, en daarmee ook in Tynaarlo, jaarplannen opgesteld. Kern van het oefenbeleidsplan is het halen van de normen uit de Leidraad Oefenen.

Leidraad Oefenen: De wettelijke plicht tot het oefenen van brandweerpersoneel volgt (afgezien van de Brandweerwet 1985) uit de Arboret die werkgevers expliciet verplicht tot het adequaat instrueren⁴⁴ van hun personeel. De Arbeidsinspectie handhaaft deze verplichting. Zij gebruikt als maat hiervoor brancherichtlijnen. De zogeheten *Leidraad Oefenen* kan als brancherichtlijn voor de brandweer worden beschouwd. Tot actieve handhaving hiervan binnen de sector Brandweer is de Arbeidsinspectie nog niet gekomen.

De *Leidraad Oefenen* is een praktisch hulpmiddel dat als doel heeft de geoefendheid van het brandweerpersoneel op peil te brengen en te houden en daarmee de kwaliteit van de brandweer mede te waarborgen. De Leidraad bestaat uit een pakket oefenkaarten, waarbij onderscheid gemaakt naar oefenkaarten voor de algemene basistaken die door alle brandweerkorpsen uitgevoerd (zouden moeten) worden en voor specialismen of specialistisch materieel. Tevens zijn de kaarten onderverdeeld naar de verschillende operationele niveaus tijdens het brandweeroptreden (manschappen, bevelvoerders en officieren van dienst). De oefenkaarten geven per oefenonderwerp een globale beschrijving van oefendoel en oefenwijze en ondersteunen de planning, uitvoering, evaluatie en de registratie van iedere oefening.

De *Leidraad Oefenen* is in 2000 door het ministerie van BZK landelijk verspreid. In 2007 is een herziene versie door de NVBR vastgesteld. Daarmee is de Leidraad een landelijke richtlijn voor het oefenen door de brandweer. Er bestaat anderzijds geen wettelijke plicht tot het gebruik van de Leidraad.

Het oefen- trainings- en bijscholingsbeleid in Tynaarlo is gebaseerd op de *Leidraad Oefenen*.⁴⁵ De uitvoering van oefeningen, trainingen en bijscholingen is op drie verschillende niveau's (post/gemeente, districtsniveau en regionaal niveau) georganiseerd.

4.3.1 Gemeentelijk niveau

Het oefenen van de oefenkaarten uit de *Leidraad Oefenen* voor manschappen en bevelvoerders wordt op gemeentelijk niveau georganiseerd. Er wordt daarbij uitgegaan van circa 40 oefenweken en één oefening per week. Hiervoor is in de gemeente Tynaarlo sinds enige jaren 0,5 fte oefencoördinator beschikbaar. Deze plant de oefeningen in en organiseert de grotere oefeningen (middelbrand). De oefenkaarten uit de Leidraad Oefenen worden in 1,5 jaar doorlopen. Hierbij worden cycli van 3 maanden gepland. Binnen deze drie maanden zijn ook herhalingsoefeningen gepland die het mogelijk maken, een oefening die men door omstandigheden heeft gemist, in te halen. De uitvoering geschiedt onder verantwoordelijkheid van de postcommandant. Deze is ook verantwoordelijk voor de registratie van de geoefendheid. Tot aan dit jaar werd alleen de

---

⁴⁴ Artikel 8 van de Arboret spreekt in dat opzicht van "doeltreffend inlichten en onderrichten".

⁴⁵ Met ingang van 1 januari 2008 is gestart met de invoering van de *Herziene Leidraad Oefenen*.

aanwezigheid op oefenavonden geregistreerd. Vanaf 1 januari 2008 wordt de individuele afronding van een oefenkaart geregistreerd. In 2007 is door de korpsleden gemiddeld 71% van alle oefenavonden bijgewoond. Omdat onder deze oefenavonden ook de herhalingsmogelijkheden vallen zal het percentage beoefende oefenkaarten licht hoger zijn. Naar schatting van de commandant van Eelde is in 2007 80% van de oefenkaarten gehaald. In elk geval zijn naar zijn inschatting de belangrijkste oefeningen gericht op brandbestrijding door vrijwel iedereen bijgewoond.

Er wordt verder regelmatig geoefend in panden in het verzorgingsgebied. Zo is er recent een oefening geweest in de loods van de firma Beuving.

Opvallend is wel, dat de oefeningen worden gehouden conform het landelijk inzetmodel, dat wil zeggen uitgaande van een bezetting van zes mensen op een tankautospuiter. In de praktijk van de vrijwillige brandweer Tynaarlo kunnen er echter acht mensen op de tankautospuiter uitrukken, en kan er via het systeem van vrije instroom nog mensen achteraan komen. In feite wordt dan niet geoefend zoals het in de werkelijkheid gaat. Dit is overigens niet alleen in Tynaarlo het geval, maar in grote delen van Nederland.

4.3.2 Districts- en regionaal niveau

Naast de oefeningen op postniveau wordt voor manschappen door de regionale brandweer één keer per jaar een bijscholing georganiseerd, zoals flashover trainingen in Wijster. Naast deze oefeningen doen de meeste korpsen in Drenthe mee aan brandweerwedstrijden. Hoewel het tegenwoordig mogelijk is ook deze wedstrijden mee te tellen als oefening in de oefenregistratie wordt dat in de gemeente Tynaarlo nog niet gedaan, zodat alle trainingen en de wedstrijden zelf als aanvulling op de geoefendheid kunnen worden gezien. Vooralsnog wordt ook hier vooral de deelname aan de oefeningen geregistreerd. Er vindt nog geen waarneming en feedback op de kwaliteit plaats, omdat daarvoor onvoldoende instructeurscapaciteit beschikbaar is.

Bevelvoerders oefenen mee met de posten. Op districtsniveau worden ook middelbrand oefeningen georganiseerd. Daarnaast treden zij op als bevelvoerder bij wedstrijden. Voor bevelvoerders wordt verder éénmaal per jaar in interregionaal verband een bijscholingsdag verzorgd, en op regionaal niveau tweemaal per jaar een oefendag in Wijster. Hier worden ook flashover trainingen gehouden. De afgelopen jaren zijn alle bevelvoerders daarnaast nog bijgeschoold in Veiligheid bij Repressief optreden. Oefeningen voor grootschalig optreden worden door de regionale brandweer georganiseerd. Deze zijn niet geïncorporeerd in de oefenavonden voor de Leidraad Oefenen. Alle bevelvoerders van Tynaarlo hebben de afgelopen jaren actief meegedaan aan alle bijscholingen en oefendagen, inclusief de bijscholing 'Veiligheid bij repressief optreden'.

Officieren van dienst oefenen binnen de districten mee met middelbrand oefeningen, maar ook desgevraagd met de posten. Verder hebben zij binnen het district tweemaal per jaar een oefendag, waarvan éénmaal een virtuele oefening. Op regionaal niveau wordt éénmaal per twee jaar een oefenweek georganiseerd in Zweden of Engeland. Dit is inmiddels vier keer gebeurd. Dit jaar zal een pilot starten voor een realistische oefenweek in Valkenburg. Deze oefenweken worden georganiseerd in interregionaal verband in overleg met het Nederlands Instituut Fysieke Veiligheid. In regionaal verband participeren officieren verder in de grootschalige coördinatie-oefeningen.

4.4 Beleid en procedures

Beleid en procedures zijn ondersteunend voor het repressief optreden. Zonder daadwerkelijk implementatie, lees oefening, ervan heeft dit echter weinig betekenis.

Risico-inventarisatie en -evaluatie

Onlangs is in regionaal verband voor alle gemeenten voor de eerste maal een specifiek op de repressieve taak gerichte risico-inventarisatie en -evaluatie ('warme RI&E') ontwikkeld. Deze is gebaseerd op de door de Arbeidsinspectie aanbevolen MARSH methode. Het plan van aanpak voor uitvoering van de aanbevelingen uit de warme RI&E is gereed, maar nog niet bestuurlijk geaccordeerd.

De belangrijkste aandachtspunten die uit de RI&E naar voren zijn gekomen, hebben betrekking op de kennis van bijzondere incidenten en procedures. Brandbestrijding in 'gewone' industriepanden valt daar derhalve niet onder.

Procedures, bereikbaarheidskaarten en aanvalsplannen

In de gemeente Tynaarlo is geen specifieke bereikbaarheidskaart of inzetprocedure vastgesteld voor loodsen en daarmee ook niet voor de loods in De Punt.

Noodprocedure 'vermissing eigen personeel'

Geconstateerd is door de onderzoekers dat de brandweren in Drenthe niet beschikken over een werkbare en beoefende noodprocedure 'vermissing eigen personeel'. De thans in gebruik zijnde noodprocedure die van toepassing is bij het gewond raken van personeel 'terugtrekken, manschappen tellen en bijstand vragen' biedt evident geen soelaas voor het vermiste personeel gezien de beperkte tijd waarin de ademluchtflessen van vermist personeel leeg zullen raken.⁴⁶ Deze constatering is niet nieuw: ook na de fatale branden op de Motorkade in Amsterdam in 1995 en in Harderwijk in 1998 werd dit al opgemerkt in de evaluaties.

Een noodprocedure, opgesteld vanwege het feit dat alle brandweermensen nu ook de beschikking hebben over een 'bodyguard'⁴⁷, is gereed, maar nog niet geïmplementeerd. De nieuwe noodprocedure geeft in essentie opdracht tot het informeren van de leidinggevendenden over geconstateerde noodsituaties en laat vervolgens afwachten op bevelen van de leidinggevendenden ('onderneem geen eigen initiatief' wordt letterlijk vermeld). De nieuwe noodprocedure biedt daarmee geen aanknopingspunt in situaties zoals die op 9 mei 2008 tijdens de brandbestrijding in De Punt.

4.5 Analyse, conclusies en aanbevelingen

4.5.1 Opleiden

De hierboven gepresenteerde feiten over het aanstellings- en opleidingsbeleid geven aanleiding tot de volgende conclusie:

Conclusie: De onderzoekers achten het aanstellings- en opleidingsbeleid voor manschappen en bevelvoerders in Tynaarlo conform de landelijke standaards.

⁴⁶ Deze procedure is alleen bekend bij officieren van dienst en bevelvoerders.

⁴⁷ De 'bodyguard' geeft inzicht in het gebruik van ademlucht en geeft een noodsignaal wanneer de drager gedurende minuten niet meer beweegt.

Punt van aandacht is in de ogen van de onderzoekers wel het officierenbeleid; zoals landelijk op veel plaatsen gebruikelijk ontbreekt juist op dit niveau een selectie- en beoordelingssysteem dat uitgaat van het repressief functioneren. Officieren voldoen overigens wel aan de opleidingseisen die hiervoor bestaan.

4.5.2 Oefenen, trainen en bijscholing

Zoals landelijk gebruikelijk wordt de oefencyclus uit de Leidraad oefenen (uit 2001) in anderhalf in plaats van het beoogde jaar uitgevoerd. De herziene Leidraad oefenen (uit 2007) kent daarom een minder zware oefenbelasting op vooral secundaire brandweertaken. De oefeninspanning met betrekking tot de basisbrandbestrijding lijkt echter gehaald, zeker als de extra regionale activiteiten worden meegenomen.

Conclusie: De onderzoekers achten het oefenbeleid van de gemeente Tynaarlo en de regionale brandweer Drenthe conform de landelijke standaards.

De afgelopen jaren is er ter verdere versterking van het oefenbeleid geïnvesteerd in een parttime gemeentelijke oefencoördinator.

Het valt op dat de oefeningen strikt de landelijke inzetprocedure volgen die uitgaat van een bezetting van zes man terwijl de gangbare praktijk in Tynaarlo er een is waarbij zeven of acht man op een tankautospuut zitten.

Aanbeveling: De onderzoekers bevelen echter aan om bij de oefeningen rekening te houden met de werkelijkheid waarbij er zeven of acht brandweermensen op een tankautospuut zitten in plaats van de zes man volgens de landelijke inzetprocedure.

Een andere optie is strikte handhaving van de landelijke inzetprocedure. Over de keuze hiertussen zijn de meningen in de klankbordgroep van dit onderzoek verdeeld. De onderzoekers zijn unaniem van mening dat in landelijke gebieden de voordelen van extra capaciteit binnen korte tijd opwegen tegen de nadelen van een grotere *span of control* van de bevelvoerder. Wel moet duidelijk zijn dat in geen geval met meer dan twee ploegen onder leiding van een bevelvoerder een binnenaanval kan worden gepleegd.

Mutatis mutandis geldt bovenstaande ook voor de praktijk van vrije instroom van nakomers in Tynaarlo.

Aanbeveling: Evenzo moet de werkelijkheid van vrije instroom van nakomers geoefend of verboden worden. In de gemeente Tynaarlo geldt dit in het bijzonder voor het nakomen van de AS 3131 die soms als een bijna volwaardige tweede eenheid onder leiding van een bevelvoerder kan nakomen en soms als een transportmiddel voor twee nakomers.

Aanbeveling: Verder bevelen de onderzoekers aan om aan de oefeningen ook een vorm van kwaliteitsmeting te koppelen zodat systematisch feedback kan worden gegeven. Zeker op het niveau van bevelvoerders en officieren dient een warme beoordelingssystematiek tot stand te komen.

Tenslotte zetten de onderzoekers vraagtekens bij het huidige landelijke aanbod van zogenaamde flashover-trainingen. In het algemeen is hier sprake van een 'participatieve demonstratie' waarbij de 'rollover' langs het plafond en het hitte-effect van een zogenaamde 'heet-rijke' flashover in een kleine afgesloten ruimte zonder brandbaar materiaal wordt ervaren. Hierdoor kan het foutieve beeld ontstaat dat een flashover

overleefbaar is door simpelweg bukken of te voorkomen door het richten van een hogedrukstraal op het plafond. Ook de huidige leerstof geeft een onjuist beeld door als gevaarskenmerken uit te gaan van de kenmerken van een heet-rijke *flashover* in een kleine ruimte namelijk de kenmerken die samenhangen met een hete gaslaag in de ruimte zoals hete deurkrukken en rookpluimpjes die van brandbaar meubilair opstijgen.⁴⁸ De leerstof suggereert dat als die kenmerken niet aan de orde zijn dat dan veilig een binnenaanval kan worden ingezet.

4.5.3 *Beleid en procedures*

De onderzoekers achten de recente vaststelling van een ‘warme RI&E’ in lijn met de landelijke ontwikkelingen. Zoals landelijk zichtbaar gaat de meeste aandacht uit naar afwijkende incidenttypes zoals die met gevaarlijke stoffen. Verreweg de meeste brandweerdoden vallen echter bij ‘reguliere’ brandbestrijding.⁴⁹

In de gemeente Tynaarlo is de laatste jaren geïnvesteerd in nieuwe veiligheidsmaatregelen zoals apparatuur dat een geluidsignaal afgeeft wanneer een brandweerman niet meer beweegt. Ook is al vermeld dat geïnvesteerd is in flashover trainingen en een nascholing ‘veiligheid bij repressief optreden’. De gemeente volgt daarmee de landelijke trends op dit terrein.

Aanbeveling: Naar de mening van de onderzoekers moeten, zoals al vermeld, de inzetprocedure voor industriepanden worden gewijzigd van ‘een binnenaanval tenzij...’, naar ‘geen binnenaanval tenzij...’. Aparte aanvalsplannen voor industriepanden zijn dan ook naar de mening van de onderzoekers niet aan de orde.

De onderzoekers zetten vraagtekens bij de gebruikelijke noodprocedures voor eigen personeel. De (nog niet geïmplementeerde) noodprocedure in Tynaarlo bestond in essentie alleen uit het terugtrekken van het personeel en het vervolgens wachten op opdrachten. Recent onderzoek in de Verenigde Staten maakt duidelijk dat de problematiek internationaal en groter is dan tot nu toe gedacht. De brandweer in Phoenix ontdekte tijdens de vermissing van een brandweerman in 2001 bij een brand in een grote shoppingmal dat de daar bestaande procedure, die onder andere de beschikbaarheid van twee reddingsploegen van elk twee man inhield, onvoldoende was. Tijdens de reddingspoging van de ingesloten brandweerman kwamen nog 12 brandweercollega’s in de problemen, maar zij overleefden het wel.⁵⁰

Het ongeval was aanleiding voor de brandweer Phoenix om onderzoek te laten verrichten door professor Ron Perry van de universiteit van Arizona. Hierbij werden ongeval en redding gesimuleerd door in totaal 1200 brandweermensen. De onthutsende conclusie was dat de vastgestelde procedure in grotere bedrijfspanden niet werkt: men heeft gemiddeld voor 18,5 minuut lucht bij zich, terwijl de reddingsprocedure minimaal 22 minuten bleek te vragen. Verder bleek dat brandweerpersoneel dat in problemen komt, veel te laat de noodprocedure activeren. Zo laat dat ze eigenlijk al niet meer te redden zijn. En het bleek dat het verslepen van eigen collega’s minimaal twee tot drie mensen vraagt. De gedachte dat je door je eigen maat naar buiten kan worden gebracht is dus een

---

⁴⁸ Slechts in de module manschap brandbestrijding komt in een illustratief kadertje een voorbeeld aan de orde van een ‘koude’ flashover in Duitsland.

⁴⁹ Hoewel geen gegevens bestaan over de relatieve frequentie van ongevallen geeft de absolute frequentie voldoende aanleiding om toch vooral te kijken naar incidenten bij reguliere brandbestrijding en de oefening daarvoor.

⁵⁰ S. Kreis. *Rapid intervention isn't rapid*. Essay published on firehouse.com.

mythe. De belangrijkste aanbeveling die Perry doet is dan ook dat redding voorkomen moet worden door het aanpassen van de standaard inzet. In bedrijfspanden eerst kiezen voor een buitenaanval, tenzij blijkt dat een binnenaanval mogelijk is.⁵¹

Conclusie: In de gemeente Tynaarlo, en meer algemeen binnen heel brandweer Nederland, bestaat geen werkbare procedure ‘vermissing eigen personeel’.

Aanbeveling: Op landelijk niveau dient een werkbare procedure ‘vermissing eigen personeel’ ontwikkeld en gevalideerd te worden door middel van praktijkproeven. De gemeente Tynaarlo dient deze vervolgens te implementeren.

We benadrukken dat de procedure ‘vermissing eigen personeel’ breder is dan het opstellen van een inzetmethodiek. De procedure moet gevalideerd worden met praktijkproeven. De procedure moet worden geïmplementeerd door training van brandweerpersoneel, niet alleen over de techniek van het redden maar ook over de benodigde situational awareness: “meld het op tijd als je in de problemen komt dat is geen zwakte”, wees je bewust van het risico dat je ergens ter plekke loopt”, “besef als redploeg dat redding eigen personeel zwaarder is dan reguliere redding, en dat je lichaam daarop kan reageren met verzwaarde hartslag, verhoogd zuurstofgebruik, enzovoorts” en “besef dat je daardoor ook als redder in de problemen kan komen”.

Tot slot moet de procedure ook een relatie leggen met de beschikbare technische hulpmiddelen, zoals localizers, brandcards etc. Het is daarbij belangrijk om te beseffen dat huidige technieken lang niet altijd betrouwbaar zijn. De ‘man down’ signalen van de brandweermensen in De Punt zijn wel afgegaan, maar voor het grootste deel⁵² niet eerder gehoord dan dat de lichamen geborgen waren.

In afwachting van een dergelijke noodprocedure moet door de gemeente geconstateerd worden dat in de huidige omstandigheden vermist personeel niet met enige zekerheid te hulp kan worden geschoten. Dit legt een extra verantwoordelijkheid op de gemeente om procedureel vast te leggen in welke situaties door de brandweer wel en geen risico mag worden gelopen.

---

⁵¹ R. Perry (2002). *Rescue Sector Training Exercises, Final Data Report*. University of Arizona report.

⁵² De bevelvoerder van de TS 3111 heeft aangegeven net na de flashover één van de ‘man down’ signalen buiten gehoord te hebben. Daar is ook als eerste gezocht toen de omstandigheden dat mogelijk maakten, achteraf zijn de lichamen op andere plekken gevonden.

Bijlage bij deelonderzoek 1

Nadere beschouwing besluitvormingsmechanismen

B1 Inleiding

Uit diverse onderzoeken blijkt dat er verschillende wijzen van besluitvorming zijn, afhankelijk van de situatie waarin mensen zich bevinden. Hoe logisch dit ook mag klinken, toch is er tot voor kort van uit gegaan dat mensen door rationeel nadenken altijd het beste alternatief kunnen destilleren uit een aantal mogelijkheden. In de repressieve brandweerpraktijk blijkt er echter wat anders, en daar wordt in deze bijlage nader op in gegaan.

Binnen de psychologie is het vooral de cognitiewetenschap die de informatieverwerking van mensen bestudeert, aan de hand van processen als attentie, waarnemen, leren en besluiten nemen. Het besluitvormingsproces tijdens brandbestrijding is te beschouwen als een vorm van informatieverwerking. Er moet informatie worden verzameld, door middel van waarneming en gesprekken. De informatie moet worden bewerkt en gewogen, en er moet een besluit worden genomen, waarop een interventie kan volgen. In een ideale wereld is informatie volledig en betrouwbaar, en kan een besluit gezien worden als de meest logische of economische beslissing op basis van rationele analyse. Tijdens brandbestrijding is die ideale wereld ver te zoeken. Informatie is vaak slechts mondjesmaat beschikbaar, verdeeld in brokstukken en over verschillende vormen (visueel en auditief, mondeling en schriftelijk). Vaak is er ook een besef van tijdsdruk, ervaart men de zware verantwoordelijkheid van de leiding over het incident en moet men dikwijls snel handelen op basis van onvolledige informatie.

Het is aan de werkgever de zwakheden van besluitvorming onder tijdsdruk te compenseren met organisatorische maatregelen, zoals automatische opschaling om bijvoorbeeld de negatieve gevolgen van tunnelvisie en tijdscompressie te beperken.

B2 Klein: Herkenning doet beslissen

Eén van de belangrijkste theorieën over de wijze waarop bevelvoerenden onder tijdsdruk beslissen, is ontwikkeld door G. Klein in de jaren negentig. Klein heeft vanaf 1985 onderzoek gedaan naar de wijze waarop professionals onder grote tijdsdruk en stress beslissen. Zijn onderzoek omvat onder andere observaties van bevelvoerders bij de New Yorkse brandweer. De theorie wordt aangegeven met 'recognition-primed decision making' of wel 'herkenning doet beslissen'.

De theorie van Klein stelt dat beslissingen van professionals onder tijdsdruk zelden alternatieven vergelijken om tot de beste keus te komen. Het lijkt dat zij de situatie inschatten en basis van hun inschatting een passende keuze maken (dus niet perse de beste). Het beslismechanisme valt volgens Klein uiteen in drie stappen.

Situatieherkenning: de beslisser herkent de situatie als bekend of als nieuw. Bij een bekende situatie hoort een stel eveneens bekende, en vaak beoefende, reeks acties. Een nieuwe situatie vraagt om een nog onbekende reeks acties (hoewel de acties op zich wel bekend kunnen zijn). Herkenning gebeurt op basis van een beperkt aantal indicatoren en 'causale' ontwikkelingsstappen die voor de beslisser zowel de huidige situatie als de verwachte ontwikkeling van de situatie verklaren. Op basis hiervan stelt de beslisser zijn haalbare doelen en kiest hij een passende actie als volgt:

Seriële alternatieven vergelijking: de beslisser vormt op basis van zijn ervaring een serie alternatieve acties die tot het beoogde doel kunnen leiden. De rangorde van deze alternatieve acties wordt bepaald door ‘hoe vaak ze al gebruikt zijn (met succes) in deze situatie’. Om te kijken of een alternatief voldoet, gebruikt de beslisser:

Mentale simulatie: in gedachten wordt de reeks acties uitgevoerd en wordt bedacht hoe zij zullen werken en de ontwikkeling van de situatie beïnvloeden. Let op: de beslisser doet dit in eerste instantie alleen voor de eerste reeks alternatieve acties in de lijst. Als die voldoet, zal hij deze beslissing uitvoeren – ook al is deze niet optimaal – anders zal hij de volgende in de lijst checken, opnieuw door middel van mentale simulatie.

B3 Rasmussen: Cognitieve controle van beslisprocessen

Rasmussen maakt in zijn onderzoek onderscheid naar drie typen van besluitvorming: besluitvorming op basis van vaardigheid (*skill-based*), regels (*rule-based*) en kennis (*knowledge-based*).

Besluitvorming op basis van vaardigheid: de beslisser reageert direct en bijna onbewust op de situatie. Voorbeelden zijn simpele motorische handelingen als autorijden, maar ook het omhangen van ademlucht en de wijze waarop een brandend pand wordt binnengetreden (let op: de beslissing om ademlucht te gebruiken is meestal gebaseerd op regels (*rule-based*)).

Besluitvorming op basis van (ingestampde) regels: deze is nauw verwant aan de eerste wijze van beslissen. Het verschil is dat nu bewust de regel wordt toegepast. Een voorbeeld is het terugtrekken als de explosiemeter in alarm gaat.

Besluitvorming op basis van kennis: wanneer de situatie nieuw is, zal moeten worden nagedacht over de situatie, de doelen en de alternatieven. Dit gebeurt volgens Rasmussen door gebruik te maken van symbolen die de informatie representeren. Deze symbolen geven vervolgens een model van de situatie: de lampjes en wijzertjes op het controlebord staan voor een procesoperator voor de werkelijkheid. Rasmussen geeft daarom aan dat een zorgvuldige keuze van aangedragen symbolen de beslisser kan ondersteunen.

B4 De gevaren van automatisen en ‘fiddling around’

Een belangrijk punt in het modellen van Rasmussen en Klein is dat de modellen de aandacht vestigen op het automatisme van *skill-based* handelen van de beslisser. Als een beslisser gevraagd wordt een besluit te nemen in een situatie die erg veel lijkt op een standaardsituatie, zal de beslisser bijna automatisch – dat wil zeggen zonder na te denken over alternatieven – beslissen. Dit automatisme kan tot ongevallen leiden. Een van de wijzen waarop dit automatisme tot ongevallen kan leiden, werd ontdekt door Rasmussen bij procesoperatoren: het *fiddling around*. Tijdens een complex incident neigen procesoperatoren ertoe om ‘op de automaat’ kleine deelprobleempjes op te lossen (“om dat rode lampje uit te krijgen doe ik zus en zo”). Zij krijgen daardoor geen beeld van het totale incident. *Fiddling around* is dus de neiging van mensen om in een probleemsituatie deelprobleempjes bijna onbewust – op basis van hun vaardigheden (*skill-based*) – aan te pakken, met het gevolg dat zij het gevaar lopen de grote lijn te verliezen.

Tijdens de incidentbestrijding op 9 mei is het gevaar van automatisen zichtbaar: staande voor de open deur van de loods ‘kon’ de bemensing van de TS 3111 niet anders dan handelen op basis van de details die ze op dat moment zagen. De grote lijn waarin de

grote hoeveelheid merkwaardig gekleurde rook paste die zij slechts minuten eerder aan de achterkant hadden waargenomen, kregen zij niet te pakken.

B5 Conformatiebias

Het is ook niet eenvoudig om als ‘normaal’ mens een nieuwe hoofdlijn te kunnen onderkennen. Kort gezegd houdt het mechanisme van ‘conformatiebias’ in dat bij het zoeken naar aanvullende informatie vooral die informatie wordt gezocht of opvalt die het eigen (reeds gevormde) beeld bevestigt, en informatie die dat beeld juist falsifieert, niet opvalt. Er zijn verschillende vormen van conformatiebias die relevant zijn voor het incident in De Punt. Achtereenvolgens zijn dat ‘*primacy effect*’, ‘selectief zoeken’, ‘aandachtsvernauwing’, ‘*truth bias*’ en ‘groepsdenken’.

Primacy effect: Met het *primacy effect* wordt bedoeld dat informatie die als eerste wordt aangeboden, de meeste waarde krijgt in de besluitvorming. Alles wat later wordt gezien of gehoord, weegt minder. In dit geval werd de TS 3111 voor een woningbrand gealarmeerd, hetgeen na uitruk van de TS 3111 werd gecorrigeerd tot brand in een meterkast. Beide mededelingen betekenen dat het naar alle waarschijnlijkheid om een kleine eenvoudig te beheersen brand gaat.

Selectief zoeken: De grote plaatselijke bekendheid van de TS 3111 heeft er toe geleid dat de aandacht van de mannen uitging naar alle zaken die ze al wisten. Tijdens de uitruk in de AS zijn alle gevaarlijke zaken opgesomd en met elkaar besproken. Eenmaal ter plaatse is dat rijtje afgelopen: de gasflessen werden zeker niet bedreigd door de brand aan de achterzijde etc. Er is echter niet gezocht naar mogelijke andere gevaren. In dit geval is er geen rekening gehouden met de vuurbelasting van het isolatiemateriaal en de mogelijkheid dat een plotselinge branduitbreiding daardoor de hele loods zou doen ontvlammen.

Aandachtsvernauwing: Vervolgens leidt aandachtsvernauwing tot versmalling van de attentie tot een beperkt gebied. Er is letterlijk sprake van tunnelvisie. Van een klein gebied ziet men alles, maar het totale beeld is verbrokkeld en onvolledig. Bij de brand in De Punt ging de focus volledig uit naar de achterzijde van het gebouw, daar waar de autowerkplaats was en de meterkast zich bevond. Daardoor is het totale beeld in de beginfase nooit goed opgebouwd. De eerst aankomende eenheid heeft weliswaar mensen ter plaatse gesproken maar onvoldoende uitgevraagd, er is geen werkelijke buitenverkenning geweest, men ging gelijk naar binnen. De oorzaak was dat men al meteen gericht was op de achterzijde vanwege de mededeling van de alarmcentrale dat er “brand in de meterkast” was. Daarnaast wisten de brandweermannen dat de meterkast zich in de autowerkplaats bevond.

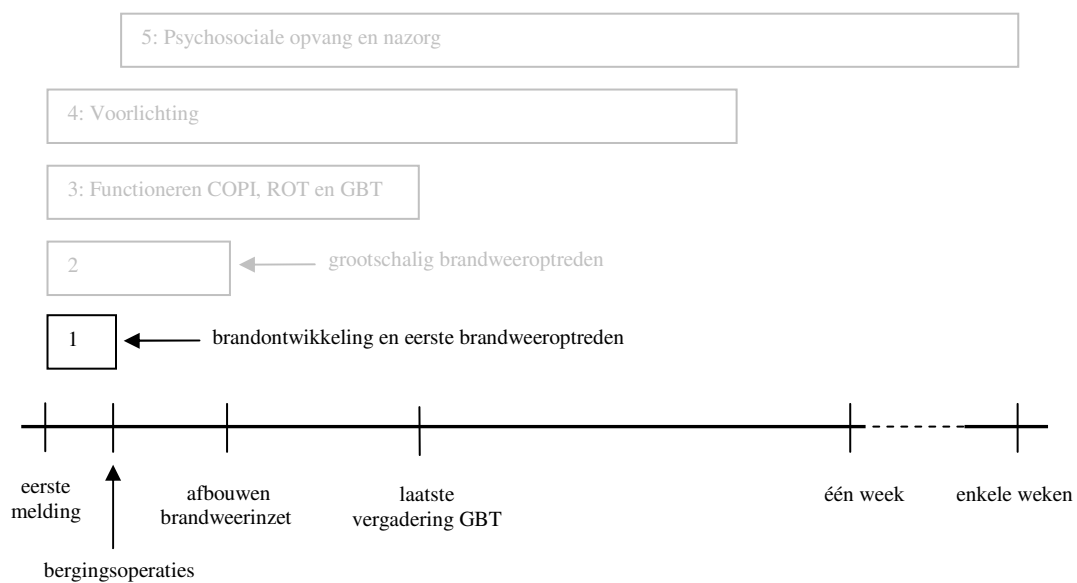
Truth bias: Van het eenmaal ontstane beeld is het moeilijk afscheid nemen. Uit onderzoek blijkt dat mensen eerder geneigd zijn een hypothese voor waar aan te nemen dan om hem te verwerpen. Gekoppeld aan tunnelvisie en selectief zoeken leidt dat tot gedrag waarin men vooral probeert de eigen mening te bevestigen. Indicatoren die de hypothese zouden kunnen verwerpen worden niet opgezocht, niet gezien, of niet geloofwaardig geacht. Het is daarmee onmenselijk om van de bevelvoerder/bemensing van de TS 3111 te verwachten dat zij bijvoorbeeld op basis van de waargenomen rook aan de achterzijde een scenario construeren waarin door plotselinge branduitbreiding de loods zou instorten. Achteraf bekeken is dat natuurlijk een serieus risico geweest: onbeklede staalconstructies kunnen na zo’n 16 minuten al bezwijken. De TS 3111 was na alarmering zo’n 11 minuten onderweg, inclusief de opkomsttijd naar de kazerne. Koppel

dat aan de ontdekkingstijd en alarmeringstijd, en dan kan je veronderstellen dat het al zo'n 15 minuten brandt, bijna instortingstijd dus.

Groepsdenken: Groepsdenken treedt mogelijk op in situaties waar een sterke leider met een groep in afzondering een duidelijke opdracht moet uitvoeren. Naar onze overtuiging gaat deze premisse op voor elke autospuitbemensing. Er is een aangewezen leider, de bevelvoerder, die samen met zijn ploeg een duidelijke opdracht gaat opknappen: de brand blussen. In groepsdenksituaties is er nauwelijks sprake van kritisch gedrag naar elkaar en naar "het plan". Voor zover het plan al ontstaan is onder de confirmatiebias, wordt er als gevolg van groepsdenken ook nog eens niet door heen geprikt. Dat zou de leider het gevoel kunnen geven dat zijn hypothese extra bevestigd wordt: men had in kunnen grijpen, maar men heeft het niet gedaan. Dus zal het wel waar zijn.

DEELONDERZOEK 2

Grootschalig brandweeroptreden

J. Meerenburgh
R. de Wit

INHOUDSOPGAVE

1	Introductie	70
1.1	Inleiding	70
1.2	Relatie met deelonderzoek 1	70
1.3	Referentiekader grootschalig brandweeroptreden	70
1.4	Grootschalig en bijzonder optreden in Drenthe	73
2	Grootschalig brandweeroptreden	77
2.1	Inleiding	77
2.2	Alarmering, opschaling en inzet	77
2.3	Effectgebied en metingen	82
2.4	Zoeken naar vermisten en berging	83
2.5	Meldkamer en communicatie	83
2.6	Afschalen en aflossing	84
3	Analyse en conclusies	86
3.1	Inleiding	86
3.2	Karakter van de brandweerinzet	86
3.3	Alarmering, opschaling en inzet	86
3.4	Effectgebied en metingen	94
3.5	Meldkamer en communicatie	94
3.6	Afschalen en aflossing	97
3.7	Ten slotte	98
Bijlage	Chronologisch incidentverloop	99-100

HOOFDSTUK 1

Introductie

1.1 Inleiding

Dit deelonderzoek beschrijft het grootschalige brandweeroptreden tijdens de brand in De Punt op 9 mei 2008.

Op basis van de bestudering van het beschikbare materiaal is een aantal thema's naar voren gekomen waarvan de onderzoekers meenden dat deze nadrukkelijk belicht moesten worden. Het zijn met name deze thema's die een aantal leerpunten bevatten voor de gemeente Tynaarlo, de regionale brandweer Drenthe en de overige brandweren in Nederland. Het grootschalig brandweeroptreden wordt dan ook aan de hand van deze thema's beschreven (hoofdstuk 2) en vervolgens beoordeeld (hoofdstuk 3). Het gaat om de thema's: alarmering en opschaling, leiding, communicatie, zoeken naar vermisten en berging, effectgebied en afschalen en aflossen

De thema's worden beoordeeld (hoofdstuk 3) aan de hand van een theoretisch en inhoudelijk referentiekader. Dit referentiekader wordt in paragraaf 1.3 beschreven. De landelijke procedures en schriftelijk vastgelegde Drentse werkwijzen vormen daarvoor het uitgangspunt.

Om een beeld te krijgen van het brandweeroptreden per thema is, op basis van de aangereikte informatie en de interviews, een gedetailleerd chronologisch overzicht gemaakt van het verloop van de alarmering en opschaling en de brandweerinzet. Dit overzicht is opgenomen in de bijlage bij dit deelonderzoek.

1.2 Relatie met deelonderzoek 1

Deelonderzoek 1 beschrijft en analyseert op onderdelen het eerste brandweeroptreden bij de brand in De Punt. Meer precies wordt in dat deelonderzoek ingegaan op de oorzaak en eerste ontwikkeling van de brand, de eerste brandweerinzet in combinatie met de plotselinge branduitbreiding en het bergen van de brandweerslachtoffers.

Dit deelonderzoek gaat verder waar deelonderzoek 1 gestopt is. Dat betekent dat de focus van dit deelonderzoek ligt op de gebeurtenissen na die plotselinge branduitbreiding. Om een overall beeld te krijgen van het brandweeroptreden is een samenvatting van deelonderzoek 1 opgenomen in dit deelonderzoek. Voor meer details over het eerste brandweeroptreden wordt verwezen naar deelonderzoek 1.

1.3 Referentiekader grootschalig brandweeroptreden

1.3.1 Landelijk kader brandweercompagnie

De basis voor de huidige inrichting van het grootschalige optreden van de brandweer is beschreven in de *Leidraad Brandweercompagnie*.⁵³ Deze leidraad heeft de status van brancherichtlijn⁵⁴ en zet de wijze van opschaling, inrichting (personeel en materieel) en de werkwijze van een gestandaardiseerde brandweercompagnie uiteen.

---

⁵³ Uitgave van het ministerie van BiZa/Nibra (1996, ISBN 90-5643-080-7).

⁵⁴ Dat betekent dat het geen wettelijke status heeft, maar door het ministerie en/of de branche als richtlijn met het professionele referentiekader is aangemerkt. Daarbij is gemotiveerd afwijken mogelijk.

Het uitgangspunt van de brandweercompagnie is dat het grootschalige optreden zoveel mogelijk aansluit op de dagelijkse praktijk van de brandweer. De basiseenheid van de brandweercompagnie is de tankautospuiter (TS). In de brandweercompagnie worden meerdere tankautosputters en ondersteunende eenheden in grotere verbanden georganiseerd (brandweerpelotons en ondersteuningspelotons) om een gecoördineerde inzet mogelijk te maken. De brandweercompagnie is in te zetten voor brandbestrijding en technische hulpverlening.⁵⁵

In de Drentse procedures⁵⁶ staat nadrukkelijk vermeld dat dit landelijke kader de basis vormt voor het grootschalig brandweeroptreden in Drenthe. De in het kader van dit onderzoek beschikbaar gestelde documenten met daarin de procedures en werkwijzen van Drenthe zijn inderdaad daarop gebaseerd en als volledig en helder te kwalificeren (zie bijvoorbeeld de *Procedure formeren compagnie Brandweer Drenthe* en het *Operationeel Handboek Brandweer Drenthe*).

Voor het grootschalig en bijzonder oefenen van de brandweer wordt in Drenthe sinds 1998 gewerkt met een bestuurlijk vastgesteld meerjaren oefenbeleidsplan.⁵⁷ Dat plan is gebaseerd op de oefensystematiek van de landelijke *Leidraad Oefenen*.⁵⁸

Inrichting

De basiseenheden en ondersteunende eenheden worden georganiseerd in pelotons. Verschillende pelotons vormen samen een brandweercompagnie, de grootste repressieve organisatievorm van de brandweer in Nederland. Deze compagnie is ‘modulair’ opgebouwd. Dat maakt het voor leidinggevendens tijdens een incident mogelijk om delen daarvan aan te vragen en bij een incident in te zetten.

Een brandweercompagnie (CIE) wordt geleid door een compagniescommandant (CC) en bestaat uit twee brandweerpelotons (PEL-100 en PEL-200) en een ondersteuningspeloton (OSP-900). De eenheden in een brandweerpeloton staan onder leiding van een pelotonscommandant (PC), de eenheden in het ondersteuningspeloton staan onder leiding van een pelotonscommandant die ook als plaatsvervangend compagniescommandant (pCC) fungeert. Het ondersteuningspeloton verzorgt de logistieke ondersteuning van de brandweerpelotons (zie figuur 1.1).

Commando

De compagniescommandant (CC), de twee pelotonscommandanten (PC's) en de plaatsvervangend compagniescommandant (de pCC, tevens commandant van het ondersteuningspeloton) vormen het ‘commando’. De pCC heeft een belangrijke toegevoegde waarde voor de CC. Hij kan hem niet alleen elk moment vervangen, hij denkt vooral met de CC mee, in het bijzonder over de logistieke vraagstukken.

Het commando heeft bij een grootschalig optreden twee taken. In de eerste plaats geeft het leiding aan de werkzaamheden die door de compagnie worden uitgevoerd. Meer precies zorgt het voor de ‘interne coördinatie’: de afstemming tussen zowel de twee brandweerpelotons onderling als de afstemming met het ondersteuningspeloton. In de

---

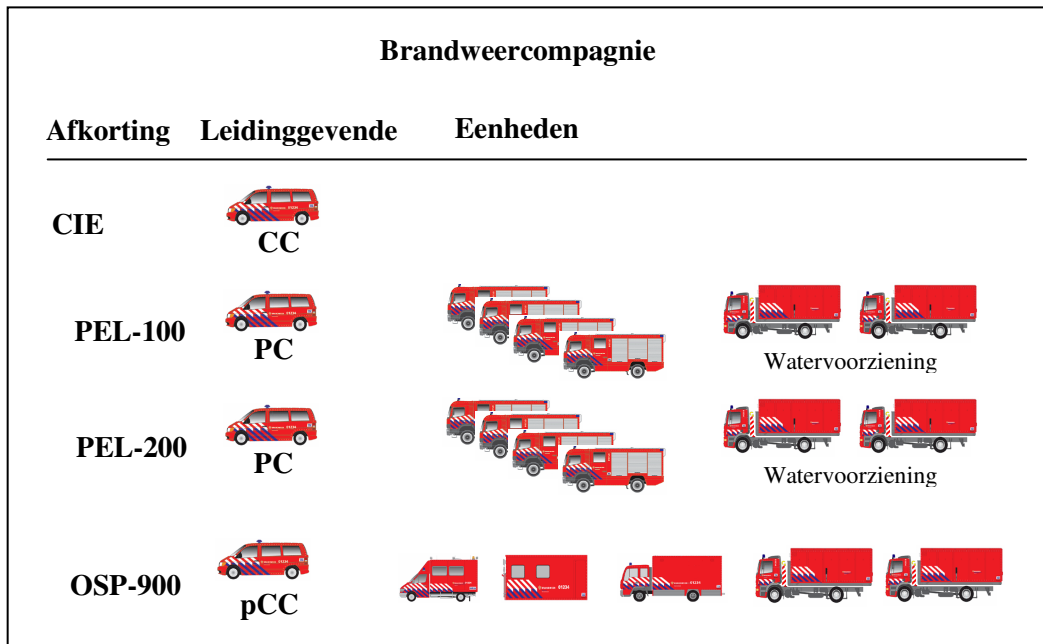
⁵⁵ Ministerie van BiZa/Nibra (1996). *Leidraad Brandweercompagnie*.

⁵⁶ In de *Procedure formeren compagnie Drenthe* staat (p. 1): “Grootschalig optreden verloopt zoals is beschreven in de *Leidraad Brandweercompagnie* (1996). Verondersteld wordt dat iedere leidinggevende de inhoud hiervan kent voor zover van belang voor zijn functie.”

⁵⁷ De laatste versie is het document *Regionaal oefenbeleidsplan 2006-2009, De cirkel rond maken* (september 2006) van de Regionale Brandweer Drenthe.

⁵⁸ Ministerie van BZK/NIFV (december 2006). *Leidraad Oefenen* (werkexemplaar, ISBN-10: 90-5643-339-3/ ISBN-13: 978-90-5643-339-0).

tweede plaats stemt het commando de door de brandweer te verrichten werkzaamheden af met andere hulpverleningsorganisaties. Het gaat hier om de ‘externe coördinatie’: de afstemming tussen diverse disciplines binnen het commando plaats incident (COPI).

Figuur 1.1: Schematische weergave brandweercompagnie (brandbestrijding).

Verbindingen

Binnen de brandweercompagnie wordt gewerkt met verbindingsmiddelen (bijvoorbeeld portofoons). Hiervoor zijn gestandaardiseerde verbindschema's voorbereid. Het commando heeft in het systeem van de verbindingen een eigen communicatiekanaal (een zogenoemde gespreksgroep) en er is een communicatiekanaal per peloton/ondersteuningspeloton. Daarnaast beschikken de afzonderlijke eenheden over verbindingsmiddelen ten behoeve van het onderlinge contact.

De brandweer maakt bij het grootschalige optreden binnen het verbidingsnet gebruik van roepnamen. Deze roepnamen zijn systematisch opgebouwd. Individuen worden genummerd vanaf één, eenheden vanaf tien, pelotons vanaf honderd en compagnieën vanaf alpha. In dit systeem is de bevelvoerder van de eerste eenheid van het eerste peloton de '110'. De pelotonscommandanten van het eerste en tweede peloton van de eerste (alpha) compagnie zijn respectievelijk de '100' en de '200'.

Opschaling

Het opschalen tot een volledige brandweercompagnie verloopt normaliter in een aantal vaste stappen. De beoogde opschaling (gerelateerd aan de genoemde landelijke richtlijnen) tot een volledige compagnie is theoretisch opgedeeld in intervallen van 15 minuten. De officier van dienst (OvD) heeft mandaat om (beperkt) pelotonsgewijs bijstand op te roepen.

Tijd (min)	Actie / prestatie volgens de <i>Leidraad Brandweercompagnie</i>
0	Melding groot incident. Nader bericht: grote brand / zeer grote brand
+ 15	OvD ter plaatse. Nader bericht: bijstand regionale pelotons
+ 30	Compagniescommandant ter plaatse. Eerste peloton vrije instroom compleet
+ 45	Tweede, organieke regionale peloton ingezet
+ 60	Regionale compagnie volledig en gestructureerd ingezet

Tabel 1.1: Opschaling van een brandweercompagnie in de tijd zoals beschreven in de landelijke *Leidraad Brandweercompagnie*.

De nadere invulling van de onderliggende alarmeringsprocedures kan per brandweerregio verschillen.

1.4 Grootschalig en bijzonder optreden in Drenthe

Deze paragraaf gaat specifiek in op de wijze waarop in de regio Drenthe het grootschalig en bijzonder optreden (nader) is uitgewerkt. Deze uitwerking staat primair beschreven in regionale documenten zoals het *Operationeel handboek Brandweer Drenthe* (versie januari 2007) en de al aangehaalde *Procedure formeren compagnie Brandweer Drenthe* (20 maart 2008).

Alarmeren en opschalen

In hoofdlijnen verloopt de alarmering van brandweereenheden bij een zich ontwikkelend incident via de classificaties ‘klein’ (1 tankautospuiter), ‘middel’ (2 tankautosputters), ‘groot’ (3 tankautosputters) tot ‘zeer groot incident’ (4 tankautosputters) waarbij in het laatste geval een volledig peloton is gealarmeerd en wordt ingezet. Als een OvD oordeelt dat meer basiseenheden voor de bestrijding van het incident nodig zijn, kan hij besluiten tot de inzet van een compagnie. De centralist alarmeert dan in opdracht van de OvD de resterende eenheden van de compagnie. Na alarmering/inzet van een vierde tankautospuiter wordt enkel nog pelotonsgewijs opgeschaald.

Volgens de Drentse procedures is de OvD degene die bij grootschalig optreden besluiten neemt en de regio voert over de opschaling.⁵⁹

Commando brandweercompagnie

De personele invulling van het commando van de brandweercompagnie (CC, twee maal PC en pCC) is regiospecifiek. Uitgangspunt is wel dat de OvD door de regionale alarmcentrale wordt gealarmeerd op basis van regionale (uniforme) inzetvoorstellen.

De regio Drenthe heeft in haar operationele procedures het volgende vastgelegd:⁶⁰

- De dienstdoende OvD van het OvD-district⁶¹ met het diploma hoofdbrandmeester waarin zich het incident voordoet (dan wel waarin zich de bron van het incident

⁵⁹ Zie bijvoorbeeld het *Operationeel Handboek Brandweer Drenthe* (paragraaf 3.1.4 punt k): “Zodra de officier van dienst optreedt ten behoeve van het bestrijden van het incident beperkt de bevelvoerder zich in zijn communicatie met de regionale alarmcentrale tot het melden van de status van het voertuig en stopt de bevoegdheid van de bevelvoerder om extra materieel of materiaal aan te vragen via de regionale alarmcentrale.”

⁶⁰ De procedures zijn waar relevant voor het onderzoek kort samengevat. Voor een volledig overzicht wordt verwezen naar de procedures en het handboek zelf.

⁶¹ Daar waar verder in dit deel de term ‘districten’ wordt gebruikt, worden de OvD-districten bedoeld en niet de drie subdistricten van de veiligheidsregio.

bevindt) wordt de compagniescommandant. De compagniescommandant is/wordt voor de brandweer lid COPI, maar zal niet als leider COPI (gaan) fungeren.

- De andere dienstdoende OvD uit het OvD-district is/wordt in principe de commandant van peloton 100 (PC-100).⁶² De alarmcentrale (AC)⁶³ is op de hoogte van de functies die elke officier op basis van behaalde diploma's mag vervullen.
- Voor de functie van pelotonscommandant 200 (PC-200) wordt een dienstdoende OvD gealarmeerd en voor de functie plaatsvervangend compagniescommandant een andere dienstdoende OvD. Beiden zijn afkomstig uit een ander OvD-district dan waar zich het incident voordoet, dan wel waarin zich de bron van het incident bevindt.

De (regionaal) commandant van dienst (RCvD) heeft de operationele leiding over de regionale brandweer. De RCvD heeft verschillende monodisciplinaire rollen te vervullen. Eén daarvan is het functioneren als coördinator en procesbewaker ten tijde van (monodisciplinaire) inzetten waarbij drie of meer basiseenheden betrokken zijn.⁶⁴ Dit betekent dat de RCvD in Drenthe een coördinerende en bewakende rol heeft bij de brandweerschaling en het daarbinnen invullen van de compagniesleiding.

Verbindingen

De communicatie van (aanrijdende) eenheden met de meldkamer vindt plaats via de regionale inmeldgroep (of via een door de alarmcentrale aangegeven inzetgroep). Het kan voorkomen dat eenheden uit een andere (aangrenzende) regio in Drenthe fysiek worden ingezet. Bijvoorbeeld omdat deze eenheden bij een incident nabij de regiogrens, eerder op de incidentlocatie kunnen zijn dan de Drentse eenheden. De meldkamer kan dan bepalen om een incident vervolgens via de externe inmeldgroep af te handelen.⁶⁵ Er wordt in dat geval vanuit de meldkamer een koppeling gemaakt tussen de regionale inmeldgroep en de externe inmeldgroep (203-Drenthe). De 'externe' tankautospuiter kan nu eenvoudig en direct communiceren met de eenheden uit Drenthe en hun meldkamer. Daarnaast zijn in het dienstvoertuig van de Drentse OvD extra portofoons aanwezig die hij kan uitdelen om communicatie op de plaats van het incident mogelijk te maken.

Vanaf elke plaats in Nederland kan met elke mobilfoon of portfoon met elke alarmcentrale in het land contact worden opgenomen. Hiervoor beschikt elke regio over een externe inmeldgroep (bijvoorbeeld 203-Drenthe). Daarnaast zijn er per regio drie externe bijstandsgroepen. Er zijn in Nederland 25 (brandweer)regio's, zodat er in totaal 75 externe bijstandsgroepen zijn. In elk randapparaat zijn de drie externe bijstandsgroepen per regio direct onder de externe inmeldgroep van die regio geplaatst.

De leidinggevendenden ter plaatse zijn verantwoordelijk voor de regie op de communicatie en verbindingen. Op het moment dat de OvD de leiding over de bestrijding van het incident op zich neemt, stelt hij doorgaans een verbindingsnet in (in jargon: de bevelvoerders schakelen hun tweede portfoon naar het kanaal van de OvD). Op de

---

⁶² De procedures zijn hier niet sluitend: vanwege de opleidingseis per functie én het gegeven dat niet iedere OvD alle benodigde opleidingen heeft, is het onmogelijk de eigen Drentse procedure (zie paragraaf 1.3.2) voor de invulling van de compagniesleiding te volgen.

⁶³ De meldkamer Drenthe (MKD) is een samenwerkingsverband tussen de meldkamer Brandweer, de meldkamer van de regiopolitie Drenthe en de meldkamer van de Regionale Ambulancevoorziening Drenthe. Alarmcentrale is de oude benaming voor de meldkamer Brandweer. In dit hoofdstuk worden beide benamingen door elkaar gebruikt.

⁶⁴ *Operationeel Handboek Brandweer Drenthe*, paragraaf 3.1.6, pp. 3-7.

⁶⁵ De alarmcentrale kan voor incidenten een inzetgroep aanwijzen. Het incident wordt dan verbindingstechnisch 'verplaatst' van de inmeldgroep naar een inzetgroep (dit om te voorkomen dat verbindingen van verschillende incidenten door elkaar gaan lopen). Praktisch betekent dit dat alle betrokken hun verbindingsmiddelen moeten omschakelen naar de nieuwe inzetgroep.

incidentlocatie onderhoudt alleen de OvD het contact met de alarmcentrale. Hij doet dit via een portofoon of de mobilfoon van zijn voertuig.

De meldkamer in Drenthe heeft te allen tijde de regie over het gebruik van de gespreksgroepen. Centralisten hebben het mandaat om hierin veranderingen aan te brengen, bijvoorbeeld door gebruikers op te dragen om gebruik te maken van een andere gespreksgroep of door zelf een gebruiker in een andere gespreksgroep te zetten.

Regionaal Officier Gevaarlijke Stoffen (ROGS)

Drenthe kent een piketfunctionaris Ongevallenbestrijding Gevaarlijke Stoffen (kortweg: ROGS). Deze functie wordt ingevuld door de tot ROGS opgeleide OvD-en van Brandweer Emmen. De ROGS heeft onder andere de volgende taken:

- Het informeren en adviseren van het brandweercommando ter plaatse over gevaarlijke stoffen in het brongebied en de technische bestrijding van het ongeval.
- Het geven van advies over de te nemen veiligheidsmaatregelen voor de in te zetten hulpverleners.
- Het geven van advies over het in werking stellen van het regionaal meetplan c.q. het alarmeren van de leider meetplanorganisatie (LMPO).⁶⁶ De ROGS is bevoegd om in het brongebied meetploegen in te zetten en leiding te geven aan deze meetploegen.

De ROGS is ondersteunend aan de commandolijn en heeft geen hiërarchische positie ten opzichte van de operationele officieren in het veld. De ROGS heeft ‘slechts’ een adviesfunctie.

Als gevolg van de invoering van de landelijke *Leidraad Ongevalsbestrijding Gevaarlijke stoffen*⁶⁷ is in veel brandweerregio's de ROGS inmiddels vervangen door een Adviseur Gevaarlijke Stoffen (AGS). Waar de ROGS een brandweerofficier is die werd bijgeschoold in chemische deskundigheid is een AGS een HBO-opgeleid chemicus die geleerd heeft hoe de brandweer werkt. Drenthe heeft ervoor gekozen de ROGS te behouden en een AGS, indien nodig, aan te vragen als bijstand.

De relatie tussen de ROGS en LMPO voor het aansturen van meetploegen is in het *Operationele Handboek Brandweer Drenthe* als volgt beschreven (pp. 3-10): “Bij de kleinere ongevalscenario's met gevaarlijke stoffen is het praktisch en wenselijk dat de ROGS meetploegen ter plaatse van het ongeval aanstuurt. Bij een groot effectgebied stuurt de LMPO de meetploegen aan.”

Functies en het multidisciplinair optreden

Verschillende brandweerfunctionarissen hebben naast hun monodisciplinaire brandweertaak ook een multidisciplinaire taak. Dit komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in het tweede deel van de taakomschrijving van de compagniescommandant: als brandweerfunctionaris dient hij met diverse leidinggevendenden van de verschillende disciplines in het COPI de werkzaamheden af te stemmen. Daarnaast heeft de brandweer een rol bij het invullen van de operationele leiding.⁶⁸

---

⁶⁶ De regionale meetplanorganisatie heeft als doel het meten van de verspreiding van giftige stoffen die bij een ongeval vrijkomen en het adviseren over maatregelen te bescherming van de bevolking ertegen. De meetplanorganisatie bestaat uit een aantal meetploegen (brandweerfunctionarissen met meetapparatuur) en een meetplanleider die de meetploegen aanstuurt en de resultaten van de metingen verwerkt in een regionaal beeld.

⁶⁷ Een uitgave van het ministerie van BZK/Nibra (juli 2001).

⁶⁸ *Operationeel Handboek Brandweer*.

In de verschillende Drentse procedures⁶⁹ is opgenomen dat de leider COPI afkomstig is uit de organisatie van de regiopolitie, de brandweer óf de GHOR. De vuistregel is dat de discipline waaruit de operationeel leider afkomstig is, ook in de leider COPI voorziet. De algemene criteria die bepalen welke organisatie voorziet in de functie van operationeel leider en daarmee in de functie leider COPI, zijn:

- het incident/ramptype: de discipline die het meest ‘verbonden’ is met het incident
- de beschikbaarheid: de discipline die in staat is om een gekwalificeerde persoon beschikbaar te stellen.

Daarnaast is in de regio Drenthe expliciet vastgelegd dat de compagniescommandant (CC) van de brandweer lid wordt van het COPI, maar niet gelijktijdig als leider COPI zal (gaan) fungeren. In de praktijk betekent dit dat bij een brandweergelateerd incident de brandweer de rol van zowel de leider COPI als lid COPI (i.c. compagniescommandant brandweer) moet invullen.

Oefenen

In het *Regionaal Oefenbeleidsplan 2006-2009*⁷⁰ is onder andere het oefenen voor het grootschalig optreden opgenomen. Naast het vastleggen van de benodigde oefeninspanning wordt ook een aantal constatering gedaan. Zo blijkt volgens het beleidsplan (p.17): “dat het onmogelijk is alle functionarissen die betrokken kunnen worden bij de staven van grootschalig optreden te laten oefenen in combinatie met operationele eenheden”. Om toch iedere leidinggevende deze ervaring mee te geven werkt men in de regio Drenthe met een systeem van *tabletop* oefeningen. Aansluitend wordt in het plan geconstateerd dat door tijdsdruk de gewenste compagniesstafoefeningen de laatste jaren te weinig plaatsvinden.

---

⁶⁹ *Procedure alarmering GRIP AC Drenthe* (13 juli 2007) en *Procedure formeren compagnie Brandweer Drenthe* (20 maart 2008).

⁷⁰ Regionale brandweer Drenthe, *Regionaal Oefenbeleidsplan 2006-2009, de cirkel rond maken* (september 2006, versie 1.1).

HOOFDSTUK 2

Grootschalig brandweeroptreden

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt het grootschalig brandweeroptreden beschreven tijdens de brand in De Punt op 9 mei 2008. Zoals gezegd wordt dit gedaan aan de hand van de volgende thema's: alarmering en opschaling, leiding, communicatie, zoeken naar vermisten en berging, effectgebied en afschalen en aflossen.

De informatie in dit hoofdstuk is gebaseerd op de incidentrapportage uit het meldkamersysteem, de geluidsbanden van de meldkamer Brandweer en de interviews met operationeel betrokken (brandweer)functionarissen. In de bijlage van dit deelonderzoek wordt een schematisch chronologisch overzicht gegeven van het (brandweergelateerde) incidentverloop.

2.2 Alarmering, opschaling en inzet

De melding, alarmering en opschaling van de brandweerinzet verloopt zoals beschreven in deelonderzoek 1.

Melding en aankomst eerste brandweereenheid (uit deelonderzoek 1)

Op vrijdagmiddag 9 mei ontstaat brand in of nabij de meterkast. Een personeelslid van de werf doet een bluspoging met een handblusser waarbij hij deze richt op de meterkast, maar krijgt het vuur niet geheel uit voordat de blusser leeg is. Nadat een tweede handblusser is gevonden, blijkt dat er al zoveel rook en hitte in de achterste werkruimte aanwezig is, dat men niet meer de ruimte in kan. Ongeveer gelijktijdig met de eerste bluspoging loopt een ander personeelslid naar de woning van de eigenaren op ongeveer 100 meter afstand van de loods en meldt aldaar de brand. Door een van de eigenaren wordt daarop om 14:09:00 uur de brandweer gebeld. Daarna zijn nog verschillende boten uit de loods in veiligheid gebracht. Ongeveer zes minuten na de eerste brandmelding (14:14:58 uur) belt de eigenares weer naar de brandweer om zeker te stellen dat de brandweer onderweg is. Desgevraagd meldt zij dat "het achterste gedeelte al brandt." Zij constateert dit op basis van de rook die uit het gehele achterste deel komt. De brand heeft derhalve op dat moment al een forse omvang. Wanneer om ongeveer 14:16 uur een surveillancewagen met twee politiemensen ter plaatse komt, constateren ook zij dat over de gehele breedte van de achterzijde van het pand een forse brand woedt. De brand is op dat moment nog niet uitslaand. Wanneer om ongeveer 14:17 uur de eerste brandweereenheid uit Eelde, de TS 3111 op de rotonde naast de loods arriveert, constateert de bemensing ervan dat een dikke geel-bruine rookwolk uit de achterzijde van de loods drijft. De bevelvoerder meldt daarover om 14:17:40 uur aan de alarmcentrale dat het 'hele slechte rook' is, zodat de weg waar deze overheen waait moet worden afgezet.

Na de eerste alarmering en uitruk maakt de bevelvoerder van de TS 3111 aanrijdend 'middelbrand'. Rond 14:18 uur meldt de TS 3111 zich ter plaatse. Tijdens de binnenaanval en de plotselinge branduitbreiding wordt er eigen brandweerpersoneel vermist, zodat de bevelvoerder 'grote brand' maakt, vrijwel direct gevolgd door 'zeer grote brand'. (Naar aanleiding van het nader bericht 'grote brand' vindt geen aparte alarmering plaats.)

Gelijktijdig met het alarmeren van de brandweer Eelde (14:10 uur) wordt de dienstdoende OvD-Noord gealarmeerd (deze wordt later de PC-100). Hij rukt onmiddellijk uit en is dan nog niet op de hoogte of er zich personen binnen bevinden. Wel ziet hij van veraf de rookontwikkeling en weet hij, op basis van zijn lokale kennis, dat het hier om een botenloods gaat.

Om 14:25 uur is de TS 3211 uit Vries ter plaatse. De bevelvoerder van de TS 3211 geeft om 14:28 uur in zijn nader bericht aan dat meer materieel noodzakelijk is.

Het nader bericht TS 3211 (14:28 uur) aan de meldkamer, ter markering van de beeldvorming, luidde: “Ter plaatse, gloeiend heet, twee man vermist van Eelde, redding moeilijk, veel materieel nodig, gasflessen knallen, loods 100 x20 helemaal in de gloria”.⁷¹

De centralist suggereert een extra brandweerpeloton, namelijk het peloton 200, te alarmeren. De bevelvoerder stemt hiermee in, mede omdat het hem duidelijk is dat bij een ‘zeer grote brand’ er te weinig capaciteit beschikbaar zal zijn. De CAC besluit wat later om dan ook het ondersteuningspeloton OSP-900 te alarmeren (14:38 uur).

Ongeveer op het moment van alarmeren van het tweede peloton komt de eerst gealarmeerde OvD-Noord ter plaatse. Vanwege de alarmering van het tweede peloton heeft hij automatisch de functie van pelotonscommandant PC-100 van het eerste (deels aangekomen, deels aanrijdende) peloton 100.

De PC-100 bevestigt nog aanrijdend de suggestie van de centralist om het schuimblusvoertuig van Groningen te alarmeren. Tevens maakt de PC-100 aanrijdend GRIP-1⁷² en vraagt om een tweede OvD ter ondersteuning bij de brandbestrijding.

Achteraf blijkt dat de alarmeringen behorende bij GRIP-1 niet zijn uitgevoerd.⁷³ Wanneer de PC-100 rond 14:28 uur ter plaatse is, trekt hij zijn kleding aan, wimpelt media af en vraagt lopend naar de loods om meetploegen. Op basis van dit verzoek geeft de coördinator alarmcentrale (CAC) die tevens leider meetplanorganisatie (LMPO) is, de opdracht om ook de ROGS te alarmeren. Daarna heeft de PC-100 contact met de bevelvoerder van de eenheid uit Vries (TS 3211). De PC-100 geeft op aandringen van de bevelvoerder van de TS 3211 het uitdrukkelijke bevel niet meer naar binnen te gaan.⁷⁴

Tijdens de interviews is aangegeven dat er tijdens de gehele inzet nauwelijks tot geen contact is geweest tussen de PC-100 en de bevelvoerder van de andere eenheid, de eenheid uit Eelde (TS 3111).

Om circa 14:24 uur meldt de dienstdoende OvD van het OvD-district Midden (hieronder verder kortweg aangeduid als OvD-Midden) zich telefonisch bij de meldkamer met de mededeling dat hij via de pager is gealarmeerd en uitrukt voor ‘een ongeval in Eelde’.⁷⁵ Hij neemt zelf initiatief met betrekking tot zijn rol; hij biedt aan om als leider COPI ingezet te worden.⁷⁶ Uit het *Incidentrapport meldkamer Brandweer* blijkt dat de centralist de OvD-Midden vervolgens ‘aan het incident koppelt’. De OvD-Midden komt om 14:36 uur ter plaatse, in gezelschap van een door hem meegenomen officier in opleiding.

---

⁷¹ Berichtenverkeer meldkamer (geluidsbanden).

⁷² GRIP-1 was enkele minuten daarvoor al gegeven door de politie. De centralist bevestigt richting de OvD-Noord / PC-100 dat het GRIP-1 is.

⁷³ Dit is overigens een van de weinige ‘omissies’ van de betrokken centralist(en). Vooruitlopend op de analyses zijn de onderzoekers van mening dat voor het overige qua alarmering een zeer goede prestatie door de betreffende centralisten is geleverd.

⁷⁴ Tijdens de interviews is aangegeven dat brandweelieden van het korps Vries klaarstonden om met adembescherming naar binnen te gaan.

⁷⁵ Uit de interviews blijkt dat bij de classificatie ‘zeer grote brand’ er standaard een tweede OvD gealarmeerd wordt op basis van operationele grenzen hoewel dit niet in procedures is vastgelegd.

⁷⁶ Berichtenverkeer meldkamer (geluidsbanden).

De OvD-Midden vraagt aan de centralist op de meldkamer: “wat wordt mijn rol daar? Leider COPI?”. De centralist antwoordt: (...) “ja, voorlopig wel.”⁷⁷

Om 14:28 uur maakt de coördinator alarmcentrale GRIP-2 vanwege de vermissing van eigen personeel. Voor de opschaling van de brandweer op de plaats incident betekent dit in principe niets. Omdat bij de opschaling naar GRIP-1 de alarmering van de commandohaakarmbak vergeten is, wordt deze nu alsnog gealarmeerd. De Brandweer Assen, waar de commandohaakarmbak is gestald, heeft vanwege de inzet van haar personeel bij de brand, geen bevoegd personen meer beschikbaar om met de commandohaakarmbak uit te rukken.⁷⁸ Aansluitend wordt daarom door de meldkamercentralist de commandohaakarmbak (COH) uit Groningen gealarmeerd.

Kort na elkaar komen de derde tankautospuiter uit Haren (regio Groningen) en de vierde tankautospuiter uit Zuidlaren op de incidentlocatie aan (beiden ‘vullen’ uiteindelijk peloton 100). Ongeveer tegelijkertijd met de tankautospuiter Haren komt een extra brandweerofficier uit de regio Groningen ter plaatse die op eigen initiatief mee uitrukt als hij ziet dat het schuimblusvoertuig uit Groningen wordt gealarmeerd in verband met vermissing eigen personeel. Hij zal later nog een nadrukkelijke rol vervullen in het kader van de nazorg voor het betrokken brandweerpersoneel (zie ook deelonderzoek 5).

Aanrijdend probeert de OvD-Midden GRIP-2 te maken. Hij hoort van de meldkamercentralist dat er inmiddels ‘al’ GRIP-2 is gemaakt (zoals gezegd is even daarvoor door de coördinator alarmcentrale al opgeschaald naar GRIP-2). Om 14:36 uur is de OvD-Midden ter plaatse en vervult hij de rol van leider COPI en, kort daarna, neemt hij ook de rol van compagniescommandant (CC) op zich. Dit laatste betekent dat hij ‘automatisch’ ook als brandweerland COPI fungeert (zie ook hoofdstuk 1).

Rond 14:40 uur alarmeert de meldkamer de meetploegen Borger, Beilen en de ROGS. In het voertuig van de meetploeg Beilen rukt naast de basisbezetting van de Waarschuwings- en verkenningdienst (WVD) ook op eigen initiatief een brandweerofficier mee uit.⁷⁹ Omstreeks 15:00 uur zijn beide meetploegen ter plaatse. De ROGS is dan nog aanrijdend maar geeft de meetploegen wel alvast de nodige meetopdrachten. Ze laat de meetploegen op diverse locaties rondom het incident (standaard)metingen uitvoeren (dat wil zeggen dat er gemeten wordt op koolstofmonoxide en chloorverbindingen).

Omstreeks 14:50 uur komt de brandweerofficier ter plaatse die door de meldkamer telefonisch gealarmeerd is voor de functie PC-200. De eenheden voor peloton 200 worden naar de rotonde in Vries, de aangewezen uitgangstelling (UGS), gestuurd.⁸⁰ Door de PC-200 worden ze ingezet voor de brandbestrijding aan de achterzijde van de loods. In overleg met de PC-100 verdelen de beide pelotonscommandanten het inzetgebied: PC-100 neemt de voorzijde voor zijn rekening, terwijl de PC-200 zich richt op de achterzijde.

---

⁷⁷ Berichtenverkeer meldkamer (geluidsbanden).

⁷⁸ Assen naar centralist alarmcentrale: “we hebben geen mensen meer en ook geen centralisten”. (Bron: berichtenverkeer meldkamer)

⁷⁹ De reden om mee te gaan was, zo blijkt uit de interviews, “dat het wel eens zou kunnen gaan om een groot incident op de luchthaven en de ervaring is dat bij grote incidenten vaak te weinig operationeel leidinggevend zijn.”

⁸⁰ Als uitgangstelling was de rotonde bij Vries aanwezig. Uit interviews blijkt dat deze feitelijk niet als zodanig heeft gefunctioneerd.

Het directe contact tussen de beide pelotonscommandanten en de leider COPI/CC is gedurende de hele inzet beperkt. De officier in opleiding die met de leider COPI/CC is uitgerukt, fungeert tijdens de inzet als ordonnans, zo blijkt uit de interviews met de betrokkenen.

Rond 15:15 uur, wanneer de eenheden zijn ingezet, maakt de PC-200 een nadere verkenning rondom de loods. Via de officier in opleiding verneemt de PC-200 dat de drie vermisten zijn gevonden. Aan de voorzijde aangekomen constateert hij dat de in zijn beeld nog ‘drie vermisten’ feitelijk drie dodelijke slachtoffers zijn: hij ziet namelijk dat de drie slachtoffers naar buiten worden gedragen. Emotioneel raakt dit hem; de omgekomen brandweermannen zijn leden van het korps waarvan hij plaatsvervangend commandant is. Hij besluit dan ook zijn taak als PC-200 neer te leggen en draagt deze vrijwel meteen over aan een andere officier die op eigen initiatief is meegekomen met de meetploeg uit Beilen.⁸¹ De ‘nieuwe’ PC-200 continueert vervolgens conform de eerder gemaakte afspraak de inzet aan de achterzijde van de loods.

De (nieuwe) PC-200 krijgt van de leider COPI/CC kortweg de opdracht mee: “brandbestrijding aan de achterzijde van de loods”. In de beleving van de PC-200 is de leider COPI/CC te druk om nadere aanwijzingen te geven.

Zowel de PC-100 als de PC-200 blijven gedurende de inzet ‘in het veld’ en zijn, naar eigen zeggen, geen onderdeel van het COPI; ze nemen geen deel aan de COPI-vergaderingen. Eén op één contact met de leider COPI/CC over de monodisciplinaire inzet is er vrijwel niet. De leider COPI/CC heeft wel de door hem meegenomen officier in opleiding ingezet. Deze officier functioneert onder directe aansturing van de leider COPI/CC als zoals gezegd een soort van ordonnans brandweer. Hij ‘pendelt’ onder meer tussen het COPI en de leidinggevenden in het veld. Zijn taak is het over en weer verschaffen van informatie. Uit de interviews blijkt dat de informatie-uitwisseling tussen het COPI en de leidinggevenden in het veld voornamelijk mondeling via deze ordonnans verloopt. De ordonnans vervangt daarmee het op dat moment niet gerealiseerd communicatienetwerk.

Uit de interviews blijkt dat er op de plaats van de inzet sprake is van twee ‘gescheiden’ werelden: aan de voorzijde heerst verslagenheid en zoeken de brandweermannen in relatieve rust steun bij elkaar. Aan de achterzijde van de loods bestrijdt men een grote brand.

De volgende opmerking typeert het beeld van de inzet op dat moment (ca. 15:15 uur):
“Aangekomen trof ik voor en achter de loods twee geheel verschillende werelden aan. Voor was er rust, kalmte en verslagenheid bij ploegen die bij elkaar steun zochten en niet meer (functioneel) inzetbaar waren. Aan de achterzijde waren de eenheden van peloton 200 druk bezig een grote brand te bestrijden en richtte de aandacht zich op een mogelijk instorten en de aanwezigheid van gasflessen.”

---

⁸¹ De PC-200 vraagt daartoe aan de meegekomen officier: “Heb je het druk?” Wanneer dit wordt beantwoord met “nee” krijgt hij twee portofoons in de handen gedrukt met de mededeling “dan ben je nu PC-200”.

Figuur 2.1: 3-dimensionale weergave van de loods.

Omstreeks 16:30 uur krijgt de PC-200 via de officier in opleiding de opdracht vanuit het COPI om al zijn ingezette eenheden voor nazorg naar het vliegveld in Eelde (Groningen Airport Eelde, GAE) te sturen. De voertuigen moeten blijven staan, de manschappen worden met busjes naar het vliegveld gebracht.

Er arriveren ook nog twee nieuwe eenheden (uit Rolde en Veenhuizen) voor de nablussing. Deze melden zich bij de PC-100 en worden na overleg ingezet in het inzetvak van de PC-200. De PC-200 besluit deze eenheden zelf aan te sturen en gaat daarom niet mee naar het vliegveld. Later komen de bemanningen van de tankautospuiten van peloton 200 terug om hun voertuigen in te pakken en in te rukken. De bemanning van de tankautospuit van het ondersteuningspeloton blijft nog ter plaatse en assisteert als derde tankautospuit bij de nablussing in het inzetvak van de PC-200.

Het vinden van een officier die kan functioneren als commandant van het ondersteuningspeloton tevens plaatsvervangend compagniescommandant (de pCC-900) blijkt niet eenvoudig: hiervoor zijn vijf pogingen nodig om een beschikbare functionaris te vinden.⁸² Uiteindelijk is hij naar schatting om 16:10 uur ter plaatse. De pCC-900 controleert of de eenheden van het ondersteuningspeloton compleet zijn en meldt zich bij de leider COPI/CC voor een inzetbevel. Zijn indruk is dat de leider COPI/CC het erg druk heeft; hij wordt dan ook doorverwezen naar de PC-100. Bij de PC-100 krijgt de pCC-900 een situatieschets, echter zonder concreet inzetbevel. Daarom gaat de pCC-900 terug naar de leider COPI/CC waar hij alsnog een concreet bevel ontvangt: hij moet warm eten voor iedereen ter plaatse gaan regelen.

Omstreeks 16:45 uur meldt de ROGS aan de leider COPI/CC dat de meetresultaten negatief zijn en dat de rook geen probleem vormt. Daarop draagt de leider COPI zijn rol als compagniescommandant over aan de ROGS. Dit wordt verder niet expliciet gecommuniceerd naar de overige officieren. De (nieuwe) compagniescommandant neemt verder geen deel aan de overleggen van het COPI.

⁸² Berichtenverkeer meldkamer (geluidsbanden). Een reden om de aangeboden functie te weigeren is voor een officier die gevraagd wordt dat hij niet is opgeleid en geoefend voor de functie.

Vanaf 19:00 uur heeft het ondersteuningspeloton de logistieke verzorging gereed en is er voor iedereen warm eten. Om 19:15 uur is de brand onder controle en wordt door de leider COPI het sein 'brand meester' gegeven (zie ook deelonderzoek 3).

Tabel 2.2 vat de verschillende stappen in de opschaling in combinatie met de verantwoordelijke functionaris en gealarmeerde eenheden, samen.

Tijd (min)	Opschaling	Door functionaris	Gealarmeerde eenheden en functionarissen
14:10:01	Eerste alarmering	Centralist alarmcentrale	TS 3111 en OvD-Noord. AS 3131 komt na
14:16:44	Middelbrand	Bevelvoerder TS 3111	TS 3211 en redvoertuig 2151 (Assen)
14:22	Grote brand ⁸³ en aansluitend zeer grote brand	Bevelvoerder TS 3111	TS 535 (Groningen), TS 3311, OvD-Midden en CAC/LMPO
14:22	Schuimblusvoertuigen uit Assen en Groningen	Suggestie centralist, overgenomen door PC-100 en regionaal inzetvoorstel.	Schuimblusvoertuigen uit Groningen (760) en Assen
14:23	GRIP-1	Politie	Geen
14:25	Verzoek om tweede OvD	PC-100	Geen
14:28	Peloton 200	Suggestie centralist, overgenomen door bevelvoerder 3211	TS 3511, 3411, 3611 en 3312 PC-200
14:28	Meetploegen	PC-100	Meetploegen Beilen en Borger en ROGS
14:28	GRIP-2	Coördinator alarmcentrale (CAC)	Commandohaakarmbak van Assen en Groningen
14:29	Crashtender Eelde	Aanbod door luchthaven Eelde, centralist gaat akkoord	Crashtender 8162
Ca. 14:45	Compagnie	CAC geeft aan: er wordt een compagnie ingezet.	pCC-900 en overige eenheden OSP-900
Ca. 16:00	Alarmering 2 tankautospuiten voor nablissing	(Waarschijnlijk) compagniesleiding	TS 2611 en 3711

Tabel 2.2: Fasen in de opschaling van de brandweer. In de tabel is de RCvD niet opgenomen omdat zijn primaire taak (vanaf GRIP 2) een multidisciplinaire is, namelijk die van operationeel leider.

2.3 Effectgebied en metingen

De ROGS geeft aanrijdend een aantal meetopdrachten aan de dan ter plaatse zijnde meetploegen die benedenwinds moeten gaan meten. Eenmaal ter plaatse zorgt de ROGS er zelf voor dat collega hulpverleners uit de rook blijven. De meetresultaten worden al om 15:40 uur geïnterpreteerd als niet 'schokkend', er is nauwelijks een 'effectgebied' waar te

⁸³ Op de opschaling 'grote brand' is niet gealarmeerd (omdat vrijwel direct 'zeer grote brand' volgde).

nemen. Om 16:08 uur is het definitieve beeld dat er een ‘effectgebied’ van circa 750 meter rondom het incident is (aan de bron is 10 ppm koolmonoxide gemeten).⁸⁴ Ook is er geen zichtbare neerslag van roetdeeltjes. Verdere acties zijn volgens de ROGS, na overleg met de LMPO/CAC, en het COPI dan ook niet noodzakelijk (zie ook deelonderzoek 3). Wel gaat de ROGS nog enkele nabijgelegen woningen buiten het terrein van de incidentlocatie af om bewoners te informeren.

In het beeld van de leider COPI gold als het werkgebied van het COPI alles binnen de hekken van het terrein van de botenloods. Het werkgebied van het regionaal operationeel team (ROT) dat volgens de eigen planvorming “zorg draagt voor het effectgebied” (zie ook de bijlage bij deelonderzoek 3) was alles daarbuiten (voor meer hierover wordt verwezen naar deelonderzoek 3).

2.4 Zoeken naar vermisten en berging

In de eerste periode na de plotselinge branduitbreiding geeft de PC-100 het bevel niet meer naar binnen te gaan (zie voor een meer gedetailleerde verslag van de inzet in het pand wordt verwezen naar deelonderzoek 1). De brandweerinzet is in eerste instantie gericht op het omlaag brengen van de temperatuur in de loods door het aanbrengen van grote hoeveelheden water. Het doel daarvan was om een zoekactie naar de vermisten mogelijk te maken. Op dat moment heerst bij de brandweerlieden die betrokken zijn bij de inzet nog altijd het idee dat de vermisten gered kunnen worden.

De bevelvoerder van de TS 3211 (Vries) neemt het initiatief om de zoekactie te coördineren en op enig moment naar binnen te gaan. De PC-100 stemt hiermee in. De leider COPI wordt door hen van dat besluit verder niet op de hoogte gebracht. Voor de uitvoering van de zoekactie worden (op basis van vrijwilligheid) uit de aanwezige brandweerlieden drie groepjes van vier personen gevormd. Zij doorzoeken de loods vanuit verschillende zijden. Binnen een kwartier (tussen 15:00-15:15 uur) zijn alle slachtoffers geborgen en naar het gewondennest aan de voorzijde van de loods gebracht.⁸⁵

Informatievoorziening over deze berging vindt volgens verschillende respondenten binnen de monodisciplinaire brandweertlijn niet plaats. Hierdoor worden verschillende collegabrandweerfunctionarissen onvoorbereid geconfronteerd werden met het aanzicht van de drie slachtoffers.

2.5 Meldkamer en communicatie

Wanneer om 14:10 uur de eerste melding van de brand binnenkomt, is er op de meldkamer conform de gebruikelijke situatie één brandweercentralist in dienst. Op basis van het nader bericht ‘zeer grote brand’ alarmeert deze brandweercentralist de CAC/LMPO. Om 14:37 uur komt de CAC aan op de meldkamer. Even daarvoor is een tweede centralist gearriveerd die, in verband met de geplande dienstwissel om 15:00 uur, al in de buurt was.⁸⁶

---

⁸⁴ De alarmeringsgrenswaarde (AGW) van koolmonoxide is 100 mg/m³ of 86 ppm (Ministerie van VROM (2007). *Interventiewaarden Gevaarlijke Stoffen*). Dit is de waarde waarbij de bevolking actief gealarmeerd moet worden.

⁸⁵ Uit de interviews blijkt dat het gewondennest op aangeven van het medisch mobiel team (GHOR) zich aan de voorzijde van de botenloods bevond.

⁸⁶ Het is gebruikelijk dat de opkomende centralist een half uur voor de daadwerkelijke dienstwissel al aanwezig is. Dit in verband met de overdracht van de lopende werkzaamheden of incidenten.

In de beeldvorming van de CAC (14:39 uur) is de brandweer opgeschaald tot compagniesinzet onder leiding van de OvD-Midden. Hij gaat er vanuit dat hij de rol van leider COPI en compagniescommandant combineert. Aansluitend alarmeert de meldkamer het ondersteuningspeloton (OSP-900).

Binnen de compagnie is ondanks een opdracht van de leider COPI die hij bij aanvang van zijn werkzaamheden heeft gegeven, beperkt gebruik gemaakt van de beschikbare verbindingsmiddelen en verbindingsschema's. De communicatie vanuit het COPI richting de veldeenheden en binnen de compagniesleiding verliep grotendeels via een ordonnans, de meegekomen officier in opleiding.

De communicatie tussen de veldeenheden en de meldkamer, en de veldeenheden onderling is gedurende de eerste uren van het incident via de regionale inmeldgroep gelopen. Vanwege de drukte in deze gespreksgroep is er door de meldkamer voor gekozen het incident niet naar een incidentgroep te verplaatsen. Dit in tegenstelling tot de normale praktijk waarbij een incident wel wordt afgehandeld in een aparte incidentgroep.

Vanwege de inzet van een tankautospuiter uit een andere regio (Groningen) is er een koppeling gemaakt tussen de regionale inmeldgroep en de externe inmeldgroep (203 Drenthe). De tankautospuiter uit Groningen kon daardoor communiceren met de meldkamer Drenthe. Hier is gedurende het incident geen verandering in gebracht. Er werd geen gebruik gemaakt van de portofoons die voor dergelijke communicatiedoelen in de auto van de OvD liggen.

De meldkamer Brandweer heeft nauwelijks direct contact gehad met het COPI. Er zijn pas later in het incident een beperkt aantal Sitraps vanuit het COPI naar de meldkamer verzonden. Een vrijwillige bevelvoerder van Assen, (tevens systeembeheerder bij de meldkamer), was met het hulpverleningsvoertuig (HV 1) ter plaatse. Hij is naar het COPI/Verbindingscommandowagen (VC) gegaan en fungeerde uiteindelijk als contactpersoon met de meldkamercentralist.

2.6 Afschalen en aflossing

Het COPI neemt het initiatief voor de aflossing van de ingezette brandweerpelotons. Peloton 100 wordt na de bergingsactie niet meer ingezet en gaat naar het vliegveld in Eelde (GAE) voor nazorg. (Voor de ligging van het vliegveld ten opzichte van de plaats incident zie figuur 3.1 in deelonderzoek 3.) Ze worden hierbij begeleid door de 'extra' meegekomen brandweerofficier uit Groningen. Rond 16:30 uur verneemt de PC-200 via de officier in opleiding dat hij de opdracht uit het COPI krijgt om al zijn ingezette eenheden voor nazorg naar het vliegveld te sturen. Hun voertuigen moeten blijven staan. Dit besluit van het COPI stuit bij de ingezette brandweerlieden op weerstand. Er arriveren in de tussentijd twee nieuwe eenheden voor de nablissing

Gaandeweg de inzet kijken de officieren in het veld elkaar een aantal keer aan in verband met de eigen aflossing. Eigenlijk vinden ze dat de PC-100 afgelost moet worden maar hier wordt verder niet naar gehandeld, zo blijkt uit de interviews. Omstreeks 18:00 uur gaat de PC-100 samen met de officier in opleiding naar GAE. De overige officieren blijven tot het einde van de inzet ter plaatse (leider COPI, CC/ROGS, pCC en PC-200). Na het beëindigen van de inzet rukken de officieren PC-200, CC/ROGS en leider COPI in en hervatten hun reguliere OvD-dienst. Zij bezoeken het GAE dan niet meer. Ook de PC-100 hervat na zijn bezoek aan GAE zijn reguliere dienst.

Aflossing is op de meldkamer geen expliciet punt van aandacht. Centralist 1 had zijn dienst er om 15:00 uur opzitten maar gaat feitelijk om 23:00 uur naar huis. Centralist 2 kwam om 14:30 uur in dienst en draait zijn dienst tot de volgende dag. Centralist 1 draait de volgende ochtend om 7:00 uur weer een vroege dienst.

HOOFDSTUK 3

Analyse en conclusies

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden een analyse en conclusies gegeven van het grootschalig brandweeroptreden aan de hand van de eerder benoemde thema's. Alvorens hiermee te starten wordt eerst in zijn algemeenheid ingegaan op het 'karakter van de brandweerinzet'.

3.2 Karakter van de brandweerinzet

Het beeld dat uit deze evaluatie van het grootschalige brandweeroptreden naar voren komt, is dat de inzet te karakteriseren valt als een 'reguliere' grootschalige brandweerinzet tijdens een 'reguliere' grote brand in een botenloods die een extra dimensie kreeg omdat er drie collega's tijdens de inzet omkomen.

Opvallend is dat deze min of meer theoretische tweedeling in de perceptie van de geïnterviewden ter plaatse op enig moment ook duidelijk fysiek waarneembaar blijkt te zijn: Vanaf omstreeks 15:15 uur heerst aan de voorzijde van het pand een relatieve rust: de brandweermensen zijn flink aangeslagen, omdat men zojuist de drie collega's heeft geborgen. Er wordt nauwelijks nog ingezet en de mensen staan in groepjes bij elkaar. Ondertussen bestrijden aan de achterzijde van het pand brandweereenheden met man en macht, zoals ze gewend zijn, een grote brand. Een groter verschil in gemoedstoestand op een locatie die relatief klein van omvang was, lijkt niet denkbaar.

Verder valt op dat de focus in de eerste twee uur van de inzet veranderde en er daardoor telkens een accurate inzettechnische bijstelling plaatsvond. De inzet verschoof van een bluspoging naar een reddingsactie, keerde zich vervolgens tot een bergingsactie en werd afgesloten met brandbestrijding en nablissing. Binnen deze dynamiek hebben de aanwezige brandweereenheden hun werkzaamheden uitgevoerd.

Conclusie: De onderzoekers constateren dat het dynamische karakter van de brandweerinzet bijzonder en daarmee afwijkend was van de praktijkervaring van de ingezette eenheden en niet paste in de op zich helder beschreven regionale procedures. Opleiding en oefening gericht op vermissing en berging van eigen personeel is niet gegeven in de regio Drenthe zoals in deelonderzoek 1 is geconstateerd. Onderstaande analyse en conclusies moeten dan ook in dit licht gezien worden.

3.3 Alarmering, opschaling en inzet

Zoeken naar vermisten en berging

De bevelvoerder van Vries neemt het initiatief om de berging te coördineren en op enig moment aanvalsploegen naar binnen te laten gaan. De PC-100 stemt hiermee in. Er worden (op basis van vrijwilligheid) drie groepjes van vier personen gevormd voor de zoekactie. Vanuit verschillende zijden wordt dan de loods doorzocht en binnen een kwartier (15:00-15:15 uur) zijn alle slachtoffers geborgen en naar het gewondennest aan de voorzijde van de loods gebracht.⁸⁷

---

⁸⁷ Volgens de interviews was het gewondennest op aangeven van het medisch mobiel team (GHOR) aan de voorzijde van de botenloods gepositioneerd.

In deelonderzoek 1 wordt deze actie terecht als volgt beoordeeld: “de reddings- en bergingspogingen onvoldoende gericht en gecoördineerd hebben plaatsgevonden.” Het initiatief van de bevelvoerder van Vries, is bij gebrek aan leiding door het commando, begrijpelijk. Nadrukkelijk wordt opgemerkt door de onderzoekers dat zij het als een verantwoordelijkheid van de gehele compagniesleiding, en niet alleen van de eerste OvD, zien om regie op de zoekactie en de berging te voeren.

In deelonderzoek 1 is al geconcludeerd dat er binnen de lokale en regionale brandweer nog geen goede en beoefende procedure ‘vermissing eigen personeel’ bestaat. De aanbeveling uit deelonderzoek 1 om hiervoor landelijk een goede procedure te ontwikkelen en implementeren wordt door de onderzoekers van dit deelonderzoek onderschreven. Door deze werkwijze via instructie en oefenen toe te voegen aan de routines van de ‘brandtechnisch manager’ zijn ze beter in staat om in een echt kritische, afwijkende situatie het verschil te kunnen maken. De huidige versie die uitgaat van ‘terugtrekken, manschappen tellen en bijstand vragen’ volstaat evident niet in een situatie als op 9 mei aan de orde was.

Inzet van de leidinggevenden brandweer in het veld

De brand in De Punt vond in het OvD-district Noord plaats. Om 14:10 uur wordt de dienstdoende OvD-Noord (later de PC-100) door de meldkamer gealarmeerd en rukt hij uit. Op grond van het *Operationeel Handboek Brandweer* zou bij opschaling naar een brandweercompagnie de compagniescommandant uit hetzelfde OvD-district gealarmeerd moeten worden.

Aanrijdend maakt de PC-100 GRIP-1⁸⁸ (14:22 uur) en vraagt hij om een tweede OvD ter ondersteuning bij de brandbestrijding. Dit was, gezien de aard en de omvang van het incident op basis van de beeldvorming van de OvD-Noord, een logische actie.

Via een alarmering op zijn pager ziet de dienstdoende OvD voor het OvD-district Midden in de tussentijd dat er in het naburig OvD-district tot het niveau ‘grote brand’ wordt opgeschaald. Hij belt daarop met de meldkamer (14:24 uur) en doet de centralist de suggestie om de rol van leider COPI op zich te nemen. De centralist, mogelijk nog met de aanvraag van de OvD-Noord in zijn hoofd, stemt daarmee in. Zoals gebruikelijk ‘koppelt’ de centralist deze functionaris vervolgens aan het incident. Verondersteld kan worden dat het effect van deze actie is dat de tweede OvD ter ondersteuning van de brandbestrijding, waar de eerste OvD gezien de fase van het incident terecht om vroeg, niet bewust is gealarmeerd. Immers, de centralist had deze functionaris zojuist gesproken. Dat leidde later in het incident mogelijk tot het ontbreken van een ‘fulltime’ compagniescommandant c.q. lid COPI. De leider COPI combineert vervolgens beide rollen een langere tijd (ongeveer 2 uur) in de eerste fasen van het incident.

De leider COPI had deze situatie volgens de onderzoekers snel kunnen ondervangen door bij de constatering van het gemis van een compagniescommandant (CC), onmiddellijk een gekwalificeerde officier via de meldkamer te (laten) alarmeren. De onderzoekers benadrukken dat ook het hogere leidinggevende niveau van de brandweer (het niveau van regionaal commandant van dienst), dat ook de bevoegdheid hiervoor heeft, hier niet op gecontroleerd of gestuurd heeft c.q. de leider COPI/CC hierin niet ondersteund heeft.

---

⁸⁸ Feitelijk was GRIP-1 enkele minuten daarvoor al gegeven door de wachtcommandant politie op de meldkamer. De meldkamer bevestigt dan ook naar de OvD-Noord dat het ‘al’ GRIP-1 is.

Conclusie: De onderzoekers concluderen dat er een beperkte sturing en geen monitoring c.q. controle heeft plaatsgevonden op de invulling van de leiding van de grootschalige brandweerinzet. Er is tijdens de inzet niet (bij-)gestuurd op basis van de in Drenthe geldende procedures.

Gebleken is dat tijdens het incident diverse brandweerfunctionarissen zelf initiatief hebben genomen om naar de incidentlocatie te gaan. Dat gebeurde overigens op elk functieniveau. Op enkele momenten in het incident bleek dit ‘zelfinitiatief’ ook van werkelijk belang: De ‘extra’ Groningse officier bijvoorbeeld nam initiatieven ten aanzien van de nazorg (zie ook deelonderzoek 5), en ook de officier die op eigen initiatief boven de sterkte met zijn meerploegen meeging, nam op enig moment als PC-200 de functie van zijn collega over. Een negatief effect van deze zelforganisatie is dat hierdoor een totaaloverzicht van de hoeveelheid brandweertakken die zich in het veld bevonden, ontbrak.

In deelonderzoek 1 bijvoorbeeld wordt melding gemaakt van een tankautospuit die met een bezetting boven de standaardbezetting uitrukte. Uit dit deelonderzoek bleek ook dat het omgekeerde het geval was: er werd bijstand geleverd door tankautospuiten die met een bezetting kleiner dan de standaardbezetting ter plaatse kwamen.

De onderzoekers zijn echter van mening dat de getoonde veerkracht en flexibiliteit hier niet kan worden beschouwd als zijnde een compensatie voor het niet formeel ingevuld zijn van een aantal leidinggevende functies.⁸⁹ De bezetting van kernrollen en -functies moet in de ogen van de onderzoekers, omdat het hier om een primaire taak van de brandweer gaat, in de basis geborgd zijn.

Het initiatief van de initiële PC-200 om zijn rol over te dragen wanneer hij merkt dat hij deze door de omstandigheden niet meer goed kan vervullen, wordt door de onderzoekers positief gewaardeerd. Evenals het afwijzen van de rol van pCC-900 door één van de door de meldkamer aangezochte functionarissen. Deze aangezochte functionaris weet dat hij niet ‘bevoegd’ is voor deze functie (waarmee in dit verband opgeleid en geoefend bedoeld wordt) en handelt daar naar.

Conclusie: Een daadwerkelijk incident waarbij eigen personeel is vermist, leidt mede door de impact ervan, tot een zeer complexe situatie waar doortastend leiderschap op zijn plaats is. Dit betekent dat de leidinggevers van de brandweer geselecteerd moeten zijn voor en over hulpmiddelen (zoals adequate procedures) moeten beschikken om bij dergelijke onzekere situaties te kunnen handelen.

Dubbelfuncties

De rol van compagniescommandant (en daarmee tevens brandweertak COPI) heeft de leider COPI ter plaatse bewust op zich genomen. Dit betekende dat hij twee essentieel verschillende rollen combineerde.

Conclusie: De onderzoekers constateren op basis van een aantal concrete voorbeelden dat deze combinatie van functies ertoe leidde dat hij in zijn rol als compagniescommandant (naast zijn rol als leider COPI waar hij zich richtte op de multidisciplinaire inzet) onvoldoende zicht kon houden op alle monodisciplinaire brandweerprocessen die zich buiten het COPI afspeelden.

---

⁸⁹ Daarnaast moeten officieren zich realiseren dat ze een voorbeeldfunctie hebben.

Meer precies baseren de onderzoekers zich op de volgende voorbeelden: De bergingsactie die in eerste aanleg een monodisciplinaire brandweertaak was, werd buiten het zicht van het COPI en onder beperkte regie van de compagniescommandant uitgevoerd. Ook was er nauwelijks controle op de verbindingen en had hij als compagniescommandant onvoldoende tijd om 'zijn' pelotonscommandanten aan te sturen.

Het *Drentse Operationeel Handboek Brandweer* stelt dat wanneer bij een incident functionarissen noodgedwongen tijdelijk een 'dubbelfunctie' vervullen de functionarissen die zijn ingezet zoveel mogelijk de eerst ingenomen functie moeten (blijven) vervullen zodra een extra officier ter plaatse is gevraagd. Deze stap is door de leider COPI pas relatief laat genomen, namelijk op een moment dat de piek van de brandweerinzet voorbij was.⁹⁰ Ook de meldkamer en de regionaal commandant van dienst (die tevens operationeel leider was en zich in de ROT-ruimte in Assen bevond) hebben hierop geen actie ondernomen. Pas toen de eerste hectiek van het incident voorbij was en feitelijk 'slechts' de nazorg aan de brandweermensen speelde, gaf de leider COPI zijn compagniescommandantrol over aan de ROGS. De onderzoekers concluderen dat, gelet op bovengenoemde effecten, hierin de procedures gevolgd hadden moeten worden. De nuance die zij in deze constatering aanbrengen, is dat het de onderzoekers niet duidelijk is of en in hoeverre Drentse brandweerfunctionarissen tijdens training en oefening worden geleerd onder druk keuzes te kunnen maken over prioritering van hun roluitoefening.

Conclusie: Overigens kwalificeren de onderzoekers de beschikbaar gestelde documenten met daarin de procedures en werkwijzen als volledig en helder. Het gaat hier concreet om bijvoorbeeld de *Procedure formereen compagnie Brandweer Drenthe* en het *Operationeel Handboek Brandweer Drenthe*). Het ligt daardoor niet voor de hand dat het niet opvolgen van de procedures op dit punt te wijten is aan aspecten als toegankelijkheid en gebruiksvriendelijkheid van het referentiedocument.

Communicatie over functiewisseling

De adviesfunctie van de ROGS veranderde door de functieoverdracht naar compagniescommandant in een sturende functie. De monodisciplinaire communicatie in het veld over deze functiewisseling heeft niet plaatsgevonden, waardoor het voor het merendeel van de brandweerleidinggevenden niet duidelijk was vanuit welke rol deze persoon acteerde. Van de leidinggevenden in een dergelijke situatie kan niet verwacht worden dat zij zelf inschatten dat een functionaris die eerst in een adviserende rol aanwezig is, ineens een leidinggevende rol ten opzichte van hen heeft. Hierover had de (nieuwe) compagniescommandant richting de brandweerleidinggevenden in het veld duidelijker moeten communiceren.⁹¹

Regionaal inzetregister

In het *Operationeel Handboek Brandweer* en het daarvan afgeleide *Veldboek Grootschalig Optreden* van de regionale brandweer Drenthe staat opgesomd welke brandweerofficieren welke functies ten tijde van grootschalig optreden mogen vervullen. Ook is in die documenten beschreven op welke wijze de personen voor de functies gealarmeerd moeten worden en zijn de eerste werkinstructies voor functionarissen, zoals de compagniescommandant, de plaatsvervangend compagniescommandant, de

---

⁹⁰ Om 14:36 uur is de OvD-Midden ter plaatse en neemt hij kort daarna beide rollen op zich. Om ongeveer 16:45 uur, ongeveer 2 uur later, draagt deze functionaris zijn compagniescommandantrol over aan de aanwezige ROGS die op dat moment geen werkzaamheden meer heeft.

⁹¹ Volgens de procedure zijn er herkenbaarheidshesjes beschikbaar. Het is de onderzoekers niet duidelijk geworden of deze consequent zijn gebruik.

coördinator alarmcentrale, opgenomen. Doordat dit ‘regionaal register’ beschikbaar is op de alarmcentrale is de dienstdoende centralist op de hoogte van de functies die elke officier mag vervullen. Uit de interviews blijkt echter dat, ondanks dat functionarissen conform de door hen behaalde diploma’s de functies mogen vervullen, het voorkomt dat zij de afgelopen perioden niet beoefend zijn.⁹² De keuze wordt dan bij de betreffende officier zelf gelaten of hij zich in deze niet-beoefende rol wil laten inzetten.⁹³

De onderzoekers vinden dat het niet wenselijk is om functionarissen enkel op basis van opleiding een functie in grootschalig verband te laten vervullen. Training en (realistische) oefening zijn belangrijke componenten om een functionaris zijn vakmanschap te laten onderhouden. Ook hier geldt dat de onderzoekers van mening zijn dat het niet wenselijk is deze keuze voor roluitoefening in omstandigheden onder druk, over te laten aan de eigen inschatting van de brandweerfunctionaris. Dit moet in de preparatie voldoende zijn geborgd.

Oefenen compagniesleiding

In het oefenbeleidsplan (p. 17) is te lezen “dat het onmogelijk is alle functionarissen die betrokken kunnen worden bij de staven van grootschalig optreden te laten oefenen in combinatie met operationele eenheden.” Om toch iedere leidinggevende enige ervaring mee te geven, worden in de regio Drenthe *tabletop*-oefeningen gehouden. Ook wordt in het plan geconstateerd dat “door tijdsdruk de gewenste compagniestafoefeningen de laatste jaren te weinig plaatsvinden.” Hieruit leiden de onderzoekers af dat in het meest ongunstige geval de leidinggevende ‘slechts’ en mogelijk zelfs (g)een enkele ervaring heeft met ‘droge’ oefening. Als team is er nooit of zeer minimaal geoefend.

Opschaling brandweercompagnie

De landelijke *Leidraad Brandweercompagnie* geeft een theoretisch ideaalplaatje voor de interne opschaling van de eerste eigen brandweercompagnie in een regio (zie paragraaf 1.3). In tabel 3.1 is deze theoretische opschaling afgezet tegen de echte ‘gerealiseerde’ opschaling tijdens de brand in De Punt.

---

⁹² Een mogelijk verklaring is de constatering in het *Regionaal Oefenbeleidsplan 2006-2009* (p. 18) dat “door tijdsdruk dergelijke compagniestafoefeningen de laatste jaren te weinig plaatsvinden”. Dit wordt ‘enigszins ondervangen door multidisciplinaire tabletop-oefeningen’, zo is het beleid in Drenthe blijkens het genoemde plan.

⁹³ Het zoeken naar een pCC heeft veel moeite gekost. Eén van de redenen om de rol van pCC te weigeren was dat de benaderde functionaris vond dat hij te weinig ervaring met deze functie had (bron: transcriptie).

Tijd (min)	Actie / prestatie volgens reconstructie op 9 mei 2008	Actie / prestatie volgens Leidraad Brandweercompagnie	Tijd (min)
14:22 + 0	Opschaling naar grote brand en aansluitend zeer grote brand door bevelvoerder TS 3111 (reden: vermissing eigen personeel)	Melding groot incident. Nader bericht: grote brand	0
14:28 + 6	Bevelvoerder TS 3211 bevestigt suggestie alarmcentrale om peloton 200 te alarmeren. OvD-Noord als eerste pelotonscommandant (PC-100) ter plaatse	Eerste pelotonscommandant ter plaatse. Nader bericht: bijstand regionale pelotons	+ 15
14:36 + 14	OvD-Midden (2091) tevens compagniescommandant ter plaatse	Compagniescommandant ter plaatse. Eerste peloton vrije instroom compleet	+ 30
14:38 + 16	Laatste tankautospuiter eerste peloton (TS 3311) ter plaatse		
14:50 + 28	Tweede pelotonscommandant (PC-200) ter plaatse. Eenheden via uitgangstelling rotonde (3511, 3411, 3611 en 3312). Aansluitend inzet door PC-200	Tweede, organieke regionale peloton ingezet	+ 45
16:15 + 113	Commandant ondersteuningspeloton (pCC-900) ter plaatse. Eenheden ondersteuningspeloton rond 16:00 uur ter plaatse of bijna ter plaatse.	Regionale compagnie volledig en gestructureerd ingezet	+ 60

Tabel 3.1: Theoretische opschaling versus gerealiseerde opschaling.

Conclusie: De onderzoekers stellen op basis van tabel 3.1 dat de alarmering en opschaling, mede gezien de hectiek van de situatie, tijdig is verlopen. De opschaling van de brandbestrijdingseenheden heeft voldaan aan de ‘normen’ die in de Leidraad Brandweercompagnie zijn gesteld.

Een extra compliment verdient in dit verband de inzet van de dienstdoende centralist(-en). Deze functionaris heeft zowel voor wat betreft de opschaling alsook ten aanzien van het inhoudelijk meedenken met de functionarissen in het veld, in de ogen van de onderzoekers een ‘puike’ klus geleverd. Ondanks dat er alle lof is voor de centralist die meer werk verrichte dan op grond van zijn functie-inhoud van hem verwacht kon en mocht worden, wordt wel de kritische kanttekening geplaatst dat dit vooral te danken is aan zijn individuele kwaliteiten. Daarnaast betekent dit ook dat andere functionarissen op dit punt (regie voeren op de opschaling) niet de rol hebben gespeeld die ze hadden moeten spelen.

Gebruik uitgangstelling

In de regio Drenthe worden de eenheden van de eigen compagnie gealarmeerd op basis van vrije instroom op grond van de ‘kazerne volgorde tabel’. Het eerste peloton gaat direct naar plaats incident, het tweede gaat in principe via een uitgangstelling (UGS). De UGS is tijdens de alarmering wel opgegeven maar tijdens het incident hebben de eenheden er geen gebruik van gemaakt. Men reed onmiddellijk door naar de plaats van het incident en zette al dan niet in opdracht van een officier hun voertuigen in. Dit is conform de landelijke praktijk: in een spoedeisende situatie kost het ‘gebruik’ van een uitgangstelling zoveel tijd dat eenheden op eigen initiatief besluiten direct naar de plaats incident te rijden.

De ‘kazerne volgorde tabel’ is een meldkamersystematiek die garant staat voor het alarmeren en inzetten van het snelste brandweervoertuig dat op de incidentlocatie kan zijn.

Commando brandweercompagnie

De alarmering en inzet van het commando van de brandweercompagnie verliep op hoofdlijnen conform de ‘normen’ van de *Leidraad Brandweercompagnie* (zie tabel 3.1). Punt van aandacht was de alarmering van de commandant van het ondersteuningspeloton, de pCC. Hiervoor waren vijf pogingen nodig om een beschikbare functionaris te vinden. De consequentie was dat deze functie pas na een kleine twee uur werd ingevuld (bijna een uur later dan ‘vereist’). Voor zover de onderzoekers hebben kunnen nagaan is dit verder niet van invloed geweest op het verloop van de inzet.

De vier brandweerofficieren die samen het commando vormen, spelen in de aansturing van de brandweercompagnie een belangrijke rol. In het theoretische plaatje vormen zij een team dat onder aansturing van de compagniescommandant de monodisciplinaire brandweerinzet coördineert.

Er zijn diverse indicaties dat het commando tijdens het incident wel samen werkte aan de ‘klus’, maar niet als een team samenwerkte.⁹⁴ Allereerst belemmerden de dubbelfuncties en de onvolledige invulling van de brandweerfuncties de vorming van een team zoals dit in theorie is bedoeld. Tegelijkertijd was het gebrek aan monodisciplinaire communicatie er inherent aan dat werkzaamheden onvoldoende goed werden afgestemd. Het effect hiervan was onder meer dat de berging van de slachtoffers door een bevelvoerder geïnitieerd en uitgevoerd kon worden (waarbij de compagniesleiding “zag dat het goed ging” terwijl hier een nadrukkelijke sturende en regisserende rol voor het commando lag. Ook de eigen aflossing en opvang werd niet geregeld (in ieder geval niet op basis van eigen actie en niet door het ‘wegzetten’ bij het ROT) waardoor de ingezette brandweerfunctionarissen uiteindelijk gewoon hun reguliere dienst weer konden oppakken. Tegelijkertijd was er gebrek aan een goed verbidingsnetwerk. De contacten met de vertegenwoordiger van de brandweer in het ROT over de brandweerinzet en de afbakening en ondersteuning van de taken op dit vlak verliepen, zo blijkt uit de interviews en de verslagen, niet ‘soepeltjes’.

De manier waarop met de ‘aflossing en nazorg’ voor de PC-100 werd omgegaan, lijkt er op te duiden dat er onder de officieren geen ‘mores heerst’ om elkaar tijdens een incident aan te spreken op het functioneren.⁹⁵

Conclusie: De onderzoekers concluderen dat het compagniescommando niet heeft gefunctioneerd zoals dat beschreven is in de vigerende procedures.

Inzet brandweerpelotons

Op hoofdlijnen is het inzetgebied verdeeld in twee inzetvakken: voor en achter de loods. Aan de voorzijde werd in eerste instantie voornamelijk door peloton 100 ingezet op ‘het creëren van een leefbaar klimaat’ om een reddingspoging mogelijk te maken. Peloton 200 aan de achterzijde bestreed een grote brand, daarbij rekening houdend met

⁹⁴ “Samenwerking is de bewuste afstemming van gemeenschappelijke handelingsplannen.” (I. Pröpper (2002). ‘Samenwerking of autonomie in beleidsnetwerken’, In: *Bestuurskunde*, jaargang 9, nr. 3, pp. 106-116.

⁹⁵ Opgemerkt wordt dat dit fenomeen in het regionaal oefenbeleidsplan ook enkele keren in verband met het oefenen wordt benoemd, bijvoorbeeld op p. 20 (...) tijdens hun opleiding is geleerd hoe men opbouwende kritiek over kan brengen. Toch blijft het een heikel punt dat de ene brandweerman/-vrouw een mening heeft en deze ook ventileert) over het presteren van zijn/haar collega (...) Dit fenomeen wordt aldus herkend tijdens de inzet.

gevaarsaspecten als instorting en exploderende gasflessen. Het is de onderzoekers niet duidelijk geworden wie binnen deze monodisciplinaire brandweerinzet de regie voerde op de inzet van de crashtenders die afkomstig waren van het vliegveld in Eelde (GAE).

Samenvattende conclusie: De opschaling van de brandweereenheden, afgezet tegen het landelijke referentiekader, is goed verlopen. In dit proces hebben de brandweercentralisten een ‘puike’ klus geleverd. Het opschalen en organiseren van het commando verliep echter niet vlekkeloos. Voorbeelden hiervan zijn het te lang door één persoon invullen van kritische dubbelfuncties en de belrondes die de dan al zeer drukke meldkamer moet plegen om functies in de compagniesleiding ingevuld te krijgen.

Wat start als een monodisciplinair brandweerincident wordt, mede ingegeven door de vermissing van drie brandweermannen, een incident met een multidisciplinair karakter. Dit leidt tot de inzet van een COPI waarin naast de brandweer ook de disciplines politie, GHOR en gemeente vertegenwoordigd zijn: de inzet krijgt uiteindelijk een sterke multidisciplinaire focus. De compagniescommandant die tevens leider COPI is, heeft daardoor te weinig aandacht voor het brandweeroptreden buiten het COPI.

Het is het gehele brandweercommando op de plaats incident aan te rekenen dat zij nauwelijks tot geen regie heeft gevoerd op de processen van redding, later berging, van slachtoffers, operationele informatievoorziening en aflossing, terwijl dit getuige de eigen regionale inzetprocedures wel tot hun verantwoordelijkheid behoort.

De onderzoekers constateren dat de leidinggevendenden binnen de monodisciplinaire brandweerkolom ieder voor zich aan ‘hun eigen klus’ hebben gewerkt. Tekortkomingen in onder andere de onderlinge communicatie zorgden ervoor dat er, zeker in de eerste uren van het incident, te weinig sprake was van werkelijk samenwerking binnen de compagniesleiding.

Ter verdediging van de betrokken functionarissen geldt dat zij onvoldoende door opleiding en oefening waren voorbereid op hetgeen hen op 9 mei 2008 ‘overkwam’.

Na de berging van de slachtoffers was de brandweerinzet als een standaardklus te classificeren: de botenloods stond op een afgeschermd terrein, de metingen op gevaarlijke stoffen in de rookontwikkeling gaven geen indicaties dat er concentraties waren die schadelijk zijn voor de gezondheid en er was voldoende materiaal, materieel en bluswater voorhanden om de brand te bestrijden. Het was gezien de ontwikkeling van de brand en de constructie van het pand voor iedereen duidelijk dat van een schadebeperkende inzet geen sprake (meer) was. Dit alles leidde er volgens de onderzoekers toe dat het eerder genoemde gebrek aan daadwerkelijke samenwerking binnen het brandweercommando in de eerste uren na de berging geen verdere consequenties heeft gehad op de bestrijdingsacties en de resultaten daarvan.

De onderzoekers hebben veel waardering voor het veerkrachtig en initiatiefrijk optreden van centralisten en ingezette brandweereenheden, ondanks of wellicht dankzij, de beperkte monodisciplinaire sturing vanuit de compagniesleiding. Niet onvermeld mag echter blijven dat hierdoor ook fouten zijn gemaakt en misverstanden ontstaan die aantonen dat het compagniescommando een cruciale taak heeft.

De bovenstaande conclusies laten een centrale aanbeveling toe:

Aanbeveling: Investeer in een adequate voorbereiding op het grootschalig brandweeroptreden door beoogd leden van het compagniescommando en functionarissen van de regionale meldkamer.

3.4 Effectgebied en metingen

De functie regionaal officier gevaarlijke stoffen (ROGS) werd ingevuld door een officier van dienst (OvD) brandweer van de gemeente Emmen, de functie leider meetplanorganisatie (LMPO) werd ingevuld door de coördinator alarmcentrale.

Er zijn momenteel vier aangewezen CAC's in de regio Drenthe. De CAC's zijn beschikbaar volgens een 'gecombineerd piket'. Dat wil zeggen dat alle vier de functionarissen worden gealarmeerd voor zowel de functie van CAC als de functie van leider meetplanorganisatie.⁹⁶ De twee functies zijn volgens de vastgelegde afspraken niet gelijktijdig door één persoon uit te voeren.⁹⁷ De functie die niet wordt ingevuld door de dienstdoende functionaris wordt ingevuld op basis van 'vrije instroom'. Met andere woorden, een van de drie piketofficieren die zich als eerste inmeldt, zal de functie invullen die dan nog vacant is.

De focus van het incident lag vrij snel op de vermissing van de brandweerlieden. In de eerste berichtgeving is echter eveneens sprake van een flinke rookontwikkeling die overigens ook in de wijde omgeving te zien is. De eerste OvD vraagt dan ook aanrijdend om meetploegen. Dit verzoek wordt door de coördinator alarmcentrale aanvankelijk 'in de wacht' gezet. Samen met de centralist en de bevelvoerder van de tweede tankautospuiter maakt de coördinator alarmcentrale de afweging dat de alarmering van het Pel 200 op dat moment voorrang heeft. Als deze alarmering 'uitgegeven is', belt de centralist met de dienstdoende ROGS. Gezien de situatie en de gegevens waar zij op dat moment over beschikken, is het aanbrennen van deze prioritering te begrijpen.

Conclusie: De ernst van het gevaar van de rookontwikkeling worden op basis van de verrichte metingen naar de mening van de onderzoekers door de ROGS en de LMPO in de juiste proportie beoordeeld en behandeld (namelijk dat er geen sprake is van een serieus effectgebied zodat er geen maatregelen richting de bevolking noodzakelijk zijn).

3.5 Meldkamer en communicatie

Infomatieverstreking vanuit het veld

"In theorie informeert de compagniescommandant lagere, naaste en hogere operationele leidinggevendenden op gezette tijden en zo nodig onmiddellijk over de voor hen essentiële gegevens. Op basis van de informatie beoordeelt hij permanent de situatie van het voorval en de inzet op de facetten effectiviteit, efficiëntie en veiligheid. Op basis daarvan stelt hij zo nodig regelmatig het inzetplan bij." Deze passages is opgenomen in het Drentse *Operationele Handboek Brandweer*. Indien deze taak wordt gespiegeld aan dit incident dan is de constatering dat alleen het invullen van het compagniescommandantschap al een flinke klus is. Zoals blijkt uit de gesprekken met betrokkenen, de inzetverslagen en de situatierapporten komen bovengenoemde taken op 9 mei 2008 onvoldoende uit de verf.

⁹⁶ In de regio Drenthe is er voor gekozen om een aantal piketfuncties te combineren in één persoon die piket heeft. De redenen daarvoor zijn dat er weinig functionarissen zijn die capabel zijn, de inhoud van de taken van de functie dermate specialistisch is dat het opleiden van véél personen niet haalbaar of ondoelmatig is en bepaalde functionarissen te weinig worden ingezet dat een apart piket niet efficiënt is of demotiverend werkt (*Operationeel Handboek Brandweer*, pp. 2-18).

⁹⁷ Regionale Brandweer Drenthe (2007). *Operationeel Handboek Brandweer*, pp. 4-20.

Door de leider COPI wordt onderkend dat informatievoorziening in het veld belangrijk is. Hij kiest er dan ook bewust voor om als ondersteuning een ordonnans in te zetten. Deze ordonnans is een door hem meegenomen officier in opleiding. Separaat draagt hij op om een verbindingsnetwerk in te stellen (de onderzoekers konden niet achterhalen tot wie deze opdracht zich richtte). De leider COPI monitoort verder niet op dit laatste ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd. Anders zou hem duidelijk zijn geweest dat aan de uitvoering van deze opdracht lange tijd feitelijk geen uitvoering werd gegeven.

Het verdient een compliment dat de meegekomen officier in opleiding zijn taak zeer serieus nam en deze ondanks zijn 'beperkte' ervaring zo goed als mogelijk heeft uitgevoerd. Desondanks zijn de onderzoekers van mening dat het in dit geval niet verstandig was om een officier in opleiding in een incident met waarbij brandweerslachtoffers vielen, een dergelijke verantwoordelijke rol te geven. Dit had in de ogen van de onderzoekers dan ook anders, dat wil zeggen via een regulier verbindingsnetwerk, georganiseerd moeten worden.

Een ander punt van kritiek is dat, buiten dat de ordonnans goed aanspreekbaar was, er vrijwel geen één op één contact met de leider COPI/CC is geweest, wat de aanwezige leidinggevendenden niet altijd even prettig gevonden. Zo krijgt de PC-200 van de officier in opleiding te horen dat de drie vermisten zijn gevonden, het was hem toen nog niet duidelijk dat zij waren overleden. Hij constateerde dit later zelf. Gezien de aard en lading van sommige berichten is het verstandig als leidinggevendenden onderling *face-to-face* te communiceren. Regie op de inzet en de informatievoorziening zijn randvoorwaarden om als leidinggevendende deze rol daadwerkelijk in te kunnen vullen.

Inzet commandohaakarmbak

De onvolledige GRIP-1 alarmering leidde onder meer tot vertraging in de opkomst van de commandohaakarmbak. De operationele afspraak is dat de brandweer Assen onder elke omstandigheid binnen een half uur met een bemenste commandohaakarmbak kan uitrukken. Echter, de brandweer Assen, waar de commandohaakarmbak is gestald, had vanwege de inzet van haar personeel bij de brand, geen bevoegde personen meer beschikbaar die met de commandohaakarmbak konden uitrukken.⁹⁸ Aansluitend werd daarom door de meldkamercentralist de commandohaakarmbak uit Groningen gealarmeerd. Het gevolg daarvan was dat er een commandohaakarmbak ter plaatse kwam die anders was ingericht en uitgerust dan de commandohaakarmbak waarmee de COPI-bezetting gewend was te oefenen (zie deelonderzoek 3). Dit leidde tot opstartproblemen in de informatie- en communicatiesfeer, in het bijzonder richting het ROT. Ook het feit dat er geen notulist/plotter werd 'meegeleverd' droeg hier aan bij. De Drentse afspraak is dat de politie deze functionaris levert. In praktijk heeft de voor het COPI opgeroepen ambtenaar openbare orde deze functie ingevuld (zie deelonderzoek 3). Deze ambtenaar was echter niet opgeleid en getraind voor deze functie.

De onderzoekers zijn van mening dat dit laatste voorkomen had kunnen worden. Het is zoals eerder aangegeven gebruikelijk dat, indien bij het eerste voorstelronde in het COPI functionarissen worden gemist, deze in opdracht van de leider COPI door de meldkamer alsnog worden gealarmeerd. Nu is er naar een oplossing gegrepen waardoor wederom een COPI lid (deels) gemist moest worden. De onderzoekers hebben verder geen reden om

---

⁹⁸ Assen naar centralist alarmcentrale: "we hebben geen mensen meer en ook geen centralisten." (Bron: Geluidsbanden berichtenverkeer meldkamer Brandweer)

aan te nemen dat dit een aantoonbare negatieve invloed heeft gehad op de kwaliteit van het (monodisciplinair) optreden.

Belasting meldkamer Brandweer

Uit het berichtenverkeer van de meldkamer Brandweer blijkt dat veel (brandweer)functionarissen met goede tips en bedoelingen inbellen bij de meldkamer bij het op hun pager zien van het bericht 'grote brand'. Dit vormt een extra belasting voor de centralist(en). Het leidt er zelfs op enig moment toe dat functionarissen die wel functioneel betrokken zijn bij de inzet 'in de wacht' moeten worden geplaatst.

Verbindingen

Incidenten starten in de regio Drenthe in de regionale inmeldgroep: de eenheden melden zich in en worden (normaliter) daarna door de meldkamer naar een andere, aparte incidentgroep gedirigeerd. In die aparte incidentgroep wordt de communicatie over het incident vervolgens afgehandeld. Tijdens dit incident was er al meteen sprake van een grote hectiek en snel verlopende opschaling waardoor qua communicatie in de inmeldgroep al snel erg druk werd. De centralist heeft daardoor besloten om het incident niet te 'verplaatsen', omdat de centralist bang was dat niet iedereen dat zou meekrijgen met alle gevolgen van dien (eenheden en functionarissen voor hetzelfde incident in verschillende gespreksgroepen). Gezien de opschaling en de transcriptie was dit een goede beslissing. Het gevolg was echter dat 'heel Drenthe' alle communicatie direct meekreeg. Er is procedureel vastgelegd dat de meldkamer dergelijke besluiten vanuit haar rol als regisseur van de verbindingen mag nemen. Wel zou deze werkwijze nog eens kritisch moeten worden bezien in relatie tot bovenstaande ervaring.⁹⁹

Op basis van het systeem van 'operationele grenzen'¹⁰⁰ werden eenheden vanuit Groningen gealarmeerd en ingezet. Omdat in Nederland de C2000-communicatie per regio is geregeld, kunnen deze eenheden 'van buiten' niet meteen met de Drentse eenheden en meldkamer communiceren. Om dit toch te realiseren is er in elke regio een externe inmeldgroep (zie paragraaf 1.3.2). Door de koppeling van de externe inmeldgroep en de regionale inmeldgroep is communicatie mogelijk. Gevolg hiervan was dat daardoor zelfs 'heel Nederland' de communicatie meekreeg (die bij deze inzet op momenten zeer hectisch en emotioneel van aard was). Ter plaatse is de communicatie met de Groningse eenheid ook via deze aanpak verlopen. Dat was naar mening van de onderzoekers niet nodig geweest. De verbindingsmiddelen (extra portofoons met Drentse gespreksgroepen) die de Ovd's tot hun beschikking hebben, hadden gebruikt moeten worden.

Binnen de compagnie is, ondanks een opdracht van de leider COPI, beperkt gebruik gemaakt van de verbindingsmiddelen en verbindingsschema's. De communicatie vanuit het COPI richting de veldeenheden en binnen de compagniesleiding verliep grotendeels via de ordonnans, de meegekomen officier in opleiding. Al eerder is aangegeven dat dit niet gewenst was. De verbindingsmiddelen zijn immers ook bedoeld om in noodsituaties snel te kunnen communiceren en handelen. Het is de rol van de compagniesleiding om hierin regie te voeren en het te organiseren.

De meldkamer Brandweer heeft nauwelijks direct contact gehad met het COPI en (na de acute fase) met de leidinggevendenden in het veld. Een vrijwillig bevelvoerder van Assen, tevens systeembeheerder bij de meldkamer, was met het hulpverleningsvoertuig

---

⁹⁹ Er zijn bijvoorbeeld regio's die, om genoemde reden, niet werken met een regionale inmeldgroep

¹⁰⁰ Operationele grenzen is de term waarmee wordt aangeduid dat de eenheden die als snelste ter plaatse kunnen zijn worden gealarmeerd (dit i.t.t. alarmering op basis van gemeentegrenzen).

(de HV 1) ter plaatse. Hij ging naar het COPI/verbindingscommandowagen en fungeerde als contactpersoon met de meldkamercentralist. Het is ook volgens de onderzoekers de vraag of de meldkamer vanuit het veld gedurende het gehele incident direct op de hoogte moet worden gehouden door de leidinggevendenden. In principe informeert de leider COPI of de compagniescommandant het hogere echelon (ROT/RCvD). Vanuit dat niveau dient wel geborgd te worden dat de meldkamer wordt bijgepraat en dat eventuele aanvullende opdrachten worden uitgezet. De coördinator alarmcentrale vervult hierin een belangrijke rol. De onderzoekers kunnen op basis van de hen beschikbare informatie niet beoordelen hoe dit verlopen is.

Conclusie: Door verschillende eerder genoemde oorzaken heeft het delen van informatie niet op de in procedure vastgelegde werkwijze plaatsgevonden. Van een niet optimaal functionerend systeem van operationeel management waren gedurende dit incident de gevolgen zichtbaar: het lange tijd niet gebruiken van een verbindingsnetwerk, het geringe *face-to-face* contact binnen de monodisciplinaire brandweerkolom onderling en met de leider COPI, de moeizame informatie uitwisseling tussen het COPI en daaromheen functionerende teams en staven als de meldkamer en het ROT. Dit zorgde ervoor dat de beeldvorming en het kunnen voeren van regie op de brandweerprocessen niet vlekkeloos verliep.

Aanbeveling: Het verdient in de ogen van de onderzoekers aanbeveling in dit verband de geldende procedures tegen het licht te houden. Is de conclusie dat de procedures voldoende toereikend en gebruiksvriendelijk zijn, dan dient daar gewoonweg naar gehandeld te worden.

3.6 Afschalen en aflossing

Het tegenovergestelde van opschalen is ‘afschalen’: er worden ingezette basiseenheden of functionarissen onttrokken aan het bestrijden van het incident uit oogpunt van efficiëntie.

Afschaling en aflossing veldeenheden

Gaandeweg de inzet (tijd) wordt in het COPI besloten om peloton 200 af te lossen waarbij de spullen achter moeten blijven. De leden van het Peloton 200 zijn het hier niet mee eens, maar op dat moment lijkt ‘besluit is besluit’ te gelden. Reden dat zij hier weerstand tegen bieden is dat dit peloton naar eigen gevoel ‘gewoon’ bezig is met brandbestrijding en de emotionele belasting niet als te zwaar wordt gevoeld. Zij willen ‘hun eigen klus’ afmaken en voelen er, begrijpelijkerwijs, niets voor hun spullen achter te laten en zelf te vertrekken. De PC-200 is bekend met de mening van deze functionarissen. Het lijkt er op dat hij deze nergens in kon brengen. De afweging wel of niet aflossen van het peloton 200 met of zonder achterlaten van materieel had volgens de onderzoekers binnen het commando zorgvuldiger gemaakt en gecommuniceerd moeten worden. Er was immers geen tijdsdruk meer die ‘besluit is besluit’ rechtvaardigde. Op basis van de aangereikte informatie en de gegevens uit de interviews bestaat de indruk dat dit niet is gebeurd.

Afschaling en aflossing meldkamer en leidinggevendenden

In de praktijk regelt de coördinator alarmcentrale de aflossing van functionarissen. De onderzoekers concluderen dat aflossing geen punt van aandacht is geweest. Ook niet van het ROT (zie deelonderzoek 3). Daardoor kon het voorkomen dat de leidinggevendenden in het veld, evenals de dienstdoende centralisten, gewoon hun reguliere piketdienst voortzetten. Zij hadden er echter al een flinke klus opzitten en het was aan te bevelen hen voor beperkte tijd uit te roosteren.

Goede communicatie over afschaling en facilitering van aflossing van ingezette eenheden, staffunctionarissen, meldkamerpersoneel en leidinggevenden brandweer is een fenomeen dat standaard voorkomt bij (langdurige) incidenten. Het lijkt daarom voor de hand liggend dat deze processen bewaakt en als de tijd daartoe aanbreekt daadkrachtig opgepakt worden. Dat is in dit geval niet gebeurd. Er is wel aandacht voor de eenheden die zijn ingezet en die een directe relatie met de omgekomen slachtoffers hadden. Het verdient echter wel degelijk aandacht om eveneens te voorzien in aflossing van de andere ingezette brandweerfunctionarissen, al dan niet in overleg. Indien het gaat om een groot incident waarbij geput is uit alle beschikbare functionarissen uit de regio, dan is het naar de mening van de onderzoekers verstandig op voorhand (operationele voorbereiding) naar een werkbare oplossing te zoeken.

3.7 Ten slotte

Tot slot geven de onderzoekers mee dat hen uit de verschillende gesprekken is gebleken dat het onderling geven van een kritische reflectie op elkaars functioneren tijdens, maar ook na afloop van, de brand in De Punt niet mogelijk bleek. De behoefte daartoe werd wel gevoeld. Als redenen voor het beperkt samenwerken als team werd gewezen op persoonlijke verhoudingen en inschatting van elkaars professionaliteit. De informatie is echter te beperkt om de diepere oorzaken daarvan aan te wijzen.

Aanbeveling: De onderzoekers zijn van mening dat voor een ‘veilige repressieve brandweerinzet’ het noodzakelijk is ‘team training’, zoals bijvoorbeeld in de luchtvaart gebruikelijk, tot een standaard onderdeel te maken van het opleiden en oefenen voor grootschalig brandweeroptreden door brandweerofficieren en bevelvoerders.

Bijlage bij deelonderzoek 2

Chronologisch incidentverloop

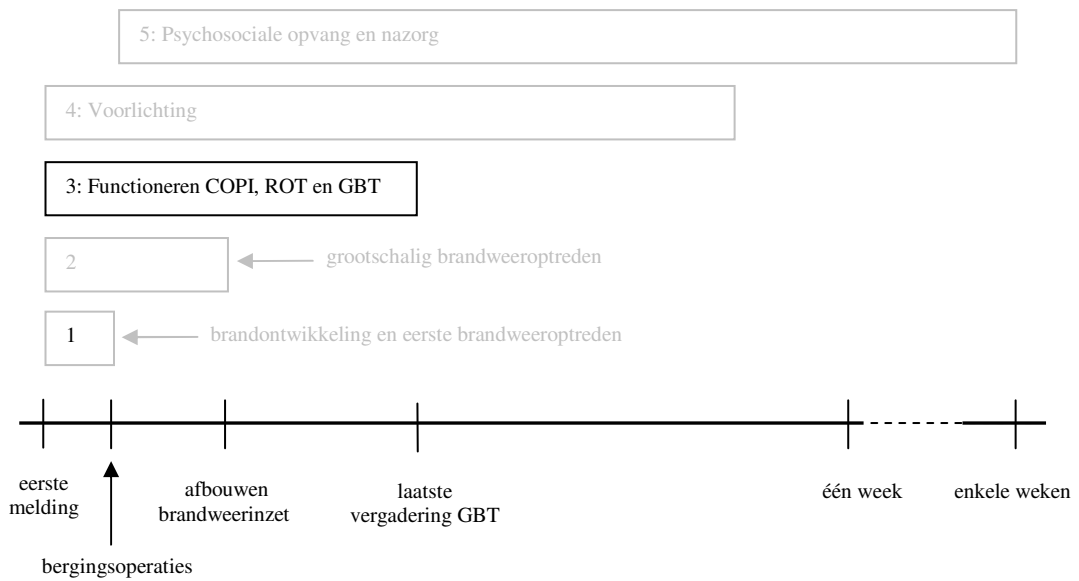
Om een beeld te krijgen van de context waarbinnen het incident zich afspeelde is, op basis van de aangereikte informatie en de interviews, een samenvatting van het incidentverloop gemaakt. Hieronder volgt een gereconstrueerd chronologisch overzicht van het verloop van het incident in relatie tot acties met betrekking tot de grootschalige brandweerinzet.

Tijdstip	Actie / gebeurtenis
14:09:36	Melding incident: 'brand in de meterkast van een bedrijfsgebouw'
14:10:01	Eerste eenheid TS 3111 en OvD-Noord gealarmeerd
14:14:32	Uitruk eerste eenheid TS 3111
14:16:44	Nader bericht TS 3111: Middelbrand
14:17	Eenheid TS 3211 (Vries) en redvoertuig 2151 (Assen) gealarmeerd
14:18	Eerst gealarmeerde eenheid TS 3111 (Eelde) ter plaatse
14:18	AS 3131 (Eelde) rukt uit en komt na
14:21:41	Opschaling naar grote brand en aansluitend zeer grote brand door bevelvoerder TS 3111 op suggestie centralist (reden: vermissing eigen personeel)
14:22	AS 3131 ter plaatse
14:22	Centralist AC biedt OvD-Noord het schuimblusvoertuig van Groningen (Grn 760) aan. De OvD-Noord bevestigt
14:23	Wachtcommandant politie van de meldkamer Drenthe maakt GRIP-1 (reden: zeer grote brand en vermissing eigen personeel)
14:24	OvD-Midden (2091) meldt zich in en rukt uit. Stemt rol met centralist af: OvD-Midden (2091) wordt voorlopig leider COPI. Centralist koppelt OvD-Midden (2091) aan incident.
14:25	OvD-Noord maakt aanrijdend GRIP-1 en vraagt om tweede OvD voor brandbestrijding. Centralist bevestigt dat GRIP-1 al is gegeven
14:25	Eenheid TS 3211 (Vries) ter plaatse
14:25	Centralist alarmcentrale informeert RCvD over vermissing eigen personeel
14:28	Bevelvoerder TS 3211 bevestigt suggestie centralist alarmcentrale om peloton 200 te alarmeren
14:28	Coördinator alarmcentrale maakt aanrijdend GRIP-2 (reden: vermissing eigen personeel)
14:28	OvD-Noord ter plaatse en aanvraag meetploegen door OvD-Noord
14:29	Vliegveld Eelde biedt bij centralist alarmcentrale Crashtender aan (CT 8162). Centralist gaat akkoord
14:31	Commandohaakarmbak Assen gealarmeerd (deze rukt niet uit vanwege ontbreken personeel)
14:33	Alarmering peloton 200
14:34	Leider COPI maakt GRIP-2. Centralist alarmcentrale meldt: is al gebeurd
14:35	Telefonische alarmering PC-200 (bereikbaarheid)
14:36	OvD-Midden (2091) ter plaatse en pakt rol leider COPI
14:36	TS Haren (535) ter plaatse
Ca. 14:36	Crashtender CT 8162 ter plaatse
14:40	Alarmering 2 meetploegen (Beilen en Borger) en ROGS
14:50	PC-200 ter plaatse. Eenheden via uitgangstelling rotonde (3511, 3411, 3611 en 3312)

Tijdstip	Actie / gebeurtenis
14:58	Commandohaakarmbak van Groningen ter plaatse (inclusief extra officier die later wordt ingezet bij debriefing vliegveld Eelde)
Ca. 15:10	ROGS ter plaatse
Ca. 15:05	Berging eerste slachtoffer
Ca. 15:13	Berging tweede en derde slachtoffer
Ca. 15:15	Initiële PC-200 draagt taak over aan spontaan opgekomen officier (nieuwe PC-200)
15:15	De coördinator alarmcentrale maakt op basis van het besluit van de brandweercommandant Tynaarlo die dan fungeert als waarnemend operationeel leider GRIP-3 (reden: vermissing eigen personeel en dus actie gemeente noodzakelijk)
15:23	RCvD/OL ter plaatse in ROT-ruimte te Assen
15:36	Alarmering pCC-900
Ca 16:00 – 16:30	Bemanning eerste eenheden TS 3111, TS 3211 en TS GRN535 naar vliegveld Eelde. Rond 18:00 uur terug naar plaats incident voor ophalen materieel
15:50	Verbindingen compagnie lopen via regionale inmeldgroep 5 en 12
Ca. 16:00	Peloton 200 wordt vervangen door 2 nieuwe tankautosputen voor nablissing (TS 2611 en 3711). Aansturing door PC-200
Ca 16:10 – 16:20	Aankomst pCC. Meldt zich bij leider COPI/CC (OvD-Midden)
Ca. 16:45	Impliciet wordt duidelijk dat leider COPI zijn rol van CC bij ROGS heeft neergelegd
Ca. 16:30	Verbindingen verlopen volgens structuur compagnie
Ca. 17:30	PC-100 (OvD-Noord) gaat naar debriefing op vliegveld Eelde
19:00	Warm eten wordt verstrekt
19:15	Leider COPI geeft 'brand meester'
19:30	Laatste COPI-vergadering
20:30	Betrokkenen komen onder aanvoering van postcommandant Eelde naar incidentlocatie
Ca. 22:00	Einde nablissing
Ca. 23:00	Vertrek leider COPI van plaats incident. GRIP-3 nog van kracht.

DEELONDERZOEK 3

Functioneren van de multidisciplinaire teams COPI, ROT en GBT

A. Scholtens
J. Groenendaal

INHOUDSOPGAVE

1	Introductie	103
1.1	Inleiding	103
1.2	De regionale hoofdstructuur van de rampenbestrijdingsorganisatie in de regio Drenthe	104
1.3	Opschaling van de regionale hoofdstructuur	108
1.4	Analyse, conclusies en aanbevelingen	111
2	Alarmering en opschaling van leden COPI, ROT en GBT	115
2.1	Inleiding	115
2.2	Opschaling van de regionale hoofdstructuur	115
2.3	Alarmering van (de kernbezetting van) het COPI	117
2.4	Alarmering van (de kernbezetting van) het ROT	120
2.5	Alarmering van (de kernbezetting van) het GBT	123
2.6	Analyse, conclusies en aanbevelingen	127
3	Beschrijving van de activiteiten/besluitvorming van het COPI, ROT en GBT	132
3.1	Inleiding	132
3.2	Activiteiten/besluitvorming van het COPI	132
3.3	Activiteiten/besluitvorming van het ROT	144
3.4	Activiteiten/besluitvorming van het GBT	151
3.5	Analyse, conclusies en aanbevelingen	159
Bijlage	Taakbeschrijving van de (multidisciplinaire teams van de) regionale hoofdstructuur van de rampenbestrijdingsorganisatie	167-168

HOOFDSTUK 1

Introductie

1.1 Inleiding

Het incident in De Punt was te karakteriseren als een ‘zeer grote brand’ die een extra dimensie – en daarmee dynamiek – kreeg, omdat er drie brandweermensen tijdens de brandweerinzet om het leven kwamen. Dat wil zeggen dat als de zeer grote brand niet was uitgegroeid tot een ‘zeer grote brand waarbij brandweerlevens te betreuren waren’ het incident naar alle waarschijnlijkheid alleen als ‘zeer grote brand’ zou zijn afgehandeld. Er zou dan sprake zijn geweest van een grootschalige inzet van de brandweer, met een zekere mate van (standaard)ondersteuning door de politie, de geneeskundige hulpverleningsdienst en de communicatieadviseurs van de gemeenten. Meer concreet (en in vakjargon): er zou ‘slechts’ behoefte zou zijn geweest aan een beperkt deel van de rampenbestrijdingsorganisatie, en wel het commando plaats incident (COPI)¹⁰¹, zodat ten hoogste zou zijn opgeschaald naar GRIP-1.

Op het moment dat duidelijk werd dat er sprake was van een vermissing van drie brandweermensen en dat de kans op overleven van de drie zeer klein zou zijn, werd door de organisatie opgeschaald naar GRIP-3. Dat wil zeggen dat opschaling van de multidisciplinaire onderdelen van de rampenbestrijdingsorganisatie plaatsvond, waarmee een multidisciplinaire afgestemde aanpak en werkwijze werd beoogd. Deze multidisciplinaire aanpak was primair bedoeld om de extra dynamiek die naast het standaardoptreden van de hulpdiensten bij een zeer grote brand ontstond door het uiteindelijk overlijden van de drie brandweermensen, te coördineren dan wel aan te sturen.

In dit deelonderzoek wordt het functioneren beschreven van de multidisciplinaire teams COPI, regionaal operationeel team (ROT) en gemeentelijk beleidsteam (GBT) als onderdeel van de regionale hoofdstructuur van de rampenbestrijdingorganisatie in de regio Drenthe. Concreet betekent dit dat daarmee ook alleen het functioneren van het COPI, ROT en GBT in dit deelonderzoek wordt beoordeeld. Op sommige momenten zal echter, omdat dit voor de beeldvorming van belang is, kort iets gezegd worden over de uitvoering van het proces Voorlichting of de psychosociale opvang en nazorg. Een oordeel over de feitelijke uitvoering wordt hier niet gegeven, daarvoor wordt verwezen naar de respectievelijk de deelonderzoeken 4 en 5.

De regio Drenthe beschikt over een eigen multidisciplinaire evaluatie- en implementatiesystematiek.¹⁰² Deze systematiek heeft (onder andere) tot doel om:

- te leren van de inzet bij GRIP-incidenten zodat de organisatie van het crisismanagement en de rol van de betrokken organisaties hierin wordt verbeterd en geborgd
- de kwaliteit van de evaluatieverslagen te verbeteren en te borgen.

Op verzoek van de opdrachtgever is voor dit deelonderzoek gebruikgemaakt van deze systematiek.

---

¹⁰¹ Door verschillende respondenten werd dit ook als zodanig ervaren. Met name de brandweermensen uit andere gemeenten die monodisciplinair hun taken uitvoerden, hebben van deze extra dimensie slechts beperkt wat meegekregen.

¹⁰² Regionale brandweer Drenthe. *Leren van GRIP-incidenten in Drenthe; Een multidisciplinaire evaluatie- en implementatiesystematiek*. Versie 2, 24 juli 2008.

Op voorhand kan worden opgemerkt dat een uitzonderlijk groot deel van de actoren die deel uit hebben gemaakt van ofwel het grootschalige brandweeroptreden ofwel een van de multidisciplinaire teams, een persoonlijk evaluatieverslag had gemaakt.

Leeswijzer deelonderzoek 3

Als eerste zal in dit introducerende hoofdstuk kort worden beschreven op welke wijze in de regio Drenthe – en in sommige gevallen specifiek in de gemeente Tynaarlo – de regionale hoofdstructuur van de rampenbestrijdingsorganisatie is vormgegeven (paragraaf 1.2). Ook wordt beschreven hoe volgens de vigerende planvorming de opschaling en alarmering van de regionale hoofdstructuur dient plaats te vinden (paragraaf 1.3).

In hoofdstuk 2 wordt een beschrijving gegeven over de wijze waarop de opschaling van de regionale hoofdstructuur van de rampenbestrijdingsorganisatie op 9 mei 2008 is verlopen. Tevens wordt in dit hoofdstuk beschreven hoe vervolgens de alarmering van de leden van het COPI, het ROT en het GBT heeft plaatsgevonden.

In hoofdstuk 3 worden de multidisciplinaire activiteiten van het COPI, het ROT en het GBT beschreven. Meer concreet betekent dit dat aandacht wordt besteed aan de onderwerpen die tijdens de verschillende overleggen van de teams ter sprake zijn gekomen en welke besluiten er zoal zijn genomen.

Alle drie de hoofdstukken worden afgesloten met een paragraaf analyse, conclusies en aanbevelingen.

Er is voor gekozen om de activiteiten van de drie teams (alarmering, activiteiten en besluitvorming) gedetailleerd te beschrijven. De overtuiging van de onderzoekers is dat op die manier inzicht wordt verkregen in niet alleen datgene dat zich heeft afgespeeld, maar ook de context waarin de gebeurtenissen hebben plaatsgevonden. Alleen over de in de beleving van de onderzoekers meest relevante of opvallende aspecten wordt uiteindelijk een oordeel gegeven. Dat laat onverlet dat de gemeente Tynaarlo en de regio Drenthe (en andere lezers) voor zichzelf nog tot andere inzichten en leerpunten kunnen komen.

1.2 De regionale hoofdstructuur van de rampenbestrijdingsorganisatie in de regio Drenthe

Om praktisch uitvoering te kunnen geven aan de opperbevelsbevoegdheid¹⁰³ van de burgemeester vindt rampenbestrijding in Nederland plaats aan de hand van de zogeheten regionale *hoofdstructuur* van de rampenbestrijdingsorganisaties. Deze hoofdstructuur, die in de jaren tachtig van de vorige eeuw is bedacht, bestaat uit:

- de uitvoerende fysieke veiligheidsdiensten (brandweer, geneeskundige hulpverlening en gemeentelijke diensten) die belast zijn met de dagelijkse zorg voor de handhaving van de openbare (fysieke) veiligheid en de politie
- een multidisciplinaire drielagen commando- of coördinatiestructuur die beoogt multidisciplinaire sturing te geven aan deze uitvoerende diensten, waardoor deze als één samenhangende organisatie de ramp kunnen bestrijden.

---

¹⁰³ In artikel 11 van de Wet rampen en zware ongevallen is bepaald dat “de burgemeester het opperbevel heeft in geval van een ramp of van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan. Degenen die aan de bestrijding van een ramp of een zwaar ongeval deelnemen, staan onder zijn bevel.”

De multidisciplinaire commando- of coördinatiestructuur bestaat bij lokale rampen uit de volgende staven:¹⁰⁴

- het gemeentelijk beleidsteam (GBT), dat gevormd wordt door de opperbevelhebber en zijn gemeentelijke beleidsstaf
De beleidsstaf ondersteunt de opperbevelhebber in het nemen van strategische beslissingen/bestuurlijke besluiten, onder andere door het stellen van prioriteiten.
- het regionaal operationeel team (ROT), dat gevormd wordt door de operationeel leider en zijn operationele staf
Enerzijds vertalen zij de strategische beslissingen in samenhangende/afgestemde uitvoerbare opdrachten en anderzijds adviseren zij het GBT/RBT over de te nemen beslissingen.
- het commando plaats incident (COPI).
Zij geeft leiding aan de uitvoering ter plaatse.

De multidisciplinaire staven bestaan in deze landelijke opzet ten minste uit vertegenwoordigers van brandweer, geneeskundige hulpverlening en politie.

In figuur 1.1 worden (de kernbezettingen van) de multidisciplinaire staven in de opgeschaalde hoofdstructuur in de regio Drenthe weergegeven (op 9 mei 2008).¹⁰⁵ Voor de functies van de kernbezettingen in de figuur die voorzien zijn van een sterretje (*) bestaat een 'hard piket'. Dat wil zeggen dat voor deze functies een beschikbaarheidsregeling bestaat die in een gegarandeerde opkomst voorziet (inclusief vergoeding). De overige functies worden ingevuld op basis van 'zacht piket' of 'vrije instroom'. Bij functies met een 'zacht piket' wordt een zekere vorm van beschikbaarheid verondersteld, maar zonder dat deze gegarandeerd is en zonder dat er een vergoeding tegenover staat. Impliciet betekent dit dat als de functionaris in kwestie (tijdelijk) echt onbeschikbaar is (bijvoorbeeld door een vakantie) er vervanging geregeld dient te worden. Zachte piketten gelden over het algemeen voor gemeentelijke functionarissen (burgemeesters, gemeentesecretarissen, etc.) en (eind)verantwoordelijken van de operationele diensten (regionaal commandanten brandweer, korpschefs, districtschef, etc.). 'Vrije instroom' wil zeggen dat functionarissen al dan niet voorzien van een alarmeringsmiddel (zoals een pager of mobiele telefoon) op vrijwillige basis en willekeurig opkomen.

Volgens het *Operationeel Handboek Brandweer* kan in de regio Drenthe de (regionaal) commandant van dienst die de operationele leiding over de regionale brandweer heeft, naast een aantal monodisciplinaire functies, meerdere multidisciplinaire functies vervullen:¹⁰⁶

- operationeel leider OT (piket)
- lid OT (ad hoc uit piket)
- lid GBT (ad hoc uit piket).

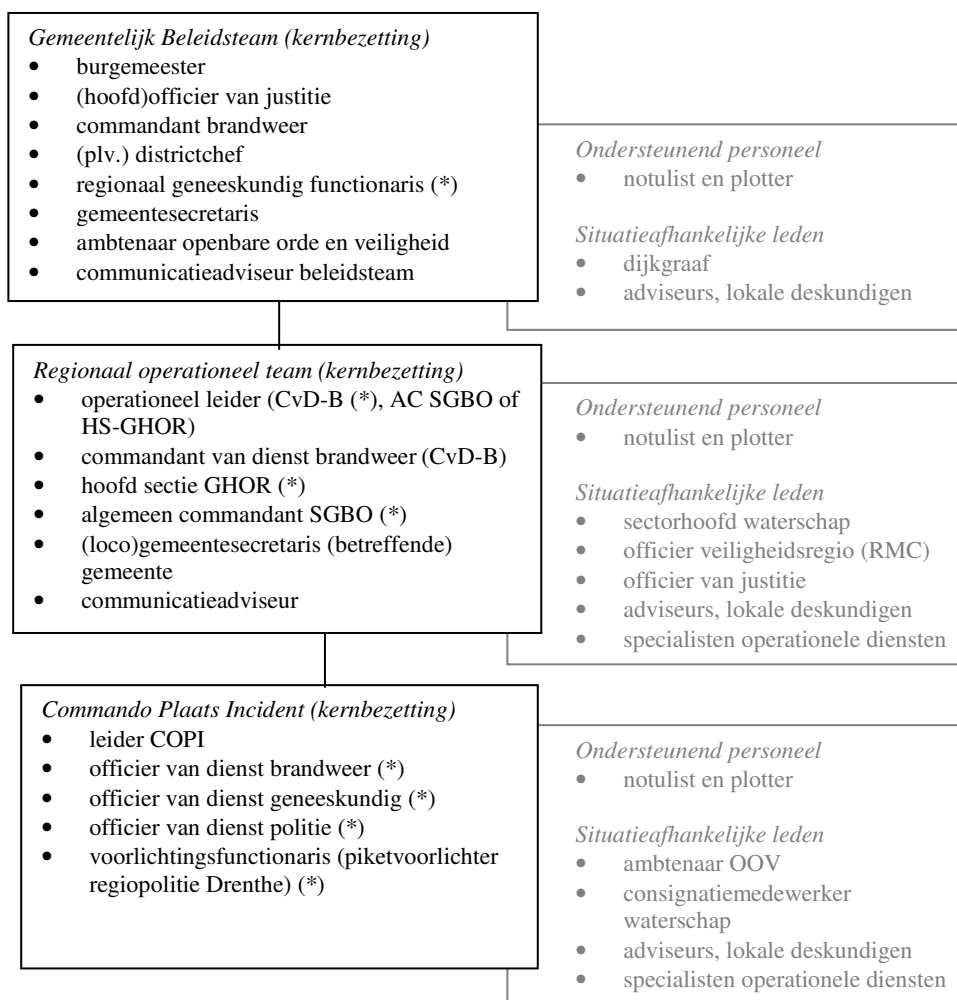
Merk op dat het hard piket van de (regionaal) commandant van dienst bedoeld is voor de multidisciplinaire operationeel leidersfunctie. De functie van lid OT en lid GBT wordt ingevuld op basis van vrije instroom.

---

¹⁰⁴ Zie bijvoorbeeld het *Referentiekader GRIP* (2006) of het *Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding* (2003).

¹⁰⁵ *Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijding Procedure (GRIP) Drenthe* (december 2007) en *Incident- en Crisismanagement Drenthe* (juni 2007).

¹⁰⁶ *Operationeel Handboek Brandweer* (2007).

Figuur 1.1: Schematische weergave van de drie multidisciplinaire teams van de rampenbestrijdingsorganisatie in de regio Drenthe (en geldend voor 9 mei 2008). SGBO staat voor staf grootschalig en bijzonder optreden.¹⁰⁷

Voor de GHOR-functionarissen in het ROT en GBT gelden harde piketten (zie figuur 1.1). Aanvullend hanteert de GHOR ook nog een ‘vangnetregeling’. Dat wil zeggen dat alle functionarissen die meedraaien in het hard piket van hoofd sectie GHOR en regionaal geneeskundig functionaris worden ingedeeld als dienstdoende (hard piket), tweede of derde functionaris (zacht piket). Al deze functionarissen worden, ook als zij geen dienst hebben, via een pager (mee)gealarmeerd. Na alarmering belt de tweede GHOR-functionaris altijd de dienstdoende GHOR-functionaris in dezelfde functie (en de tweede de derde) om te vragen of de dienstdoende functionaris ook echt tijdig ter plaatse kan zijn.

¹⁰⁷ Om invulling te geven aan haar taak van het handhaven van de openbare orde en de rechtsorde bij grootschalige incidenten zoals rellen en rampen heeft de politie in de afgelopen jaren een eigen landelijke uniforme structuur ingevoerd: de Staf Grootschalig en Bijzonder Optreden (SGBO). De precieze verhouding tussen hoofdstructuur van de rampenbestrijding en SGBO is landelijk nog onduidelijk. Steeds vaker echter wordt de SGBO in de hoofdstructuur van de rampenbestrijding ‘ingeschoven’. Meer concreet betekent dit dat de SGBO als ‘sectie politie’ zal functioneren in de hoofdstructuur van de rampenbestrijdingsorganisatie.

Alvast vooruitlopend: Tijdens het incident in De Punt werd de dienstdoende hoofd sectie GHOR gealarmeerd dankzij deze achtervangregeling.

Stafsecties

In de regio Drenthe wordt de (kernbezetting van) het ROT, indien noodzakelijk, ondersteund door stafsecties Voorlichting, Informatiemanagement en/of logistiek.¹⁰⁸

Enkele aanvullingen en kanttekeningen

In de interviews werden verschillende aanvullingen c.q. kanttekeningen gemaakt bij bovenstaand beschreven model:

In de *eerste* plaats werd opgemerkt dat de (zacht piket) functie van ambtenaar openbare orde en veiligheid (AOV) waarvoor een zacht piket geldt vanaf GRIP-1 standaard via een pager wordt gealarmeerd. Deze meldt zich vervolgens een gegroeide werkafpraak bij de leider COPI, waarna ze samen bekijken of deelname aan het COPI gewenst is. In de praktijk (en in oefeningen) blijkt dat er altijd behoefte is aan een AOV, zodat de AOV feitelijk een vast lid van de kernbezetting is geworden.

Alvast vooruitlopend: Tijdens het incident in De Punt is geen overleg (meer) geweest tussen de leider COPI en de AOV om te beoordelen of deelname van de AOV gewenst was.

In de *tweede* plaats werd nadrukkelijk aangegeven dat met betrekking tot de invulling van de '(loco)gemeentesecretaris in het ROT' in een GRIP-3 situatie dit nooit de (loco)gemeentesecretaris van de betreffende gemeente zal zijn. Regionaal is afgesproken dat de gemeentesecretaris en de loco-gemeentesecretaris van de *betreffende* gemeente zitting hebben in respectievelijk het GBT en het crisismanagementteam. In het ROT heeft dan *een* gemeentesecretaris of een loco-gemeentesecretaris van een andere gemeente zitting.

Alvast vooruitlopend: Tijdens het incident in De Punt zat de gemeentesecretaris van Aa en Hunze in het ROT.

In de *derde* plaats heeft een vertegenwoordiger van het parket Assen (Openbaar Ministerie) verklaard dat zij intern werken volgens de afspraak dat de officier van justitie (als situatieafhankelijk lid van het ROT) altijd aanwezig probeert te zijn bij de eerste vergadering van het ROT. Op basis van de informatie die daar wordt verkregen wordt een afweging gemaakt om al dan niet deel te nemen aan volgende ROT-vergaderingen. Deze werkafpraak geldt ook voor deelname van de hoofdofficier van justitie als lid (van de kernbezetting) van het GBT.

Alvast vooruitlopend: Tijdens het incident in De Punt is door het Openbaar Ministerie (OM) besloten dat deelname aan het ROT niet noodzakelijk was. Het OM heeft ook niet deelgenomen aan het GBT.

Een vertegenwoordiger van de regionale brandweer Drenthe die belast is met de planvorming heeft aangegeven dat hij niet op de hoogte is van een dergelijke afspraak.

In de *vierde* plaats 'is het zo gegroeid' dat de coördinator alarmcentrale (gecombineerd piket met leider meetplanorganisatie (LMPO), zie hoofdstuk 2) de rol van lid brandweer in het ROT invult (en daarmee niet de (regionaal) commandant van dienst). Dit komt

---

¹⁰⁸ *Incident- en crisismanagement Drenthe* (juni 2007).

onder andere omdat de coördinator alarmcentrale (CAC) vanuit zijn rol op de meldkamer beschikt over de eerste informatie uit het veld. Tevens beschikt hij als LMPO over de meest actuele meetgegevens. De CAC/LMPO kan dan ook vrij eenvoudig, omdat het ROT is gehuisvest in diezelfde meldkamer, de noodzakelijke informatie en kennis inbrengen in het ROT. Anderzijds kunnen relevante opdrachten vanuit het ROT onmiddellijk door de CAC/LMPO worden uitgevoerd.

In de praktijk komt het er dan ook op neer dat de CAC/LMPO lid stafsectie Informatiemanagement en lid brandweer ROT is. Uit de interviews blijkt dat men vindt dat invulling van de CAC/LMPO als lid brandweer ROT in de Drentse context werkbaar is. Volgens opgave worden de CAC/LMPO's ook beoefend voor hun rol als lid ROT.

In het *Operationeel Handboek Brandweer* staat beschreven dat alleen de commandant van dienst (niveau commandeur) als het lid ROT kan optreden. De CAC/LMPO's in de regio Drenthe voldoen niet aan het commandeursniveau.¹⁰⁹

Alvast vooruitlopend: Tijdens het incident in De Punt heeft de CAC/LMPO ook deels als lid brandweer in het ROT gefunctioneerd.

In de bijlage van dit deelonderzoek zijn de taken van de verschillende teams nader beschreven. Deze beschrijving is mede bedoeld als referentiekader voor het functioneren van de verschillende teams.

1.3 Opschaling van de regionale hoofdstructuur van de rampenbestrijding

Opschaling van de regionale hoofdstructuur rampenbestrijding in de regio Drenthe vindt plaats aan de hand van de Gecoördineerde Regionale Incidentsprocedure (GRIP). In 2007 is in de gecombineerde bestuursvergadering van de Regionale Brandweer Drenthe en de GHOR een nieuwe GRIP-regeling vastgesteld die aansluit bij het *Referentiekader GRIP*. De vraag of de GRIP-regeling ook door de politie is vastgesteld, kon door de politie tijdens dit onderzoek niet beantwoord worden.

De GRIP-regeling die bestaat uit verschillende niveaus van incidentbestrijding ziet er voor de vier niveaus in de regio Drenthe als volgt uit (letterlijke weergave):

GRIP-1

Bij GRIP-1 wordt alleen op de plaats van het incident een operationele staf ingericht: het Commando Plaats Incident (COPI). In dit team vindt multidisciplinaire afstemming plaats. Dit team wordt geleid door een leider COPI. Op tactisch en strategisch niveau wordt géén staf ingericht. De burgemeester en het tactisch niveau worden geïnformeerd over een GRIP-1.

GRIP-2

Bij GRIP - is er zowel sprake van een bron- als een effectgebied. Er wordt een COPI en een Regionaal Operationeel Team (ROT) ingesteld. Het ROT wordt geleid door een Operationeel Leider. Het COPI is verantwoordelijk voor het brongebied en het ROT voor het effectgebied. Op strategisch niveau wordt geen staf ingericht. De burgemeester wordt geïnformeerd over een GRIP-2.

---

¹⁰⁹ Merk overigens op dat er geen landelijke opleiding voor de operationele functie van commandeur/CvD bestaat, maar alleen een algemene 'management' masteropleiding die formeel een bevorderingsgrond tot de rang van commandeur geeft.

GRIP-3

Bij GRIP-3 wordt naast een COPI en een ROT, op strategisch niveau een Gemeentelijk Beleidsteam (GBT) ingesteld. Tevens wordt op gemeentelijk niveau het Crisismanagementteam geactiveerd. Bij GRIP-3 moet er sprake zijn van bedreiging van het welzijn van (grote groepen van) de bevolking.

GRIP-4

In geval van een ramp of crisis van meer dan plaatselijke betekenis (gemeentegrensoverschrijdend), of van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan wordt GRIP-4 ingesteld. Naast een COPI, ROT en CMT's wordt een Regionaal Beleidsteam (RBT) ingesteld. Het RBT wordt geleid door de Coördinerend bestuurder. Dit is de Commissaris van de Koningin.

	Reikwijdte incident (criteria)	Incident- en crisismanagement orgaan	In te stellen door (opschaling)	Opkomsttijd ¹¹⁰
GRIP-1	Bronbestrijding	<ul style="list-style-type: none"> • COPI	<ul style="list-style-type: none"> • Wachtcdt. MKD¹¹¹ • OvDB • OvDG • OvDP	30 minuten (COPI)
GRIP-2	Bron- en effectbestrijding	<ul style="list-style-type: none"> • COPI • ROT	<ul style="list-style-type: none"> • Wachtcdt. MKD¹¹² • OvDB • OvDG • OvDP • CvDB • HS-GHOR • AC SGBO	60 minuten (ROT)
GRIP-3	Bedreiging van het welzijn van (grote groepen van) de bevolking	<ul style="list-style-type: none"> • COPI • ROT • GBT • CMT	<ul style="list-style-type: none"> • CvDB • HS-GHOR • AC SGBO • Burgemeester	60 minuten (CMT, GBT)
GRIP-4	Gemeentegrensoverschrijdend, eventueel schaarste	<ul style="list-style-type: none"> • COPI • ROT • RBT • CMT's	<ul style="list-style-type: none"> • burgemeester • coördinerend bestuurder	60 minuten

Tabel 1.2: Verkorte weergave van de GRIP-regeling in de regio Drenthe, inclusief de opkomsttijden van de verschillende multidisciplinaire staven. CMT staat voor crisismanagementteam, het team dat onder voorzitterschap van de gemeentesecretaris uitvoering geeft aan de gemeentelijke processen.

Deze (nieuwe) GRIP-regeling is vooralsnog niet verwerkt in het vigerende rampenplan van de gemeente Tynaarlo (versie 2005) en in de monodisciplinaire regeling grootschalig optreden van de politie. De regiopolitie Drenthe hanteert als monodisciplinaire regeling het landelijk Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing, wat door hen verder niet

¹¹⁰ De opkomsttijden staan niet in de GRIP-regeling vermeldt, maar komen uit het document *Incident- en crisismanagement* en de *Procedure alarmering GRIP AC-Drenthe*.

¹¹¹ "Indien op basis van de melding al duidelijk is dat het om een incident gaat dat GRIP-1-waardig is, kan de wachtcommandant politie op de Meldkamer Drenthe ook GRIP-1 afkondigen." (Bron: GRIP-regeling)

¹¹² "Indien op basis van de melding al duidelijk is dat het om een incident gaat dat GRIP 2-waardig is kan de wachtcommandant politie op de Meldkamer Drenthe ook GRIP-2 afkondigen."

specifiek voor de regio Drenthe is uitgewerkt. Bij de brandweer is de nieuwe GRIP-regeling deels verwerkt in de monodisciplinaire regelingen: In het *Operationeel Handboek Brandweer* (2007) is nog sprake van de oude GRIP-regeling, terwijl in het onderliggende *Veldboek grootschalig optreden in Drenthe* (maart 2008) dat speciaal is bedoeld voor leidinggevende functionarissen in de brandweercompagnie (beoogd) wel de (nieuwe) GRIP-regeling is verwerkt. De GHOR beschikt over een *Handboek Alarmering, opschaling en werkinstructies voor GHOR Drenthe* (2007), waarin de methode van alarmering en opschaling voor de GHOR Drenthe voor het somatische proces is beschreven en aansluit bij de (nieuwe) GRIP-regeling.

Criteria om op te schalen naar GRIP-niveaus

Alleen in het *Veldboek grootschalig optreden in Drenthe* (maart 2008) van de regionale brandweer Drenthe wordt een aantal criteria benoemd die richting geven aan de opschaling conform de (nieuwe) GRIP-regeling. Voor de fases GRIP-3 en GRIP-4 wijken de criteria echter af van wat met de GRIP-regeling is bedoeld: GRIP-3 is nu al intergemeentelijk geworden en GRIP-4 al interprovinciaal.

GRIP-1	<ul style="list-style-type: none"> • Indien het incident lokaal van aard is • Indien er bij één of meerdere leidinggevende functionarissen (OvD-B, OvD-P of OvD-G) behoefte is aan coördinatie op de plaats van het incident • Indien het incident dusdanig complex is dat het niet ‘routinematig’ afgehandeld kan worden • Indien er uitsluitend sprake is van een brongebied
GRIP-2	Indien er sprake is van een bron- en effectgebied binnen één gemeente en/of indien de burgemeester of één of meer betrokken diensten behoefte heeft aan eenhoofdige leiding
GRIP-3	Zie GRIP-2 en indien de bron of effecten van het incident zich in meerdere gemeenten voordoen
GRIP-4	Zie GRIP-3 en indien het incident de regio of provinciegrens overschrijdt

Tabel 1.3: GRIP-criteria. Bron: *Veldboek grootschalig optreden in Drenthe* (maart 2008) van de regionale brandweer Drenthe.

Opschaling naar GRIP-3 houdt volgens de GRIP-regeling automatisch in dat ook het gemeentelijk actiecentrum wordt geactiveerd. (Dit was ook het geval in de oude GRIP-regeling.)

In het *Operationeel Handboek Brandweer* worden in ‘de alarmeringsinstructie GRIP voor de centralist’ overigens ook opschalingscriteria benoemd. Deze zijn weliswaar niet als zodanig aangepast dat zij richting geven aan de opschaling conform de (nieuwe) GRIP-regeling, maar ze bevatten wel een belangrijk ‘losgelaten’ criterium: dit criterium wordt in het *Veldboek grootschalig optreden in Drenthe* namelijk niet (meer) benoemd. Het gaat hier om het criterium “bestuurlijke consequenties”. In de praktijk wordt dit criterium juist gehanteerd om op te schalen naar GRIP-3 en GRIP-4.

Aanwijzen leider COPI

Volgens de *Procedure aanwijzen leider COPI* (zie ook deelonderzoek 2) wordt in de regio Drenthe de vuistregel gehanteerd dat de discipline waaruit de operationeel leider (ROT) afkomstig is, ook in de leider COPI voorziet. Men stelt dat “het verstandig is om niet af te wachten totdat een ROT besluit welke dienst de operationeel leider zal leveren. Het COPI heeft namelijk een veel kortere opkomsttijd dan het ROT en bij GRIP-1 wordt geen ROT actief. Bij het invullen van de functie leider COPI zal in voorkomende gevallen pragmatisch te werk gegaan worden doordat in eerste instantie de leidinggevendenden (OvD-en) in het veld (bij het incident) bezien welke mogelijkheden er

zijn om de functie van leider COPI spoedig in te vullen. De wachtcommandant van politie van de meldkamer Drenthe bewaakt dat de leidinggevend (OvD-en) in het veld spoedig laten weten hoe de functie leider COPI wordt ingevuld. Vanaf GRIP-2 gaat het ROT na en beoordeelt of/hoe de functie leider COPI is ingevuld en besluit of hierin een wijziging/aanwijzing moet plaatsvinden.”¹¹³

Tijdens de interviews is aangegeven dat alleen de brandweer specifiek wordt opgeleid voor de rol van leider COPI. In COPI-oefeningen worden soms ook wel andere officieren van dienst (OvD-P en OvD-G) voor deze rol beoefend.

Wijze van alarmering

De verschillende GRIP-niveaus zijn volgens de *Procedure alarmering GRIP AC-Drenthe* (juli 2007) op de meldkamer Brandweer (alarmcentrale Drenthe) in het geïntegreerde meldkamersysteem ingevoerd. Dit meldkamersysteem is gekoppeld aan P2000 (nationaal pagersysteem). Dat betekent dat bij een GRIP-alarmering automatisch de P2000-codes van een aantal functionarissen wordt uitgezonden. Het gaat om de codes van alle benodigde functionarissen van de brandweer (centralisten, officieren van dienst, coördinator alarmcentrale, commandant van dienst) en de codes van (functionarissen van) enkele andere organisaties die beschikken over een P2000-ontvanger (ambtenaar openbare orde en veiligheid (AOV), waterschap, provincie, officier Defensie en officier van justitie).¹¹⁴ De GHOR-functionarissen worden via een reguliere semafoon (maxergroep) gealarmeerd.

Hoewel niet benoemd in de *Procedure alarmering GRIP AC-Drenthe* heeft volgens de *Gemeentelijke alarmeringslijst ramp of zwaar ongeval* ook de zogenoemde bereikbaarheidsfunctionaris MT een pager en wordt deze door de meldkamer gealarmeerd.¹¹⁵ Volgens deze gemeentelijke alarmeringslijst dragen de AOV en de bereikbaarheidsfunctionaris MT zorg voor de (interne) alarmering van de (loco-) burgemeester en de gemeentesecretaris. Verdere interne alarmering van bijvoorbeeld de procesverantwoordelijken geschiedt door de AOV en de gemeentesecretaris.¹¹⁶

Alle overige functionarissen (van bijvoorbeeld de politie) die deel uitmaken van de multidisciplinaire teams worden door de meldkamer volgens opgave handmatig gealarmeerd aan de hand van belijstjes. De regio Drenthe beschikt niet over een alarmeringscomputer zoals een communicator¹¹⁷. Dit duurt nog tot medio 2009.

1.4 Analyse, conclusies en aanbevelingen

1.4.1 Planvorming versus praktijk

De regio Drenthe heeft in de opinie van de onderzoekers de landelijk voorgeschreven of gangbare *multidisciplinaire* plannen opgesteld die relevant zijn voor de beschrijving van de rampenbestrijdingsorganisatie enerzijds en de alarmering en opschaling anderzijds.

---

¹¹³ *Procedure aanwijzen leider COPI.*

¹¹⁴ *Procedure alarmering GRIP AC-Drenthe* (juli 2007).

¹¹⁵ Dit werd bevestigd tijdens de interviews.

¹¹⁶ *Gemeentelijke alarmeringslijst ramp of zwaar ongeval* (maart 2008).

¹¹⁷ Een communicator is een belcomputer die verschillende scenario's bevat op basis waarvan (snel) een groepsalarmering plaats kan vinden.

- Planvorming in de praktijk

Wanneer we de multidisciplinaire planvorming met de in dit hoofdstuk genoemde voorbeelden over de werkwijze in de praktijk vergelijken, valt op dat de planvorming niet op alle onderdelen de operationele praktijk beschrijft. De coördinator alarmcentrale (CAC) bijvoorbeeld vult in de praktijk de rol van lid brandweer in het ROT in terwijl volgens de planvorming op grond van de kwaliteitseisen alleen de commandant van dienst deze rol mag invullen (niveau commandeur). Een ander voorbeeld is dat de (hoofd)officier van justitie in de praktijk, in tegenstelling tot wat in de multidisciplinaire planvorming staat, geen deel uitmaakt van de kernbezetting van het GBT maar door de eigen interne werkafpraak zichzelf een ‘situatieafhankelijk lid’ heeft gemaakt. De ambtenaar openbare orde en veiligheid in het COPI maakt daarentegen als ‘situatieafhankelijk lid’ juist standaard deel uit van het COPI.

De procedure voor het aanwijzen van de leider COPI beschrijft voorspelbaar niet de praktijk. In hectische omstandigheden is er geen tijd om een dergelijke complexe procedure te doorlopen, zodat deze voorspelbaar niet zal werken. Tijdens de brand in De Punt, zo zal blijken, is deze in ieder geval niet opgevolgd (zie hoofdstukken 2 en 3). Overigens sluit de procedure ook niet aan op de praktijk, omdat deze suggereert dat alle officieren van dienst deze rol kunnen invullen, maar feitelijk alleen de OvD-B’s specifiek voor de rol worden opgeleid.

Meer voorbeelden volgen in hoofdstuk 2.

Conclusie: De multidisciplinaire planvorming in de regio Drenthe beschrijft niet op alle onderdelen de operationele Drentse praktijk.

- Operationaliteit van de plannen

Wat verder opvalt, is dat de multidisciplinaire plannen niet op alle onderdelen geoperationaliseerd zijn. In de GRIP-regeling bijvoorbeeld zijn geen concrete criteria benoemd op basis waarvan de opschaling dient plaats te vinden. In het *Veldboek grootschalig optreden in Drenthe* van de regionale brandweer Drenthe, het enige document dat is aangepast aan de vigerende GRIP-regeling, worden opschalingscriteria benoemd. Opvallend is dat deze criteria voor de fases GRIP-3 en GRIP-4 afwijken van datgene dat met de eigen GRIP-regeling – en meer in het algemeen met het landelijke referentiekader GRIP – is bedoeld: GRIP-3 is nu al intergemeentelijk geworden en GRIP-4 al interprovinciaal (zie ook tabel 1.3).

De opkomsttijden voor het ROT en GBT zijn feitelijk ook niet geoperationaliseerd. Voor het merendeel van de functies van het ROT en GBT gelden immers zachte piketten. De beschikbaarheid is daarmee niet gegarandeerd en daarmee per definitie afhankelijk van de inzet en betrokkenheid van de functionarissen.

Een ander opvallend punt is dat in het *Veldboek grootschalig optreden in Drenthe* voor opschaling naar GRIP-3 geen sprake is van “een noodzaak tot bestuurlijke coördinatie en/of besluitvorming”. Een criterium dat veelal in de praktijk juist wordt gehanteerd om op te schalen naar GRIP-3 of GRIP-4 (Ook tijdens de brand in De Punt was dit aan de orde, zie hoofdstuk 2).

De observatie dat de plannen niet op alle onderdelen geoperationaliseerd zijn, is zeker van toepassing op de (planvorming van) de politie. Zo is bijvoorbeeld het *landelijke referentiekader Conflict- en crisisbeheersing* voor de eigen regio niet uitgewerkt in een

operationele regeling grootschalig optreden. Ook het feit dat ten behoeve van dit onderzoek niet duidelijk antwoord gegeven kon worden op de vraag of de GRIP-regeling voor de politie is vastgesteld, is een illustratie van de beperkte betrokkenheid van de politie bij de multidisciplinaire voorbereiding op de rampenbestrijding.

Conclusie: De multidisciplinaire planvorming in de regio Drenthe is niet op alle onderdelen geoperationaliseerd.

We benadrukken overigens dat de observatie dat de planvorming en praktijk niet overeenkomen niet uniek is voor de regio Drenthe. Al eerder is geconstateerd dat het systeem van voorbereiding op de rampenbestrijding zich heeft ontwikkeld tot twee duidelijk gescheiden subsystemen:¹¹⁸

- een subsysteem voor (papieren) plannen en overleg
- een subsysteem voor de feitelijk, operationele voorbereiding.

1.4.2 Invulling van landelijke richtlijnen/regelgeving in een niet-grootstedelijke regio

In het licht van bovenstaande dient overigens opgemerkt te worden dat in een niet-grootstedelijke regio, zoals Drenthe, het niet eenvoudig is om de kloof tussen (multidisciplinaire) planvorming en praktijk te dichten. Tenminste als die planvorming gebaseerd is (of moet zijn) op landelijke richtlijnen/regelgeving die de facto uitgaan van grootstedelijke problematiek en capaciteit. De eisen die dan gesteld worden aan de planvorming leiden op voorhand in regio's met beperktere risico's en capaciteit al snel tot symbolische planvorming. Men heeft immers simpelweg de mensen en middelen niet om de planvorming ook daadwerkelijk (volledig) realistisch te implementeren. De vraag die dan voorligt, is wat de voorkeur moet hebben: symbolische planvorming die op papier aan de gestelde eisen voldoet, of planvorming die de praktijk beschrijft maar niet voldoet aan de landelijke richtlijnen/regelgeving?

Het beperkte aantal hard piketten dat in de regio Drenthe bestaat voor de leden in de multidisciplinaire teams laat ook in die zin de beperkingen van een niet-grootstedelijke regio zien. Dit moet overigens op voorhand niet als diskwalificatie worden gezien, maar als een realistisch gegeven. De beschrijving in het volgende hoofdstuk laat zien dat de rampenbestrijdingsorganisatie desondanks in staat is geweest te voldoen aan de eigen opkomsttijden.

Conclusie: Voor de niet-grootstedelijke regio Drenthe is het niet eenvoudig om de kloof tussen (multidisciplinaire) planvorming en de werking in de praktijk te dichten. Zeker niet als die planvorming gebaseerd is (of moet zijn) op landelijke richtlijnen/regelgeving die de facto uitgaan van grootstedelijke problematiek en capaciteit.

Aanbeveling: Toch bevelen de onderzoekers aan de kloof tussen de papieren (multidisciplinaire) planvorming en de werking in de praktijk zo veel als mogelijk te dichten, maar op een wijze die past bij de regio Drenthe. Dat betekent onder andere dat de regio Drenthe in de eerste plaats voor zichzelf inzichtelijk moet maken aan welke richtlijnen/eisen zij redelijkerwijs kan en wil voldoen. Vervolgens zal de planvorming op onderdelen zodanig herschreven moeten worden dat ze ook daadwerkelijk de praktijk beschrijft. Anderzijds zullen bepaalde onderdelen (beter en realistischer)

---

¹¹⁸ Zie bijvoorbeeld Kamerstukken II 2003/2004, 26 956, nr. 19 en Zanten, P.J. en I. Helsloot (2007). 'De brandweer als spil van de rampenbestrijding'. In: I. Helsloot, E.R. Muller & J.D. Berghuis (red.). *Brandweer, studies over organisaties, functioneren en omgeving*. Deventer: Kluwer.

geïmplementeerd moeten worden. De praktische ervaringskennis die tijdens het incident op 9 mei is opgedaan, kan daar vanzelfsprekend bij gebruikt worden.

1.4.3 Een toegift ter facilitering: Toetsing aan de basisvereisten crisismanagement

In 2006 zijn door het Landelijk Beraad Crisisbeheersing (LBCB) zogeheten ‘basisvereisten crisismanagement’ benoemd. De basisvereisten zijn “een beperkte set kwantitatieve en kwalitatieve normen voor de voorwaardenscheppende processen binnen de rampenbestrijding/crisisbeheersing, waaraan iedere veiligheidsregio onder operationele omstandigheden moet kunnen voldoen.”¹¹⁹ Het is steeds vaker gebruik om aan de hand van deze basisvereisten de kwaliteit van de rampenbestrijding te beoordelen. Als het huidige voorstel voor de Wet veiligheidsregio’s en het bijbehorende besluit van kracht worden dan hebben de basisvereisten (grotendeels) kracht van wet.

Als toegift vergelijken we de Drentse opkomsttijden met de opkomsttijden die in de basisvereisten worden benoemd (als kwantificeerbaar onderdeel van de opschaling) en in het voorstel voor het *Besluit veiligheidsregio’s* zijn opgenomen.¹²⁰ De onderzoekers zelf zijn overigens van mening dat de inputeisen die deze opschalingseisen zijn, minder relevant zijn dan een beschouwing over het effect, dat wil zeggen over de output van de opschaling. In de hoofdstukken 2 en 3 komen wij hier op terug.

De basisvereisten voor opschaling zijn als volgt geformuleerd:¹²¹

- Het COPI is binnen 30 minuten na alarmering ter plaatse van het incident en operationeel, wat wil zeggen dat men in staat is gecoördineerd leiding te geven.
- Het (kern)ROT is binnen 45 minuten na alarmering operationeel wat wil zeggen dat het ROT op dat moment in een voorbereide crisisruimte in staat is om gecoördineerd leiding te geven en te faciliteren.
- Het (kern)GBT is binnen 60 minuten na alarmering operationeel, wat wil zeggen dat men op dat moment in een voorbereide crisisruimte in staat is om gecoördineerd leiding te geven op basis van het inmiddels vanuit het ROT beschikbaar gestelde totaalbeeld.

De regio Drenthe heeft voor zichzelf eisen aan de *opkomsttijden* van de multidisciplinaire teams gesteld. De opkomsttijd is de tijd die een teamlid nodig heeft om na alarmering op de desbetreffende locatie te komen (respectievelijk ter plaatse, de meldkamer en het gemeentehuis). De opkomsttijden voor het COPI, het ROT en het GBT zijn door de regio bepaald als respectievelijk 30, 60 en 60 minuten (zie tabel 1.2). Merk op dat deze opkomsttijden verder niets zeggen over het dan al operationeel kunnen zijn van de teams. Gesteld kan worden dat de opkomsttijd van het ROT met 60 minuten aanzienlijk hoger is dan de basisvereiste die uitgaat van het operationeel zijn in 45 minuten.

Merk overigens op dat deze 45-minuteneis in de toekomst nog ‘zwaarder’ zal worden als de meldkamers in de drie noordelijke regio’s (Groningen, Friesland en Drenthe) samengaan in één noordelijke interregionale meldkamer. De voorbereide ROT-ruimte is immers ‘standaard’ gehuisvest op de afzonderlijke meldkamers en het is daarmee niet ondenkbaar dat het voldoen aan de 45-minuteneis consequenties zal hebben voor de huisvesting op de interregionale meldkamer.

¹¹⁹ Landelijk Beraad Crisisbeheersing (2006). *Basisvereisten Crisismanagement. De decentrale normen benoemd.*

¹²⁰ Artikel 2.3.1 van het Ontwerpbesluit veiligheidsregio’s (versie 7 maart 2008).

¹²¹ Landelijk Beraad Crisisbeheersing (2006). *Basisvereisten Crisismanagement. De decentrale normen benoemd*, pp. 39-40.

HOOFDSTUK 2

Alarmering en opschaling van leden van het COPI, ROT en GBT

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de opschaling van de regionale hoofdstructuur zoals die op vrijdagmiddag 9 mei tijdens de brand in De Punt heeft plaatsgevonden (paragraaf 2.2). In de daaropvolgende paragrafen wordt een beschrijving gegeven van de alarmering van de leden van de multidisciplinaire teams COPI (paragraaf 2.3), ROT (paragraaf 2.4) en GBT (paragraaf 2.5). Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een paragraaf waarin de analyse en conclusies worden gegeven (paragraaf 2.6).

Tijdens het incident hebben naast de leden van de kernbezetting van het COPI en het ROT vrijwel geen andere functionarissen gefunctioneerd. Het GBT startte in eerste instantie met alle op dat moment beschikbare (gemeente)functionarissen. Na de tweede GBT-vergadering werd besloten om alleen nog met de leden van de kernbezetting te vergaderen. We beperken ons daarom in dit hoofdstuk tot het geven van een beschrijving van de alarmering van de leden van de verschillende kernbezettingen.

Voor het schrijven van dit hoofdstuk hadden wij alleen de beschikking over de geluidsbanden van het berichtenverkeer van de meldkamer Brandweer. Meer precies hadden wij niet de beschikking over de geluidsbanden van de politie en de meldkamer van de Regionale Ambulancevoorziening Drenthe.

De informatie in dit hoofdstuk is, tenzij anders vermeld, verkregen uit de interviews. Voor een overzicht van de respondenten wordt verwezen naar bijlage 2 van het eindrapport.

2.2 Opschaling van de regionale hoofdstructuur

Op basis van de berichten die binnenkomen op de meldkamer (zeer grote brand en eigen personeel vermist) maakt de wachtcommandant van politie van de meldkamer Drenthe (MKD) om 14:23 uur GRIP 1.¹²²

De centralist brandweer alarmeert verder niet conform GRIP-1. De commandohaakarmbak inclusief het ondersteunende personeel en de ambtenaar openbare orde en veiligheid worden daardoor niet gealarmeerd.¹²³

Achteraf, in zijn interview, heeft de centralist verklaard dat in zijn beleving op dat moment alle noodzakelijke brandweereenheden en -functionarissen al op straat waren.

Om 14:25 uur maakt de (eerste) officier van dienst van de brandweer (OvD-B) aanrijdend ook GRIP-1. Hij krijgt van de centralist te horen dat er dan al is opgeschaald naar GRIP-1.¹²⁴

---

¹²² Incidentrapport meldkamer Brandweer. De meldkamer Drenthe (MKD) is een samenwerkingsverband tussen de meldkamer Brandweer, de meldkamer van de regiopolitie Drenthe en de meldkamer van de Regionale Ambulancevoorziening Drenthe.

¹²³ Incidentrapport meldkamer Brandweer en *Operationeel Handboek Brandweer* (2007) van de Regionale Brandweer Drenthe.

¹²⁴ Berichtenverkeer meldkamer (geluidsbanden).

De coördinator alarmcentrale (CAC) die tevens leider meetplanorganisatie is en om 14:22 uur voor beide functies wordt gealarmeerd en deze ook beide zal vervullen, arriveert om 14:37 uur op de MKD. Aanrijdend krijgt hij van de centralist brandweer te horen dat er wellicht brandweermensen worden vermist. Voor de CAC is dit aanleiding om (om 14:28 uur) op te schalen naar GRIP-2.¹²⁵ Vanaf 14:31 uur wordt door de MKD gealarmeerd conform GRIP-2. De melding die de verschillende functionarissen op hun pager ontvangen, is dat er sprake is van een zeer grote brand in De Punt.

Ook de OvD-B uit het district Midden, die in eerste instantie als leider COPI en later ook als compagnies commandant zal fungeren (zie deelonderzoek 2), verzoekt om 14:34 uur om op te schalen naar GRIP-2.¹²⁶

In de regio Drenthe heeft men in 2003 de functie van coördinator alarmcentrale (CAC) ingevoerd voor de ondersteuning van de centralisten op de MKD.¹²⁷ Er zijn momenteel vier aangewezen CAC's. De CAC's zijn beschikbaar volgens een 'gecombineerd piket'. Dat wil zeggen dat alle vier de functionarissen worden gealarmeerd voor zowel de functie van CAC als de functie van leider meetplanorganisatie.¹²⁸ De twee functies zijn volgens de vastgelegde afspraken niet gelijktijdig door één persoon uit te voeren.¹²⁹ De functie die niet wordt ingevuld door de dienstdoende functionaris wordt ingevuld op basis van vrije instroom. Met andere woorden, een van de drie piketofficieren die zich als eerste meldt, zal de functie invullen die dan nog vacant is.

Uit de interviews komt naar voren dat de ervaring leert dat er altijd wel een eerste CAC/LMPO beschikbaar is uit de vrije instroom. Een tweede CAC ter ondersteuning van de eerste CAC is niet altijd beschikbaar.

De CAC wordt standaard gealarmeerd bij een incident met gevaarlijke stoffen, een (zeer) grote brand en vanaf GRIP-1. Conform afspraak moet de CAC binnen een half uur na alarmering op de MKD zijn.¹³⁰

Deze CAC's worden niet alleen beoefend voor de functie van CAC en LMPO, maar ook voor leider COPI en lid brandweer in het ROT.

Om 15:15 uur vindt een eerste informele ROT-vergadering plaats onder tijdelijk voorzitterschap van de commandant brandweer Tynaarlo (zie ook paragraaf 2.3). De informatie die dan wordt uitgewisseld door de verschillende aanwezigen is voor de commandant aanleiding om op te schalen naar GRIP-3. Het feit dat er brandweermensen worden vermist, zal naar verwachting zoveel media-aandacht tot gevolg hebben, dat verschillende onderdelen van de gemeentelijke organisatie (burgemeester, voorlichters) een nadrukkelijke rol zullen (moeten) krijgen. De CAC beaamt dit waarna de CAC om 15:15 uur (formeel) GRIP-3 maakt. Vanaf 15:17 uur worden de noodzakelijke functionarissen door de MKD gealarmeerd.¹³¹

---

¹²⁵ Berichtenverkeer meldkamer (geluidsbanden) en incidentrapport meldkamer Brandweer.

¹²⁶ Incidentrapport meldkamer Brandweer en berichtenverkeer meldkamer (geluidsbanden).

¹²⁷ Regeling piketcoördinator AC (januari 2002).

¹²⁸ In de regio Drenthe is er voor gekozen om een aantal piketfuncties te combineren in één persoon die piket heeft. De redenen daarvoor zijn dat er weinig functionarissen zijn die capabel zijn, de inhoud van de taken van de functie dermate specialistisch is dat het opleiden van véél personen niet haalbaar of ondoelmatig is en bepaalde functionarissen te weinig worden ingezet dat een apart piket niet efficiënt is of demotiverend werkt (*Operationeel Handboek Brandweer*, p. 2-18).

¹²⁹ Regionale Brandweer Drenthe (2007), *Operationeel Handboek Brandweer*, pp. 4-20.

¹³⁰ *Operationeel Handboek Brandweer* (2007), pp. 4-19.

¹³¹ Incidentrapport meldkamer Brandweer.

Tijdens de interviews bleek dat verschillende respondenten in de praktijk opschalen naar een van de GRIP-niveaus, maar niet helemaal zeker weten of zij daartoe ook bevoegd zijn: “Voor mijn idee mag ik GRIP-2 maken. In dit geval heeft daar ook nooit iemand bezwaar tegen gemaakt. Ik weet niet beter”.

Tijdstip	Actie / gebeurtenis
14:09	Eerste melding komt binnen bij de alarmcentrale in Groningen: “brand in de meterkast van een bedrijfsgebouw.”
14:17	Nader bericht middelbrand wordt gemaakt door TS 3111 bij de meldkamer Drenthe (MKD).
14:21	Opschaling naar grote brand en aansluitend zeer grote brand vindt plaats door bevelvoerder TS 3111 (reden: vermissing eigen personeel). ¹³²
14:23	Wachtcommandant politie MKD maakt GRIP-1 (reden: zeer grote brand en vermissing eigen personeel). <i>Er wordt verder niet conform GRIP-1 gealarmeerd.</i>
14:28	De coördinator alarmcentrale maakt GRIP-2 (reden: vermissing eigen personeel).
14:31	Alarmering conform GRIP-2. De melding die de functionarissen ontvangen op hun pager is dat het gaat om een zeer grote brand in De Punt
15:15	De coördinator alarmcentrale maakt op basis van het besluit van de brandweercommandant Tynaarlo die dan fungeert als waarnemend operationeel leider GRIP-3 (reden: vermissing eigen personeel en dus actie gemeente noodzakelijk)
15:17	Alarmering conform GRIP-3 .

Tabel 2.1: Schematisch overzicht van de (multidisciplinaire) opschaling.

2.3 Alarmering van (de kernbezetting van) het COPI

In deze paragraaf wordt beschreven hoe de alarmering van de leden van het COPI is verlopen. Voor de functionarissen die voorzien zijn van een sterretje (*) geldt een hard piket.

Leider COPI

Een van de in opleiding zijnde OvD-B's die het portfoonverkeer volgt, hoort om 14:21 uur de bevelvoerder van de eerste tankautospuiter ter plaatse tegen de centralist zeggen “grote brand en ik ben eigen mensen kwijt.”¹³³ Hij loopt met deze informatie naar de OvD-B van het OvD-district Midden, die dan net op zijn pager ziet dat er in het naburige district Noord wordt opgeschaald naar ‘grote brand’. Om 14:24 uur meldt de OvD-B Midden zich in bij de MKD en geeft hij door dat hij “uitrukt voor een ongeval in Eelde”.¹³⁴ (De OvD-B in opleiding vergezelt hem en zal eenmaal ter plaatse de OvD-B Midden waar mogelijk ondersteunen, zie ook deelonderzoek 2) De centralist geeft aan dat er eigen mensen worden vermist, waarna de OvD-B voorstelt om als leider COPI op te treden.¹³⁵ De centralist gaat daarmee akkoord, omdat enkele minuten daarvoor door de wachtcommandant politie is opgeschaald naar GRIP-1 en er iemand als leider COPI zal moeten functioneren. Om 14:36 uur meldt hij zich ter plaatse.¹³⁶

¹³² Dit is het eerste moment dat de MKD op de hoogte wordt gebracht dat er sprake is van vermissing eigen personeel.

¹³³ Berichtenverkeer meldkamer (geluidsbanden).

¹³⁴ Berichtenverkeer meldkamer (geluidsbanden).

¹³⁵ Berichtenverkeer meldkamer (geluidsbanden).

¹³⁶ Berichtenverkeer meldkamer (geluidsbanden).

Tijdens de interviews is aangegeven dat de brandweer vrijwel altijd de rol van leider COPI vervult. Dit heeft volgens de respondenten alles te maken met de aard van de incidenten die tot op heden in Drenthe hebben plaatsgevonden. Een van de respondenten heeft aangegeven dat er bij zijn weten zich één keer een puur openbare orde incident heeft voorgedaan, maar dat ook toen de OvD-B leider COPI was.

Lid COPI brandweer (officier van dienst brandweer)(*)

De officier van dienst brandweer (OvD-B) was al ter plaatse op het moment dat GRIP-1 werd afgekondigd en daarmee functionerend lid COPI namens de brandweer. Omdat niet is gealarmeerd voor een GRIP-1 incident is deze OvD-B verder ook niet (apart) als lid COPI gealarmeerd. Gezien het incident had hij feitelijk ook geen tijd om als lid COPI te functioneren. De leider COPI vervulde daarmee impliciet ook de rol van brandweerslid COPI.

Lid COPI politie (officier van dienst politie)(*)

De OvD-P 'vroeg' heeft op vrijdagmiddag formeel tot 15:00 uur dienst. Nog voor zijn dienst er op zit, hoort de OvD-P via het portfoonverkeer dat er een brand woedt in De Punt. Wanneer wordt opgeschaald naar grote brand (14:21 uur) wordt hij door de meldkamer gebeld met het verzoek ter plaatse te gaan. Aangezien zijn dienst er bijna op zit, zoekt hij contact met de dienstdoende chef recherche van de districtsrecherche en vraagt hem of hij in zijn plaats naar de brand wil gaan. De dienstdoende chef recherche, die vanaf 15:00 uur tijdelijk (tot ongeveer 17:00 uur) de dienst van de OvD-P 'laat' zou waarnemen, stemt hiermee in. Rond 14:30 uur is hij ter plaatse. Hij beschikt verder niet over een pager of portfoon, zodat hij de (onderlinge) berichtgeving en verdere opschaling niet meekrijgt.

De chef recherche die als OvD-P werd ingezet tijdens de brand in De Punt, heeft aangegeven dat hij niet speciaal is opgeleid en beoefend als OvD-P voor GRIP-incidenten. Wel worden de recherchechefs de laatste jaren ingezet als OvD-P bij noodhulp (en als hulpofficier van justitie). Deze OvD-P's 'noodhulp' zijn dan ook, gezien hun werkveld, minder ervaren als het gaat om OvD-P-taken die zij moeten uitvoeren bij GRIP-incidenten. De OvD-P 'laat' die in de dagdagelijkse situatie ook chef recherche is, zou vanaf 15:00 uur dienstdoen als OvD-P 'noodhulp'.

De chef recherche was niet in uniform, maar had op enig moment wel een OvD-P-hesje aan.

In het vervolg van de rapportage wordt de chef recherche, die feitelijk als OvD-P in het COPI heeft gefunctioneerd, aangeduid als dé OvD-P. De oorspronkelijke OvD-P 'vroeg' die verder niet als OvD-P heeft gefunctioneerd, maar nog wel een (andere) rol heeft gespeeld in het incident, duiden we aan met chef van dienst (al dan niet met de toevoeging 'vroeg'). De OvD-P 'laat' heeft later in de incidentbestrijding niet meer als OvD-P gefunctioneerd, maar heeft zich beziggehouden met het proces opsporing.

De chef van dienst 'vroeg' krijgt om 14:31 uur de melding dat er is opgeschaald naar GRIP-2. Hij wordt verzocht om als lid ROT deel te nemen aan het ROT en naar Assen te gaan (zie ook paragraaf 2.5).

Lid COPI geneeskundig (officier van dienst geneeskundig)(*)

De dienstdoende officier van dienst geneeskundig (OvD-G) bevindt zich in het hoofdkantoor van de Regionale Ambulance Voorziening (RAV) in Vries als de brand uitbreekt. Als hij na 14:00 uur het pand verlaat, ziet hij op ongeveer 5 kilometer afstand een enorme rookontwikkeling uit de richting van De Punt komen. Hij belt met de MKD en hoort dat er sprake is van een brand op de scheepswerf en dat er eigen mensen worden

vermist. De centralist geeft aan dat hij net op het punt stond hem te alarmeren en geeft aan dat hij bij deze dan ook mondeling is gealarmeerd. Via de pager ontvangt de OvD-G dan ook geen melding meer. De OvD-G is naar schatting om 14:30 uur ter plaatse.

Persvoorlichter(*)

De politievoorlichter die piket heeft en zich op vrijdagmiddag op het hoofdbureau van politie in Assen bevindt, wordt om 14:17 uur door de meldkamer Drenthe gebeld met de mededeling dat er sprake is van een middelbrand in De Punt.

De brandweer en de GHOR beschikken niet over 'eigen' voorlichters, zodat in de regio Drenthe de politie de voorlichting voor zijn rekening neemt, ook als het om een brand gaat. De functie van persvoorlichter in het COPI is gekoppeld aan de piketvoorlichter van de regiopolitie Drenthe. Voor deze laatste functie bestaat een hard piket.

Aanrijdend hoort de persvoorlichter dat er sprake is van een GRIP-1 situatie (14:23 uur, zie tabel 2.1). Omstreeks 14:30 uur is de persvoorlichter ter plaatse.

*Ambtenaar openbare orde en veiligheid*¹³⁷

Om 14:31 uur schaal de MKD conform GRIP-2 op. Dat betekent onder andere dat alle ambtenaren openbare orde en veiligheid van het district Noord worden gealarmeerd (zie paragraaf 2.2).

De ambtenaren openbare orde en veiligheid (zacht piket) worden vanaf GRIP-1 door de meldkamer gealarmeerd. Omdat er niet gealarmeerd is conform GRIP-1 worden zij 'pas' bij GRIP-2 bij het incident betrokken.

De AOV in de gemeente Tynaarlo bevindt zich in Leeuwaarden wanneer hij de GRIP-2-alarmering op zijn pager ontvangt (14:31 uur). De AOV belt met de MKD (14:33 uur). Hij krijgt te horen dat het om een "zeer grote brand in De Punt gaat en dat er twee brandweermensen worden vermist." Wanneer de AOV wil overleggen wat te doen, geeft de centralist aan dat hij het vreselijk druk heeft en raadt hij hem aan zijn procedures te volgen."¹³⁸ De AOV besluit af te reizen naar De Punt. Hij belt met de AOV van de gemeente Noordenveld die haar pager dan al heeft uitgelezen, en geeft aan dat hij onderweg is naar het COPI.¹³⁹ Om 15:17 uur krijgen beiden via de pager door dat er is opgeschaald naar GRIP-3. De AOV Noordenveld zoekt telefonisch contact met de AOV Tynaarlo, waarna zij afspreken dat de AOV Tynaarlo niet meer naar het COPI gaat, maar direct doorrijdt naar het gemeentehuis. De AOV Noordenveld zal deelnemen aan het COPI. Zij komt na het tweede COPI-overleg (die start om ongeveer 15:30 uur) ter plaatse.

Commandohaakarmbak

Zoals gezegd wordt er niet gealarmeerd conform GRIP-1. Dat houdt onder andere in dat de commandohaakarmbak (COH), inclusief het ondersteunende personeel (notulist en plotter), in eerste instantie niet worden gealarmeerd.

---

¹³⁷ Zoals gezegd maakt de ambtenaar openbare orde en veiligheid conform de planvorming geen deel uit van de vaste kernbezetting van het COPI (paragraaf 2.2). Tijdens de interviews heeft men aangegeven dat in de praktijk de AOV altijd standaard aanwezig is in het COPI.

¹³⁸ Berichtenverkeer meldkamer (geluidsbanden).

¹³⁹ Aan de afspraak die zij op dat moment maken, hebben beide een verschillende herinnering overgehouden. In de beleving van de AOV Tynaarlo heeft hij de AOV Noordenveld gevraagd om namens hem alvast zitting te nemen in het COPI. In de beleving van de AOV Noordenveld is afgesproken dat zij voor eventuele assistentie op kantoor zou blijven. Feit is dat de AOV Noordenveld op kantoor is gebleven.

Om 14:36 uur wordt door een medewerker van de kazerne in Assen aan de MKD gevraagd of “er nog wat die kant op moet”.¹⁴⁰ De centralist van de MKD antwoordt dat alleen de COH moet komen. De medewerker in Assen geeft aan dat zij geen bemensing voor de COH kunnen leveren, omdat degenen die zijn opgekomen al zijn ingezet, en hij verder geen opkomende mensen meer verwacht. De centralist van de MKD besluit daarop de COH uit Groningen te laten komen. Om 14:37 uur wordt de COH uit Groningen gealarmeerd, waarna deze om 14:58 uur ter plaatse arriveert.¹⁴¹ De COH wordt uiteindelijk zonder ondersteunend personeel geleverd.

Consignatiemedewerker waterschap

Tijdens de interviews met de leden van het COPI is aangegeven dat een medewerker van het waterschap Hunze en Aa's vrijwel altijd zitting heeft in het COPI, ook al maakt het waterschap volgens de planvorming geen deel uit van de kernbezetting (zie paragraaf 2.2).

Het waterschap is om 14:31 uur en wederom om 16:40 uur door de MKD gealarmeerd voor een GRIP-2 melding.¹⁴² De dienstdoende medewerker van het waterschap ontvangt deze meldingen ‘pas’ om 18:00 uur waarna hij besluit om alsnog ter plaatse te gaan. Hij is om 18:20 uur ter plaatse en sluit aan bij het derde COPI-overleg.

Het waterschap is verder niet in ROT- en/of GBT-verband betrokken geweest.

2.4 Alarmering van (de kernbezetting van) het ROT

In deze paragraaf wordt beschreven hoe de alarmering van de leden van het ROT is verlopen. Alleen voor de functionarissen die zijn voorzien van een sterretje (*) geldt een hard piket.

Operationeel leider (voorzitter van het ROT) (*)¹⁴³

De regionaal commandant van dienst (RCvD) wordt om 14:22 uur conform procedure door de MKD gealarmeerd voor ‘zeer grote brand’.¹⁴⁴ Om 14:24 uur belt de RCvD met de MKD en krijgt hij te horen dat er bij de brand eigen mensen worden vermist.¹⁴⁵ Hij besluit ter plaatse te gaan. Aanrijdend wordt er opgeschaald naar GRIP-2 (en later naar GRIP-3), zodat hij ‘automatisch’ operationeel leider wordt en doorrijdt naar de ROT-ruimte (deze bevindt zich op de MKD in Assen). Net nadat is opgeschaald naar GRIP-3 wordt de RCvD/operationeel leider gebeld door de regionaal commandant brandweer Drenthe die ook meedraait in het RCvD-piket. Hij geeft door dat hij de rol van lid GBT op zich zal nemen.

---

¹⁴⁰ Berichtenverkeer meldkamer (geluidsbanden).

¹⁴¹ Berichtenverkeer meldkamer (geluidsbanden).

¹⁴² Incidentrapport meldkamer Brandweer.

¹⁴³ Op verzoek van de RCvD/operationeel leider die kort na het incident met functioneel leeftijdsontslag is gegaan, is afgesproken dat de RCvD één keer geïnterviewd zou worden in het kader van deelonderzoek 1. Tijdens dit interview zijn vragen over zijn rol als operationeel leider (op hoofdlijnen) meegenomen. Aan het verzoek om deel te nemen aan de groepssessie van het ROT heeft hij dan ook verder geen gehoor gegeven. Dat wil zeggen dat hij uiteindelijk niet specifiek bevraagd kon worden over zijn rol als operationeel leider, ook in relatie tot het ROT en het COPI. Veel van de informatie over het functioneren van de operationeel leider (en het ROT) is daarom afkomstig van derden en is daarmee ‘indirecte’ informatie.

¹⁴⁴ Incidentrapport meldkamer Brandweer.

¹⁴⁵ Berichtenverkeer meldkamer (geluidsbanden).

We herhalen hier nogmaals dat de regionaal commandant van dienst (RCvD) die de operationele leiding over de regionale brandweer heeft, in de regio Drenthe, naast een aantal monodisciplinaire functies, meerdere multidisciplinaire functies kan vervullen:¹⁴⁶

- operationeel leider OT (piket)
- lid OT (ad hoc uit piket)
- lid GBT (ad hoc uit piket).

Om 15:23 uur arriveert de operationeel leider in de ROT-ruimte waar op dat moment de brandweercommandant van Tynaarlo in zijn afwezigheid een eerste ROT-vergadering is gestart.

Lid ROT brandweer (commandant van dienst brandweer)¹⁴⁷

De brandweercommandant van Tynaarlo woont een crematie bij als hij om ongeveer 14:40 uur ziet dat hij gebeld wordt door de coördinator alarmcentrale (CAC). Hij besluit om de telefoon op dat moment niet op te nemen.

Nog geen vijf minuten later wordt hij wederom gebeld, maar ditmaal door de loco-burgemeester van Tynaarlo. Nu neemt hij de telefoon wel op. De loco-burgemeester vraagt of hij hem nader kan informeren over een brand in De Punt. De brandweercommandant geeft aan dat hij niet op de hoogte is van de brand en belooft hem dat hij een en ander uit zal zoeken. Op zijn pieper ziet hij dat er inmiddels is opgeschaald naar GRIP-2. Ook leest hij een sms-bericht uit waarin staat dat er “bij een brand in De Punt twee mensen van ploeg Eelde zouden zijn vermist”. Hij besluit om naar de MKD te gaan, waar tevens de ROT-ruimte is gehuisvest, omdat hij naar aanleiding van de oproep van de CAC vermoedt dat hij gevraagd is om ofwel als LMPO te fungeren ofwel om als lid brandweer deel te nemen aan het ROT.¹⁴⁸

Om ongeveer 15:00 uur arriveert de brandweercommandant in de ROT-ruimte. Daar blijkt dat hij de rol van lid brandweer zal vervullen. De CAC/LMPO heeft namelijk de ROGS laten alarmeren, zodat de LMPO-rol ter plaatse voor een belangrijk deel door de ROGS ingevuld kan worden. De CAC kan zich daardoor primair richten op de processen op de meldkamer (zoals de opschaling). De brandweercommandant wordt daarmee als vanzelfsprekend lid brandweer ROT.

De brandweercommandant wordt in opdracht van het GBT al vrij snel met een andere taak belast (zie hoofdstuk 3), zodat hij na ongeveer een half uur het ROT moet verlaten.

Uiteindelijk heeft er geen aparte commandant van dienst brandweer (CvD-B) als lid ROT gefunctioneerd in de eerste uren dat het ROT actief was.¹⁴⁹ De coördinator alarmcentrale (CAC) en de operationeel leider hebben deze functie (deels) ingevuld. Vanaf 19:50 uur op vrijdagavond wordt de brandweer in de (laatste drie) vergaderingen vertegenwoordigd door een medewerker van de regionale brandweer.¹⁵⁰

---

¹⁴⁶ *Operationeel Handboek Brandweer* (2007).

¹⁴⁷ Volgens de planvorming is het lid brandweer in het ROT de commandant van dienst (zie figuur 1.1 in paragraaf 1.2). In hoofdstuk 1 is beschreven dat het lid brandweer over het algemeen feitelijk wordt ingevuld door iemand uit het piket CAC/LMPO.

¹⁴⁸ De brandweercommandant van Tynaarlo is één van de vier functionarissen die meedraait in het piket voor CAC/LMPO.

¹⁴⁹ Verschillende ROT-verslagen.

¹⁵⁰ Verslag ROT 6, 7 en 8.

De coördinator alarmcentrale (CAC) wordt zoals gezegd om 14:22 uur gealarmeerd. Aanrijdend krijgt hij van de centralist brandweer te horen dat er mogelijk brandweermensen worden vermist waarna hij opschaaft naar GRIP-2 (14:28 uur).¹⁵¹ Om 14:37 uur arriveert hij in de MKD.

Lid ROT politie (algemeen commandant SGBO)(*)

Zoals gezegd wordt de chef van dienst 'vroeg' nadat is opgeschaald naar GRIP-2 (14:31 uur) verzocht om als lid ROT deel te nemen aan het ROT en naar Assen te gaan.

Ondertussen heeft de districtschef contact met de dienstdoende beleidsfunctionaris (de algemeen commandant SGBO). Zij spreken af dat de beleidsfunctionaris als lid politie zal deelnemen aan het ROT. De chef van dienst wordt wanneer is opgeschaald naar GRIP-3 door de districtschef gevraagd om naar het gemeentehuis te gaan en tijdelijk zijn rol als lid GBT in te vullen.

De algemeen commandant SGBO heeft niet gereageerd op de herhaalde verzoeken om ten behoeve van dit deelonderzoek geïnterviewd te worden. Uit het ROT-verslag blijkt dat zij tijdens het eerste informele ROT-overleg van 15:15 uur aanwezig is.¹⁵²

Lid ROT geneeskundig (hoofd sectie GHOR)(*)

Het dienstdoende hoofd sectie GHOR (HS-GHOR) heeft op vrijdagmiddag vrij en wordt kort na 14:30 uur gebeld door het tweede HS-GHOR. Ze krijgt te horen dat er is opgeschaald naar GRIP-2 in verband met een grote brand in De Punt. Het dienstdoende HS-GHOR is verbaasd, omdat zij, in tegenstelling tot het tweede HS-GHOR, de melding niet heeft ontvangen en alle operationele GHOR-functionarissen standaard vanaf GRIP-2 worden gealarmeerd.¹⁵³

We brengen in herinnering dat aanvullend aan de hard piketregeling van de HS-GHOR (en de RGF) de GHOR een 'vangnetregeling' hanteert. Dat wil zeggen dat alle functionarissen die meedraaien in het hard piket van HS-GHOR worden ingedeeld als dienstdoende (hard piket), tweede of derde functionaris (zacht piket). Al deze functionarissen worden, ook als zij geen dienst hebben, via een pager (mee)gealarmeerd. Na alarmering belt de tweede GHOR-functionaris altijd de dienstdoende GHOR-functionaris in dezelfde functie (en de tweede de derde) om te vragen of de dienstdoende functionaris ook echt tijdig ter plaatse kan zijn.

Ze spreken af dat ze beiden naar de ROT-ruimte gaan, omdat het dienstdoende HS-GHOR wat meer tijd nodig heeft om er te komen. Onderweg naar de ROT-ruimte hoort het (dienstdoende) HS-GHOR via radio Drenthe dat er brandweermensen worden vermist. Aanrijdend heeft ze telefonisch contact met de RGF (zie ook paragraaf 2.5) die haar meegeeft dat mochten de vermisten brandweermensen terugkomen, het aan de brandweer is om te beoordelen of opschaling naar GRIP-3 noodzakelijk is. Mochten de brandweermensen niet meer levend uit het pand komen, dan zal de GHOR opschalen naar GRIP-3. Om 14:55 uur en 15:20 uur zijn respectievelijk de tweede en dienstdoende HS-GHOR-functionarissen aanwezig.¹⁵⁴

---

¹⁵¹ Berichtenverkeer meldkamer (geluidsbanden) en incidentrapport meldkamer Brandweer.

¹⁵² Verslag ROT 1 (15:15 uur).

¹⁵³ Alle overige operationele GHOR-functionarissen hebben wel de GRIP-2 melding ontvangen. Naar alle waarschijnlijkheid bevond de HS-GHOR zich op een plek waar haar pager het signaal niet heeft kunnen opvangen.

¹⁵⁴ Logboek GHOR.

Communicatieadviseur ROT

De communicatieadviseur ROT die een van de persvoorlichters bij de regiopolitie Drenthe is, wordt nadat er is opgeschaald naar GRIP-2 gebeld door de MKD. Hij wordt gevraagd om zitting te nemen in het ROT in verband met een grote brand in De Punt. Iets na 15:00 uur verschijnt hij in de ROT-ruimte.

In tegenstelling tot de functie van persvoorlichter in het COPI bestaat er geen piket voor de communicatieadviseur van het ROT.

Lid ROT gemeente (gemeentesecretaris)

De gemeentesecretaris van Aa en Hunze wordt omstreeks drie uur gebeld door de commandant brandweer van Tynaarlo. Hij wordt verzocht om in verband met een grote brand in De Punt, waar eigen brandweermensen worden vermist, naar het ROT te komen. De gemeentesecretaris bevindt zich op ongeveer vijf minuten afstand van de ROT-ruimte en is voor 15:15 uur aanwezig.

Lid ROT OM (officier van justitie)

De officier van justitie van het Openbaar Ministerie (OM) maakt geen deel uit van de kernbezetting van het ROT. De werkafpraak die men naar eigen zeggen hanteert, is dat de officier van justitie altijd de eerste ROT-vergadering probeert bij te wonen, zodat op basis daarvan besloten kan worden of verdere deelname door het OM wenselijk is (zie ook paragraaf 6.2).

Nog voor het parket in Assen om 14:31 uur formeel door de MKD gealarmeerd wordt in verband met de opschaling naar GRIP-2¹⁵⁵, wordt de piketofficier van justitie (OvJ) gebeld door een ter plaatse zijnde politiefunctionaris. Deze brengt de piket OvJ op de hoogte van het incident. De piket OvJ loopt vervolgens naar de hoofdofficier van justitie en belt in zijn bijzijn de MKD met het verzoek om nadere informatie. Ze krijgen onder andere te horen dat er bij de brand in De Punt drie brandweermensen zijn omgekomen. Beide besluiten dat op basis van de ontvangen informatie er geen aanleiding is om aan te nemen dat er strafbare feiten zijn gepleegd, zodat deelname aan het ROT door het OM niet noodzakelijk wordt geacht.

2.5 Alarmering van (de kernbezetting van) het GBT

Alvorens te beschrijven hoe de alarmering van de functionarissen van de kernbezetting van het GBT is verlopen, worden eerst de alarmering en de eerste acties van de bereikbaarheidsfunctionaris managementteam (MT) beschreven. Deze functionaris maakt geen deel uit van de kernbezetting van het GBT, maar is conform afspraak het eerste aanspreekpunt binnen de gemeente om de alarmering van de gemeentelijke organisatie in gang te zetten (zie paragraaf 2.3).

We herhalen hier dat alleen voor de regionaal geneeskundig functionaris (RGF) een hard piket geldt. Voor de overige leden van het GBT geldt een zacht piket of een vrije instroomregeling.

Bereikbaarheidsfunctionaris MT

Op vrijdag 9 mei, de dag voorafgaand aan het pinksterweekend, is het in Nederland mooi weer. Veel ambtenaren in de gemeente Tynaarlo hebben dan ook een vrije dag opgenomen.

---

¹⁵⁵ Incidentrapport meldkamer Brandweer.

Het hoofd facilitaire dienst van de gemeente Tynaarlo die op vrijdagmiddag bereikbaarheidsdienst MT heeft, is als een van de weinige aanwezig in het gemeentehuis. Om 14:31 uur wordt hij op zijn pager gealarmeerd voor een GRIP-2 incident: “brand, adres Groningerstraat”. Het hoofd facilitaire dienst, hieronder verder aangeduid als bereikbaarheidsfunctionaris MT, belt meteen met de loco-burgemeester en de gemeentesecretaris die geen van beiden aanwezig zijn in het gemeentehuis. Geen van beiden neemt de telefoon op. Hij gaat vervolgens op zoek naar een collega die werkzaam is bij de brandweer en aanwezig is in het gemeentehuis. Deze vertelt hem dat er bij de brand brandweertuigen worden vermist. Hij vraagt aan de coördinator ICT of deze in het gemeentehuis wil blijven, omdat hij vermoedt dat op enig moment de gemeente betrokken zal worden bij het incident. Tevens informeert hij de in het gemeentehuis aanwezige collega's. Om 15:17 uur wordt hij gealarmeerd voor GRIP-3.

Burgemeester

De burgemeester van Tynaarlo, die een week later afscheid neemt van de gemeentelijke organisatie, is in Zwitserland ten tijde van het incident in verband met zijn aanstaande verhuizing. Op zaterdag 10 mei keert hij terug naar Nederland, zodat hij verder niet als lid van het GBT functioneert. (De laatste vergadering van het GBT was om 09:30 uur op zaterdag 10 mei, waarna het GBT overging op een projectorganisatie onder leiding van een stuurgroep).

De loco-burgemeester heeft, net als veel andere gemeentelijke collega's, een middag vrij genomen. Op enig moment constateert de loco-burgemeester dat hij een oproep heeft gemist. Het blijkt dat hij iets na half drie door de bereikbaarheidsfunctionaris MT is gebeld. Wanneer hij zijn voicemail afluistert, hoort hij dat er een grote brand in De Punt woedt en dat er is opgeschaald naar GRIP-2.

De loco-burgemeester belt de bereikbaarheidsfunctionaris MT terug. Deze vertelt hem dat er bij de brand ook mogelijk brandweermensen worden vermist. Het is onbekend of er al is opgeschaald naar GRIP-3. Om meer helderheid te krijgen over wat er nu precies aan de hand is, belt de loco-burgemeester met zijn commandant brandweer, maar die kan hem, omdat hij een crematie bijwoont, geen nadere informatie geven. De loco-burgemeester besluit niet verder af te wachten en gaat op weg naar het gemeentehuis (in Vries). Om iets voor 15:00 uur arriveert hij daar, waarna hij om 15:35 uur met de dan aanwezige mensen een eerste informeel GBT-overleg start.¹⁵⁶

Gemeentesecretaris

Ook de gemeentesecretaris heeft een vrije dag. Omstreeks half vier wordt hij telefonisch bereikt door één van de communicatieadviseurs van de gemeente. Hij krijgt te horen dat er een brand gaande is in De Punt en dat er brandweermensen worden vermist en mogelijk zijn omgekomen. De gemeentesecretaris geeft aan dat hij naar het gemeentehuis komt, maar dat hij enige tijd nodig heeft om daar te komen.

Onderweg naar het gemeentehuis wordt hij gebeld door de gemeentesecretaris van Aa en Hunze. Als lid ROT wil deze allerlei dingen geregeld hebben (zoals een opvanglocatie voor familieleden), maar de gemeentesecretaris geeft aan dat hij op dat moment niet bij machte is aan zijn verzoeken te voldoen.

---

¹⁵⁶ Eerste GBT-verslag (15:35 uur).

De gemeentesecretaris bleek al vier paar maal eerder te zijn gebeld door onder andere de bereikbaarheidsfunctionaris MT. Omdat de gemeentesecretaris niet opneemt, belt de bereikbaarheidsfunctionaris MT de loco-gemeentesecretaris, maar ook zij neemt niet op. Hij spreekt een bericht in (15:11 uur) met het verzoek om contact. De loco-gemeentesecretaris belt om 15:20 uur met het bestuurssecretariaat van de gemeente om nadere informatie. Ze krijgt te horen dat er om 16:00 uur een GBT-vergadering is belegd en de gemeentesecretaris daarbij niet aanwezig zal zijn. Via de telefoon wil de medewerker van het secretariaat geen nadere informatie geven. Om 16:20 uur arriveert ze op het gemeentehuis en sluit aan bij de vergadering van het GBT. Na afloop van de GBT-vergadering hoort ze op haar voicemail dat de gemeentesecretaris onderweg is, zodat zij er uiteindelijk voor zorgt dat er een opvanglocatie voor de familieleden wordt opgesteld (zie ook hoofdstuk 3).

De tweede loco-gemeentesecretaris is in Amsterdam wanneer hij gebeld wordt door de bereikbaarheidsfunctionaris MT. Wanneer hij gevraagd wordt naar het gemeentehuis te komen, geeft hij aan dat hem dat niet binnen afzienbare tijd gaat lukken. Hij is die avond om ongeveer 22:00 uur in het gemeentehuis in Vries.

Wanneer de gemeentesecretaris aankomt in het gemeentehuis wordt net begonnen met de derde GBT-vergadering (17:15 uur). Hij neemt de plaats in van de loco-gemeentesecretaris die tot dan zijn functie tijdelijk voor hem heeft waargenomen.

Dat de gemeentesecretaris moeilijk bereikbaar was en praktisch gezien vervangen had kunnen worden door de loco-gemeentesecretaris (zij was namelijk thuis) was ten minste bij de bereikbaarheidsfunctionaris MT, de loco-gemeentesecretaris en het bestuurssecretariaat niet bekend. Door verschillende respondenten is aangegeven dat nu veel energie gestoken is in het proberen te bereiken van de gemeentesecretaris, terwijl op voorhand al duidelijk was dat hij die hele middag moeilijk bereikbaar zou zijn.

Lid GBT OM (hoofdofficier van justitie)

De hoofdofficier van justitie van het parket Assen besluit samen met de piketofficier van justitie dat zoals gezegd deelname van het Openbaar Ministerie (OM) aan het ROT niet noodzakelijk is (zie paragraaf 2.4). Er is geen aanleiding om aan te nemen dat er strafbare feiten zijn gepleegd.

De hoofdofficier van justitie neemt uiteindelijk ook geen deel aan de vergaderingen van het GBT. De piketofficier van justitie is op zaterdag nog wel in het gemeentehuis geweest om een en ander af te stemmen met politie, brandweer en de gemeente.

Over het argument dat deelname niet heeft plaatsgevonden bestaan verschillende percepties. Volgens de piket officier was men bij het parket Assen niet op de hoogte van de opschaling naar GRIP-3 en de daarmee samenhangende instelling van een GBT. Uit het *Incidentrapport meldkamer Brandweer* is op te maken dat het OM ook niet gealarmeerd is voor een GRIP-3 situatie.

Volgens de loco-burgemeester is hij op enig moment gebeld door “iemand van het OM” en werd er aangegeven dat gelet op de aard van het incident deelname aan het GBT niet noodzakelijk was. Dit is ook als zodanig verwoord in het GBT-verslag.¹⁵⁷

Lid GBT brandweer (commandant brandweer)

De regionaal commandant die ook meedraait in het RCvD-piket wordt, voordat hij een formele GRIP-2-alarmering ontvangt, al op de hoogte gebracht van de brand en het feit dat er brandweermensen worden vermist. Voor de regionaal commandant zijn er op dat moment twee mogelijke opties: mochten de brandweermensen levend uit het brandende pand komen, dan bestaat er bij ten minste hen behoefte aan opvang. Mochten zij komen te

---

¹⁵⁷ Verslag GBT 2 (16:15 uur).

overlijden, dan moet er wel iets meer geregeld worden dan alleen opvang voor de betrokken brandweermensen. Hij besluit dan ook om alvast in de auto te stappen en richting de plaats incident te rijden. Wanneer hij om 15:17 uur de melding ontvangt dat er is opgeschaald naar GRIP-3, belt hij met de RCvD om aan te geven dat hij naar het gemeentehuis in Vries gaat om deel te nemen aan het GBT. Hij sluit om 16:15 uur aan bij het tweede informele GBT-overleg.¹⁵⁸

Lid GBT politie (districtschef)

De districtschef heeft geen dienst (als algemeen commandant SGBO) en is thuis als hij om ongeveer 14:30 uur door de chef van dienst 'vroeg' wordt gebeld met de mededeling dat er een grote brand gaande is in een botenloods in De Punt. Ongeveer tien minuten later wordt hij hiervan door de MKD in kennis gesteld (14:40 uur).¹⁵⁹ Niet kort daarna belt de chef van dienst hem wederom en krijgt hij te horen dat er is opgeschaald naar GRIP-2 en dat er brandweermensen worden vermist. De districtschef belt met de regionale beleidspiket functionaris waarna ze afspreken dat deze functionaris deel zal nemen als lid politie in het ROT (als algemeen commandant SGBO).

Op enig moment (kort na 15:15 uur) neemt de chef van dienst wederom contact op met de districtschef. Hij vertelt de districtschef dat de situatie ernstig is, omdat met grote zekerheid wordt vermoed dat de brandweermensen zijn omgekomen, en dat daarom is opgeschaald naar GRIP-3. De districtschef woont in de regio Twente en besluit om niet onmiddellijk naar het gemeentehuis in Vries te komen. Hij vraagt aan de chef van dienst om zijn functie als lid GBT tijdelijk waar te nemen. De chef van dienst stemt daar mee in en adviseert de districtschef om alvorens naar het gemeentehuis te rijden, eerst even ter plaatse te gaan om zo een beeld van de situatie te krijgen.

De districtschef brengt de dienstdoende algemeen commandant (AC) die dan zitting heeft in het ROT hiervan op de hoogte.

De chef van dienst die vanaf de plaats van het incident op verzoek van de meldkamer naar het ROT is gereden, komt rond 15:30 uur in het gemeentehuis aan. De districtschef die het advies van de chef van dienst opvolgt, en eerst nog langs de plaats incident gaat, arriveert daar naar schatting om 18:30 uur in het gemeentehuis in Vries.

In de beleving van de districtschef, die ongeveer 30 minuten op de plaats van het incident heeft rondgelopen, was er veel brandweer en politie ter plaatse. Er was geen sprake van paniek of hectiek. Wel heerste er onder zijn eigen mensen verslagenheid, omdat een aantal de omgekomen brandweermensen kenden.

Lid GBT geneeskundig (regionaal geneeskundig functionaris)(*)

Om 14:31 uur gaat bij de regionaal geneeskundig functionaris (RGF) van de GHOR de pager. Hij ziet dat er is opgeschaald naar GRIP-2 voor een brand, waarna hij één van de drie hoofden sectie GHOR belt. Deze heeft geen melding ontvangen en blijkt tevens niet de dienstdoende HS-GHOR te zijn. Wanneer de RGF het dienstdoende HS-GHOR aan de telefoon heeft, geeft hij, zoals gezegd, aan dat mochten de vermisten brandweermensen terugkomen, het aan de brandweer is om te beoordelen of opschaling naar GRIP-3 noodzakelijk is. Mochten de brandweermensen niet meer levend uit het pand komen, dan zal de GHOR opschalen naar GRIP-3. Voor het eerste informele GBT-overleg (15:35 uur) arriveert hij in het gemeentehuis.

---

¹⁵⁸ Tweede GBT-verslag (16:15 uur).

¹⁵⁹ Incidentrapport meldkamer Brandweer.

Ambtenaar openbare orde en veiligheid

Zoals hierboven al beschreven, bevindt de ambtenaar openbare orde en veiligheid (AOV) van de gemeente Tynaarlo zich in Leeuwarden als hij om 14:31 uur de GRIP-2-alarmering op zijn pager ontvangt. Op basis van de nadere informatie die hij van de centralist van de MKD ontvangt, besluit hij naar de plaats van het incident te gaan om deel te nemen aan het COPI. Voordat hij in de auto stapt, probeert hij de bereikbaarheidsfunctionaris MT, de communicatieadviseurs en het hoofd opvang en verzorging te bellen. Geen van allen zijn bereikbaar. Iets later lukt het hem toch de bereikbaarheidsfunctionaris MT aan de telefoon te krijgen en hoort hij dat deze de alarmering van het 'gemeentelijke apparaat' in gang heeft gezet. Wanneer hij aanrijdend op zijn pager ziet dat er is opgeschaald naar GRIP-3 (15:17 uur), besluit hij in samenspraak met de AOV Noordenveld om niet naar het COPI te gaan, maar naar het GBT in het gemeentehuis (in Vries). De AOV Noordenveld zal deelnemen aan het COPI. De AOV Tynaarlo is om ongeveer 16:00 uur ter plaatse, voor het tweede GBT-overleg.

Communicatieadviseur beleidsteam

De communicatieadviseur van het beleidsteam (een van de drie communicatieadviseurs van de gemeente) is bij de kapper als ze gebeld wordt door één van haar collega's van de afdeling BJC. Ze is niet in staat de telefoon op te nemen, maar belt als ze klaar is terug. Haar collega vertelt haar dat er sprake is van een grote brand, waarna ze zich naar het gemeentehuis begeeft. Bij aankomst, om ongeveer half vier, hoort ze voor het eerst dat er brandweermensen worden vermist en is ze op tijd voor de eerste informele GBT-vergadering.

2.6 Analyse, conclusies en aanbevelingen

2.6.1 Opschaling: bevoegdheden

De wachtcommandant in de meldkamer (MKD) schaalde een kwartier nadat de eerste brandmelding is binnengekomen op naar GRIP-1 (om 14:23 uur). Zijn redenen om op te schalen zijn de zeer grote brand en de melding dat er eigen personeel wordt vermist. Vijf minuten later schaalde de coördinator alarmcentrale (CAC) terwijl hij nog aanrijdend is op naar GRIP-2 (14:28 uur). De vermissing van eigen personeel is voor hem reden om verder op te schalen. Drie kwartier later schaalde in het ROT het lid brandweer op naar GRIP-3. Het feit dat er brandweermensen worden vermist zal naar zijn verwachting zoveel media-aandacht tot gevolg hebben, dat verschillende onderdelen van de gemeentelijke organisatie (burgemeester, voorlichters) een nadrukkelijke rol zullen (moeten) krijgen.

Op grond van de eigen regionale procedures had feitelijk alleen de wachtcommandant de bevoegdheid om te mogen opschalen. Zowel de CAC als het lid brandweer in het ROT was formeel niet bevoegd tot opschalen (zie tabel 1.2 in paragraaf 1.3). Tijdens de interviews werd duidelijk dat verschillende functionarissen in de praktijk opschalen naar een van de GRIP-niveaus, maar niet helemaal zeker weten of zij daartoe ook bevoegd zijn.

Conclusie: De onderzoekers zijn dan ook van mening dat dit erop duidt dat ofwel de eigen procedures onvoldoende bekend zijn of de procedures niet overeenkomen met de mogelijk gegroeide en daarmee werkbare praktijk (zie ook paragraaf 1.4).

Aanbeveling: De voor de hand liggende aanbeveling, die we niet telkens zullen blijven herhalen, is dan ook om de procedures ofwel (beter) te implementeren ofwel te herschrijven zodat ze daadwerkelijk de praktijk beschrijven.

2.6.2 Opschaling: criteria

We herhalen hier dat de regio Drenthe over een GRIP-regeling beschikt maar dat deze geen opschalingscriteria bevat. Het *Veldboek grootschalig optreden in Drenthe* dat als enige document is aangepast aan de (nieuwe) GRIP-regeling bevat weliswaar opschalingscriteria, maar deze komen niet overeen met datgene dat in de eigen GRIP-regeling is bedoeld (zie paragraaf 1.4). Deze opschalingscriteria zijn hier dan ook niet bruikbaar als referentiekader. Om toch iets over de opschaling te kunnen zeggen wordt als referentiekader de eigen GRIP-regeling gehanteerd en de beoogde landelijke opschalingsfilosofie.

Opschalingsfilosofie in het kort

- Wanneer bij de bestrijding van een incident in het brongebied meerdere disciplines betrokken zijn en coördinatie tussen de disciplines is gewenst, wordt opgeschaald naar GRIP-1. Er wordt daartoe op de plaats van het incident een operationele staf ingericht, het Commando Plaats Incident (COPI). De officieren van dienst van de operationele hulpverleningsdiensten maken deel uit van het COPI.
- Wanneer operationele coördinatie buiten het brongebied noodzakelijk is, wordt opgeschaald naar GRIP-2. Naast het COPI wordt een regionaal operationeel team (ROT) ingericht, waarin de operationele inzet in het effectgebied multidisciplinair kan worden afgestemd.
- Wanneer bestuurlijke coördinatie c.q. besluitvorming gewenst of noodzakelijk is, wordt opgeschaald naar GRIP-3. Naast het COPI en het ROT wordt een gemeentelijk beleidsteam onder voorzitterschap van de burgemeester geformeerd.

Het besluit om op te schalen naar GRIP-1, GRIP-2 en GRIP-3 wordt door alle drie de betrokkenen op basis van hetzelfde criterium genomen: vermissing van eigen personeel.

Gesteld kan worden dat op grond van de algemene opschalingsfilosofie terecht is opgeschaald naar de verschillende GRIP-niveaus. Vermissing van eigen personeel betekende immers:

- dat er ter plaatse geen sprake meer kon zijn van een routinematige inzet en
  - een aantal operationele handelingen buiten het brongebied noodzakelijk was, zoals het regelen van nazorg aan vermist brandweerpersoneel,
- zodat opschaling naar in eerste instantie GRIP-1 en kort daarna naar GRIP-2 terecht aan de orde was.

Verder werd met het wegtikken van de tijd de kans op overleving van de vermiste brandweermensen steeds kleiner. Het 'inschakelen van de gemeente' werd dan ook noodzakelijk geacht. Dit inschakelen kan overigens op twee manier worden uitgelegd. In de eerste plaats kan dit betekenen dat de burgemeester (als opperbevelhebber) voor de bestuurlijke besluitvorming wordt ingeschakeld. In de tweede plaats kan dit betekenen dat er een aantal gemeentelijke processen opgestart moeten worden. In dit specifieke geval was voorspelbaar dat beide aspecten aan de orde zouden komen, zodat terecht werd opgeschaald naar GRIP-3: het opstarten van het gemeentelijk actiecentrum is in de regio Drenthe gekoppeld aan de opschaling naar GRIP-3. Verder was bestuurlijke besluitvorming vereist over uiteenlopende zaken als de woordvoering, communicatiestrategie en de inzet van het begrafenisteam. Gezien de gelijke reden voor opschaling had de opschaling naar GRIP-3 feitelijk wel al eerder plaats kunnen vinden (namelijk meteen op het moment dat werd opgeschaald naar GRIP-2).

Conclusie: In het licht van de algemene opschalingsfilosofie is er tijdens de brand in De Punt terecht opgeschaald naar GRIP-3.

Het is overigens goed te constateren dat de betrokkenen met betrekking tot de opschaling niet conform de eigen formeel beschreven opschalingscriteria hebben gehandeld. Hadden zij dat wel gedaan dan was er nooit opgeschaald naar GRIP-3. Zij hebben dan ook correct gehandeld conform de opschalingsfilosofie.

Overigens kan worden opgemerkt dat het opstarten van de gemeentelijk processen in de regio Drenthe gekoppeld is aan de opschaling naar GRIP-3. Dit betekent dat de alarmering van de AOV ten behoeve van GRIP-1 en GRIP-2 iets merkwaardigs heeft: zonder uitvoeringscapaciteit is de aanwezigheid van een vertegenwoordiger van de gemeentelijke processen in COPI en ROT immers van beperkte betekenis.

Aanbeveling: De onderzoekers bevelen dan ook aan om (overigens in lijn met wat landelijk gebruikelijk is) gemeentelijke kernprocessen al in GRIP-1 op te starten en een gemeentelijk kernactiecentrum in GRIP-2.

2.6.3 Alarmering: uitvoering

De alarmering (als uitvoering van de besluiten tot opschaling) is niet geheel vlekkeloos verlopen. Zo heeft de alarmering voor GRIP-1 niet plaatsgevonden, waardoor de leden van het COPI en de commandohaakarmbak niet formeel gealarmeerd zijn. Ook de hoofdofficier van justitie is niet conform de procedure voor een GRIP-3 gealarmeerd.

GRIP-1: de leden van het COPI, namelijk de persvoorlichter, de Ovd-G, de Ovd-P en de leider COPI, waren feitelijk al eerder gealarmeerd (voor een (grote) brand). De centralist maakte vervolgens zelf de inschatting dat iedereen al gealarmeerd was en dat een aanvullende alarmering niet noodzakelijk was. Hij vergat hierdoor echter de ambtenaar openbare orde en veiligheid en de commandohaakarmbak te alarmeren. Omdat al vrij snel na opschaling naar GRIP-1 (14:23 uur) werd opgeschaald naar GRIP-2 (14:28 uur), werden de ambtenaar openbare orde en veiligheid (AOV) en de commandohaakarmbak (COH) alsnog gealarmeerd.

GRIP-3: De hoofdofficier van justitie, die overigens wel op de hoogte was van GRIP-2 inclusief de feiten van de vermissing van het brandweerpersoneel, werd bij GRIP-3 niet gealarmeerd.

Conclusie: De onderzoekers hebben op basis van de hun bekende feiten geen reden om aan te nemen dat de omissies bij de alarmering aantoonbare gevolgen hebben gehad voor het incidentverloop.

We willen nog wel benadrukken dat het volgen van beoefende (alarmerings)procedures primair is bedoeld om in de hectische beginfase van een incident, waar nog wel eens onbedoeld wat vergeten kan worden, tijdig de benodigde functionarissen ter plaatse te krijgen. Het niet volgen van dergelijke procedures wordt dan ook om voor de hand liggende redenen afgeraden. Overigens willen de onderzoekers benadrukken dat juist de centralist in de eerste monodisciplinaire brandbestrijdingsfase van het incident doortastend, adequaat en zijn mandaat overstijgende opschaalde toen diegenen die dat formeel hadden moeten doen dit niet hebben gedaan (zie deelonderzoek 2).

2.6.4 Alarmering: effect

Voor veel mensen in Nederland is vrijdag 9 mei 2008 geen reguliere werkdag. Het is de vrijdag voor het pinksterweekend en gezien het mooie weer hebben mensen ‘massaal’ een vrije dag genomen. De functionarissen die deel uitmaken van het ROT of GBT vormen daar geen uitzondering op.

De beschrijving in dit hoofdstuk van de wijze waarop de leden van de kernbezettingen van het COPI, het ROT en het GBT zijn betrokken geraakt bij het incident laat zien dat vrijwel al deze leden binnen de eigen gestelde opkomsttijd op de daarvoor bestemde locaties aanwezig waren (respectievelijk op de plaats van het incident, in de ROT-ruimte in Assen en in het gemeentehuis in Vries). Uitzonderingen hierop waren de gemeentesecretaris, de AOV COPI en de districtschef in het GBT (zie ook hieronder).

We brengen in herinnering dat de eisen die de regio aan de opkomsttijden van de drie multidisciplinaire teams heeft gesteld, zijn:

- COPI: 30 minuten
- ROT: 60 minuten
- GBT: 60 minuten

Conclusie: De onderzoekers zijn dan ook van mening dat de alarmering op 9 mei 2008 grosso modo het volgens de planvorming beoogde effect heeft gehad waar het gaat om het halen van de opkomsttijden van de leden van de drie teams.

We brengen op deze plek (ook) in herinnering dat de regio Drenthe voor een beperkt aantal functies in de multidisciplinaire teams harde pikketen bestaan (zie paragraaf 1.3). Dat de opkomsttijden zijn gehaald is voor een belangrijk deel te wijten aan de inzet en betrokkenheid van de functionarissen met een zachte piket en uit de vrije instroom (zie ook hieronder).

2.6.5 Praktijk versus opschalings- en alarmeringsplannen.

De praktijk van het opkomen

Het positieve effect van de alarmering, dat wil zeggen het binnen de eigen gestelde opkomsttijden op de juiste locatie zijn van vrijwel alle leden uit de multidisciplinaire teams, kan aan twee belangrijke samenhangende oorzaken worden geweten. In de eerste plaats was een groot aantal betrokkenen al informeel op de hoogte gebracht van het incident voordat zij formeel werden gealarmeerd. In de tweede plaats maakten de betrokkenen zelf al meteen een eigen (juiste) inschatting van de ernst van de situatie (vermissing brandweerpersoneel). Voor de meeste betrokkenen was dit aanleiding om nog voordat ze formeel gealarmeerd werden naar de desbetreffende locatie te gaan.

Evaluaties van andere incidenten in Nederland laten dit beeld overigens ook zien.

Een **conclusie** mag in de ogen van de onderzoekers dan ook zijn dat in de multidisciplinaire planvorming uitgegaan kan worden van een ‘hoge opkomst’ binnen een aanvaardbare termijn van de (kernbezetting van de) multidisciplinaire teams. De (benodigde) functionarissen uit de multidisciplinaire teams zullen en kunnen ook met een zacht piket of door vrije instroom ‘tijdig’ op de juiste plaats aanwezig zijn.

Aanbeveling: De onderzoekers bevelen dan ook aan om in de niet-grootstedelijke regio Drenthe rekening te houden met deze wijze van opkomen. Dat wil zeggen dat in de (multidisciplinaire) planvorming uitgegaan kan worden van een hogere opkomst dan op grond van (alleen) formele alarmering en harde piketregelingen kan worden verwacht.

Het incident laat overigens ook zien dat er voorspelbaar onvoorspelbare effecten optreden: zo ontving om onduidelijk gebleven redenen de consignatiemedewerker van het waterschap de formele GRIP-2 alarmering ongeveer na twee en een half uur en heeft de HS-GHOR deze helemaal nooit ontvangen. Als positief punt mag benoemd worden dat het alarmeringsprotocol van de GHOR een dergelijke incidentele uitval opvangt door te vereisen dat de verschillende functionarissen ondanks hard piket nog uit voorzorg contact met elkaar opnemen.

Operationalisatie van de plannen

Tijdens de opschaling blijkt dat het Openbaar Ministerie eigen opschalingsafspraken hanteert, namelijk dat zij slechts opkomt als er op voorhand en naar eigen inschatting sprake is van een strafrechterlijk aspect.

De districtschef (zacht piket) die al een grotere opkomsttijd heeft vanwege zijn woonplaats, laat zichzelf ad hoc vervangen in het GBT door de chef van dienst ‘vroeg’ die ‘slechts’ voor het COPI-niveau is opgeleid. Hijzelf sluit pas bij het vierde GBT-overleg van 19:00 uur aan. Vanuit professioneel oogpunt kan gesteld worden dat de gemaakte keuze, zoals ook zal blijken in hoofdstuk 3, niet optimaal was. Door het laten deelnemen van een operationeel leidinggevende aan het GBT was het voorspelbaar dat de het GBT moeite had om zich te concentreren op haar strategische besluitvormingstaak. Vanuit collegiaal oogpunt mag gesteld worden dat de keuze om zo veel later aan te sluiten bij het GBT geen schoonheidsprijs verdient. De onderzoekers zijn van mening dat juist de districtschef in potentie in de beginfase een waardevolle bijdrage had kunnen leveren gezien zijn ervaring bij de vuurwerkramp in Enschede in mei 2000.

Ook de gemeentesecretaris arriveert later dan de eigen gestelde opkomsttijd van 60 minuten in het gemeentehuis. Daarbij dient nogmaals te worden opgemerkt dat voor de functie van gemeentesecretaris feitelijk geen hard piket, maar een zacht piket geldt en hij dus formeel gezien ook niet binnen de gestelde opkomsttijd aanwezig had hoeven te zijn. In de analyse van paragraaf 1.5 constateerden we dan ook dat de gestelde opkomsttijden niet geoperationaliseerd zijn voor leden van het ROT en het GBT. De beschikbaarheid is daarmee per definitie afhankelijk van de inzet en betrokkenheid van de functionarissen. We benadrukken echter dat voor vrijwel alle gemeentelijke functies geldt dat zij een zacht piket of vrije instroomregeling kennen. Toch hanteren verschillende gemeentelijke functionarissen een eigen systeem waarin zij bij een voorspelbare afwezigheid onderhands afspraken maken om elkaar te vervangen (dit geldt bijvoorbeeld voor ambtenaren openbare orde en veiligheid (zie paragraaf 1.3) en de communicatieadviseurs (zie deelonderzoek 4), maar niet voor de gemeentesecretaris).

Conclusie: De onderzoekers zijn van mening dat bovenstaande voorbeelden laten zien dat de opschalings- en alarmeringsplannen niet volledig geoperationaliseerd of ten minste geïnternaliseerd waren. Het eigen initiatief en de informele vervangingsafspraken hebben er zoals gezegd voor gezorgd dat de alarmering en opschaling grosso modo toch goed is verlopen.

HOOFDSTUK 3

Beschrijving van de activiteiten/besluitvorming van het COPI, ROT en GBT

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk komen in achtereenvolgende paragrafen de multidisciplinaire activiteiten van het COPI (paragraaf 3.2), ROT (paragraaf 3.3) en GBT (paragraaf 3.4) aan bod. Meer concreet wordt beschreven welke onderwerpen tijdens de verschillende overleggen van de teams ter sprake zijn gekomen en welke besluiten er zoal zijn genomen.

We verwijzen naar de bijlage van dit deelonderzoek voor een beknopte taakomschrijving van de verschillende teams.

De informatie uit dit hoofdstuk is primair verkregen uit de ROT- en GBT-verslagen, de situatie rapporten (sitrap) van het COPI en het ROT, beschikbare persoonlijke verslagen van betrokkenen en interviews. Bronvermelding in dit hoofdstuk vindt alleen plaats wanneer gebruik is gemaakt van ROT-en GBT-verslagen en sitrap.

3.2 Activiteiten/besluitvorming van het COPI

We brengen in herinnering dat de operationele leden van het COPI (leider COPI, OvD-P, OvD-G en de persvoorlichter) allen omstreeks 14:30 uur ter plaatse zijn. De ambtenaar openbare orde en veiligheid van de gemeente Noordenveld is naar schatting om half vier aanwezig. De leider COPI die zich gedurende het hele incident primair op het multidisciplinaire proces richt, kondigt aanrijdend aan bij de centralist van de MKD dat hij ter plaatse zal proberen een start te maken met het multidisciplinaire overleg (om 14:34 uur).¹⁶⁰ Voor de wijze waarop de leider COPI zijn monodisciplinaire rol richting de brandweer heeft ingevuld wordt verwezen naar deelonderzoek 2.

3.2.1 Eerste multidisciplinaire activiteiten

In het eerste uur dat de operationele leidinggevenden en de politievoorlichter ter plaatse zijn (tot ongeveer 15:30 uur) vindt multidisciplinaire afstemming tussen hen naar behoefte ‘op straat’ plaats.

Een van de redenen daarvoor is dat de commandohaakarmbak (COH) later dan gebruikelijk aanwezig en beschikbaar is, waardoor in de beleving van de respondenten een ‘echte gestructureerde’ afstemming pas later kan plaatsvinden.

De commandohaakarmbak is een mobiele ruimte waarin de leden van het COPI gezamenlijk kunnen overleggen en waarin de benodigde faciliteiten aanwezig zijn om dit te ondersteunen. In de regio Drenthe wordt de commandohaakarmbak geleverd inclusief een notulist en een plotter.

Dat de COH later dan gebruikelijk aanwezig is, komt in de eerste plaats omdat de COH niet gealarmeerd wordt als opschaling naar GRIP-1 plaatsvindt (14:23 uur), maar als wordt opgeschaald naar GRIP-2 (14:37 uur). In de tweede plaats moet de COH uit Groningen komen, in plaats van uit Assen, omdat er in Assen geen gekwalificeerde bemensing meer beschikbaar is. De COH meldt zich om 14:58 uur ter plaatse, echter (alsnog) zonder ondersteunend personeel (notulist en plotter). Omdat de COH anders is ingericht dan men gewend is (onder andere bij COPI-oefeningen), hebben de COPI-leden

---

¹⁶⁰ Incidentrapport meldkamer Brandweer.

nog wat extra tijd nodig om zich te (her)oriënteren voordat men gestructureerd, met gebruikmaking van de faciliteiten, kan vergaderen.

Een andere reden dat er op straat bilaterale contactmomenten plaatsvinden, is dat de operationele leidinggevenden, zeker in de beginfase, zich bezighouden met de beeldvorming en (het opstarten van) hun eigen primaire (monodisciplinaire) processen.

De OvD-P bijvoorbeeld die in de dagdagelijkse situatie werkzaam is als chef recherche richt zich, als bekend is dat er drie brandweermensen zijn omgekomen, op strafrechtelijke aspecten en het veiligstellen van bewijsmateriaal. Hij zorgt er onder andere voor dat een aantal tactische rechercheurs ter plaatse komt. Hij vraagt twee collega's uit Groningen die spontaan ter plaatse hun hulp aanbieden, hem te ondersteunen bij het proces afzetten onder andere door hen te laten controleren of de afzettingen afdoende zijn in verband met de rookontwikkeling en 'pottenkijkers'.

Wanneer op enig moment de districtschef op de plaats incident arriveert, benadrukt hij richting de OvD-P ook het belang van het strafrechterlijke onderzoek.

Tijdens een van de eerste bilaterale contactmomenten tussen de OvD-G en de leider COPI vraagt de OvD-G of de leider COPI gezien een mogelijke emotionele betrokkenheid in staat is zijn rol als leider COPI te vervullen. Hij biedt aan, indien gewenst, de rol van hem over te nemen. De leider COPI antwoordt dat hij de mannen van het betrokken korps niet persoonlijk kent, waardoor hij zich voldoende in staat acht deze rol naar behoren uit te voeren.

Afzettingen

Wanneer de persvoorlichter ter plaatse komt constateert hij dat een aantal journalisten vrijuit over het terrein rondloopt. Hij zoekt contact met de leider COPI en geeft tijdens een eerste bilateraal overleg aan dat de pers daar niet thuishoort en benadrukt het belang van afzettingen.

Om ongeveer 14:45 uur hebben de leider COPI en 'een politiefunctionaris' een eerste contactmoment. Omdat er sprake is van een flinke rookwolk die over de nabijgelegen rotonde (zie figuur 3.1) richting het vliegveld drijft, vraagt de leider COPI of de functionaris de rotonde die dan nog niet is afgezet, af te zetten. Tevens geeft hij aan dat alle mensen op de Groningerstraat (dit is de straat waaraan de botenloods is gelegen, zie figuur 3.1) verwijderd moeten worden. Deze straat is wel afgezet, maar er bevinden zich te veel mensen die er in de beleving van de leider COPI (en de persvoorlichter) niet horen.

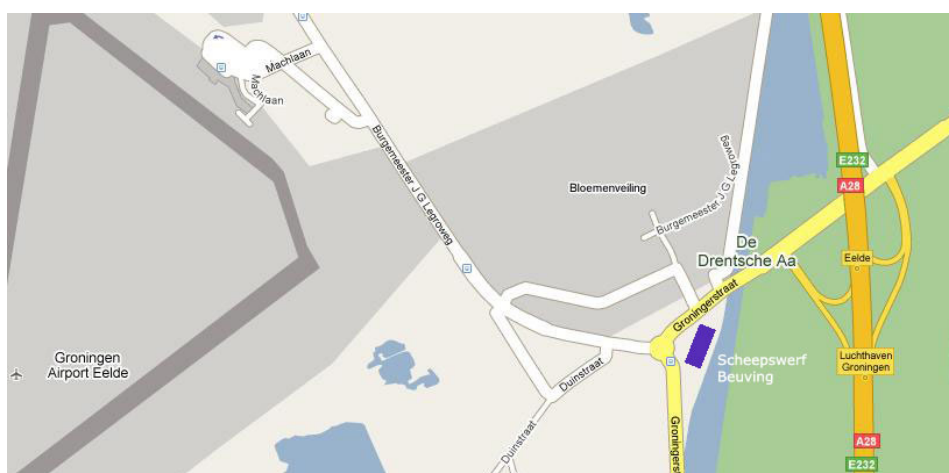
De leden van het COPI (waaronder de politievoorlichter) hebben aangegeven dat het voor hen in het eerste uur niet duidelijk was wie nu precies de 'echte' OvD-P was. Achteraf bleek dat 'de politiefunctionaris' de collega OvD-P uit Groningen was. De (echte) OvD-P heeft aangegeven dat hij niet in uniform was, maar wel op enig moment een OvD-P-hesje droeg.

Figuur 3.1: Overzichtsfoto met de ligging van de rotonde en de Groningerstraat ten opzichte van de plaats incident (scheepswerf Beuving)

Rookontwikkeling

Nadat de leider COPI de politie heeft gevraagd om de rotonde af te zetten in verband met de rookontwikkeling heeft hij contact met de Ovd-P. Ze spreken over de mogelijke invloed die de rookwolk op het vliegverkeer kan hebben. Er wordt contact gezocht met het vliegveld in Eelde (Groningen Airport Eelde; GAE). Op enig moment wordt aan beiden verteld dat het vliegverkeer geen hinder ondervindt van de rook. Voor meer over de rookontwikkeling, zie paragraaf 3.2.2.

Figuur 3.2: Overzichtskaartje met de ligging van het vliegveld in Eelde (Groningen Airport Eelde) en de bloemenveiling ten opzichte de plaats incident

Opvang personeel

Omstreeks 14:40 uur zoekt de leider COPI telefonisch contact met de RCvD/operationeel leider die dan aanrijdend is. De leider COPI vraagt hem of hij er voor wil zorgen dat er opvang geregeld wordt voor het brandweerpersoneel van het korps Eelde. Op dat moment is nog niet duidelijk of de brandweermensen nog levend het pand uit komen, maar ook in het meest gunstige scenario, zo is zijn gedachte, zal het een traumatische ervaring zijn

voor de betrokkenen. De operationeel leider geeft aan dat hij de opvang zal regelen en zoekt daartoe contact met de coördinator alarmcentrale (CAC) die dan op de MKD is. Zie verder paragraaf 3.2.2.

3.2.2 De belangrijkste onderwerpen die aan bod komen in COPI-verband

Vanaf naar schatting 15:30 uur vinden er vier ‘formele’ multidisciplinaire afstemmingsoverleggen plaats. Dat wil zeggen dat de overleggen in de commandohaakarmbak (COH) plaatsvinden en ten minste de leden van de kernbezetting COPI daarbij aanwezig zijn, met uitzondering van een apart lid brandweer.¹⁶¹ Zoals gezegd wordt de COH die uit Groningen komt, zonder notulist/plotter geleverd. Van het eerste overleg wordt daarom door één van de aanwezigen handgeschreven aantekeningen gemaakt (voor het onderzoek waren deze niet meer te achterhalen). In de daaropvolgende drie COPI-vergaderingen, die achtereenvolgens plaatsvinden om 17:10 uur, 18:30 uur en 19:30 uur, neemt de AOV Noordenveld de rol van notulist op zich. De notulen worden meteen als sitraps opgesteld en via de fax als zodanig aan het ROT verstuurd.

In de sitraps wordt onderscheid gemaakt naar huidige toestand, verwachte ontwikkelingen, maatregelen, knelpunten en beslispunten. De drie sitraps zijn beknopt uitgewerkt. Het is daarmee dan ook niet altijd duidelijk, ook bij navraag niet, wat nu exact met een bepaalde formulering werd bedoeld. De formulering is soms voor meerdere uitleg vatbaar. Omdat de sitraps vanaf 17:10 uur zijn opgesteld, konden de sitraps niet gebruikt worden om de eerste beeldvorming, problematiek en het besluitvormingsproces binnen het COPI te beschrijven.

De leden van het COPI konden zich geen van allen herinneren hoe lang de COPI-bijeenkomsten hebben geduurd. In hun herinnering waren de bijeenkomsten “niet al te lang”.

Bron- en effectgebied

De leden van het COPI hebben volgens eigen zeggen met elkaar bepaald wat het brongebied en daarmee hun werkgebied was. Dit is niet als zodanig formeel doorgegeven aan de MKD.¹⁶² Voor de leden van het COPI was, gezien de locatie en de aard van het incident, duidelijk en voor de hand liggend wat het bron- en effectgebied was. Hierdoor hadden zij ook allen scherp op het netvlies wat hun taken waren.

Het brongebied bestrijkt in de beleving van de COPI-leden het door hekken afgebakende terrein waarop de brandende botenloods staat. Zij zien de directe uitvoering van operationele activiteiten op dit afgebakende terrein als hun taak, dat wil zeggen de brandbestrijding, het bergen van slachtoffers, het afzetten van het gebied (ook het direct daarnaast gelegen gebied) en het onderhouden van het contact met de aanwezige pers. Alles wat zich buiten het terrein afspeelt, valt in hun beleving onder de verantwoordelijkheid van het ROT: het nemen van maatregelen met betrekking tot de rookontwikkeling, waaronder de communicatie richting de bevolking/omwonenden en het eventueel ontruimen van woningen, de opvang en aflossing van het (brandweer)personeel en het zorg dragen voor de catering (logistieke ondersteuning).

De operationeel leider heeft aangegeven dat hij na aankomst in het ROT telefonisch contact heeft gehad met de leider COPI en dat zij afspraken hebben gemaakt over de taakverdeling van het COPI en het ROT. In zijn beleving is afgesproken dat het ROT zich zou bezighouden met het effectgebied (rookontwikkeling) en de opvang van het personeel en de familie. De

---

¹⁶¹ Er heeft geen aparte officier van dienst brandweer (OvD-B) als lid COPI gefunctioneerd. De leider COPI vervult impliciet ook de rol van brandweerland COPI (zie ook deelonderzoek 2).

¹⁶² De centralist van de MKD wordt wel door twee brandweerfunctionarissen afzonderlijk op de hoogte gebracht van het feit dat de rookwolk zich richting het vliegveld in Eelde verplaatst.

leider COPI was van mening dat deze afspraak nooit is gemaakt en dat hij zoals hij dat zelf in zijn persoonlijk verslag formuleerde “heeft verzuimd om door te geven aan de operationeel leider wat het brongebied is.” In het eerste sitrap van het ROT aan het GBT staat met betrekking tot de afbakening van het bron- en effectgebied dat “er op dit moment nog geen formele verdeling is gemaakt tussen taken COPI en ROT.”¹⁶³

Tijdens de interviews (maar ook op basis van de verslaglegging) bleek dat zowel de leden van het COPI als de leden van het ROT allen ongeveer hetzelfde beeld voor ogen hadden als het om de afbakening het bron- en het effectgebied ging en de taken die daaruit voortvloeiden. Over het zorg dragen voor de aflossing van het personeel verschilde men, zo bleek achteraf, van mening: beide teams dichtte deze taak aan de ander toe.

Rookontwikkeling

De rookontwikkeling is een onderwerp dat, zoals al beschreven, tijdens de eerste bilaterale contacten aan bod komt.

Om 15:40 uur geeft de ROGS aan de CAC/LMPO in de MKD/ROT door dat er dat er nauwelijks een effectgebied is waar te nemen (zie ook deelonderzoek 2).¹⁶⁴ Beide concluderen dat er “kortom geen sprake is van een zorgelijke situatie” en de enige boodschap die richting de omstanders gecommuniceerd moet worden is dat zij niet in de rook moeten blijven staan. Samen met de politie haalt de ROGS omstanders en hulpverleners uit de rook.¹⁶⁵

De ROGS bespreekt dit afzonderlijk met zowel de leider COPI (omstreeks 16:45 uur) als de OvD-G. De ROGS geeft aan dat rook altijd giftig is, vandaar ook dat mensen uit de rook worden/zijn gehaald, maar dat er in dit geval geen extra maatregelen richting de bevolking genomen hoeven te worden (zoals het inzetten van het sirenenetwerk). Beide brengen dit resultaat ter sprake in het COPI-overleg van 17:10 uur.¹⁶⁶ Daar concludeert men dat het achteraf gezien terecht is geweest dat de woningen niet zijn ontruimd en dat opvang van omwonenden daarmee feitelijk verder ook niet meer aan de orde is. Het eerdere verzoek van de AOV COPI aan de AOV GBT om opvang te regelen, wordt daarmee telefonisch weer afgezegd. Besloten wordt dat verdere acties met betrekking tot dit onderwerp vanuit het COPI/het veld niet meer noodzakelijk zijn.¹⁶⁷

Het COPI besluit nog wel dat de direct omwonenden – dit zijn er overigens maar een beperkt aantal – geïnformeerd moeten worden. In de eerste plaats hoeven zij zich geen zorgen te maken, omdat geen gevaarlijke stoffen zijn vrijgekomen. In de tweede plaats zal de rookontwikkeling tijdelijk weer wat toenemen, omdat de blusactiviteiten herstart zullen worden. Het blussen was uit piëteit voor de slachtoffers tijdelijk gestaakt op het moment dat zij in de lijkwagens werden getild en het terrein werden afgereden (zie ook het live verslag om 16:00 uur van RTV Drenthe in deelonderzoek 4). De leider COPI geeft dit besluit telefonisch door aan de operationeel leider en adviseert het ROT om, gezien het beperkte aantal omwonenden, fysiek bij de mensen langs te gaan.¹⁶⁸ In de ROT-bijeenkomst van 17:30 uur komt dit onderwerp aan de orde en geeft de communicatieadviseur aan dat de omwonenden via de radio geïnformeerd zullen worden (zie ook paragraaf 3.3).¹⁶⁹

---

¹⁶³ Eerste sitrap ROT (tijdstip onbekend).

¹⁶⁴ Logboek van de LMPO/CAC.

¹⁶⁵ Logboek van de LMPO/CAC.

¹⁶⁶ Sitrap/verslag COPI (17:15 uur).

¹⁶⁷ Sitrap/verslag COPI (17:15 uur).

¹⁶⁸ Zie ook sitrap/verslag COPI (17:15 uur).

¹⁶⁹ ROT-verslag (17:30 uur).

De leden van het COPI constateren dat hun advies om fysiek bij de omwonenden langs te gaan niet (zichtbaar) wordt opgevolgd. Het COPI besluit dan ook om dit op eigen initiatief zelf op te pakken, ook omdat er vanuit het ROT vragen gesteld (blijven) worden of omwonenden door de rook gezondheidsklachten hebben. De ROGS gaat de direct omliggende woningen langs om de omwonenden op de hoogte te brengen van de metingen en om te vragen of de mensen klachten hebben (gehad) dan wel last hebben (gehad) van rookschade.¹⁷⁰ De reactie van de mensen is “begripvol en laconiek”. Een aantal geeft aan dat ze eigenstandig deuren en ramen hebben gesloten, een aantal heeft het huis verlaten en is ‘s avonds weer teruggekeerd. Geen van de omwonenden heeft last gehad van de rook.¹⁷¹ Ze nemen het advies van de ROGS om goed te ventileren ter harte. De ROGS geeft dit door aan de gezondheidskundig adviseur gevaarlijke stoffen (GAGS) in het ROT (zie ook paragraaf 3.3).¹⁷²

De gemeente heeft later besloten om in de week na de brand een bijeenkomst voor de omwonenden te organiseren om hen te informeren over de (gevaren van de) rookontwikkeling. Deze bijeenkomst is gezien allerlei andere activiteiten die ook in die week plaats dienden te vinden (kranslegging, stille tocht, begrafenissen) in eerste instantie uitgesteld naar de week erna. Uiteindelijk heeft de bijeenkomst helemaal niet meer plaatsgevonden. Gezien de periode tussen de brand en de bijeenkomst (twee weken) en het feit dat er geen gevaarlijke stoffen vrijgekomen zijn, achtte men de bijeenkomst nog weinig zinvol. Als compromis is er een informatiebrief rondgestuurd. De brief is tot stand gekomen in overleg met de GHOR.

Afzettingen

De algemene indruk van de respondenten over de effectiviteit van de afzettingen is dat deze tijdens het hele incident beperkt was. In de beleving van verschillende respondenten “lopen er steeds maar mensen op het terrein rond die er niet horen.”

Verschillende booteigenaren die zich zorgen maken over hun boot worden het terrein op gelaten om hun boot te inspecteren. Een van de COPI-leden stelt dit op enig moment aan de orde, omdat hij vindt dat deze mensen daar nu niet horen rond te lopen. Na enig overleg stemt de politie er mee in dat ook booteigenaren niet meer toegelaten mogen worden waarna zij alsnog van het terrein worden afgestuurd. In het COPI-overleg van 18:30 uur wordt als beslispunt geformuleerd dat “de politie mensen moet wegsturen dat geen eigen personeel is.”¹⁷³

De districtschef heeft aangegeven dat in zijn algemeenheid geldt dat alleen hulpverleningsdiensten het afgezette terrein mogen betreden. Uitzonderingen op deze regel moeten altijd eerst voorgelegd worden aan de OvD-P of het COPI. Hij gaf toe dat de effectiviteit van het afzetten beter had gekund. Hij legt uit dat het voor de politie niet altijd eenvoudig is om verzoeken van nabestaanden of andere belanghebbenden te weigeren wanneer zij bij de afzetting komen en in emotionele toestand vragen of ze het terrein op mogen. Dit is al helemaal het geval als je de mensen ook persoonlijk kent.

Verschillende doelgroepen worden echter bewust, in overleg met de leider COPI of het ROT, toegelaten op het terrein. Ter illustratie volgen hieronder een aantal voorbeelden.

---

¹⁷⁰ Sitrap/verslag COPI (19:30 uur).

¹⁷¹ Logboek CAC/LMPO (19:50 uur).

¹⁷² Verslag ROT 6 (19:50 uur).

¹⁷³ Sitrap/verslag COPI (18:30 uur).

In de eerste plaats mogen de eigenaar van de loods en zijn familie op het rampterrein blijven. Het huis van de eigenaar bevindt zich op het (ramp)terrein, op ongeveer 100 meter afstand van de brandende loods. De leider COPI en de OvD-G besluiten gezamenlijk dat de eigenaar en zijn familie in hun huis of eventueel op het bijhorende terras mogen blijven, omdat hun huis zich verder ook niet in de rookwolk bevindt. Een politiefunctaris ziet er op toe dat de familieleden ook daadwerkelijk op hun terras blijven.

Het ‘bij de hand hebben’ van de eigenaar diende uiteindelijk ook een praktisch nut. De eigenaar is een paar keer geraadpleegd over de situatie in de loods, bijvoorbeeld over de aanwezigheid van gasflessen en gevaarlijke stoffen, en het bouwjaar van het pand. Dit laatste was noodzakelijk om te bepalen of er asbest in het pand aanwezig was.

In de tweede plaats wordt aan het eind van de middag een uitzondering gemaakt voor de beeldende pers. Het NOS Journaal, RTL 4 en SBS 6 zijn op dat moment als enige nog aanwezig.¹⁷⁴ De OvD-P gaat ermee akkoord dat zij onder begeleiding van de politievoorlichter op het rampterrein tv-opnamen mogen maken.¹⁷⁵ Dit leidt aan het begin van de avond tot enige commotie. Wanneer de eigenaar van de loods ziet dat de tv-ploeg van het NOS Journaal voorbereiding treft om filmopnamen te maken, reageert hij “zeer emotioneel en agressief.”¹⁷⁶ De OvD-P stuurt de tv-ploeg het terrein af, nog voordat zij in staat is geweest om tv-opnamen te maken en tot grote ergernis van de tv-ploeg.

In de derde plaats meldt zich om ongeveer 20:30 uur onder leiding van een brandweerfunctionaris een groep van ongeveer veertig mensen bij de afzetting. De groep bestaat uit familieleden van de slachtoffers en brandweerpersoneel. Zij willen graag het terrein op om bij de loods te kijken. De leider COPI en de OvD-P beoordelen dat het hier om een rustige en terneergeslagen groep mensen gaat en besluiten, mede gezien het feit dat er geen vrijwel geen echte brandbestrijdingsactiviteiten meer plaatsvinden, dat de groep het terrein op mag. De OvD-P, tevens chef recherche, stuurt een aantal rechercheurs ter begeleiding met de groep mee om het brandweerpersoneel dat tijdens de brandbestrijding in de loods is geweest alvast te bevragen over wat zij in de loods aantreffen. Deze eerste beeldvorming kan de technische rechercheurs later helpen in hun onderzoek.

Een keerpunt in het incident is overigens het moment waarop de lijkwagens onbedoeld het terrein op worden gelaten (naar schatting om ongeveer 16:00 uur). Tijdens de eerste vergadering van het COPI geeft de OvD-G aan dat hij via de MKD drie lijkwagens heeft besteld.¹⁷⁷ De OvD-G geeft aan dat, gezien de zichtbare impact dat het overlijden van de brandweermannen op de hulpverleners heeft en het grote aantal omstanders, de lichamen zo snel als mogelijk van het terrein afgehaald moeten worden. De persvoorlichter van de politie pleit er echter voor dat de wagens op een plek uit het zicht van de omstanders moeten blijven wachten, en dus niet het terrein op moeten rijden, totdat de lichamen ook

---

¹⁷⁴ Allen beschikken zij over een perskaart. Deze kaart wordt uitgegeven door de Stichting Landelijke Politieperskaart alleen een beperkte groep journalisten (van nieuws en actualiteitenmedia). Op vertoning van deze kaart mogen zij bij rellen, rampen en zware ongevallen binnen de politieafzettingen werken.

¹⁷⁵ Dit is conform het draaiboek Voorlichting van de gemeente Tynaarlo (p. 49): “De pers/media wordt onder begeleiding van de persvoorlichter toegelaten op de plaats waar de ramp op zwaar ongeval heeft plaatsgevonden. Toestemming om het rampterrein te betreden wordt gegeven door de Commandant Rampterrein. Hij bepaalt tot waar de pers toegang.”

¹⁷⁶ Sitrap/verslag COPI (19:30 uur). Dit beeld werd naderhand bevestigd door de OvD-P.

¹⁷⁷ Om 15:40 uur wordt de uitvaartverzorger door de MKD “in kennis gesteld voor drie slachtoffers” (*Incidentrapport meldkamer Brandweer*).

daadwerkelijk weggebracht mogen (strafrechterlijk onderzoek) en kunnen (reanimatie) worden. De gedachte daarachter is dat de omstanders, waaronder de aanwezige pers, dan onmiddellijk begrijpen dat er hulpverleners zijn omgekomen en dat dit tot de nodige commotie bij de afzettingen kan leiden. Verder is bij het COPI bekend dat de familieleden nog niet zijn ingelicht. Ze vindt dat eerst de nabestaanden ingelicht moeten worden alvorens de pers naar buiten mag treden met de informatie dat er brandweermensen zijn omgekomen. De OvD-G neemt wederom contact op met de meldkamer om door te geven dat de lijkwagens zich uit het zicht van de omstanders moeten opstellen.

Wanneer de leden van het COPI na afloop van de vergadering de COH uitlopen, zien zij tot hun verbazing dat de drie lijkwagens het terrein oprijden. Hierdoor wordt het gerucht dat er mensen zijn omgekomen publiekelijk bevestigd waarna de druk van omstanders en de pers op het geven van meer informatie toeneemt.¹⁷⁸ De race tegen de klok die door zowel het ROT als het GBT wordt ervaren om eerst de nabestaanden te informeren en pas daarna met geverifieerde informatie naar buiten te treden, is daarmee gelijk al verloren (zie ook paragraaf 3.4).

Persvoorlichting ter plaatse

Onderweg naar het incident, wanneer de persvoorlichter van politie hoort dat er sprake is van een GRIP-1-incident, vraagt hij aan een van zijn collega's om een persalarm te geven.

De persvoorlichter bekijkt standaard of (een melding van) een incident relevant is voor de pers. Hij maakt daarvoor gebruik voor een aantal vastgelegde criteria. Een van de criteria om een persalarm te geven is opschaling naar GRIP-1. Op basis van afspraak kan de pers in een contactenlijst worden opgenomen. De persvoorlichter kan via een draadloze laptop een sms-bericht versturen aan al deze perscontacten (persalarm).

Wanneer hij ter plaatse komt constateert hij dat de pers vrijuit rondloopt op het terrein van de botenloods. Hij bespreekt dit met de leider COPI. Wanneer op enig moment in opdracht van de leider COPI de afzetting wordt vergroot (zie hierboven) helpt hij mee om de pers achter de nieuwe afzetting te krijgen. Ondertussen wordt hij veelvuldig gebeld door de pers. Niet alleen de regionale pers, maar ook de landelijke pers vraagt nadrukkelijk om informatie.

De persvoorlichter heeft achteraf aangegeven dat hij in de eerste fase van het incident behoefte had aan een tweede persvoorlichter ter plaatse. Tot het moment dat er een speciaal persnummer werd ingesteld kwamen alle persvragen bij hem binnen. Dat betekende onder andere dat hij vrijwel aan een stuk door de pers telefonisch (en fysiek) te woord moest staan. Zijn voicemailbox werd veelvuldig door de pers ingesproken, met het verzoek om informatie, maar slechts een enkeling kon hij terugbellen. Het effect was, zo vond hij zelf, dat hij daardoor niet alle pers op een adequate manier te woord heeft kunnen staan. De pers vond uiteindelijk zelf ook dat zij onvoldoende werden bediend.¹⁷⁹ Ook moest hij deelnemen aan het COPI en contact onderhouden met de communicatieadviseur in het ROT.

In de eerste fase van het incident staat de persvoorlichter van politie de pers en eventuele omstanders die dan al ter plaatse zijn ter woord door reactief 'zichtbare' informatie te geven. Dat wil zeggen dat hij naar aanleiding van de vragen die hem gesteld worden alleen informatie geeft over het tijdstip waarop de verschillende meldingen hebben

---

¹⁷⁸ Zie ook sitrap 1 ROT (tijdstip onbekend).

¹⁷⁹ Zie bijvoorbeeld sitrap/verslag COPI (18:30 uur) en sitrap 4 ROT (tijdvak tot 21:00 uur).

plaatsgevonden aangevuld met feiten die voor de omstanders al zichtbaar zijn (grote brand, veel rookontwikkeling). In een bilateraal overleg met de leider COPI wordt besloten dat geen informatie wordt verstrekt over de oorzaak van de brand en de gevolgen van de rookontwikkeling voor de volksgezondheid. De persvoorlichter geeft deze aanpak later ook door aan de communicatieadviseur in het ROT.¹⁸⁰

In het ROT-overleg van 15:50 uur wordt door het ROT bepaald dat de communicatie via de gemeente c.q. het GBT dient te verlopen. Het ROT adviseert het GBT dan ook om een eerste persconferentie te houden om 17:00 uur, zodat de pers ter plaatse doorverwezen kan worden naar het gemeentehuis in Vries.¹⁸¹ Dit advies wordt door het GBT overgenomen¹⁸² en de persvoorlichter wordt hiervan op de hoogte gebracht. Vanaf dat moment verwijst de persvoorlichter de pers door naar het gemeentehuis in Vries. Dit tot ongenoegen van de pers zelf.¹⁸³

Met betrekking tot de persvoorlichting is er in de regio Drenthe een groot verschil tussen een GRIP-1, GRIP-2- en GRIP-3-incident. Bij een GRIP-1-incident bepaalt de persvoorlichter in overleg met het COPI, of in afwachting van het COPI met de leider COPI de communicatiestrategie. Bij een GRIP-2-incident wordt deze strategie mede bepaald in overleg met (de communicatieadviseur in) het ROT. Persvragen komen in beide gevallen allemaal binnen bij de persvoorlichter, zowel telefonisch als fysiek. Bij een GRIP-3 incident wordt de communicatiestrategie bepaald door het GBT en neemt de gemeente de persvoorlichting (en publieksvoorlichting) over (zie ook deel III). Over het algemeen wordt er een speciaal pers- en publieksnummer beschikbaar gesteld. Persvragen komen daardoor niet meer telefonisch binnen bij de persvoorlichter en de persvoorlichter dient de pers ter plaatse te verwijzen naar dit nummer of, indien aan de orde, naar een persconferentie.

Aan het eind van de middag mogen, zoals gezegd, het NOS Journaal, RTL 4 en SBS 6 het terrein op om onder begeleiding van de persvoorlichter tv-opnamen te maken. Overige pers is op dat moment niet meer aanwezig.¹⁸⁴ Het is in de beleving van de OvD-P en de persvoorlichter relatief rustig, er vinden alleen nog nabluswerkzaamheden plaats. Omdat de woordvoering via de gemeente loopt, mogen zij alleen tv-opnamen maken en geen interviews afnemen.

De persvoorlichter wordt op enig moment gebeld door RTV Drenthe met de vraag waarom ze niet gebruikt worden als rampenzender. De politievoorlichter legt uit dat er geen sprake is van een rampsituatie in de zin dat er grote gevaren zijn voor burgers. Metingen hebben immers uitgewezen dat er geen stoffen zijn vrijgekomen die gevaarlijk zijn voor de volksgezondheid.

Voor de wijze waarop de besluitvorming over de voorlichting heeft plaatsgevonden in het GBT wordt verwezen naar paragraaf 3.4. Voor de uitvoering van het proces Voorlichting door de gemeente wordt verwezen naar deelonderzoek 4.

Opvang ingezette eenheden (en aflossing) en familieleden

Al bij aanvang van het incident bestaat bij de leider COPI het besef dat het feit dat er drie brandweermensen worden vermist en later ook omgekomen zijn een grote impact zal

---

¹⁸⁰ Verslag ROT 1 (15:15 uur).

¹⁸¹ Verslag ROT 2 (15:50 uur) en sitrap 1 ROT (tijdstip onbekend).

¹⁸² GBT-verslag (16:15 uur).

¹⁸³ Sitrap/verslag COPI (18:30 uur).

¹⁸⁴ Sitrap/verslag COPI (17:10 uur).

hebben op de hulpverleners en de familieleden. Deze laatste groep is ook al vrij snel ter plaatse.¹⁸⁵

De leider COPI vraagt dan ook vrijwel onmiddellijk nadat hij ter plaatse is gekomen aan de operationeel leider of hij opvang wil regelen voor het brandweerpersoneel (zie paragraaf 2.3). Het COPI bepaalt later dat deze opvang/aflossing ‘gecoördineerd’ moet plaatsvinden. Dat wil zeggen dat het ingezette materieel na de opvang naar huis moet worden gebracht en dat hun voertuigen vervolgens door derden teruggebracht moeten worden. Volgens de leider COPI geeft hij dit op enig moment ook door aan de operationeel leider en gaat deze akkoord met deze aanpak.

Op de plaats van het incident verschijnen (ook) familieleden die in onzekerheid verkeren over het lot van één van de brandweermannen. Deze familieleden zitten vol vragen en hebben dringend behoefte aan informatie. Ter plaatse heeft men dan ook op enig moment een locatie nodig waar deze familieleden opgevangen kunnen worden en voorzien kunnen worden van de noodzakelijke informatie. Het COPI vraagt dan ook op enig moment of het ROT een opvanglocatie kan (laten) regelen voor de familieleden.¹⁸⁶ Het COPI gaat er impliciet van uit dat zij daarmee de opvang “heeft weggezet” en dit door het ROT geregeld zal worden (zie paragraaf 3.3).¹⁸⁷

Na overleg tussen de leider COPI en een brandweerofficier uit Groningen wordt besloten het brandweerpersoneel op te vangen in een hangar op het vliegveld in Eelde (zie deelonderzoek 5). Het vliegveld bevindt zich ongeveer op 400 meter afstand van het rampterrein (zie ook figuur 3.2). Aflossing en opvang zijn op dat moment gewenst, omdat na de bergingsacties van de drie omgekomen brandweermensen er een terneergeslagen stemming heerst onder de brandweereenheden. De aflossing van de brandweereenheden is inmiddels door het COPI geregeld.

Na de bergingsactie vertrekken de brandweereenheden voor opvang naar het vliegveld.¹⁸⁸ De pelotonscommandanten krijgen van het COPI de opdracht om de voertuigen achter te laten (zie ook deelonderzoek 2). De persvoorlichter belt nog met de communicatieadviseur in het ROT of het gewenst is dat er iemand meegaat naar het vliegveld om daar het bedrijfsopvangteam (BOT) te informeren. De communicatieadviseur legt deze vraag in de ROT-bijeenkomst van 16:30 uur neer, waarna door het ROT wordt bepaald dat de leider COPI dit zelf moet oppakken.¹⁸⁹

De AOV in het COPI die tevens als notulist optreedt, regelt een aantal busjes om het brandweerpersoneel naar het vliegveld te brengen. Op verzoek van het COPI worden de brandweereenheden door een OvD uit Groningen en een medisch personeelslid van de traumahelikopter naar het vliegveld begeleid. De AOV regelt tevens het vervoer om het personeel later van het vliegveld naar huis te brengen (hier is slechts gedeeltelijk gebruik van gemaakt, zie ook hieronder).¹⁹⁰

---

¹⁸⁵ In het ROT-overleg van 15:50 uur wordt hier (ook) melding van gemaakt (verslag ROT 2).

¹⁸⁶ In het verslag ROT 2 wordt melding gemaakt dat er (vanuit het ROT) acties zijn uitgezet bij de gemeente om de opvang voor de familie te regelen.

¹⁸⁷ Zie ook sitrap/verslag COPI (17:10 uur).

¹⁸⁸ Er wordt bepaald dat het personeel van politie en de geneeskundige hulpverlening apart worden opgevangen. De politie wordt in het politiebureau in Vries opgevangen, de GHOR op de ambulancepost in Assen.

¹⁸⁹ Verslag ROT 3 (16:30 uur).

¹⁹⁰ Sitrap/verslag COPI (17:10 uur).

In het COPI wacht men tevergeefs op een reactie vanuit het ROT voor een opvanglocatie voor de familieleden. De AOV die verder geen contact heeft met de gemeentesecretaris in het ROT, belt daarom met de AOV in het GBT en krijgt op enig moment te horen dat de opvanglocatie het Loughoes in Eelde zal worden. Tijdens het tweede COPI-overleg (17:10 uur) maakt de AOV dit bekend.¹⁹¹ Vanaf dat moment worden de familieleden ter plaatse doorverwezen naar het Loughoes.

Buiten het gezichtsveld van de AOV doet de gemeentesecretaris in het ROT ondertussen verschillende pogingen om bij de gemeente Tynaarlo een opvanglocatie geregeld te krijgen (zie paragraaf 3.3.2). Uiteindelijk krijgt hij de loco-gemeentesecretaris van Tynaarlo aan de lijn en regelt zij dat vanaf 18:00 uur het Loughoes beschikbaar kan zijn. Dit wordt aan het begin van de ROT-bijeenkomst van 17:30 uur door de gemeentesecretaris ROT ingebracht.¹⁹²

Om ongeveer 18:00 uur lopen afgeloste brandweermensen vanaf het vliegveld in Eelde, dat zoals gezegd ongeveer op 400 meter afstand van het rampterrein afligt, terug naar het rampterrein om hun materieel op te halen. In de beleving van het COPI is dit niet in overeenstemming met de gemaakte afspraken en is hier duidelijk geen sprake van een gecoördineerde aflossing.¹⁹³ Het COPI besluit verder niet te interveniëren omdat het personeel aangeeft er behoefte aan te hebben om met het eigen materieel naar huis te gaan in plaats van met een bus naar huis gebracht te worden. Uiteindelijk worden alleen het personeel en de twee voertuigen van het korps Eelde ‘gecoördineerd’ naar huis gebracht.

Verontreinigd bluswater

Om 14:31 uur wordt door de meldkamer conform de standaardprocedure de consignatie medewerker van het waterschap gealarmeerd in verband met de opschaling naar GRIP-2.¹⁹⁴ Om 16:40 uur wordt het waterschap op verzoek van de leider COPI wederom door de MKD gealarmeerd.¹⁹⁵ De dienstdoende medewerker van het waterschap ontvangt om 18:00 uur de melding(en). Hij is om 18:20 uur ter plaatse en sluit aan bij het COPI-overleg van 18:30 uur.

In het COPI verbaast men zich er over dat het waterschap niet ter plaatse is gekomen. Omdat verontreinigd bluswater wegloopt in het naastgelegen Noord-Willemskanaal wordt in overleg met de ROGS contact gezocht met de duikers van Assen voor het plaatsen van oilbooms. Wanneer de medewerker van het waterschap om 18:20 uur ter plaatse komt, worden de oilbooms net geplaatst. De medewerker concludeert dat er sprake is van “een lichte verontreiniging van het oppervlaktewater”.¹⁹⁶ De volgende dag wordt in opdracht van het waterschap het verontreinigde bluswater en de oilbooms verwijderd.

Strafrechterlijk onderzoek versus rampenbestrijding

Op enig moment ontstaat er echter een verschil in inzicht bij de technische recherche en medewerkers van de GHOR als het gaat om het weghalen van de overleden brandweermannen. De technische recherche is van mening, gezien vanuit hun beroepsprofession, dat de lichamen pas weggehaald mogen worden als zij haar sporenonderzoek heeft afgerond. De Ovd-G vindt zoals gezegd echter, gezien de

---

¹⁹¹ Sitrap/verslag COPI (17:10 uur). Om 17:23 uur wordt dit ook aan de MKD doorgegeven.

¹⁹² Verslag ROT 4 (17:30 uur).

¹⁹³ Zie ook sitrap/verslag COPI (18:30 uur).

¹⁹⁴ Incidentrapport meldkamer Brandweer.

¹⁹⁵ Incidentrapport meldkamer Brandweer.

¹⁹⁶ Sitrap/verslag COPI (19:30 uur).

zichtbare impact dat het overlijden van de brandweermannen op de hulpverleners heeft en het grote aantal omstanders, dat de lichamen juist zo snel als mogelijk van het terrein afgehaald moeten worden. Onderling komen ze uiteindelijk overeen dat de technische recherche snel wat foto's neemt, waarna de lichamen in de drie bestelde lijkwagens weggevoerd worden.

3.2.3 Sturing en ondersteuning door het ROT

De leden van het COPI zijn unaniem van mening dat zij niet tot nauwelijks sturing dan wel ondersteuning hebben gekregen vanuit het ROT. Met name met betrekking tot het informeren van de omwonenden en de opvang van het personeel (waaronder het regelen van vervoer, het begeleiden van terugkerende eenheden) hadden zij dat wel verwacht en hadden zij daar ook behoefte aan. Het algemene beeld dat bij de COPI-leden dan ook is blijven hangen, is dat zij in de veronderstelling waren dat zij een en ander bij het ROT "hadden weggezet", maar dat daar geen (voor hen zichtbare) acties op werden ondernomen. Het COPI voelde zich daardoor genoodzaakt zelf allerlei dingen te regelen, terwijl dat eigenlijk in hun beleving opgepakt had moeten worden door het ROT.

Een formele terugkoppeling vanuit het ROT, dat wil zeggen via de lijn operationeel leider – leider COPI, heeft niet of nauwelijks plaatsgevonden. De leider COPI heeft aangegeven dat het contact met de operationeel leider zich 'slechts' beperkte tot het informeren van de operationeel leider over datgene dat zich in het veld afspeelde ("eenrichtingsverkeer").

Over het algemeen is er überhaupt beperkt contact tussen de leden van het COPI en hun *counterparts* in het ROT, waardoor ook via die lijn minimale informatie wordt uitgewisseld:

- de OvD-P heeft geen rechtstreeks contact met de AC SGBO, omdat hij niet beschikt over een portofoon en het contact via de telefoon moeizaam tot stand komt;
- de AOV in het COPI heeft sporadisch contact met de AOV in het GBT (zij kennen elkaar). Met de gemeentesecretaris in het ROT heeft ze geen contact. Beiden zijn niet op de hoogte van elkaars bestaan in respectievelijk het COPI en het ROT;
- de persvoorlichter heeft verschillende keren contact met de communicatieadviseur in het ROT (een directe politiecollega). Overbelasting van het telefoonnet en overvraging van de persvoorlichter door de pers leiden er uiteindelijk toe dat het contact onvoldoende tot stand komt zodat het voor de persvoorlichter onduidelijk blijft wat er in het ROT is afgesproken en voor het COPI relevant is;
- de OvD-G heeft regelmatig contact met het HS-GHOR. Dit contact richt zich primair op het monodisciplinaire proces.

3.2.4 Afschaling van het COPI

In de COPI-bijeenkomst van 18:30 uur wordt de vraag gesteld of afschaling – en daarmee opheffing van het COPI – al aan de orde is. Ze besluiten dit punt via het ROT voor te leggen aan het GBT en nemen dit als zodanig op in de sitrap. In afwachting van een reactie besluiten ze om 19:30 uur wederom bij elkaar te komen.¹⁹⁷

Op het moment dat afschaling aan de orde wordt gesteld is feitelijk het sein brand meester nog niet gegeven. Volgens de leider COPI had dit vanuit brandweertechisch oogpunt wel gekund. Het was relatief rustig, de nabestaanden waren niet meer ter plaatse en er waren nog een paar kleine vuurhaarden. Echter gezien de rookontwikkeling (door nablusactiviteiten), de

---

¹⁹⁷ Sitrap/verslag COPI (18:30 uur).

impact van het incident en de media-aandacht die er was, gaf hij om 19:19 uur ‘pas’ het sein brand meester.¹⁹⁸

In de bijeenkomst van 19:30 uur, nadat het sein brand meester is gegeven, besluit het COPI op eigen initiatief, omdat zij geen reactie ontvangt van het ROT¹⁹⁹, zichzelf op te heffen. De afzetting wordt verkleind tot het terrein waarop de loods staat (wordt plaats delict).

In de ROT-bijeenkomst van 20:30 uur wordt meegedeeld dat het COPI “niet meer in de lucht is.”²⁰⁰

3.3 Activiteiten/besluitvorming van het ROT²⁰¹

3.3.1 Eerste activiteiten

De operationeel leider is aanrijdend wanneer hij om 14:40 uur gebeld wordt door de leider COPI met het verzoek om opvang te regelen voor het brandweerpersoneel. Om 14:45 uur belt hij daartoe met de coördinator alarmcentrale (CAC), die dan op de MKD is, en geeft hem de opdracht er voor te zorgen dat het bedrijfsopvangteam (BOT) van brandweer Emmen wordt ingeschakeld. Tevens geeft hij de opdracht om de locoburgemeester te informeren (er is dan nog niet opgeschaald naar GRIP-3) en benadrukt hij dat “een zorgvuldige communicatie naar buiten van essentieel belang is.”²⁰²

De CAC voert beide opdrachten onmiddellijk uit. In het bijzonder belt hij met brandweer Emmen en vraagt hij om twee teams van twee personen voor de opvang van het brandweerpersoneel. Beide teams zullen naar verwachting om 16:15 uur aanwezig zijn. De locatie waar zij naar toe moeten, is dan nog onbekend.

Om 15:15 uur zijn de leden van de kernbezetting van het ROT in de ROT-ruimte aanwezig, met uitzondering van de operationeel leider. Ook zijn aanwezig de coördinator alarmcentrale (CAC), een politiefunctaris ter ondersteuning van de algemeen commandant SGBO, een tweede HS-GHOR, de officier veiligheidsregio van Defensie²⁰³ en de plotter.

De functie van plotter/notulist voor het ROT wordt ingevuld door de regionale brandweer Drenthe op basis van vrije instroom. De notulist belt op enig moment met de CAC met de vraag of er bij het ROT nog behoefte is aan een notulist/plotter. Omdat op dat moment nog geen notulist/plotter is gevonden, maakt de CAC dankbaar gebruik van het verzoek. Om 14:46 meldt de MKD: “Eindelijk notulist gevonden t.b.v. ROT.”²⁰⁴

¹⁹⁸ Sitrap/verslag COPI (19:30 uur) en *Incidentrapport meldkamer Brandweer*.

¹⁹⁹ Tijdens de ROT-bijeenkomst van 18:30 uur wordt de sitrap van het COPI wel besproken. Over het opheffen van het COPI worden verder (volgens het verslag) geen uitspraken gedaan (verslag ROT 5, 18:30 uur).

²⁰⁰ Verslag ROT 7 (20:30 uur).

²⁰¹ We herhalen hier dat op verzoek van de RCvD/operationeel leider, die kort na het incident met functioneel leeftijdsontslag is gegaan, is afgesproken dat de RCvD één keer geïnterviewd zou worden, in het kader van het verkennende onderzoek. Tijdens dit interview zijn vragen over zijn rol als operationeel leider meegenomen. Aan het verzoek om deel te nemen aan de groepsessie van het ROT heeft hij dan ook verder geen gehoor gegeven. Dat wil zeggen dat wij hem uiteindelijk niet specifiek hebben kunnen bevragen over zijn rol als operationeel leider ook in relatie tot ROT-aangelegenheden. Veel van de informatie over de operationeel leider (en het ROT) is daarom afkomstig van derden en is daarmee ‘indirecte’ informatie.

²⁰² Logboek CAC.

²⁰³ Deze is om 14:31 uur naar aanleiding van de opschaling naar GRIP-2 door de MKD gealarmeerd (*Incidentrapport meldkamer Brandweer*).

²⁰⁴ Incidentrapport meldkamer Brandweer.

De behoefte bestaat bij de aanwezigen om alvast plenair informatie uit te wisselen, zodat onder (tijdelijk) voorzitterschap van de brandweercommandant van Tynaarlo een eerste ROT-vergadering plaatsvindt. De brandweercommandant is gealarmeerd om als tweede CAC/LMPO dan wel als lid brandweer in het ROT te fungeren. Contact met een leidinggevende van de brandweer (leider COPI, Ovd-B) ter plaatse is er (nog) niet geweest.

Het ROT beschikt op dat moment over de volgende informatie:²⁰⁵

- het gaat om een zeer grote brand in een loods, waar veel kunststof aanwezig is
- meetploegen zijn (daarom) gealarmeerd
- er is sprake van een aanzienlijke rookontwikkeling
- door de brandweer worden metingen verricht
- het COPI is opgestart
- de pers is ter plaatse, mede naar aanleiding van een persalarm dat is gegeven
- drie brandweermensen worden vermist
- het bedrijfsopvangteam (BOT) van brandweer Emmen is gevraagd
- het psychosociale opvangteam (PSOT)²⁰⁶ (aanvullend aan het BOT) is gealarmeerd door de tweede HS-GHOR
- de gezondheidskundig adviseur gevaarlijke stoffen (GAGS) van de GHOR is gealarmeerd.²⁰⁷

Tijdens de bijeenkomst om 15:23 uur arriveert de operationeel leider. Hij is telefonisch in gesprek en gebaart dat de commandant brandweer moet doorgaan met het voorzitten van de vergadering. Wanneer hij de telefoon neerlegt, vertelt hij dat de vermiste brandweermensen zijn gevonden en zijn overleden.²⁰⁸

De operationeel leider en de brandweercommandant zoneren zich even af, waarna de operationeel leider hem vertelt om welke drie omgekomen brandweermensen het gaat. De brandweercommandant, die emotioneel aangeslagen is, geeft aan dat met betrekking tot één van de slachtoffers er nog geen uitsluitsel te geven is, omdat er maar liefst drie mensen in zijn korps zijn met diezelfde naam.²⁰⁹ De operationeel leider raadt hem aan naar de plaats van het incident te gaan, omdat zijn mannen hem daar nu harder nodig hebben dan ooit. De brandweercommandant vertrekt onmiddellijk. Hij rijdt eerst nog langs huis om zijn uniform aan te doen, omdat hij vindt dat herkenbaarheid nu van belang is.²¹⁰

De brandweercommandant wordt als hij onderweg is naar De Punt gebeld door de regionaal commandant brandweer Drenthe. Deze vraagt of de brandweercommandant naar het gemeentehuis wil gaan. De brandweercommandant geeft aan dat hij juist onderweg is naar De

---

²⁰⁵ Verslag ROT 1 (15:15 uur).

²⁰⁶ Psychosociale hulp bij ongevallen en rampen (PSHOR) is bedoeld voor direct en indirect betrokkenen bij ongevallen en rampen, dat wil zeggen voor zowel slachtoffers en hun verwanten als de ingezette hulpverleners. Zowel de direct te starten psychosociale opvang als de psychosociale (na)zorg maken onderdeel uit van de PSHOR. Namens de RGF wordt de psychosociale zorg aangestuurd door het HS-GHOR. De coördinatie van de uitvoering geschiedt door de GGz van Drenthe (Uit: *Procedure GHOR, regio Drenthe*, versie 2004).

²⁰⁷ Alarmering is in eerste instantie gebeurd door de MKD naar aanleiding van de melding 'grote brand' en later ook door de tweede HS-GHOR.

²⁰⁸ Verslag ROT 1 (15:15 uur).

²⁰⁹ Dit wordt ook als zodanig verwoord in de eerste sitrap van het ROT (tijdstip onbekend).

²¹⁰ De brandweercommandant was op het moment dat hij gealarmeerd werd niet in uniform, omdat hij zich op een crematie bevond (zie ook paragraaf 2.4).

Punt, naar zijn mannen, omdat wat hem betreft daar nu zijn eerste prioriteit ligt. De regionaal commandant dringt aan om toch naar het gemeentehuis te gaan. Hij geeft aan dat besproken zal worden op welke wijze de nabestaanden geïnformeerd moeten worden. Als werkgever dient de brandweercommandant daar logischerwijs bij betrokken te worden. De brandweercommandant stemt volgens eigen zeggen schoorvoetend in en arriveert in het gemeentehuis als de tweede GBT-vergadering aan de gang is (zie paragraaf 3.4).

In de ROT-ruimte neemt de operationeel leider de rol van de brandweercommandant brandweer over. Met het vertrekken van de brandweercommandant uit het ROT vertrekt tevens het ROT-lid brandweer. De coördinator alarmcentrale (CAC) die ook als lid brandweer in het ROT kan functioneren, en de operationeel leider vullen deze functie (deels) in. Vanaf 19:50 uur op vrijdagavond wordt de brandweer in de (laatste drie) vergaderingen nog vertegenwoordigd door een medewerker van de regionale brandweer.²¹¹

3.3.2 *Belangrijkste onderwerpen die aan bod komen in het ROT*

Na het eerste (informele) overleg vinden nog zeven ROT-overleggen plaats. Het laatste overleg start om 22:35 uur, zodat er uiteindelijk bij benadering elk uur een overleg plaatsvindt.²¹²

Van alle bijeenkomsten is een doorlopend journaal gemaakt. Bestudering van de verslagen leert dat zij veelal bestaan uit flarden van gesprekken. Het was voor de onderzoekers dan ook niet altijd op te maken of een passage ‘slechts’ ter kennisgeving werd ingebracht of dat er sprake was van een al dan niet uitgevoerd actiepoint. Er is niet gewerkt met een specifieke actiepuntenlijst of besluitvormingslijst. Of en zo ja welke besluiten uiteindelijk zijn genomen, is dan ook niet op basis van de verslagen te bepalen.

In de interviews hebben de ROT-leden aangegeven dat er in hun beleving maar weinig besluiten zijn genomen door de operationeel leider en daarmee door het ROT. Besluiten, mochten die al genomen zijn, werden in hun herinnering in de afzonderlijke kolommen genomen. De bijeenkomsten van het ROT waren dan ook eerder informerend van aard.

Psychosociale opvang van hulpverleners en familieleden

Uit de interviews blijkt dat het ROT geen expliciete afspraak heeft gemaakt met het COPI over de afbakening van het bron- en effectgebied.²¹³ Toch had men, net als de leden van het COPI, wel impliciet voor ogen wat hun werkgebied was. De ROT-leden vonden unaniem dat zij er primair waren voor het regelen/initiëren van psychosociale opvang en nazorg aan hulpverleners en familieleden. Alles wat zich ter plaatse afspeelde, viel onder de verantwoordelijkheid van het COPI, waaronder het regelen van de aflossing, het informeren van omwonenden en de catering (voor dit laatste zie ook deelonderzoek 2).

- **Opvang hulpverleners**

Zoals gezegd wordt ter plaatse bepaald waar en wanneer de brandweereenheden opgevangen worden (op een hangar op het vliegveld en na de bergingsacties). Dit gaat buiten het ROT om. Het ROT zorgt er wel voor dat het bedrijfsopvangteam (BOT) wordt gealarmeerd en naar het vliegveld wordt doorverwezen. Het ROT geeft het COPI nog wel een tweetal randvoorwaardelijke opdrachten mee, namelijk dat *alle* ingezette

---

²¹¹ Verslag ROT 6, 7 en 8.

²¹² Meer precies vinden de overleggen plaats om 15:15 uur, 15:50 uur, 16:30 uur, 17:30 uur, 18:30 uur, 19:50 uur, 20:30 uur en 22:35 uur.

²¹³ In de eerste sitrap (tijdstip onbekend, maar ten minste voor 16:30 uur) aan het GBT wordt daar ook melding van gemaakt: “Op dit moment is er nog geen formele verdeling gemaakt tussen COPI en ROT.

hulpverleners verplicht naar de opvanglocatie moeten en (ter plaatse) geregistreerd moeten worden.

Het COPI bepaalt dat de politie en het geneeskundig personeel op een andere locatie opgevangen moeten worden dan het brandweerpersoneel (in respectievelijk het politiebureau in Vries en de ambulancepost in Assen). Zij vinden dat daarvoor de eigen BOT-teams ingezet moeten worden.²¹⁴ Dit wordt uiteindelijk door respectievelijk de OvD-P (ter plaatse) en het HS-GHOR (in het ROT) geregeld.

In het ROT wordt verder niet nagedacht over de vraag hoe de brandweereenheden naar de opvanglocatie vervoerd moeten worden. Het regelen van het vervoer (door het COPI) van de locatie af en weer naar huis heeft buiten het zicht van het ROT plaatsgevonden. De CAC heeft aangegeven dat hij geen terugkoppeling heeft gehad of alle eenheden ook daadwerkelijk, conform de opdracht van het ROT, naar de opvanglocatie zijn geweest.

Voor (het effect van) de uitvoering van de opvang van de brandweereenheden wordt verwezen naar deelonderzoek 5.

- Opvang familieleden

Zoals gezegd verschijnen op de plaats van het incident familieleden die in onzekerheid verkeren over het lot van één van de brandweermannen. Het COPI vraagt dan ook op enig moment of het ROT een opvanglocatie kan (laten) regelen voor de familieleden.²¹⁵

Het HS-GHOR en de gemeentesecretaris in het ROT gaan hier mee aan de slag: het HS-GHOR richt zich op het opstarten van de psychosociale hulp (PSHOR) terwijl de gemeentesecretaris de gemeente aanspoort om een opvanglocatie ter beschikking te stellen.²¹⁶ Dit laatste is niet eenvoudig, omdat hij niet meteen de juiste persoon te pakken krijgt die dit voor hem kan regelen. De gemeentesecretaris van Tynaarlo is nog onderweg naar Tynaarlo en geeft aan dat hij niet bij machte is om iets voor hem te regelen. Na enig rondbellen krijgt hij uiteindelijk de loco-gemeentesecretaris van Tynaarlo aan de lijn die dan net het tweede GBT-overleg uitkomt. Zij regelt dat vanaf 18:00 uur het Loughoes in Eelde als opvanglocatie beschikbaar komt. De gemeentesecretaris ROT die tijdens de eerste ROT-bijeenkomsten aangeeft dat er acties zijn uitgezet bij de gemeente, kan in het vierde ROT-overleg (17:30 uur) melden dat er een opvanglocatie bekend is.²¹⁷ Het psychosociale opvangteam wordt door de HS-GHOR in het ROT vervolgens doorverwezen naar Eelde. De OvD-G in het COPI wordt hiervan op de hoogte gebracht.²¹⁸

In verschillende ROT-verslagen is te lezen dat de psychosociale opvang “een actiepunt voor de GHOR is”, maar dat zij afhankelijk is van een door het GBT aangewezen fysieke opvanglocatie. Parallel aan de pogingen van de gemeentesecretaris ROT wordt in de eerste sitrap aan het GBT gevraagd of zij “de opvang van de familie wil regelen.”²¹⁹ In de tweede sitrap (16:30 – 18:30 uur) stelt het ROT wederom in algemene bewoording dat “van het GBT wordt verwacht dat u de familie opvang regelt (hierbij ondersteunt door psychosociale

---

²¹⁴ Sitrap/verslag COPI (17:10 uur).

²¹⁵ In het verslag ROT 2 wordt melding gemaakt dat er (vanuit het ROT) acties zijn uitgezet bij de gemeente om de opvang voor de familie te regelen.

²¹⁶ We herhalen hier dat aansturing van de psychosociale hulp geschiedt door het HS-GHOR namens de RGF, maar dat (de coördinatie van) de uitvoering bij de GGz Drenthe ligt (Uit: *Procedure GHOR regio Drenthe*, versie 2004).

²¹⁷ Verslag ROT 4 (17:30 uur) en logboek GHOR (17:20 uur).

²¹⁸ Logboek GHOR (17:20 uur).

²¹⁹ Sitrap ROT 1 (tijdstip onbekend).

hulpverlening door de GHOR).” Feitelijk is dat dan (al) door de loco-gemeentesecretaris van Tynaarlo in gang gezet.

In het ROT-overleg van 16:30 uur is nog even onderwerp van gesprek de wijze waarop de nabestaanden op de hoogte gebracht moeten worden van het overlijden van de brandweermannen (‘het aanzeggen’). Het ROT is van mening dat de brandweer dit zelf moet doen en dit niet aan de politie overgelaten moet worden. Zij adviseert dit dan ook aan het GBT in haar sitrap van 16:30 – 18:30 uur.

Feitelijk kreeg de brandweercommandant van Tynaarlo om ongeveer 16:00 uur (al) de opdracht van het GBT om de nabestaanden aan te zeggen (zie ook paragraaf 3.4).

Voor (het effect van) de uitvoering van de opvang aan familieleden wordt verwezen naar deelonderzoek 5.

Rookontwikkeling in relatie tot gezondheidsaspecten

Uit de ROT-verslagen blijkt dat voor een belangrijk deel (ook) aandacht wordt besteed aan de eventuele maatregelen die getroffen zouden moeten worden voor de volksgezondheid naar aanleiding van de rookontwikkeling.

Nadat de resultaten van de metingen die door de brandweer zijn verricht bekend zijn, concluderen de ROGS en de CAC/LMPO dat er geen sprake is van een serieus effectgebied (15:40 uur). Dat wil onder andere zeggen dat de ROGS, de CAC/LMPO (in het ROT) en het COPI geen aanleiding zien om extra maatregelen te treffen richting de bevolking, behalve dan het weghalen van mensen die zichtbaar in de rook staan en het informeren van omwonenden (zie paragraaf 3.2).

Voor de GHOR-leden in het ROT (GAGS, HS-GHOR) is dit onderwerp daarmee nog niet van de baan. In de ROT-bijeenkomst van 17:30 uur stelt de GHOR zich dan ook de vraag of “het wel echt veilig is”. Immers, rook is altijd giftig, ook als metingen uitwijzen dat er geen specifieke gevaarlijke stoffen zijn vrijgekomen. De GHOR vindt dan ook dat, gezien vanuit hun verantwoordelijkheid, uitgezocht moet worden of de rook uiteindelijk consequenties heeft gehad voor de omwonenden/omstanders die in de rook hebben gestaan. Op dat moment, zo blijkt uit het verslag, hebben zich nog geen mensen gemeld met ademhalingsklachten.²²⁰ Al discussiërend stelt men voor om de omwonenden het advies te geven dat “bij rook ruiken of zien er een veilige plek gezocht moet worden en bij niets ruiken het veilig is.” De communicatieadviseur ROT geeft aan dat dit wordt opgepakt en via de radio gecommuniceerd zal worden.²²¹ Hij neemt daartoe contact op met RTV Noord en RTV Drenthe. Dit wordt verder niet doorgegeven aan de contactpersoon (dit is de perscoördinator) in het GBT.

Feitelijk had het GBT al besloten om niet via de media richting de burgers te adviseren om ramen en deuren te sluiten (zie paragraaf 3.4 en deelonderzoek 4).

Voor de GHOR blijft echter de vraag om hoeveel mensen het gaat die in de rook hebben gestaan en waar deze mensen zijn gebleven. In eerste instantie gaat ze ervan uit dat de omliggende woningen door de politie zijn ontruimd (overigens niet in opdracht van het

---

²²⁰ Uiteindelijk meldt één politiemann dat hij in de rook heeft gestaan (Verslag ROT 5, 18:30 uur).

²²¹ Verslag ROT 4 (17:30 uur).

ROT), maar dat onduidelijk is waar deze mensen zijn gebleven. Dit wordt namelijk door de politie in de tweede ROT-bijeenkomst (15:50 uur) gemeld.²²²

Het ROT informeert het GBT hier dan ook over in haar eerste en tweede sitrap.²²³

Zowel het COPI/ROGS als de politie krijgen de opdracht deze mensen te gaan zoeken; ontruimen is, zo stelt het ROT, immers een politieproces.²²⁴

In de ROT-bijeenkomst van 18:30 uur koppelt de politie terug dat, in tegenstelling tot de eerdere bewering, zij helemaal geen woningen heeft ontruimd. Bij enkele omwonenden hebben ze (alleen) het advies gegeven “terug in huis, ramen/deuren dicht.”²²⁵

Dit wordt later in de derde sitrap aan het GBT (19:50 uur) doorgegeven: “Naar nu is gebleken is het niet correct dat mensen zijn geëvacueerd: er is niet geëvacueerd. Mensen hebben instructie gekregen om, indien zij in de rook stonden naar binnen te gaan en ramen en deuren te sluiten.”

In dezelfde bijeenkomst wordt op verzoek van het GBT nog wel gevraagd of er foto's gemaakt moeten worden van de rookpluim. Het ROT gaat daarmee akkoord, met name omdat dan bekeken kan worden welke huizen er precies in de rookwolk hebben gelegen.²²⁶ In de volgende ROT-bijeenkomst (19:50 uur) wordt dit toch weer teruggedraaid, omdat RTV Drenthe genoeg beelden van de rookpluim heeft.²²⁷ Ook wordt door de GHOR ingebracht dat een collega (dit is de ROGS, zie ook paragraaf 3.2) bij de huizen is langsgegaan en de bewoners heeft geadviseerd om te ventileren.²²⁸

In de loop van de avond laat de GHOR nog luchtmetingen verrichten door het RIVM. Uit deze metingen blijkt “dat er geen gevaren zijn voor de omwonenden. Mensen kunnen daarom hun huis in en ventileren kan zonder gevaar plaatsvinden.”²²⁹

De ROGS heeft aangegeven dat zij verschillende malen is gebeld door het GHOR/GAGS over de rookpluim en de omwonenden. Vragen die in haar beleving op dat moment helemaal niet meer aan de orde waren. Metingen hadden immers al uitgewezen dat er geen gevaar was geweest voor de volksgezondheid en feitelijk was er helemaal geen sprake meer van een serieuze rookontwikkeling. In de beleving van de ROGS had het ROT geen reëel beeld van de situatie ter plaatse en liep zij op dit punt achter de feiten aan.

Persvoorlichting

Tijdens de eerste telefonische contacten tussen de persvoorlichter ter plaatse en de communicatieadviseur in het ROT geeft de persvoorlichter aan dat er al aardig wat pers ter plaatse is, er veel persvragen op zijn telefoon binnen komen en hij in overleg met de leider COPI alleen ‘zichtbare’ informatie geeft. De communicatieadviseur brengt de informatie van de persvoorlichter in het eerste ROT-overleg in.²³⁰

---

²²² Verslag ROT 2 (15:50 uur).

²²³ Sitrap ROT 1 en sitrap ROT 2 (16:30 – 18:30 uur).

²²⁴ Verslag ROT 4 (17:30 uur).

²²⁵ Verslag ROT 5 (18:30 uur).

²²⁶ Verslag ROT 5 (18:30 uur).

²²⁷ Verslag ROT 6 (19:50 uur).

²²⁸ Verslag ROT 6 (19:50 uur).

²²⁹ Verslag ROT 6 (19:50 uur), sitrap ROT 3 (19:40 uur) en sitrap ROT 4 (21:00 uur).

²³⁰ Verslag ROT 1 (15:15 uur).

De communicatieadviseur geeft op zijn beurt aan dat de woordvoering zo snel als mogelijk via de burgemeester zal moeten lopen. Hij zegt toe dat hij het GBT zal voorstellen om om 17:00 uur een persconferentie te beleggen. Ook zal hij voorstellen om twee aparte nummers open te stellen voor pers- en publieksvragen en adviseren de regionale voorlichterspool (zie deelonderzoek 4) te activeren.²³¹ De communicatieadviseur zoekt daartoe al dan niet met hulp van de gemeentesecretaris in het ROT verschillende keren contact met de communicatieadviseur van de gemeente die is aangewezen om perszaken af te handelen (kortweg aangeduid als perscoördinator, zie ook deelonderzoek 4).

In de eerste sitrap aan het GBT (tijdstip onbekend, maar ergens tussen 15:30 – 16:30 uur) wordt dit ook via de formele lijn doorgegeven: “Het ROT vraagt u (...) de communicatie naar buiten toe te regelen (opstarten voorlichterspool). U wordt voorgesteld om om 17:00 uur op het gemeentehuis een persconferentie te beleggen. Let u op afstemming met ROT en COPI.”²³²

Het voorstel om om 17:00 uur een persconferentie te houden, wordt door de perscoördinator ingebracht in het eerste informele informatie-uitwisselingsoverleg van het GBT (15:35 uur). De aanwezigen, onder voorzitterschap van de loco-burgemeester, stemmen daar mee in.²³³ Dit wordt door de communicatieadviseur ROT doorgegeven aan de persvoorlichter ter plaatse, waarna de persvoorlichter de pers doorverwijst naar het gemeentehuis en de druk ter plaatse op enig moment daadwerkelijk afneemt.

Het ROT heeft verder geen leidende rol meer als het gaat om de persvoorlichting. In de sitrap van 16:30-18:30 uur wordt door het ROT als beslispunt geformuleerd dat “van het BT wordt verwacht dat zij verdere communicatie ter hand neemt.”

3.3.3 Contact en afstemming met het GBT

De operationeel leider en de loco-burgemeester hebben geen persoonlijk contact. Het contact met het GBT verloopt via de regionaal commandant Drenthe (GBT-lid). De ROT-leden hebben aangegeven dat ze slechts een beperkte terugkoppeling uit het GBT (en COPI) kregen van de operationeel leider. In ieder geval vloeiden er in hun herinnering geen concrete acties of opdrachten uit voort, met uitzondering van de opdracht om die avond nog niet af te schalen (zie paragraaf 3.3.4).

De communicatieadviseur (al dan niet via de gemeentesecretaris ROT) heeft een paar maal contact met de perscoördinator van de gemeente (in het gemeentehuis). Dit contact verloopt moeizaam, omdat de perscoördinator het druk heeft en zelf veelvuldig door de pers wordt gebeld en daardoor niet in staat is om leden van het ROT te woord te staan (zie ook deelonderzoek 4).

3.3.4 Afschaling

In de bijeenkomst van 19:50 uur stelt de operationeel leider voor om nog één keer bij elkaar te komen en het GBT te vragen om te mogen afschalen tot GRIP-0. De ROT-leden stemmen daar mee in, omdat er wat hen betreft geen echt dringende zaken meer aan de orde zijn die multidisciplinair afgestemd behoeven te worden. Het sein brand meester is

---

²³¹ In de ROT-bijeenkomst van 18:30 uur worden zowel het publieksnummer als het medianummer bekendgemaakt (Verslag ROT 5).

²³² Sitrap 1 ROT (tijdstip onbekend, maar ten minste voor 16:30 uur).

²³³ Verslag GBT 1 (15:35 uur), verslag ROT 2 (15:50 uur) en verslag ROT 3 (16:30 uur).

inmiddels gegeven, het COPI is opgeheven en de afgeloste brandweermensen zijn onderweg naar huis.

Uiteindelijk komen de ROT-leden die avond nog twee keer bij elkaar. In het laatste ROT-overleg (22:35 uur) koppelt de operationeel leider terug dat het GBT bij monde van de regionaal commandant Drenthe heeft besloten dat vooralsnog niet wordt afgeschaald en dat het GRIP-3 blijft. Het is dan ook niet de bedoeling dat het ROT afschaalt. Om 9:15 uur de volgende morgen wil het GBT een actuele sitrap hebben. Wel mag iedereen voor de nacht naar huis gaan.

Er vinden de volgende morgen (zaterdag 10 mei) nog twee ROT-bijeenkomsten plaats. Tijdens de tweede bijeenkomst wordt de operationeel leider om 10:30 uur gebeld door de regionaal commandant brandweer Drenthe en krijgt hij te horen dat het GBT heeft afgeschaald naar de GRIP-0 “en dat iedereen bedankt wordt voor zijn inzet”.²³⁴

Het ROT stelt nog een overdrachtsdocument op om lopende zaken af te handelen dan wel om deze onder te brengen in de reguliere organisatie.²³⁵

3.4 Activiteiten/besluitvorming van het GBT

3.4.1 De eerste activiteiten van het pre-GBT

Om iets voor 15:00 uur vindt een kort overleg plaats tussen de perscoördinator (een van de communicatieadviseurs van de gemeente Tynaarlo), de webmaster en de loco-burgemeester over de wijze waarop richting de bevolking reactief gecommuniceerd moet worden over de vermissing van het brandweerpersoneel. Omstanders en de pers blijken volgens de perscoördinator al te weten dat er mensen worden vermist. Besloten wordt een kort berichtje op de website van de gemeente te plaatsen over de vermissing (zie deelonderzoek 4 voor de letterlijke tekst).

Om 15:35 uur vindt een eerste informele bijeenkomst plaats met een beperkt aantal gemeentefunctionarissen dat zich op dat moment in het gemeentehuis bevindt. Aanwezig zijn onder andere de loco-burgemeester, het hoofd facilitaire dienst, de perscoördinator, de communicatieadviseur GBT en een notuliste. Van de hulpverleningsdiensten zijn aanwezig de regionaal geneeskundig functionaris (RGF), de chef van dienst ‘vroeg’ van de politie en het hoofd regionaal bureau brandweer Drenthe. De laatste twee zijn daar tijdelijk als vervanging van respectievelijk de districtchef van politie en de regionaal commandant brandweer Drenthe.²³⁶

In afwachting van de informatie uit het ROT probeert men zich alvast een gezamenlijk beeld te vormen van de situatie op basis van de informatie die zij tot dan toe uit verschillende bronnen hebben vernomen: er woedt een grote brand in De Punt, er is opgeschaald naar GRIP-3 en een van de aanwezigen geeft aan dat inmiddels bekend is dat de drie vermiste brandweermensen zijn omgekomen. Besloten wordt het eerder geplaatste berichtje op de website van de gemeente aan te passen en kenbaar te maken dat er bij de brand ‘drie slachtoffers zijn gevallen’ (zie deelonderzoek 4 voor de letterlijke tekst).

---

²³⁴ Verslag ROT 10 (10:10 uur), overdrachtsdocument ROT en verslag GBT 6 (09:30 uur).

²³⁵ Overdrachtsdocument ROT.

²³⁶ (Afzonderlijke) presentielijst van de vergadering.

Het ROT en het GBT zijn fysiek van elkaar gescheiden zijn. Het gemeentehuis bevindt zich in Vries, op ongeveer 10 kilometer afstand van de meldkamer Drenthe, waar het ROT gehuisvest is. Het ROT is kort voor het overleg op het gemeentehuis ook nog met de eerste informatie-uitwisseling bezig en probeert zich ook een beeld te vormen van de situatie (zie paragraaf 3.3).

De perscoördinator van de gemeente geeft aan dat de er al heel wat media-aandacht is. De politievoorlichter ter plaatse en ook hijzelf zijn al verschillende malen door de pers (en het publiek) benaderd voor informatie. Hij brengt het advies van de communicatieadviseur ROT om een persconferentie te beleggen in het gemeentehuis om 17:00 uur in. De aanwezigen stemmen hier mee in, waarna beide communicatieadviseurs de opdracht krijgen de nodige voorbereidingen te treffen (zie deelonderzoek 4 voor de uitvoering).

3.4.2 Onderwerpen die aan bod komen c.q. besluiten die genomen zijn in GBT

Inmiddels arriveren steeds meer opgeroepen (gemeente)functionarissen in het gemeentehuis, waaronder verschillende ICT-medewerkers, een tweede notuliste, een plotter, de regionaal commandant brandweer Drenthe, de procesverantwoordelijke Milieu en de ambtenaar openbare orde en veiligheid (AOV). Wanneer om 16:15 uur een tweede bijeenkomst start, nemen zij naast de al aanwezige functionarissen deel aan dit overleg. Iets laten sluiten ook de loco-gemeentesecretaris en de brandweercommandant van Tynaarlo aan.

In deze tweede bijeenkomst bevestigt de regionaal brandweercommandant namens de operationeel leider dat de drie brandweermannen zijn omgekomen. Tevens geeft hij aan om welke brandweermannen het gaat. Dit impliceert echter niet onmiddellijk de juiste identiteit van een van de slachtoffers: er zijn maar liefst drie mensen in het korps Eelde met diezelfde naam (voor en achternaam).²³⁷ Dit leidt al snel tot de vraag om welke brandweerman het dan precies gaat. Dit wordt mede veroorzaakt door de aanwezigheid van een aantal nieuwe gemeentelijke functionarissen die via hun informele contacten gehoord hebben wie de slachtoffers (zouden kunnen) zijn. Voor de aanwezigen is het echter niet duidelijk welke informatie nu als waar aangenomen kan worden en welke informatie onderdeel uitmaakt van het geruchtencircuit.

Uiteindelijk vinden er op vrijdag in totaal 5 bijeenkomsten plaats in het gemeentehuis (15:35 uur, 16:15 uur, 17:30 uur, 19:00 uur en 21:15 uur).²³⁸ Op zaterdagochtend 09:30 uur vindt voorafgaand aan een persconferentie nog een laatste GBT-bijeenkomst plaats. Vanaf de tweede bijeenkomst is er sprake van 'formele' GBT-bijeenkomsten, omdat dan ten minste alle leden van de kernbezetting van het GBT aanwezig zijn. Voor de eenvoud worden in het vervolg alle bijeenkomsten toch als GBT-bijeenkomsten aangeduid.

De belangrijkste onderwerpen die tijdens de GBT-bijeenkomsten aan bod komen en waarover besluitvorming plaatsvindt, zijn:

- de informatie die in de persconferentie naar buiten gebracht kan/moet worden
- de wijze waarop de nabestaande geïnformeerd moeten worden ('het aanzeggen')
- (het regelen van) de uitvaartverzorging.

---

²³⁷ Zie ook sitrap ROT 1.

²³⁸ Zie de verschillende GBT-verslagen.

De brandbestrijding ter plaatse, zo werd achteraf unaniem door de GBT-leden aangegeven, was voor de leden van het GBT feitelijk geen issue. Zonder de extra dimensie door het overlijden van de brandweermannen was er in hun beleving ‘slechts’ sprake van een grote brand die eigenstandig door de professionals ter plaatse, eventueel ondersteund door het ROT, afgehandeld kon worden. Dat is opgeschaald naar GRIP-3 had voor iedereen te maken met het feit dat er brandweermensen werden vermist.

De wijze waarop de hier boven genoemde drie onderwerpen aan bod zijn gekomen, wordt hieronder nader beschreven.

Persvoorlichting en de communicatiestrategie

In het tweede GBT-overleg wordt besloten dat het GBT alleen uitgaat van geverifieerde informatie, dat wil zeggen informatie die afkomstig is van het ROT en het COPI. De communicatiestrategie waar men in het GBT voor kiest is dat men (achtereenvolgens)

- eerst 100% duidelijkheid wil hebben over de identiteit van de slachtoffers
- daarna de familieleden op de hoogte willen brengen
- en pas daarna met deze informatie naar buiten wil treden (via een persconferentie).

Zoals gezegd wordt tijdens het tweede overleg gespeculeerd over de identiteit van een van de drie slachtoffers. Omdat de identiteit van één van de slachtoffers nog niet vaststaat, vindt men het niet reëel om te veronderstellen dat voor de persconferentie van 17:00 uur alle nabestaanden zijn aangezegd.

De voorkeur van het GBT gaat in eerste instantie uit naar het geven van een persconferentie om 17:00 uur waarin alleen een “statement wordt afgegeven”.²³⁹ Dat wil zeggen dat dan men alleen kenbaar wil maken dat er sprake is van een grote brand in De Punt, dat de oorzaak ervan nog onbekend is en dat hulpverleners en familie opgevangen (zullen) worden. Men wil dan verder nog geen mededelingen doen over dodelijke slachtoffers, ook al beseft men in het GBT dat in het dorp wel (al) geruchten de ronde doen hierover. In een tweede persconferentie om 18:00 uur²⁴⁰ denkt men dan bekend te kunnen maken dat er dodelijke slachtoffers zijn gevallen en kunnen de namen van de slachtoffers worden vrijgegeven.

De feitelijkheid is dat mensen in het dorp al lang op ‘eigen kracht’ de identiteit van de slachtoffers hebben achterhaald (of beter gezegd hebben gededuceerd) en dat de gemeente om 15:45 uur al op de website heeft laten plaatsen dat er drie slachtoffers zijn gevallen bij de brand (zie deelonderzoek 4).

“In dit soort situaties merk je dat je als officiële overheidsdienst ver, ver achterloopt op het nieuws zoals dat in het dorp al rondgaat. Mensen weten wie zijn uitgerukt en wie vermist zijn. Mensen staan bij de loods, zien dingen, nemen het op of geven het door met hun mobiele telefoon. Op het moment dat het nieuws bij ons werd bevestigd, circuleerde het informeel al meer dan een uur rond in het dorp.”²⁴¹

Om ongeveer 16:30 uur bereikt het bericht het GBT dat er lijkwagens ter plaatse zijn gesignaleerd. Het GBT beseft nu dat het voor de omstanders (en de pers) definitief duidelijk is dat er mensen zijn omgekomen. Het GBT besluit om tijdens de persconferentie van 17:00 uur toch bekend te maken dat er drie brandweermensen zijn omgekomen. De namen zullen pas later worden vrijgegeven, wanneer de nabestaanden

---

²³⁹ Verslag GBT 2 (16:15 uur).

²⁴⁰ Verslag GBT 2 (16:15 uur) en verslag GBT 3 (17:30 uur).

²⁴¹ Interview met de loco-burgemeester (<http://www.burgemeesters.nl/kosmeijer>)

door de gemeente formeel zijn aangezegd. (In deelonderzoek 4 is de letterlijke tekst die tijdens de persconferentie is uitgesproken opgenomen.)

“Vervolgens ontstaat een situatie waarin je de zaken weegt. Enerzijds zegt je gevoel dat je eerst de familie moet informeren, anderzijds kun je richting de pers niet blijven volhouden dat je nog van niets weet. Drie lijkwagens zijn op dat moment al bij Beuving het terrein opgereden. Dat zijn feitelijkheden waar je niet omheen kunt. Daarom hebben we toen besloten om alleen in algemene termen het schokkende nieuws te bevestigen dat drie brandweermannen waren omgekomen. Zonder verdere details bekend te maken. Zonder te noemen van welke post zij afkomstig waren. De familie heeft later te kennen gegeven dat toch niet juist te vinden. Zij vonden dat zij toch als eerste hadden moeten worden geïnformeerd. Vanuit onze optiek konden we toen weinig anders.”²⁴²

Een andere respondent van het GBT heeft aangegeven: “Ik heb mij verbaasd over de kloof die er bestaat tussen de gemeente en de buitenwereld. Volgens de boekjes moet je je acties aanpassen aan de behoefte van de buitenwereld, maar voor je weet wat er in die buitenwereld speelt, zijn de door ons ingezette acties al weer achterhaald.”

Verskillende respondenten hebben verklaard dat de spagaat waarin zij zich als GBT bevonden als bijzonder onplezierig hebben ervaren. “De druk om de namen al ongeverifieerde prijs te geven was hoog. Achteraf bezien is het goed geweest dat we uiteindelijk niet voor deze druk zijn bezweken en eerst zelf zekerheid hebben weten te verkrijgen.”

Tevens besluit het GBT dat de gemeentelijke website (*www.Tynaarlo.nl*) parallel aan de persconferentie(s) als communicatiemiddel tussen de gemeente en het publiek wordt ingezet.

Feitelijk is op dat moment de gemeentelijke website al in gebruik genomen (zie ook deelonderzoek 4).

In de derde GBT-vergadering (17:30 uur) is de externe communicatie wederom een hoofdthema. Het GBT besluit dat de persconferentie van 18:00 uur inderdaad zal plaatsvinden.²⁴³ Bij het GBT is dan nog niet bekend of de identiteit van het derde slachtoffer dan al is achterhaald. Wel weet men dat de brandweercommandant nog bezig is aan zijn ronde om de andere twee families te informeren, zodat het GBT besluit om in de persconferentie van 18:00 uur nog geen nieuwe informatie te geven (zie deelonderzoek 4). Om die reden besluit men om 19:30 uur wederom een persconferentie te geven, in de hoop dat dan de namen vrijgegeven kunnen worden.²⁴⁴

Ook wordt in deze GBT-vergadering door de loco-burgemeester besloten dat *www.crisis.nl* ingeschakeld moet worden als het communicatiemiddel tussen de gemeente en het publiek, omdat de gemeentelijke website door het grote aantal bezoekers overbelast is en daardoor niet meer bereikbaar is.²⁴⁵

Feitelijk gaat het hier om een bestuurlijke bekrachtiging van een activiteit die al eerder door de uitvoerende organisatie in gang is gezet. Het Expertisecentrum Risico- en Crisiscommunicatie (ERC) van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties biedt om ongeveer 16:00 uur haar diensten aan om gebruik te maken van *www.crisis.nl*.²⁴⁶ Om 16:29 uur wordt

---

²⁴² Interview met de loco-burgemeester (<http://www.burgemeesters.nl/kosmeijer>).

²⁴³ Verslag GBT 3 (17:30 uur).

²⁴⁴ Verslag GBT 3 (17:30 uur).

²⁴⁵ Verslag GBT 3 (17:30 uur).

²⁴⁶ Het Expertisecentrum Risico- en Crisiscommunicatie (ERC) heet sinds september 2008 Nationaal CrisisCentrum, cluster Risico- en Crisiscommunicatie.

dit ook door de gemeente richting het publiek gecommuniceerd (zie voor meer details deelonderzoek 4).

In de derde persconferentie die een kwartier later dan gepland plaatsvindt (19:45 uur), worden de namen uiteindelijk vrijgegeven.

In de vierde GBT-vergadering (19:00 uur) is nog even onderwerp van gesprek of er nog een vierde persconferentie plaats moet vinden die avond. De districtschef die tijdens deze bijeenkomst voor het eerst als adviseur aanschuift, constateert dat de aanwezigen “geleefd worden door de pers”. Hij geeft dan ook aan dat de regie bij het GBT moet liggen en niet bij de pers: alleen als het GBT nieuwe informatie heeft en die ook wil uitdragen, moet zij besluiten een persconferentie te geven. Omdat er feitelijk geen nieuwe relevante informatie meer is, stelt hij dan ook voor om geen persconferenties meer te beleggen die avond, maar indien nodig de volgende ochtend.²⁴⁷ Dit advies wordt door het GBT overgenomen.

Aanzeggen familieleden en verificatie van de namen

Tijdens de tweede GBT-bijeenkomst wordt ook besproken op welke wijze de familieleden aangezegd moeten worden. Een van de opties die ter sprake komt, is om de politie, die ervaring heeft met het aanzeggen van nabestaanden, daar een leidende rol in te geven. De regionaal commandant brandweer Drenthe brengt in dat de gemeente als werkgever hier ook een zichtbare rol in moet hebben. De rol van de gemeente c.q. de brandweer, zo vindt men, is uiteindelijk (ook) van invloed op de in de perceptie van de nabestaanden geleverde zorg. De brandweercommandant Tynaarlo was daarom ook al eerder door de regionaal commandant gevraagd om naar het gemeentehuis te komen (zie paragraaf 3.3). Ook heeft de regionaal commandant telefonisch contact met de voorzitter van het begrafenisteam, die dan aanrijdend is. De voorzitter van het begrafenisteam adviseert hem om een brandweerfunctionaris mee te laten gaan bij het informeren van de nabestaanden. Het GBT besluit dat de brandweercommandant van Tynaarlo de betreffende functionaris zal zijn.

Wanneer de brandweercommandant van Tynaarlo aansluit bij het GBT-overleg wordt nog steeds druk overlegd over de wijze waarop de nabestaanden geïnformeerd moeten worden. Uiteindelijk besluit de loco-burgemeester, ook omdat de politie in de discussie de informerende rol niet uit eigen beweging opeist, dat de brandweer het finale bericht aan de nabestaanden zal overbrengen. Hij zal daarbij ondersteund worden door een politiefunctaris.²⁴⁸

Verschillende respondenten hebben zich er over verbaasd dat de politie niet het voortouw heeft genomen in de discussie over het aanzeggen van de nabestaanden. In hun beleving hebben zij daar vanuit hun professie ervaring mee en hadden zij daarmee op eenvoudige wijze de discussie kunnen beslechten.

De brandweercommandant schrikt hiervan, omdat hij zoiets nog nooit eerder heeft gedaan. Uit pieteit voor de slachtoffers en de nabestaanden stemt hij er mee in. Na afloop van het overleg wijst de regionaal commandant hem er op dat het geen gemakkelijke taak zal zijn, maar dat er ter ondersteuning een politiefunctaris meegaat. De brandweercommandant kan de families toezeggen dat er een familiecontactpersoon wordt aangesteld die de nabestaanden in de komende periode kan bijstaan en organisatorische

---

²⁴⁷ Verslag GBT 4 (19:00 uur).

²⁴⁸ Verschillende verslagen van het GBT.

zaken kan regelen. Tevens wordt de brandweercommandant gevraagd of hij alvast wil informeren of de nabestaanden een uitvaart met korpseer wensen.

De brandweercommandant had al vrij snel bedenkingen bij het besluit om hem het voortouw te geven om de nabestaanden te informeren. Hij had in tegenstelling tot de politie geen ervaring om onder dergelijke emotionele omstandigheden de bringer van het slechte nieuws te zijn. Zijn bedenkingen hebben verder geen rol gespeeld bij de uitvoering. In een latere fase heeft de wijze waarop het aanzeggen heeft plaatsgevonden wel negatieve gevolgen gehad voor zijn relatie met de nabestaanden.

In deelonderzoek 5 wordt beschreven hoe de uitvoering van het aanzeggen uiteindelijk heeft plaatsgevonden. Op deze plaats wordt alvast opgemerkt dat de locaties waar bepaalde nabestaanden zich bevonden niet onmiddellijk te achterhalen waren voor de brandweercommandant. De praktische uitvoering van de zoektocht die uiteindelijk tot gevolg had, kwam meerdere malen ter sprake in het GBT. De districtschef stelde dan ook op enig moment voor om er een recherchevraagstuk van te maken. Politiefunctionarissen zouden dan de opdracht krijgen om de nabestaanden te lokaliseren. Hij legde uit dat dit ook zo tijdens de vuurwerkramp in Enschede is aangepakt. Uiteindelijk is dit niet meer op deze wijze aangepakt, omdat de nabestaanden toen inmiddels al allemaal gevonden waren.

Uitvaartverzorging

Tijdens het GBT-overleg van 21:15 uur schuift de voorzitter van het begrafenisbijstandsteam (BBT) aan. Hij legt uit dat het BBT de organisatie van de uitvaartverzorgingen van de drie brandweermannen uit handen kan nemen van de gemeente kan nemen. Het team heeft in de afgelopen jaren al de nodige ervaring opgedaan tijdens eerdere incidenten waarbij brandweermannen om het leven zijn gekomen (de vuurwerkramp in Enschede (2000) en de brand in de Koningkerk in Haarlem (2003)). De voorzitter BBT legt concreet uit wat zij allemaal te bieden hebben en mocht er door de nabestaanden gekozen worden voor een uitvaart met korpseer welke kosten daarmee (naar schatting) gemoeid zijn.²⁴⁹ Hij licht de werkwijze van het BBT toe, die er op neer komt, gezien de tijdsdruk waaronder een en ander tot stand moet worden gebracht, dat er aan de hand van een strak protocol wordt gewerkt dat eigenstandig door het BBT wordt uitgevoerd, zonder inmenging van de gemeente. Zij werken formeel in opdracht van het college van B&W, maar informeel in opdracht van de nabestaanden. Verder geeft de voorzitter aan dat er per begrafenis gewerkt wordt met een kernteam van tien BBT-leden.

De loco-burgemeester en de gemeentesecretaris besluiten na een kort overleg om in te stemmen met het aanbod om het BBT de uitvaarten te laten organiseren en gaan akkoord met kosten die daar aan verbonden zijn. Op zaterdagochtend krijgt het BBT formeel de opdracht.

De loco-burgemeester en de gemeentesecretaris hebben in hun interview verklaard dat het besluit om het BBT in te huren snel genomen moest worden. Vanuit de onderkenning dat de gemeentelijke organisatie nooit in staat zou kunnen zijn om binnen een week drie begrafeningen (met korpseer) te organiseren, was er eigenlijk geen sprake van een echte keus. Achteraf gezien hebben ze geen moment spijt gehad over deze beslissing. Beide waren vol lof over de prestatie die het BBT uiteindelijk heeft geleverd. Dit geldt overigens voor vrijwel alle respondenten waar mee gesproken is.

---

²⁴⁹ Verslag GBT 5 (21:15 uur).

In deelonderzoek 5 komt de daadwerkelijke uitvoering van het proces uitvaartverzorging aan bod.

Overige onderwerpen

Naast de drie besproken onderwerpen worden ook andere onderwerpen in GBT-verband besproken.

- **Opvang familieleden**

De opvang van de familieleden en de locatie waar dat zou moeten plaatsvinden, komt aan bod. De loco-gemeentesecretaris zet in afwezigheid van de procesverantwoordelijke het proces opvang en verzorging in gang (voor de daadwerkelijke uitvoering van de opvang aan de familie zie deelonderzoek 5).

- **Rookontwikkeling**

De rookontwikkeling is ook nog even onderwerp van gesprek. In het GBT stelt men zich de vraag of de rookontwikkeling gevaarlijk is of niet. Aan het ROT wordt een paar keer de vraag gesteld, maar het ROT kan op dat moment nog geen antwoorden geven, omdat er nog metingen worden uitgevoerd door de brandweer. Op enig moment wordt het GBT geïnformeerd over het feit dat de metingen hebben uitgewezen dat er geen gevaarlijke stoffen zijn vrijgekomen. Ook krijgen zij te horen dat de ROGS heeft aangegeven dat er geen extra maatregelen genomen hoeven te worden. Voor het GBT betekent dit dat de burgers vanuit de gemeente niet formeel geadviseerd hoeven te worden om maatregelen te nemen (ramen en deuren dicht).

Toch komt de rookontwikkeling nog even ter sprake als het GBT op enig moment te horen krijgt dat radio Noord op eigen initiatief communiceert dat mensen worden geadviseerd om ramen en deuren te sluiten. Het GBT is hierover verbaasd, omdat er juist door hen bewust voor is gekozen om een dergelijk advies via radio Drenthe of de website niet te geven. Het GBT vraagt zich dan ook af hoe hier mee om te gaan. Het gevaar bestaat, zo vindt men, dat omwonenden gaan denken dat de gemeente in gebreke is gebleven. Men besluit uiteindelijk om geen verdere actie te ondernemen richting radio Noord. Wel wordt in de persconferentie van 17:00 uur door de loco-burgemeester aangegeven dat een eerder gegeven advies om ramen en deuren te sluiten niet meer van kracht is (zie deelonderzoek 4).

In het begin van de avond komt de rookontwikkeling wederom ter sprake wanneer het COPI toestemming vraagt om in het kader van het verkleinen van de afzetting een kruising te mogen vrijgeven. In het GBT wordt dit bediscussieerd in relatie tot de rookontwikkeling. De districtschef die kort daarvoor nog op de plaats van het incident was, brengt in dat er ter plaatse helemaal geen sprake meer is van een rookontwikkeling, en is dan ook van mening dat te lang bij dit onderwerp wordt stilgestaan omdat het feitelijk een non-issue is. Hij legt uit dat in het ROT alleen nog wordt bekeken of er mogelijk gevaren zijn geweest voor de volksgezondheid op de lange termijn.

3.4.3 Informatievoorziening vanuit het ROT

Al vrij snel wordt afgesproken dat niet de loco-burgemeester het contact onderhoudt met de operationeel leider, maar de regionaal commandant brandweer Drenthe. De opgegeven reden daarvoor is dat de loco-burgemeester de operationeel leider niet kent.

De regionaal commandant en de operationeel leider hebben een aantal keer contact. Toch bestaat achteraf bij de GBT-leden het algemene beeld dat er maar beperkt informatie uit

het ROT is gekomen. In de derde GBT-bijeenkomst is er sprake van een algehele “stagnatie van de informatie uit het ROT”.²⁵⁰

In deze derde GBT-bijeenkomst (17:30 uur) wordt voor het eerst de eerste sitrap van het ROT besproken.²⁵¹ De punten die daarin door het ROT worden voorgesteld (zie hieronder) om als GBT op te pakken zijn dan over het algemeen al achterhaald, omdat deze dan ofwel al in gang zijn gezet (het regelen van opvang en het informeren van de slachtoffers) ofwel al hebben plaatsgevonden (het houden van een persconferentie).

De loco-burgemeester heeft achteraf aangegeven dat de ‘oplossingsvoorstellen’ uit de ROT-sitraps geen toevoegde waarde voor hem hadden. De voorstellen waren zo algemeen geformuleerd dat het GBT deze zelf ook al had bedacht.

Ter illustratie, in de eerste ROT-sitrap staat:

“Het ROT vraagt u de volgende acties te ondernemen:

1. opvang familie regelen
2. voorziet in het informeren van de betreffende familie
3. communicatie regelen (opstarten voorlichtingspool)
4. u wordt voorgesteld om 17:00 uur een persconferentie op het gemeentehuis te houden
5. verlengde opvang personeel regelen
6. opvang starten ivm eventuele evacués
7. omdat het incident waarschijnlijk lange tijd gaat duren, wordt u gevraagd hekken en verkeersborden te leveren om het terrein af te zetten.”

Een van de redenen die respondenten geven voor de oorzaak van het beperkte contact tussen het ROT en het GBT is dat het ROT en het GBT fysiek van elkaar gescheiden zijn. Het ROT bevindt zich in de meldkamer in Assen, terwijl het GBT zich op ongeveer 10 kilometer afstand in het gemeentehuis in Vries bevindt. Toch hebben de meeste respondenten het fysiek gescheiden zijn juist als een voordeel beschouwd. In hun beleving konden zij zich daardoor beter concentreren op niet-operationele zaken.

3.4.4 Intern functioneren van het GBT

In de beleving van de meeste GBT-leden vinden de eerste bijeenkomsten nog ongestructureerd plaats.

In de eerste plaats komt dit omdat, zeker in het begin, nog te veel mensen aanwezig zijn bij het overleg. De regionaal commandant en de RGF zijn dan ook van mening dat daardoor te veel operationele zaken aan de orde komen en dit de aandacht afleidt van de strategische thema’s die besproken zouden moeten worden. Na afloop van de tweede bijeenkomst wordt dit bespreekbaar gemaakt en besluit de loco-burgemeester om alleen nog te vergaderen met alleen de leden van de kernbezetting van het GBT. Operationele aspecten blijven ook in de vergaderingen erna nog onderwerp van gesprek. Dit komt enerzijds door de aanwezigheid van de Ovd-P en anderzijds door de behoefte van de loco-burgemeester naar concreetheid.

In de tweede plaats komt dit omdat, zo hebben een aantal respondenten verklaard, de aanwezigen nog “zoekende” zijn. Er wordt veel gediscussieerd zonder duidelijk voor ogen te hebben wat de strategische kernbesluiten en hun impact zijn. De interactie met het ROT versterkt deze onzekerheid. De adviezen die worden ingebracht door het ROT zijn

---

²⁵⁰ Verslag GBT 2 (16:15 uur).

²⁵¹ Verslag GBT 1 (17:30 uur).

bijvoorbeeld zo algemeen geformuleerd (regel de opvang, regel de communicatie) dat het GBT er weinig raad mee weet. De GBT-adviseurs slagen er op dat moment ook niet in om op de kern van de problematiek te focussen.

De loco-burgemeester heeft dit beeld van ongestructureerdheid tijdens zijn interview ook benoemd en heeft aangegeven dat hij onderkende dat hij niet goed in staat was structuur aan te brengen. Achteraf gezien heeft de loco-burgemeester dan ook als leerpunt voor zichzelf benoemd dat concreet geformuleerde adviezen van zijn GBT-adviseurs hem in een eventueel toekomstige situatie kunnen helpen zijn behoefte preciezer te formuleren.

Zoals al eerder beschreven neemt de districtschef die als adviseur in het GBT tijdens de vuurwerkramp in Enschede de nodige ervaring heeft opgedaan, in de vierde vergadering deel aan het overleg (19:00 uur). Op basis van zijn ervaring (en eigen informatie over de feitelijk beperkte rookoverlast) adviseert hij om:

- bij de persvoorlichting zelf het initiatief nemen en in het bijzonder alleen nog maar persconferenties beleggen als er concrete nieuwe informatie is
- na te denken over de te nemen regie over de verschillende op handen zijnde onderzoeken.

Waar het gaat om de problematiek van het regelen van de uitvaart van de overleden brandweermensen waarden de loco-burgemeester en de gemeentesecretaris de aanpak van de voorzitter van het begrafenisbijstandsteam tijdens de GBT-bijeenkomst van 21:15 uur zeer. De concreetheid waarmee hij een en ander presenteert, biedt hen in hun beleving de mogelijkheid om op basis daarvan snel en weloverwogen besluiten te nemen. Verschillende adviseurs in het GBT daarentegen vinden de inbreng juist te operationeel.

3.4.5 Afschaling

Op zaterdagmorgen om 09:30 uur vindt er nog een laatste GBT-overleg plaats. In deze laatste bijeenkomst wordt onder andere besloten dat alle gemeentelijke activiteiten tot en met vrijdag 16 mei worden geannuleerd, dat het GBT overgaat in een projectorganisatie onder leiding van een stuurgroep en dat wordt afgeschaald naar GRIP-0 en het ROT formeel ontbonden kan worden.²⁵² Op advies van het begrafenisbijstandsteam (BBT) wordt er een projectgroep benoemd die onder leiding van een projectleider zorg draagt voor de afhandeling van het incident, coördineren van de onderzoeken, nazorg, communicatie en BBT. Al vrij snel komt deze laatste taak te vervallen, omdat blijkt dat het BBT geheel zelfstandig opereert (zie ook deel IV).

3.5 Analyse, conclusies en aanbevelingen

De kern van de regionale rampenbestrijdingsorganisaties in Nederland wordt primair gevormd door een multidisciplinaire drielagen commandostructuur. Deze commandostructuur heeft tot doel om multidisciplinaire sturing te geven aan de uitvoering van de bij de rampenbestrijding betrokken (hulpverlenings)diensten. De drie lagen worden bij lokale rampen gevormd door drie multidisciplinaire staven: het commando plaats incident (COPI), het regionaal operationeel team (ROT) en het gemeentelijk beleidsteam (GBT).

---

²⁵² Verslag GBT 6 (10 mei, 09:30 uur).

Intermezzo: Multidisciplinaire sturing

Sturing betekent in het concept van de commandostructuur: het nemen van besluiten over de te nemen maatregelen en deze doen laten uitvoeren. Een van de belangrijkste voorwaarden om te kunnen sturen, is het beschikken over de juiste informatie en kennis over de eigen bevoegdheden.

Multidisciplinair betekent in dit concept dat de sturing op basis van afstemming tussen de verschillende partijen plaatsvindt.

De hoofdlijn van deze analyse is een bekende uit eerdere evaluaties van incidenten²⁵³: de geforceerde onderverdeling in de drielagen commandostructuur leidt voor de in essentie ongeoefende deelnemers tot voorspelbare problemen, waardoor de beoogde multidisciplinaire sturing feitelijk maar beperkt tot stand kan komen. In ‘essentie ongeoefend’ slaat hier op het feit dat de deelnemers in een bijzondere situatie (urgentie, tijdsdruk en onzekerheid) moeten opereren in een setting die zij hoogstens enkele malen per jaar beoefenen en afwijkt van de wijze waarop zij dagelijks opereren.

Het gaat hier concreet om de volgende problematiek:

- de (eerste) beeldvorming die de eerste uren niet compleet en accuraat is
- het achterblijven van het ROT bij wat verwacht wordt en mag worden door GBT
- (mede daardoor) de operationele zuigkracht in de relatie tussen GBT en ROT
- het verlies van operationeel gezag in de relatie tussen ROT en COPI.

In crisissituaties is er daarmee altijd sprake van een zekere coconvorming: (deelnemers aan) de crisisteamen raken onderling geïsoleerd en tevens raken het ROT en GBT geïsoleerd van de werkelijkheid. In deze casus was dit ook nadrukkelijk aan de orde, zoals blijkt uit de beschrijvingen in bovenstaande paragrafen.

Hieronder worden bovengenoemde problemen nader uitgewerkt voor de multidisciplinaire besluitvorming tijdens het incident in De Punt.

‘Bijzondere’ problematiek die in deze casus nadrukkelijk speelde was de spanning tussen zorgvuldigheid en snelheid in een kleine gemeenschap. Ook dit onderwerp wordt hieronder nader uitgewerkt.

3.5.1 Problematiek van de eerste beeldvorming die de eerste uren niet compleet en accuraat was

Een kernelement van crises is de essentiële onzekerheid die ermee gepaard gaat. In dit geval ging het in eerste instantie om (of en) hoeveel doden er waren gevallen en vervolgens om de identiteit van de omgekomen brandweermensen.

In de eerste nog informele GBT-vergadering van 15:35 uur is al bekend dat er drie doden zijn gevallen. De precieze identiteit is dan echter nog niet (definitief) bekend. Vooral de identiteit van een van de slachtoffers zorgt voor onzekerheid in het identificatieproces bij het GBT, omdat het slachtoffer een gelijke (voor- en achter-)naam heeft als twee andere korpsleden. Net voor de persconferentie van 19:45 uur is bij het GBT definitief bekend wat de identiteit van het slachtoffer is.

Achteraf is dit voor buitenstaanders onbegrijpelijk. Immers, ter plaatse wist men al meteen om welke collega’s het ging. Een enkel telefoontje naar de plaats van het incident

---

²⁵³ Zie bijvoorbeeld de meest recente evaluatie *Stroomuitval in de Bommeler- en Tielervaard in december 2007*.

(of naar het vliegveld waar het personeel later werd opgevangen) had deze onduidelijkheid onmiddellijk teniet kunnen doen.

Conclusie: De onderzoekers zijn van mening dat planvorming en oefening nooit uitgaan van of ingaan op dergelijke short-cuts, maar altijd van de Koninklijke weg, dat wil zeggen via sitraps van de verschillende staven en via het ROT. Voor het GBT was het daarmee voorspelbaar lastig om tijdens een crisis opeens ‘out of the box’ te moeten gaan denken, iets wat hen dan ook uiteindelijk niet is gelukt.

Zoals altijd was er ook in deze casus sprake van ‘ruis’, dat wil zeggen kleine problemen die normaliter geen aandacht zouden hebben gekregen maar in de crisissomstandigheid opeens in de schijnwerpers komen te staan en daardoor worden uitvergroot. In dit incident betrof het bijvoorbeeld de rookontwikkeling die wel of niet overlast zou veroorzaken c.q. wel of niet gevaar zou opleveren voor de volksgezondheid: Het GBT neemt in eerste instantie de resultaten van de metingen door de brandweer ter kennisgeving aan en concludeert dat er geen extra (communicatie)maatregelen noodzakelijk zijn. (Merk overigens op dat dit niet in lijn is met het besluit van het ROT om via RTV Noord en RTV Drenthe juist een bericht over de rookontwikkeling te doen uitgaan.) Wanneer het GBT hoort dat radio Noord (overigens op eigen initiatief) de burgers adviseert om ramen en deuren te sluiten, voelt het GBT zich toch genoodzaakt om hier in de persconferentie aandacht aan te besteden. Ook in het begin van de avond komt de rookontwikkeling in het GBT wederom ter sprake als wordt nagedacht over het verkleinen van de afzetting ter plaatse. Het is uiteindelijk de districtschef die dan net van de plaats van het incident komt en daarmee een actueel beeld van de situatie heeft en zodoende aan kan geven dat er feitelijk helemaal geen sprake meer is van een rookontwikkeling. Het onderwerp kan daarmee definitief afgesloten worden.

Conclusie: De onderzoekers zijn van mening dat wanneer er geen doden zouden zijn gevallen en er dus niet zou zijn opgeschaald naar GRIP-3 er door niemand buiten het COPI aandacht aan de rookontwikkeling zou zijn besteed. Nu werd er te veel van de ‘kostbare’ beslistijd aan dit operationele ‘non probleem’ besteed.

Conclusie: De onderzoekers concluderen dat (ook tijdens dit incident) het GBT op onderdelen geen accuraat beeld had van de situatie.

3.5.2 Het ROT bleef achter bij wat verwacht wordt en mag worden door GBT

Een ander probleem dat tijdens incidenten telkens weer aan het licht komt, betreft het functioneren van het ROT. Deze middelste schakel van de commandostructuur heeft drie hoofdtaken (en zijn in de regio Drenthe ook als zodanig benoemd, zie de bijlage van dit deelonderzoek):

- het zijn van operationeel aanspreekpunt voor het GBT
- het adviseren van het GBT en vertalen van operationele naar bestuurlijke besluitpunten op basis van (lange termijn) scenario’s
- opdrachtgever én facilitator COPI.

De eerste hoofdtak is het zijn van het operationele aanspreekpunt voor het GBT. Het GBT neemt immers strategische besluiten die moeten worden vertaald naar tactische besluiten en vervolgens moeten worden uitgevoerd. Het ROT heeft zelf echter geen eigen uitvoeringscapaciteit. Het heeft daarvoor de operationele capaciteiten nodig van het COPI en de ‘actiecentra’ van de hulpverleningsdiensten of gemeentelijke diensten. Het ROT wordt ten behoeve van deze taak (primair) samengesteld uit operationeel leidinggevenden

van de (hulpverlenings)diensten. In de meeste regio's in Nederland lijkt te gelden dat de (kern)bezetting van het ROT gepiketteerd is, maar dat (ten minste) de actiecentra van de hulpverleningsdiensten of gemeentelijke diensten tijdens een incident op ad hoc basis geformeerd worden.²⁵⁴ Voorspelbaar ontstaat daarmee het probleem tijdens de eerste uren van een incident dat er wel tactische/operationele besluiten door het ROT worden genomen, maar dat er (nog) geen uitvoering aan gegeven kan worden door iets anders dan het al overbelaste COPI.

In deze casus was dit zichtbaar bij bijvoorbeeld het openstellen van een opvanglocatie voor de familieleden (op verzoek van het COPI). Het lid ROT gemeente probeert hiervoor de juiste mensen binnen de gemeente Tynaarlo te mobiliseren maar dat is niet eenvoudig: de juiste (vrije instroom) mensen zijn ofwel onderweg (gemeentesecretaris) ofwel helemaal niet in staat zijn om te komen (tweede loco-gemeentesecretaris en tevens hoofd opvang en verzorging). Uiteindelijk wordt dit voortvarend door de tweede loco-gemeentesecretaris opgepakt die dan min of meer bij toeval aanwezig is.

De *tweede* hoofdtaak is het adviseren en vertalen van operationele naar bestuurlijke besluitpunten op basis van (lange termijn) scenario's. Het ROT bestaat zoals al vermeld vooral uit operationeel leidinggevenden van de (hulpverlenings)diensten. Deze zijn daarmee vooral gefocust op het krijgen van informatie over en het sturen van de operatiën. Tijd om te komen tot een gewogen en kwalitatief bestuurlijk advies is er dan ook niet.

Conclusie: In deze casus was het gebrek aan zowel operationele uitvoeringsmogelijkheden als een gebrek aan inzicht in de behoefte van het GBT zichtbaar in de adviezen van het ROT die het GBT vragen in algemene bewoordingen om iets te gaan *doen* ("regel de opvang van de familie, regel de communicatie, regel de verlengde opvang personeel, start de opvang").

In de beleving van een gemiddeld GBT-lid betekende de hierboven geschetste problematiek rondom de eerste twee hoofdtaken van het ROT dat zij daarmee 'maar weinig uitvoerde', terwijl het ROT er anderzijds ook niet in slaagde adequaat strategisch advies of bestuurlijk besluitpunten aan te leveren.

Conclusie: In deze casus lijkt er feitelijk geen meerwaarde van het ROT als multidisciplinair team richting GBT zichtbaar te zijn geweest.

De *derde* hoofdtaak is het operationeel aansturen en faciliteren van het COPI. Deze taak komt hieronder aan bod.

3.5.3 Operationele zuigkracht in de relatie tussen GBT en ROT

Vanuit een voorspelbaar gevoel 'in de steek te zijn gelaten' door het ROT gaat het GBT vervolgens zelf (ook) operationeel aan de slag. Illustratief is hier het besluit van het GBT dat de brandweercommandant van Tynaarlo zelf de familie van de slachtoffers moet gaan inlichten. Er wordt vervolgens niet (operationeel) doorgedacht over de consequentie dat het aanzeggen van de drie families dan lang zal duren (zie deelonderzoek 5 voor een beschrijving van de uitvoeringsproblematiek). Het GBT besluit ook zelf over de uitvoering van de communicatie, maar slaagt er gedurende geruime tijd niet in om met concrete teksten te komen of grip te krijgen op de mediadruk. Een typerend voorbeeld is

²⁵⁴ In de regio Drenthe zijn er in de planvorming feitelijk geen actiecentra voor de hulpverleningsdiensten benoemd (zie hoofdstuk 1).

dat al om 15:35 uur tijdens het eerste GBT-overleg besloten wordt om op de gemeentelijke website te vermelden dat er drie doden zijn gevallen, terwijl wat later in het tweede GBT-overleg weer wordt bediscussieerd of dit feit nu wel of niet in de persconferentie naar buiten moet worden gebracht.

Overigens merken we op dat de keuze om de OvD-P in het GBT te laten plaatsnemen er ook voorspelbaar toe leidde dat operationele aangelegenheden ter tafel (zouden) komen. De advisering door politie in het GBT gedurende de eerste uren was daarmee van onvoldoende strategisch niveau. Dit kan en mag de betrokken ongeoefende functionaris niet worden kwalijk genomen.

Conclusie: In deze casus was zichtbaar dat (ook) dit GBT de ‘operationele zuigkracht’ niet kon weerstaan.

3.5.4 Het verlies van operationeel gezag in de relatie tussen ROT en COPI

De derde hoofdtaak van het ROT is zoals al vermeld het operationeel aansturen en faciliteren van het COPI.

De ‘echt’ operationeel leidinggevenden in het COPI die op de plaats incident acute besluiten (moeten) nemen op belangrijke punten (zullen) vragen aan ‘de lijn’ om de verantwoordelijkheid voor een dergelijk besluit te nemen. Dit zijn echter veelal precies de besluiten die het ROT ook niet zelfstandig kan nemen en die daarom voorgelegd moeten worden aan het GBT. Gezien de voorbereide vergadercycli betekent dit onvermijdelijk dat het ten minste een uur duurt voordat een dergelijk besluit genomen wordt en via de formele lijn weer terug gecommuniceerd kan worden aan het COPI. De operationeel leidinggevenden in het COPI kunnen in hun beleving, maar veelal ook in de werkelijkheid, niet zolang wachten en besluiten dan ook veelal zelf binnen dat uur (door de commissie Oosting indertijd ook als operationele zelfredzaamheid aangeduid).

Illustratief in deze casus was in die zin dan ook het besluit tot afschaling: het COPI stelt het besluit om af te schalen in haar vergadering van 18:30 uur aan de orde. In haar sitrap aan het ROT legt ze dit beslispunt (via het ROT) voor aan het GBT. Pas in de ROT-vergadering van 22:35 uur krijgt het ROT mee gedeeld dat het GBT heeft besloten dat er die avond nog niet mag worden afgeschaald naar GRIP-0. Op dat moment heeft het COPI zich zelf allang opgeheven (19:30 uur), omdat zij naar aanleiding van het voorstel om te mogen afschalen niet binnen een ‘afzienbare’ tijd een reactie ontving.

Het COPI heeft anderzijds zelf ook behoefte aan facilitering: er moet bijstand en logistiek komen, in het effectgebied moeten burgers gewaarschuwd en eventueel geëvacueerd en opgevangen worden. Onvoldoende is in de planvorming en oefening bedacht dat de operationeel leidinggevende in het ROT ‘niets kan’ zonder back-up, dat wil zeggen zonder actiecentra. Zoals hierboven al opgemerkt, heeft het ROT daardoor ten minste de eerste uren geen capaciteit beschikbaar, zodat dergelijke vragen / taken alweer snel bij het COPI worden teruggelegd. Ook in deze casus stelde het COPI (faciliterings)vragen aan het ROT die horen bij de formele taakverdeling waarbij het ROT voor het effectgebied zorgt. In de beleving van het COPI leken deze vragen echter in een zwart gat te verdwijnen, waardoor zij zich genoodzaakt voelde om zelf uitvoering te geven aan datgene wat zij (terecht) als taak voor het ROT zag. De beperkte communicatie tussen de leider COPI en de operationeel leider is daar mogelijk ook debet aan geweest.

Conclusie: De onderzoekers concluderen dan ook dat de functionaliteit van het ROT in het incident in De Punt voor het gemiddelde COPI-lid nihil is geweest en daarmee geheel afwijkend was van wat hem/haar in oefening en planvorming is voorgespiegeld. Gesteld kan dan ook worden dat in deze casus het ROT inderdaad in de ogen van het COPI alle gezag heeft verloren.

Twee nuancerende aanvullingen moeten overigens nog wel gemaakt worden: In de eerste plaats mag van het COPI (in casus de leider COPI) verwacht worden dat zij zelf ook actiever bij het uitblijven van een reactie van het ROT nadrukkelijk om een reactie vraagt.

In de tweede plaats werd buiten het zicht van het COPI wel een aantal zaken door (individuele leden van) het ROT opgepakt. Zo heeft het ad hoc geformeerde actiecentrum GHOR multidisciplinair betekenis gehad voor het aansturen c.q. regelen van de psychosociale hulp. De gemeentesecretaris ROT heeft de gemeente aangespoord om het proces opvang en verzorging op te starten (meer concreet een opvanglocatie open te stellen voor familieleden). De communicatieadviseur ROT heeft op aangeven van de persvoorlichter ter plaatse een eerste persconferentie geïnitieerd.

3.5.5 Spanning tussen zorgvuldigheid en snelheid van communiceren

Naast de hierboven genoemde vier algemeen geldende problemen die samenhangen met de (uitvoering van de) huidige commandostructuur en die tijdens het incident ook zichtbaar waren, deed zich ook een meer specifiek probleem voor dat tot een extra belasting van de rampenbestrijdingsorganisatie leidde.

In dit incident was een spanningsveld zichtbaar tussen ‘zorgvuldigheid’ en ‘snelheid’ waar het gaat om enerzijds het identificeren van de slachtoffers en het inlichten van de familie van de nabestaanden en anderzijds het naar buiten kunnen treden met de geverifieerde feiten daarover. In deze casus werd dit spanningsveld nog versterkt, omdat Eelde een kleine gemeenschap is waar nieuws snel rondgaat via informele kanalen.

De oorzaak van het spanningsveld lag in de door het GBT gekozen communicatiestrategie en het ‘tactische’ besluit om drie formele persconferenties te houden. De communicatiestrategie die het GBT als overheid had bepaald, was dat de families van de slachtoffers pas ingelicht zouden worden als er absolute zekerheid was over de identiteit van de slachtoffers. Op het moment dat de families op zorgvuldige wijze zouden zijn geïnformeerd, kon ook met deze informatie naar buiten getreden worden. Een dergelijk uitgangspunt betekent echter dat de snelheid van communiceren (in dit geval de berichtgeving aan de familie en de media) ver achterblijft bij de berichtgeving in de pers of via andere kanalen (mond-tot-mond, internet).

Het ‘tactische’ besluit om drie persconferenties te houden, legde nog een extra druk op (de voorlichters van) de gemeente. De meest relevante informatie (de namen van de slachtoffers) kon immers ‘steeds maar weer niet’ worden gegeven.

Conclusie/aanbeveling: De onderzoekers concluderen dat in het licht van de zorgvuldigheid de gekozen communicatiestrategie een terechte was. Het spanningsveld dat daardoor ontstond was onvermijdelijk en niet uniek voor dit incident maar herkenbaar bij alle flitsrampen en -crises. Uiteindelijk gaat er dan ook ‘slechts’ om hoe men in de uitvoering met een dergelijk spanningsveld weet om te gaan. In dit geval had het GBT moeten besluiten om de loco-burgemeester als boegbeeld, twee uur eerder dan de gekozen persconferentie (17:00 uur), al een persstatement te laten geven. Ruim twee uur

eerder, in het eerste GBT, werd immers al het cruciale feit bekendgemaakt dat de drie brandweermensen waren omgekomen en werd hier via de website ook onmiddellijk over gecommuniceerd.

Aanbeveling: Het verdient in de ogen van de onderzoekers dan ook aanbeveling dat in dergelijke situaties de burgemeester zo snel mogelijk een persstatement afgeeft waarin de situatie op de juiste waarde wordt geschat en wat de bekende feiten en vooral de onzekerheden zijn, etc. Het is daarbij van het grootste belang dat enkele kernfeiten door de (communicatie)adviseurs direct worden gecheckt binnen de operationele lijn.

Conclusie/aanbeveling: Het besluit om drie persconferenties te geven, legde een zelfgecreëerde druk op de gemeentelijke organisatie die wel degelijk te vermijden was geweest. Hier lijkt de gouden regel van toepassing dat als men geen voor de hand liggende vragen kan beantwoorden (in dit geval vragen over de namen van de slachtoffers) er ook geen formele persconferentie gegeven moet worden.

3.5.6 Overall conclusie over functioneren COPI, ROT en GBT

De overall conclusie van de onderzoekers over het functioneren van het COPI, ROT en GBT luidt daarmee als volgt:

Conclusie COPI: Het COPI heeft met veel inzet gewerkt en vanuit betrokkenheid en professionaliteit bergen werk verzet. Voor hen geldt echter ook dat de weerbarstige werkelijkheid hen soms verraste. Of het nu ging over vragen die zij aan het ROT stelden en onvoorspelbaar (voor hen) terugkaatsten of in een zwart gat verdwenen, of over de beperkte invloed die hun opdrachten soms leken te hebben waar het bijvoorbeeld ging om de komst van de lijkwagens naar de plaats incident. Een belangrijk leerpunt voor de leden van het COPI moet zijn dat a) operationele besluitvorming (ook) veel sturing en controle op de uitvoering ervan vergt en b) er geen ‘cavalerie’ is die opeens de zorg voor het effectgebied van het COPI kan overnemen.

Conclusie ROT: Het ROT heeft in deze casus weinig betekenis gehad voor zowel het COPI als voor het GBT. Het lijkt niet overdreven om te veronderstellen dat in afwezigheid van het ROT de besluitvorming over de incidentbestrijding sneller zou zijn geweest. Ook hier geldt dat de deelnemers aan het ROT niet of nauwelijks adequaat zijn voorbereid op de (bekende) problematiek die hen in deze casus ‘overspoelde’.

Conclusie GBT: Het GBT heeft het incident meteen op de juiste waarde geschat en beseft dat de zwaarte van het ongeval en de resulterende mediabelangstelling tot een zorgvuldig optreden van de gemeente Tynaarlo moest leiden. Het GBT is er echter niet in geslaagd om aan de weinig realistische planvorming en oefening te ‘ontsnappen’ en heeft daarmee in deze casus ‘hard gewerkt maar weinig zichtbare meters gemaakt’. Het beeld dat daardoor ontstond in de media en bij de familie van de slachtoffers (zie deelonderzoek 5) was echter veel negatiever dan verdiend. Het GBT heeft immers als juiste grondhouding gehad dat elke redelijke zorg moest worden verleend aan slachtoffers, familie van slachtoffers en hulpverleners. Niet alleen tijdens het incident maar ook in de vele weken erna (zie deelonderzoek 5).

3.5.7 Aanbevelingen gericht op realistische oplossingen

De knelpunten met betrekking tot het functioneren van de drielagen commandostructuur die zich in eerdere rampen en crises al manifesteerden, waren zoals gezegd ook in dit incident weer zichtbaar. De beoogde multidisciplinaire sturing kwam daardoor feitelijk

maar beperkt tot stand. Het telkens weer terugkeren van dezelfde knelpunten wijst er in de mening van de onderzoekers op dat er iets meer fundamenteels aan de hand is als het gaat om (de werking van) de commandostructuur.

Conclusie: De onderzoekers zijn dan ook van mening dat aanbevelingen die gericht zijn op concrete realiseerbare oplossingen niet eenvoudig te geven zijn. Voorkomen moet juist worden dat naar aanleiding van een dergelijk incident 'goedbedoelde' oplossingen worden gegeven die de suggestie wekken dat de knelpunten zich een volgende keer niet meer zullen voordoen. Hoe onbevredigend dit ook voor de opdrachtgever van dit onderzoek is; zij is immers op zoek naar concrete handzame oplossingen om zo veel mogelijk van het incident te kunnen leren.

Aanbeveling: Volgens de onderzoekers dient meer fundamenteel het sturingsconcept dat de basis vormt voor de commandostructuur herzien te worden, maar zodanig dat rekening wordt gehouden met de werking ervan in de praktijk. Vanzelfsprekend kan dit niet alleen binnen de regio Drenthe ontwikkeld en ingevoerd worden, maar zal dit landelijk opgepakt moeten worden.

Aanbeveling: Meer in het bijzonder bevelen de onderzoekers voor de regio Drenthe c.q. de gemeente Tynaarlo aan om, zolang het huidige model nog landelijk staat, regionale functionarissen die onderdeel uitmaken van de verschillende multidisciplinaire teams realistisch op te leiden en te beoefenen zodat zij met de beperkingen van de huidige commandostructuur leren om te gaan. Dit geldt zeker voor de cruciale inhoudelijke adviseurs van het bevoegd gezag in het GBT.

Meer concreet is inzicht nodig in de essentiële decentralisatie van operationele besluitvorming voor die taken die in het verlengde liggen van de dagelijkse taakuitvoering: hoe lastig het ook is voor eindverantwoordelijken, zij moeten zich niet willen 'bemoeien' met de operatiën van bijvoorbeeld hulpverleningsdiensten en simpelweg hun eindverantwoordelijkheid zonder sturingsmogelijkheden in de acute fase accepteren.

Anderzijds zijn er uitvoeringszaken die in crisissituaties voor de betreffende diensten zelf uniek zijn. Het gaat hier bijvoorbeeld om gemeentelijke taken die alleen tijdens crises worden uitgevoerd (opvang en verzorging, registratie van slachtoffers, crisiscommunicatie (zie ook hieronder), etc. Bij dergelijke taken gaat er 'van alles fout', maar wordt er wel met grote inzet en betrokkenheid net zolang doorgewerkt totdat de taak is uitgevoerd.

Aanbeveling: De onderzoekers bevelen dan ook aan om in de (multidisciplinaire) planvorming ook rekening te houden met deze positieve realistische bij-effecten, inclusief de hoge mate van opkomst (zie paragraaf 2.6).

Een belangrijke, eenvoudig realiseerbare, aanbeveling is om de gemeentelijke en regionale voorbereiding aan een 'operationele toets' te onderwerpen. De vaak wat weggepoetste onvolkomenheden en symbolische beloften in plannen en oefeningen (zie ook paragraaf 1.4) kunnen dan aan het licht komen zodat bestuurders en professionals weten wat de echte opgave is die hen tijdens crisis te wachten staat.

Bijlage bij deelonderzoek 3

Taakbeschrijving van de (multidisciplinaire teams van de) regionale hoofdstructuur van de rampenbestrijdingsorganisatie

In deze bijlage worden de taken omschreven van drie multidisciplinaire teams van de regionale hoofdstructuur van de rampenbestrijdingsorganisatie in de regio Drenthe, zoals deze in de verschillende (regionale) documenten is beschreven.²⁵⁵ De opschaling van de regionale hoofdstructuur is al aan bod geweest in paragraaf 1.2, evenals de kernbezetting van de drie teams.

Het Commando plaats incident

Als taken van het Commando plaats incident (COPI) zijn benoemd:

- afbakenen brongebied
- rapporteren grenzen aan de Meldkamer Drenthe (MKD)
- aansturen eenheden in brongebied en inzet coördineren;
- rapporteren aan leidinggevenden op tactisch niveau (per discipline):
  - CvD-B
  - HS-GHOR
  - AC SGBO
  - gemeentesecretaris.

Daarnaast bij GRIP-2: leider COPI rapporteert aan operationeel leider van het ROT

- zorgdragen voor voorlichting en begeleiding pers (voorlichter COPI).

Het regionaal operationeel team

Als taken van het regionaal operationeel team (ROT) zijn benoemd:

- voorbereiden van (on)gevraagde adviezen aan het gemeentelijk beleidsteam (GBT) of het regionaal beleidsteam (RBT)
- adviseren en informeren van de burgemeester/coördinerend bestuurder over te nemen maatregelen
- vertalen van beleidsbeslissingen in opdrachten
- zorgdragen voor een gecoördineerde uitvoering van de rampenbestrijding
- scheppen van randvoorwaarden om alle activiteiten integraal te kunnen beheersen
- vaststellen van de behoefte aan middelen en eenheden en deze zodanig verdelen dat de rampenbestrijdingsactiviteiten daadwerkelijk uitgevoerd kunnen worden
- vaststellen van de behoefte aan bijstandspotentieel en het namens het bevoegd gezag aanvragen daarvan
- oproepen van de tot de regio behorende rampenbestrijdingseenheden
- realiseren van een systeem voor het verzamelen en verstrekken van relevante gegevens over de situatie en de bestrijding. Dit is primair gericht op het beleidsteam en de uitvoeringscoördinatie binnen het ROT.

Het gemeentelijk beleidsteam

Als taken van het gemeentelijk beleidsteam (GBT) zijn benoemd:

- de stand van zaken m.b.t. de ramp in hoofdzaak duidelijk zien te krijgen
- adviseren van de burgemeester bij het stellen van prioriteiten bij de aanpak van de rampenbestrijding, de te nemen beleidsbeslissingen en de coördinatie van de rampenbestrijding

---

²⁵⁵ Zie bijvoorbeeld *Incident- en crisismanagement Drenthe* (2007) en het *Rampenplan gemeente Tynaarlo* (vastgesteld door het college van B&W op 22 juni 2005).

- informeren van de burgemeester over het verloop van de rampenbestrijding
- voorbereiden van de informatieverstrekking aan de bevolking
- toezicht houden op de uitvoering van de genomen beslissingen
- onderhouden van de contacten met bestuurlijke autoriteiten.

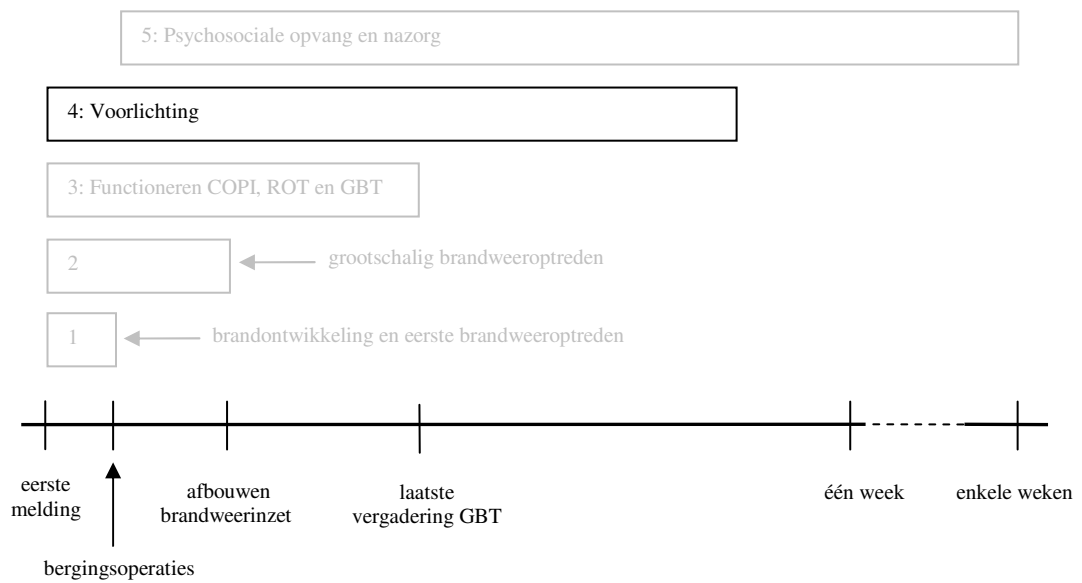
Apart worden ook de taken van de burgemeester als opperbevelhebber benoemd:

- voeren opperbevel
- het besluit nemen tot het in werking stellen van het rampenplan/rampbestrijdingsplan en de burgemeesters van aangrenzende gemeenten, de CdK en de minister van BZK in kennis stellen
- het bevestigen van het gekozen GRIP-niveau
- het initiatief nemen tot het houden van een plenaire sessie met het GBT om te komen tot bestuurlijke (strategische) beslissingen
- vaststellen of de noodzakelijke functionarissen aanwezig zijn in het GBT
- het eventueel voorzien in de operationele leiding van het ROT
- het besluit nemen tot alarmering van de gemeentelijke organisatie
- de noodzakelijke bestuurlijke/beleidsmatige (strategische) beslissingen nemen
- het aanvragen van bijstand
- het afkondigen van noodbevelen/noodverordeningen
- er zorg voor dragen dat de bevolking, de burgemeesters van aangrenzende gemeenten, de CdK en de minister van BZK informatie wordt verschaft over oorsprong, omvang en gevolgen van de ramp
- er zorg voor dragen dat bij de rampenbestrijding betrokken personen geïnformeerd worden over de gezondheidsrisico's en de voorzorgsmaatregelen die zijn of zullen worden getroffen
- het besluit nemen tot het buiten werking stellen van het rampenplan/rampbestrijdingsplan.

DEELONDERZOEK 4

Voorlichting

A. Scholtens
J. Groenendaal

INHOUDSOPGAVE

1	Organisatie en alarmering	171
1.1	Inleiding	171
1.2	Organisatie van het proces Voorlichting	171
1.3	Alarmering voorlichtingsmedewerkers op 9 mei 2008	173
2	Publieksvoorlichting	175
2.1	Inleiding	175
2.2	Beschrijving van de activiteiten	175
3	Persvoorlichting	180
3.1	Inleiding	180
3.2	Beschrijving van de activiteiten	180
4	Voorlichting over de rookontwikkeling	188
4.1	Inleiding	188
4.2	Beschrijving van de activiteiten	188
5	De interne organisatie van het proces Voorlichting	191
5.1	Inleiding	191
5.2	Beschrijving	191
6	Analyse, conclusies en aanbevelingen	194
6.1	Inleiding	194
6.2	Besluitvorming over de voorlichting: communicatiestrategie en houden persconferenties	194
6.3	Organisatie	195
6.4	Alarmering voorlichtingsmedewerkers	195
6.5	Publieksvoorlichting	196
6.6	Persvoorlichting	197
6.7	De interne organisatie van het proces Voorlichting	198
6.8	Het geheel overziend	198
Bijlage	Beknopte weergave van het draaiboek Voorlichting	199-202

HOOFDSTUK 1

Organisatie en alarmering

1.1 Inleiding

In dit deelonderzoek worden de belangrijkste voorlichtingsactiviteiten beschreven die door de gemeentelijke organisatie van Tynaarlo zijn uitgevoerd tijdens het incident in De Punt. De activiteiten zijn onderverdeeld in vier onderwerpen: publieksvoorlichting (hoofdstuk 2), persvoorlichting (hoofdstuk 3), voorlichting met betrekking tot de rookontwikkeling (hoofdstuk 4) en het interne functioneren van het proces Voorlichting (hoofdstuk 5). In hoofdstuk 6 worden de analyse, conclusies en aanbevelingen gegeven.

De voorlichting ter plaatse en de besluitvorming over de voorlichting in het gemeentelijk beleidsteam (GBT) c.q. het regionaal operationeel team (ROT) is beschreven in deelonderzoek 3. Voor de duidelijkheid wordt een aantal besluiten dat door het GBT is genomen hier herhaald, zodat dit deelonderzoek onafhankelijk te lezen is van deelonderzoek 3. Enige overlap met deelonderzoek 3 is hierdoor wel aan de orde. De informatie uit dit deelonderzoek is, tenzij anders vermeldt, verkregen uit interviews.

Alvorens een beschrijving te geven van de belangrijkste voorlichtingsactiviteiten wordt in dit hoofdstuk eerst kort beschreven welke (gemeentelijke) functionarissen op grond van de planvorming een rol spelen in het proces Voorlichting (paragraaf 1.2). In paragraaf 1.3 wordt vervolgens beschreven hoe deze medewerkers op 9 mei 2008 bij het incident zijn betrokken c.q. zijn gealarmeerd. Voor de alarmering van de persvoorlichter in het COPI en de communicatieadviseur in het ROT wordt verwezen naar hoofdstuk 2 in deelonderzoek 3.

De informatie in dit deelonderzoek is, tenzij anders vermeld, verkregen uit de interviews. Voor een overzicht van de respondenten wordt verwezen naar bijlage 2 van het eindrapport.

1.2 Organisatie van het proces Voorlichting

De gemeente Tynaarlo onderscheidt drie typen voorlichting: publieksvoorlichting, persvoorlichting en interne voorlichting.

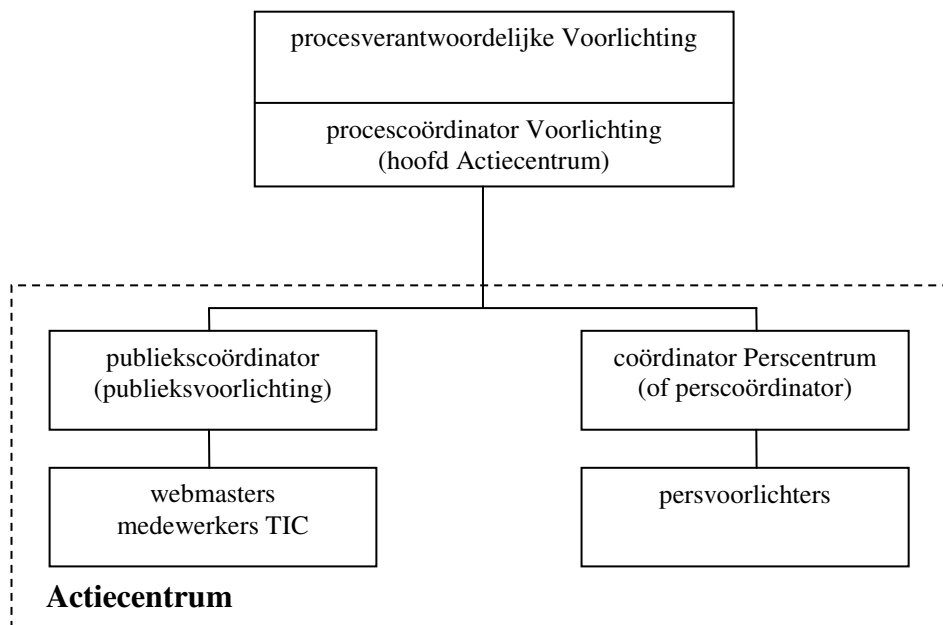
De drie typen voorlichting worden onder leiding van een procescoördinator Voorlichting (zie figuur 1.1) in het Actiecentrum Voorlichting uitgevoerd door aangewezen persvoorlichters, publieksvoorlichters, interne voorlichters, mediawatchers, webredacteuren en overige medewerkers. De genoemde functies worden in eerste instantie ingevuld door de gemeentelijke organisatie en worden indien noodzakelijk aangevuld met medewerkers uit de regionale voorlichterspool Drenthe.

De voorlichterspool Drenthe is een samenwerkingsverband van verschillende (overheids)organisaties in de provincie Drenthe. Medewerkers van politie, gemeenten, de provincie en waterschappen die een rol hebben in de crisiscommunicatie maken deel uit van deze voorlichterspool. In het bijzonder maken de communicatiemedewerkers van de gemeente Tynaarlo zelf ook deel uit van deze voorlichterspool. Op basis van competenties en voorkeur zijn de medewerkers ingedeeld naar de rol die zij tijdens een crisis kunnen spelen (persvoorlichter, mediawatcher, webmaster, communicatieadviseur beleidsteam, etc). De Regionale Brandweer Drenthe (RBD) beheert de voorlichterspool

en heeft daarvoor een externe coördinator ingehuurd (aangeduid als coördinator voorlichterspool).

De procescoördinator Voorlichting, die zoals gezegd tijdens een crisis belast is met de totale uitvoering van het proces Voorlichting, geeft leiding aan de publiekscoördinator en de perscoördinator (zie figuur 1.1). Deze beide coördinatoren zijn verantwoordelijk voor de feitelijke communicatie richting publiek respectievelijk de pers en de eigen organisatie.

De procesverantwoordelijke Voorlichting is (eind)verantwoordelijk voor het proces Voorlichting in zowel de preparatieve zin als de responsfase.

Figuur 1.1: Schematisch overzicht van de wijze waarop het proces Voorlichting is georganiseerd in de gemeente Tynaarlo²⁵⁶

De gemeente Tynaarlo beschikt over drie communicatiemedewerkers. Twee medewerkers vullen (vast) de functie van publiekscoördinator en perscoördinator in. De derde medewerker is de vaste communicatieadviseur van het gemeentelijk beleidsteam (GBT). Mondeling is afgesproken dat deze drie hoofdfuncties in principe door de drie communicatiemedewerkers ingevuld moeten kunnen worden, mocht bijvoorbeeld iemand afwezig zijn. De medewerkers worden alleen op hun hoofdfunctie beoefend.

In de bijlage van dit deelonderzoek wordt het proces Voorlichting meer gedetailleerd beschreven.

²⁵⁶ In het draaiboek is nog sprake van twee aparte functies voor de procesverantwoordelijke en procescoördinator. Volgens opgave is dit door de reorganisatie één functie geworden.

1.3 Alarmering voorlichtingsmedewerkers op 9 mei 2008

1.3.1 *Communicatieadviseurs*

De gemeente Tynaarlo beschikt zoals gezegd over drie (vaste) communicatiemedewerkers die zijn aangewezen om de functies van communicatieadviseur beleidsteam, publiekscoördinator en perscoördinator in te vullen.

- **Perscoördinator**

Vanwege het mooie weer en het naderende pinksterweekend op vrijdagmiddag 9 mei hebben veel gemeenteambtenaren een vrije dag opgenomen. Slechts een handjevol gemeenteambtenaren is aanwezig, waaronder het hoofd facilitaire zaken, de raadsgriffier en de perscoördinator (zie ook hoofdstuk 2 in deelonderzoek 3).

Om ongeveer 14:30 uur ziet de perscoördinator verschillende brandweerauto's langs het gemeentehuis rijden. Hij loopt naar het balkon en ziet een enorme rookwolk boven De Punt hangen. Een blik op een website met P2000-alarmeringen bevestigt zijn vermoeden dat er sprake is van een grote brand in De Punt.

Hij besluit op eigen initiatief alvast een start te maken met het proces Voorlichting. Een dergelijke grote brand geeft in zijn beleving altijd aanleiding tot pers- en publieksvragen. Hij vraagt of een aantal aanwezige collega's, waaronder de raadsgriffier, op het gemeentehuis wil blijven en hem wil ondersteunen. Verder belt hij onder andere de gemeentesecretaris en de communicatieadviseur GBT. Beiden nemen niet op, zodat hij een voicemailbericht inspreekt.

- **Communicatieadviseur GBT**

De communicatieadviseur van het beleidsteam is bij de kapper als ze gebeld wordt door de perscoördinator. Ze is niet in staat de telefoon op te nemen, maar belt als ze klaar is terug. De perscoördinator vertelt haar dat er sprake is van een grote brand, waarna ze zich naar het gemeentehuis begeeft. Bij aankomst, om ongeveer half vier, hoort ze voor het eerst dat er brandweermensen worden vermist en is ze op tijd voor een eerste informele GBT-vergadering (15:35 uur).

- **Publiekscoördinator**

De aangewezen publiekscoördinator is op vakantie zodat zij verder niet gealarmeerd wordt.

De communicatieadviseur GBT en de perscoördinator spreken samen af dat de perscoördinator ook de coördinatie van de publieksvoorlichting voor zijn rekening zal nemen.

1.3.2 *Uitvoerend personeel t.b.v. het proces Voorlichting*

Zoals gezegd begint de perscoördinator vanaf ongeveer 14:30 uur op eigen initiatief alvast met het opstarten van het proces Voorlichting. Hij vraagt of een aantal aanwezige collega's, waaronder de raadsgriffier, op het gemeentehuis wil blijven en hem wil ondersteunen met de persvoorlichting.

Ook laat de perscoördinator een collega een aantal (gemeentelijke) collega's ter ondersteuning van het proces Voorlichting alarmeren, zoals een webmaster, een mediawatcher en telefonisten.²⁵⁷

Medewerkers uit de regionale voorlichterspool worden in de loop van de vrijdag door de coördinator voorlichterspool gealarmeerd (zie hieronder).

1.3.3 Coördinator voorlichterspool en tevens coördinator actiecentrum

De coördinator van de regionale voorlichterspool leest op haar vakantieadres op de site van RTV Drenthe dat er brandweerpersoneel wordt vermist bij een grote brand in De Punt. Ze stuurt onmiddellijk een sms-je naar de regionaal commandant brandweer Drenthe en biedt aan dat ze, indien nodig, beschikbaar is.

De coördinator voorlichterspool is niet in vaste dienst van de Regionale Brandweer Drenthe (RBD), maar wordt als 'externe' ingehuurd. De RBD beheert de regionale voorlichterspool.

Tijdens de tweede GBT-bijeenkomst van 16:15 uur wordt op advies van het ROT besloten dat de regionale voorlichterspool gealarmeerd moet worden (zie deelonderzoek 3).²⁵⁸ Nadat de coördinator voorlichterspool door de regionaal commandant brandweer Drenthe is gealarmeerd besluit zij om naar het gemeentehuis in Vries te rijden en de gemeente in brede zin te ondersteunen bij het proces Voorlichting. Ze schat in dat alle hulp nodig is en belt aanrijdend al verschillende mensen uit de voorlichterspool met het verzoek om bijstand te verlenen. Door het mooie weer en het feit dat veel mensen een dagje vrij zijn, ontvangt ze weinig respons. De coördinator voorlichterspool arriveert omstreeks 17:15 uur in het gemeentehuis. Uiteindelijk verlenen (op vrijdagavond) drie voorlichters uit de voorlichterspool hun medewerking. Zij arriveren omstreeks 19:30 uur in het gemeentehuis.

1.3.4 Procesverantwoordelijke Voorlichting

Het hoofd actiecentrum Voorlichting dat na de reorganisatie in 2007 tevens belast is met de functie van procesverantwoordelijke Voorlichting (zie de bijlage) is op vakantie en wordt daarom niet gealarmeerd.

Op zaterdagochtend wordt, omdat er problemen zijn in de aansturing van het proces Voorlichting (zie hoofdstuk 5), de tweede loco-gemeentesecretaris gevraagd om als procesverantwoordelijke Voorlichting de voorlichting te coördineren.

---

²⁵⁷ Verslag GBT 1 (15:35 uur).

²⁵⁸ Verslag GBT 2 (16:15 uur).

HOOFDSTUK 2

Publieksvoorlichting

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste communicatieactiviteiten beschreven die door de gemeentelijke organisatie zijn uitgevoerd en ten behoeve van de publieksvoorlichting.

2.2 Beschrijving van de activiteiten

Vrijwel onmiddellijk na zijn ontdekking (om ongeveer 14:30 uur) dat er inderdaad een brand woedt in De Punt wordt de perscoördinator gebeld door dorpsbewoners met de vraag om nadere informatie over de brand. Hij wordt ofwel rechtstreeks op zijn mobiele telefoon gebeld ofwel via de telefonisten van de receptie. De informatie die tot dan toe wordt gegeven is “dat er een grote brand is bij de scheepswerf van Beuving en dat de brandweer is uitgerukt”.

Zoals gezegd besluit de perscoördinator op eigen initiatief om alvast een start te maken met het proces Voorlichting. Het hoofd facilitaire zaken (dit is de bereikbaarheidsfunctionaris MT die om 14:31 uur gealarmeerd is voor GRIP-2), de raadsgriffier en de perscoördinator proberen zoveel mogelijk informatie te verzamelen en ondertussen ook nog de noodzakelijke gemeentelijke functionarissen te alarmeren zoals de loco-burgemeester, verschillende MT-leden en collega's ter ondersteuning van het proces Voorlichting (waaronder telefonisten²⁵⁹). Dit blijkt niet eenvoudig, veel functionarissen zijn niet bereikbaar zodat menigmaal de voicemail van de desbetreffende persoon wordt ingesproken. Men blijft het echter proberen.

Ondertussen wordt langzaam het kantoor van de communicatiemedewerkers in gebruik genomen als het actiecentrum Voorlichting. Op enig moment meldt een collega die werkzaam is bij de brandweer Tynaarlo en aanwezig is in het gemeentehuis dat er bij de brand drie brandweermensen worden vermist. Het lukt het hoofd facilitaire zaken kort daarna om de loco-burgemeester telefonisch te spreken te krijgen, waarna hij deze informatie aan hem doorgeeft (zie ook deelonderzoek 3).

Om ongeveer 14:45 uur wordt de perscoördinator gebeld door een verslaggever van RTV Drenthe. De verslaggever heeft begrepen dat er bij de grote brand in De Punt drie brandweerlieden zijn omgekomen, en wil dit graag bevestigd krijgen van de gemeente. Niet veel later belt het Dagblad van het Noorden met dezelfde vraag. Voor de perscoördinator is dit het eerste moment dat hij hoort dat er sprake zou zijn van het omkomen van brandweermensen. Ook ongeruste familieleden van het brandweerpersoneel dat is ingezet bij de brand bellen met de gemeente voor nadere informatie.

Feitelijk gaat het hier nog duidelijk om speculaties. Tussen 15:00 uur en 15:15 uur worden de slachtoffers uit de loods gehaald. Daarna wordt ‘pas’ definitief duidelijk dat de brandweermannen zijn omgekomen.

Om iets voor drie uur hebben de persvoorlichter, de webmaster en de loco-burgemeester (die dan net is gearriveerd in het gemeentehuis) een kort overleg. De perscoördinator geeft aan dat de pers en omstanders al op de hoogte zijn van de vermissing en dat er zelfs al gespeculeerd wordt over een mogelijk overlijden van de brandweermannen. Ze

---

²⁵⁹ In het verslag GBT 1 (15:35 uur) staat vermeld dat een “uitgebreide telefoonbezetting is geregeld”.

constateren dat de gemeente nog niets aan (pers- en) publieksvoorlichting heeft gedaan waarna wordt besloten om zo snel mogelijk officieel naar buiten te treden met ten minste het bericht dat er brandweermensen worden vermist. Ze besluiten dat er een berichtje op de gemeentelijke website moet worden geplaatst. Om 15:01 uur publiceert de perscoördinator het eerste brandgerelateerde bericht op de gemeentelijke website www.Tynaarlo.nl:²⁶⁰

“Bij botenbedrijf Beuving, aan de Groningerstraat 118 in Yde De Punt, is omstreeks 14:30 uur een grote brand uitgebroken. De brandweer is met groot materieel uitgerukt en is bezig met het blussen van de uitslaande brand. Momenteel worden er 3 mensen vermist. Wanneer er meer informatie is kunt u dat op deze website vinden.”

De telefonistes bij de receptie worden inmiddels ‘overspoeld’ met vragen. Zij krijgen de opdracht om alleen de informatie uit het bericht op de website door te geven.

Tijdens het eerste dan nog informele GBT-overleg (15:35 uur) wordt in aanwezigheid van de loco-burgemeester, de persvoorlichter en de inmiddels gearriveerde communicatieadviseur GBT door een van de aanwezigen aangegeven dat de drie brandweermensen zijn omgekomen. Besloten wordt een nieuw berichtje op de website te plaatsen en zo publiekelijk bekend te maken dat er bij de brand ‘drie slachtoffers zijn gevallen’. Om 15:45 uur plaatst de webmaster het volgende bericht op de gemeentelijke website:²⁶¹

“Bij botenbedrijf Beuving, aan de Groningerstraat 118 in Yde De Punt, is omstreeks 14:30 uur een grote brand uitgebroken. De brandweer is met groot materieel uitgerukt en is bezig met het blussen van de uitslaande brand. Er zijn helaas 3 slachtoffers gevallen. Wanneer er meer informatie is kunt u dat op deze website vinden.”

(Pers- en) publieksnummer

De perscoördinator wordt omstreeks 16:00 uur vanuit het ROT, gezien de hoeveelheid telefoontjes die de persvoorlichter ter plaatse krijgt, geadviseerd om twee aparte nummers open te stellen voor pers- en publieksvragen. In het actiecentrum Voorlichting wordt uiteindelijk besloten dat er geen aparte nummers worden geopend, omdat de inschatting is dat het wel mee valt met het aantal telefoontjes en dat zowel de perscoördinator als de telefonisten het wel aankunnen. De gemeente communiceert richting het publiek en de pers dat het algemene nummer te bereiken is voor publieks- en persvragen. Vragen van de pers die op het algemene nummer binnenkomen, worden doorgezet naar het nummer van de perscoördinator (zie ook hoofdstuk 3).

Het ROT gaat er overigens wel vanuit dat er twee aparte nummers zijn geopend. Deze nummers worden namelijk in de ROT-bijeenkomst van 18:30 uur doorgegeven.²⁶² Het opgegeven persnummer (het nummer van de perscoördinator) wordt doorgegeven aan de politievoorlichter ter plaatse, zodat hij vragen van de pers kan doorverwijzen naar de perscoördinator.

²⁶⁰ Zo blijkt uit het *Content Management Systeem* (CMS) van de gemeente Tynaarlo.

²⁶¹ Zo blijkt uit het CMS van de gemeente Tynaarlo.

²⁶² Verslag ROT 5 (18:30 uur).

Voor de nacht wordt op een antwoordapparaat het nummer van de communicatieadviseur GBT ingesproken. Daar is uiteindelijk geen gebruik van gemaakt (ook in de nachten erna niet).

De telefonisten die (ook) als *front-office* van het actiecentrum Voorlichting functioneren, vormen een vergeten groep. De interne informatievoorziening vanuit het actiecentrum Voorlichting naar de telefonisten komt vrijwel niet tot stand, zodat ze verstoken zijn van informatie. De telefonisten bellen daarom veelvuldig met de perscoördinator voor meer informatie en geven aan dat ze de vele vragen inhoudelijk nauwelijks kunnen beantwoorden. De telefonisten krijgen allerlei vragen die variëren van vragen over de rookontwikkeling en de status van de boten op de plaats van het incident tot vragen over het vermiste en later omgekomen brandweerpersoneel. Ook de partners van – wat later pas definitief blijkt – nabestaanden bellen naar het publieksnummer. Ook belt bijvoorbeeld een vriend van een van de slachtoffers om het adres van een van de families door te geven.

Gebruik website

Rond de klok van 16:00 uur is er meerdere keren contact tussen het Expertisecentrum Risico- en Crisiscommunicatie (ERC) van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de perscoördinator, de communicatieadviseur GBT en de webmaster van de gemeente.²⁶³ Het ERC biedt de gemeente aan om de website *www.crisis.nl* te gebruiken als communicatiemiddel voor omwonenden en pers in plaats van de eigen gemeentelijke website. De communicatieadviseur GBT besluit om de gemeentelijke website aan te houden, totdat er eventueel problemen ontstaan met de bereikbaarheid van deze website. Het ERC belooft stand-by te blijven.

Het ERC ondersteunt en adviseert overheden op het terrein van de risico- en crisiscommunicatie. Ze verzamelt daartoe kennis en ontwikkelt expertise en beleid op het terrein van risico- en crisiscommunicatie en stelt deze kennis en expertise ter beschikking aan de overheidsorganisaties. Het ERC verzorgt opleidingen voor voorlichters, communicatieadviseurs en bestuurders op het gebied van risico- en crisiscommunicatie. Tijdens een daadwerkelijke crisis adviseert het ERC over de communicatiestrategie en biedt het ondersteuning op het gebied van de woordvoering, publieks- en verwanteninformatie. Het ERC beheert de website *www.crisis.nl*.

Kort voor 16:30 uur dreigt de gemeentelijke website overbelast te raken. De perscoördinator en de communicatieadviseur GBT besluiten gebruik te maken van het aanbod van het ERC om alsnog over te gaan op de landelijke website *www.crisis.nl*. Om 16:29 uur publiceert de perscoördinator een nieuw bericht op de gemeentelijke website, waarin hij vermeldt dat de website *www.crisis.nl* gebruikt zal gaan worden als officiële bron van informatie voor omwonenden en pers:²⁶⁴

“Alle beschikbare informatie over de brand in De Punt kunt u tot vanavond 00.00 uur vinden op *www.crisis.nl*. Daarna kunt u deze informatie vinden op deze site onder de rubriek ‘Grote brand Yde de Punt’.”

²⁶³ Het Expertisecentrum Risico- en Crisiscommunicatie (ERC) heet sinds september 2008 Nationaal CrisisCentrum, cluster Risico- en Crisiscommunicatie.

²⁶⁴ Zo blijkt uit het CMS van de gemeente Tynaarlo.

In de derde GBT-vergadering (17:30 uur) wordt dit besluit door de loco-burgemeester bekrachtigd (zie ook hoofdstuk 3 in deelonderzoek 3).²⁶⁵

Wanneer de webmaster in het actiecentrum Voorlichting gebruik wil maken van de website *www.crisis.nl* blijkt dat de gemeentelijke software niet compatibel is met de applicatie waarmee de website *www.crisis.nl* werkt. Hierdoor kan de gemeente feitelijk nog geen gebruikmaken van de site. De webmaster en het ERC zoeken rond 16:45 uur naar een oplossing voor dit probleem. Omstreeks 17:00 uur is de gemeentelijke website vanwege de grote bezoekersaantallen volledig onbereikbaar geworden.

Nadat de technische problemen rond *crisis.nl* zijn verholpen, is om 18:50 uur de website *www.crisis.nl* operationeel.²⁶⁶ Het eerste en korte bericht op *www.crisis.nl* heeft betrekking op de rookontwikkeling. Geadviseerd wordt om uit voorzorg niet in de rook te gaan staan. Om 18:52 uur wordt op *www.crisis.nl* gemeld dat er om 19:45 uur een persconferentie zal plaatsvinden. Om 18:54 uur volgt een kort bericht over het pers- en publieksnummer dat door de gemeente is geopend.²⁶⁷

18:50 uur: “ Blijft u uit de rook! Blijf uit voorzorg uit de rook.” 18:52 uur: “ Persconferentie om 19:45 uur. Om 19:45 uur zal er een persconferentie plaatsvinden in het gemeentehuis in Vries.” 18:54 uur: “ Verwanteninformatie op centrale nummer. Voor vragen over mensen in het crisisgebied kunt u bellen met 0592

Na de derde persconferentie van 19:45 uur, waarin de namen van de omgekomen brandweermensen worden vrijgegeven (zie hoofdstuk 3), wordt de inhoud van de persconferentie ook op *www.crisis.nl* geplaatst (om 20:00 uur).²⁶⁸

Grote Brand in Yde de Punt

Vanmiddag heeft een grote brand gewoed bij Beuving De Punt Watersport VOF in Yde de Punt, gemeente Tynaarlo.

Bij de brand zijn drie dodelijke slachtoffers te betreuren. Het gaat hier om drie vrijwillige brandweermannen van het brandweerkorps Eelde. Hun namen zijn: (...).

De familie is inmiddels geïnformeerd. U hoeft uw ramen en deuren niet meer gesloten te houden. Uit een aantal metingen is gebleken dat in de lucht geen gevaarlijke concentraties voor de gezondheid zijn aangetroffen. De gemeente Tynaarlo zorgt via *www.crisis.nl* voor de informatievoorziening.

Het centrale telefoonnummer voor pers- en publieksvragen is 0592-266662.

Burgemeester Jan Rijpstra heeft vanuit Zwitserland zijn diepe medeleven betuigd. Hij heeft laten weten onmiddellijk terug naar Vries te komen.

Via *www.crisis.nl* wordt door de gemeente omstreeks 20:48 uur gemeld dat het sein brand meester gegeven is. Ruim drie kwartier later wordt nogmaals gemeld dat er geen gevaarlijke stoffen zijn vrijgekomen bij de brand.²⁶⁹

²⁶⁵ Verslag GBT 3 (17:30 uur).

²⁶⁶ Back-up van de website *www.crisis.nl*.

²⁶⁷ Back-up van de website *www.crisis.nl*.

²⁶⁸ Back-up van de website *www.crisis.nl*.

²⁶⁹ Back-up van de website *www.crisis.nl*.

Om 23:00 uur wordt het laatste bericht op *www.crisis.nl* geplaatst, waarin het gemeentebestuur haar medeleven aan de nabestaanden betuigt.²⁷⁰

Gemeentebestuur Tynaarlo leeft intensief mee

Intensief leeft het gemeentebestuur van Tynaarlo mee met de nabestaanden van .... Wij voelen ons diep geschokt door het overlijden van deze vrijwillige brandweermannen. Zij zijn omgekomen tijdens de uitoefening van hun werk op vrijdag 9 mei 2008.

In totaal wordt *www.crisis.nl* op vrijdag 9 mei 2008 113.729 keer bezocht.²⁷¹

Zaterdag 10 mei 2008

De volgende dag is de gemeentelijke website weer bereikbaar. Besloten wordt om *www.crisis.nl* te blijven gebruiken. Door de webmaster van het actiecentrum wordt daarom om 9:17 uur een bericht op de gemeentelijke website geplaatst.²⁷²

“Alle beschikbare informatie over de brand in De Punt kunt u vinden op *www.crisis.nl*. Deze site wordt wanneer er nieuwe informatie beschikbaar is direct geactualiseerd.”

De zaterdag staat verder voor de medewerkers in het actiecentrum Voorlichting in het teken van de voorbereidingen van de kranslegging door de burgemeester en de locoburgemeester bij de Mariakerk in Paterswolde. Om 16:33 uur wordt hierover een bericht geplaatst op de *www.crisis.nl*.²⁷³ Naast het verzorgen van de pers- en publieksvoorlichting, ondersteunt het actiecentrum de bezoeken van de (loco-) burgemeester aan de families en de praktische organisatie rond de kranslegging (zie ook deelonderzoek 5).

De rest van de week wordt *www.crisis.nl* gebruikt voor kleine mededelingen omtrent de brand en wordt informatie over de uitvaarten verschaft. In de stuurgroepvergadering van 16 mei wordt besloten om *www.crisis.nl* niet meer te gebruiken en de informatievoorziening vanaf 17 mei 2008 via de gemeentelijke website te laten verlopen.²⁷⁴ De achterliggende reden is dat door de brand bij de TU in Delft op 13 mei 2008 er geen optimaal gebruik meer kan worden gemaakt van *www.crisis.nl*.

---

²⁷⁰ Back-up van de website *www.crisis.nl*

²⁷¹ Bron: Nationaal Crisiscentrum (NCC).

²⁷² Back-up van het CMS van de gemeente Tynaarlo.

²⁷³ Back-up van *www.crisis.nl*.

²⁷⁴ Verslag vergadering stuurgroep, nr. 6. (16 mei 2008).

HOOFDSTUK 3

Persvoorlichting

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste communicatieactiviteiten beschreven die door de gemeentelijke organisatie zijn uitgevoerd en ten behoeve van de persvoorlichting.

3.2 Beschrijving van de activiteiten

De politievoorlichter ter plaatse laat nadat hij te horen heeft gekregen dat er is opgeschaald naar GRIP-1 (14:23 uur) een van zijn collega's een persalarm geven. Mede daardoor is al vrij snel sprake van de nodige media-aandacht. De pers richt zich met vragen tot zowel de politievoorlichter ter plaatse (telefonisch en *face-to-face*, zie ook hoofdstuk 3 in deelonderzoek 3) als de gemeente (in casu de perscoördinator).

Zoals al eerder beschreven, besluit de perscoördinator op eigen initiatief een start te maken met het proces Voorlichting door onder andere (communicatie)collega's te mobiliseren. Als communicatieadviseur staat hij er alleen voor zodat hij de raadsgriffier vraagt hem persoonlijk te ondersteunen door contactgegevens van journalisten te noteren op de momenten dat hij zelf telefonisch in gesprek is, zodat zij later kunnen worden teruggebeld.

Het toeval wil dat RTV Drenthe met een verslaggever in de buurt van De Punt aanwezig is als de brand uitlaat. Dit leidt om 14:40 uur al tot een eerste live verslag nabij de brandende loods:

Live radioverslag RTV Drenthe, 14:40 uur²⁷⁵

Verslaggever: "Het is hier bijzonder druk, op dit moment komen er nog steeds brandweerwagens aangereden. Er is inmiddels ook opgeschaald naar een zeer grote brand, en de brandweer van het vliegveld Eelde is inmiddels ook gearriveerd net zoals wagens van het korps Haren. Het is een grote hal die in brand staat. Ik kan het niet goed zien, maar ik vermoed dat er allemaal boten in staan. Die boten zijn natuurlijk van kunststof, en dat zorgt voor bijzonder forse rookontwikkeling die tot in de wijde omtrek te zien moet zijn."

Studio: "Zijn er ook slachtoffers, want wij hebben begrepen dat er mogelijk nog mensen aanwezig zijn in de woning op het terrein?"

Verslaggever: "Dat durf ik niet te zeggen. Ik heb zojuist de officier van dienst van de brandweer geprobeerd te spreken, maar die zei 'ik heb het nu echt te druk', nou, dat wil wel heel wat zeggen. Ik heb wel nu zo'n 10 minuten geleden een traumahelikopter zien landen, dat zag er trouwens bijzonder moeilijk uit, want ook die moest landen midden in de rook, maar op dit moment is er geen informatie over mogelijke slachtoffers."

Studio: "En weet je iets over het gevaar voor de omgeving?"

Verslaggever: "Nou, ik heb nog niet begrepen dat er giftige stoffen zijn vrijgekomen, ik moet zeggen, wij kwamen aangereden en toen was de brand eigenlijk nog maar net ontstaan, en binnen vijf minuten stond het hier vol met rook. Ik heb daar zelf ook even ingestaan, en het lijkt me sowieso raadzaam als mensen in de omgeving hun ramen en deuren voorlopig dicht houden."

Studio: "Zijn er veel toeschouwers?"

Verslaggever: "Het is bijzonder druk hier, de politie moet ook geregeld mensen wegsturen omdat mensen echt staan te kijken, en de boel wordt hier inmiddels ook afgezet. Dat betekent ook dat de Groningerstraat nu dicht gaat."

Studio: "Heb je enig idee of ze het vuur onder controle hebben?"

²⁷⁵ <http://www.tvdrenthe.nl>.

Verslaggever: “Nou, er komt nu nog steeds een brandweervagen aangereden, dus het lijkt me niet dat het vuur onder controle is, en ook de rookontwikkeling neemt hier nog steeds toe”.

Terwijl de perscoördinator het proces Voorlichting aan het opstarten is, wordt hij zoals hierboven al beschreven om ongeveer 14:45 uur gebeld door een verslaggever van RTV Drenthe. De verslaggever heeft begrepen dat er bij de grote brand in De Punt drie brandweerlieden zijn omgekomen, en wil dit graag bevestigd krijgen van de gemeente. Niet veel later belt het Dagblad van het Noorden met dezelfde vraag. Voor de perscoördinator is dit het eerste moment dat hij hoort dat er sprake zou zijn van het omkomen van brandweermensen. Op dat moment kan en wil hij de berichten (nog) niet bevestigen.

Het is onduidelijk hoe het komt dat al zo vroeg in het ‘informele’ circuit bekend was dat er vermisten c.q. slachtoffers waren bij het brandweerpersoneel. Volgens een respondent - die in een vroeg stadium aanwezig was bij het incident - was bij een groepje omstanders aan de overkant van het kanaal de namen al bekend van het omgekomen brandweerpersoneel.

Het aantal inkomende telefoontjes van de pers (en het publiek) neemt vanaf 14:45 uur op het gemeentehuis toe. De perscoördinator is dan ook primair bezig met het beantwoorden van vragen van pers en probeert ondertussen, samen met een aantal aanwezige collega’s, aan informatie te komen. Tijdens korte overleggen wordt deze informatie met elkaar uitgewisseld en blijkt de informatie soms tegenstrijdig te zijn. Als communicatieadviseur staat hij er dan nog steeds alleen voor.

Een respondent beschrijft de eerste uren op het gemeentehuis als volgt:
“De werkzaamheden in het gemeentehuis verliepen in het begin nog ongecoördineerd. Iedereen had flarden aan informatie: brand, grote brand, wel gewonden, geen gewonden, vermisten, geen vermisten, burgerslachtoffers, doden, etc. Overall in het gemeentehuis gebeurde dingen: in het actiecentrum Voorlichting, in de B&W-ruimte, bij de telefonisten en in de kamer veiligheid.”

Eerste officiële bericht naar buiten

Het gegeven dat door zowel de pers als het publiek gespeculeerd wordt over de vermissing en zelfs dat er al dodelijke slachtoffers zouden zijn gevallen, is voor de locoburgemeester aanleiding om onmiddellijk officieel naar buiten te treden met ten minste het gegeven dat er mensen worden vermist. Om 15:01 uur publiceert de perscoördinator het eerste brandgerelateerde bericht op de gemeentelijke website www.Tynaarlo.nl (zie ook hoofdstuk 2).

Ondertussen wordt door RTV Drenthe live verslag gedaan van de brand:

Live radioverslag RTV Drenthe, 15:00 uur²⁷⁶

Verslaggever: “De brand is een klein uurtje geleden uitgebroken en nog steeds is er bijzonder veel rookontwikkeling. De brandweer heeft het vuur ook nog bepaald niet onder controle. Er staan hier dan ook heel veel brandweervagens. Inmiddels is hier zelfs assistentie opgekomen vanuit Groningen, Haren, en zelfs brandweer van het vliegveld is hier naar toe gekomen.

Verder...ik kan nu even niet verder praten want ik word hier nu weggestuurd...ik loop even de andere kant op...dit geeft ook wel aan hoe de situatie hier is op dit moment.”

Studio: “Een kwartier geleden vertelde je dat een grote hal op het terrein in brand staat, heb je inmiddels kunnen achterhalen of er nog mensen in het pand aanwezig waren?”

²⁷⁶ <http://www.tvdrenthe.nl>.

Verslaggever: “Nou, dat is een ander heikel punt. De politiewoordvoerder is hier aanwezig, maar die wil op dit moment, opvallend genoeg, nog niets zeggen. Ook eerder heb ik geprobeerd de Officier van Dienst van de brandweer spreken, maar die was zodanig druk dat hij zei ‘daar heb ik nu geen tijd voor’ en hij kon ook nog niets zeggen over eventuele slachtoffers.”

Studio: “En bij een scheepswerf denk je aan giftige stoffen, is er gevaar voor de omgeving?”

Verslaggever: “Nou, dat durf ik niet te zeggen. Ik kan je ook niet zeggen of er een officiële waarschuwing is uitgegaan vanuit de brandweer, want nogmaals, die kan ik op dit moment niet te spreken krijgen, maar voor de mensen die in de omgeving wonen lijkt het mij in ieder geval raadzaam om ramen en deuren voorlopig gesloten te houden. De rookontwikkeling is bijzonder groot, en er liggen natuurlijk boten, die worden van allerlei kunststoffen gemaakt, en daarvan is bekend dat die meestal niet zo heel goed zijn voor de volksgezondheid.”

Studio: “De werf ligt pal aan de doorgaande weg tussen De Punt en Vries, kan het verkeer er nog wel langs?”

Verslaggever: “Nee, de boel is hier hermetisch afgesloten, dus dat betekent dat de Groningerstraat inmiddels dicht is voor het verkeer.”

Studio: “Zijn er veel toeschouwers?”

Verslaggever: “Ja bijzonder veel, veel dagjesmensen die hier voorbij fietsen en dachten ‘ha leuk, we gaan eens even naar de brand kijken’, en de politie heeft op sommige momenten ook grote moeite gehad om mensen hier weg te krijgen, ik heb het idee dat het hier nog wel eens drukker kan gaan worden.”

Besluit tot het houden van een persconferentie

In het eerste dan nog informele GBT-overleg van 15:35 uur geeft de perscoördinator aan dat er al heel wat media-aandacht is. De politievoorlichter ter plaatse en ook hijzelf zijn al verschillende malen door de pers (en het publiek) benaderd voor informatie. Hij brengt het advies van de communicatieadviseur ROT om een persconferentie te beleggen in het gemeentehuis om 17:00 uur in. Ook wordt zoals gezegd door één van de aanwezigen ingebracht dat inmiddels bekend is dat de drie brandweermensen zijn omgekomen. Besloten wordt een bericht op de website van de gemeente te plaatsen waarin zij officieel bekend maakt dat er bij de brand ‘drie slachtoffers zijn gevallen’ (zie ook hoofdstuk 2). Verder stemmen de aanwezigen in met het advies om een persconferentie te beleggen, waarna de perscoördinator en de communicatieadviseur GBT (die dan inmiddels ook is gearriveerd) de opdracht krijgen de nodige voorbereidingen te treffen. Concreet betekent dit dat de perscoördinator de media uitnodigt en het perscentrum in orde maakt, terwijl de communicatieadviseur GBT zich richt op de inhoud van de boodschap (zie ook hieronder).

Om 16:00 uur doet RTV Drenthe wederom live verslag. Het officiële bericht op de website (15:45 uur) is dan nog niet bekend bij de verslaggever, zoals ook blijkt uit het verslag:

Live radioverslag RTV Drenthe, 16:00 uur²⁷⁷

Studio: “Volgens onbevestigde berichten zijn bij de brand bij scheepswerf Beuving in De Punt mogelijk drie doden gevallen. Onze verslaggever Jeroen Willems is momenteel ter plaatse, Jeroen, drie doden, kun je al iets meer vertellen?”

Verslaggever: “Nee, ik kan daar helaas niets meer over zeggen, ook hier zijn geen autoriteiten die ook maar iets willen bevestigen of kunnen bevestigen. Het is hier druk doende allemaal, er zijn veel hulpdiensten, maar er gebeurt eigenlijk allemaal nog niets. Men is echt afwachting over hoe men deze brand gaat blussen, en verder krijg ik geen informatie.”

Studio: “Sinds het uitbreken van de brand gaan geruchten over vermissing van brandweerblieden, maar ter plaatse krijg je daar dus geen informatie over?”

²⁷⁷ <http://www.tvdrenthe.nl>.

Verslaggever: "Nee helemaal niets."

Studio: "En je hebt ook niets gehoord van de hulpverleningsinstanties?"

Verslaggever: "Nee, ze zijn hier wel aanwezig, maar ze willen of kunnen niets zeggen. Verder zijn er ook geruchten dat er nog gasflessen binnen zijn, waarvoor de hulpdiensten nu nog op afstand blijven."

Studio: "Is het vuur inmiddels onder controle?"

Verslaggever: "Ja, er gebeurt nog helemaal niets, dus momenteel is nog helemaal niets onder controle. Er komen ook nog steeds grote rookpluimen, die noordwestelijke richting gaan. Er wordt nog niets geblust."

Studio: "Er staan geen brandweerlieden te spuiten?"

Verslaggever: "Nee, niet te spuiten".

Studio: "Er wordt nog wel geadviseerd om ramen en deuren gesloten te houden?"

Verslaggever: "Ja."

Bepalen boodschap persconferentie

Tijdens het tweede GBT-overleg wordt de communicatiestrategie bepaald. De communicatiestrategie waar men in het GBT voor kiest is dat men (achtereenvolgens)

- eerst 100% duidelijkheid wil hebben over de identiteit van de slachtoffers
- daarna de familieleden op de hoogte willen brengen
- en pas daarna met deze informatie naar buiten wil treden (via een persconferentie).

Omdat de identiteit van één van de slachtoffers nog niet vaststaat en het (mede daarom) niet reëel is te veronderstellen dat voor de geplande persconferentie van 17:00 uur alle nabestaanden zijn aangezegd, gaat de voorkeur van het GBT op dat moment uit naar het geven van alleen een 'persstatement'.²⁷⁸ Dat wil zeggen dat men alleen kenbaar wil maken dat er sprake is van een grote brand in De Punt, dat de oorzaak ervan nog onbekend is en dat hulpverleners en familie opgevangen (zullen) worden. Men wil verder geen mededelingen doen over dodelijke slachtoffers, ook al beseft men in het GBT dat in het dorp wel (al) geruchten de ronde doen hierover. In een tweede persconferentie om 18:00 uur²⁷⁹ denkt men dan bekend maken te kunnen maken dat er dodelijke slachtoffers zijn te betreuren. Ook de namen van de slachtoffers kunnen dan vrijgegeven worden.

De feitelijkheid is dat mensen in het dorp al lang op 'eigen kracht' de identiteit van de slachtoffers hebben achterhaald (of beter gezegd hebben gededuceerd) en dat de gemeente om 15:45 uur al op de website heeft laten plaatsen dat er drie slachtoffers zijn gevallen bij de brand.

Om ongeveer 16:30 uur bereikt het bericht het GBT dat er lijkwagens ter plaatse zijn gesignaleerd. Het GBT beseft nu dat het voor de pers (en omstanders) definitief duidelijk is dat er mensen zijn omgekomen bij de brand, zodat het GBT alsnog besluit om tijdens de persconferentie van 17:00 uur bekend te maken dat er drie slachtoffers van de brandweer zijn te betreuren. De namen zullen pas later worden vrijgegeven, wanneer de nabestaanden door de gemeente formeel zijn aangezegd.

---

²⁷⁸ Verslag GBT 2 (16:15 uur).

²⁷⁹ Verslag GBT 2 (16:15 uur) en verslag GBT 3 (17:30 uur).

De eerste persconferentie

Om 17:00 uur geeft de loco-burgemeester een eerste persconferentie in aanwezigheid van enkele journalisten:

Persconferentie door loco-burgemeester om 17:00 uur:²⁸⁰

“Er is een grote explosieve brand uitgebroken bij machinefabriek Beuving, scheepsrestaurantbedrijf en opslag van schepen. Bij deze brand zijn drie slachtoffers te betreuren, drie slachtoffers die werkzaam zijn bij de brandweer. U kunt zich voorstellen dat dit gegeven enorm diep ingrijpt in de lokale gemeenschap, maar ook verder strekkend. Ook binnen ons heeft dat heel diep aangeslagen. Op dit moment wordt alles in het werk gesteld om de nabestaanden in kennis te stellen van dit zeer droeve feit. En tot die tijd zullen we dan ook geen nadere mededelingen doen over wie het betreft. Op dit moment wordt ook alles in het werk gesteld om ook de opvang van hulpverleners op poten te zetten. U kunt zich voorstellen dat het onder deze omstandigheden erg lastig werken is ter plaatse. Bij de brand zijn veel kunststoffen vrijgekomen, waardoor er in eerste instantie veel rookontwikkeling is geweest. En ten gevolge daarvan is er een advies uitgebracht dat ramen en deuren gesloten moesten blijven. Naar verloop van tijd is dat opgelost, omdat A. de rookontwikkeling beperkt is, en B. de rook zich niet echt verspreidde. Dus die mededeling is niet meer van kracht. Op dit moment wordt al die informatie verzameld door ons, worden zoveel mogelijk processen in gang gezet, en zodra daar meer over te melden valt komen we bij u terug.”

De tweede persconferentie

Om 18:00 uur vindt – zoals besloten in het tweede GBT-overleg van 16:15 uur en bekrachtigd in het derde GBT-overleg van 17:30 uur – wederom een persconferentie plaats die inhoudelijk overeenkomt met het statement van 17:00 uur. Omdat de nabestaanden dan nog niet allemaal zijn bereikt, is het nog niet mogelijk om de namen van de omgekomen brandweerlieden bekend te maken (voor de besluitvorming over dit punt wordt verwezen naar hoofdstuk 3 in deelonderzoek 3).

Fragment persconferentie door loco-burgemeester om 18:00 uur (uitgezonden door RTL Nieuws)²⁸¹

“Het kost ook enige moeite om de familieleden op te sporen. U kunt zich voorstellen met dit mooie weer dat mensen er op uit trekken. Dus moeten we alles in het werk stellen om mensen op te sporen. Daar wordt op dit moment volop aan gewerkt, in nauwe samenwerking tussen de brandweer en politie. Wij zullen er alles aan doen om de nabestaanden zo goed mogelijk op te vangen, maar ook alle andere hulpverleners die daar bij betrokken zijn en de familieleden daarvan, zullen we zorgen dat daar opvang voor geregeld wordt.”

Verzoeken om interviews

De landelijke media besteden ondertussen veel aandacht aan het incident.²⁸² De druk op het actiecentrum Voorlichting wordt hierdoor nog groter. Media zoals NOVA dienen verzoeken in tot interviews met de loco-burgemeester en de regionaal commandant brandweer Drenthe. De perscoördinator richt zich naast het voorbereiden van de persconferenties ook op het stroomlijnen van deze interviewverzoeken. De meeste verzoeken worden ingewilligd.²⁸³

²⁸⁰ Bron: RTV Drenthe.

²⁸¹ <http://www.rtl.nl>.

²⁸² Alle landelijke nieuwsstations berichten over de brand en de slachtoffers.

²⁸³ De regionaal commandant brandweer Drenthe bijvoorbeeld verschijnt 's avonds in NOVA.

Ook ter plaatse worden onder andere door het NOS Journaal, RTL 4 en SBS 6 verzoeken ingediend om op de plaats van het incident interviews te mogen houden. Ter plaatse wordt besloten dat zij alleen op de plaats van het incident mogen filmen onder begeleiding van de politievoorlichter mits er geen interviews gehouden worden (voor meer hierover zie hoofdstuk 3 in deelonderzoek 3). De woordvoering verloopt immers via de gemeente.

Hand- en spandiensten

Er zijn nog altijd relatief weinig medewerkers aanwezig op het gemeentehuis, waardoor het actiecentrum Voorlichting zich niet alleen met voorlichtingsaspecten bezighoudt, maar ook met andere hand en spandiensten.

Een journalist belt op enig moment met de perscoördinator en wijst hem er op dat de vlag nog niet halfstok hangt. De perscoördinator vraagt de bode dit te regelen.

“De pers was aanwezig. Het is inmiddels schemerig. De vlag moet nog halfstok. De bode zegt dat het geen zin meer heeft, omdat de zon over een kwartier onder gaat en de vlag dan gestreken wordt. Ik zat op de lijn dat het wel moest. Ook al was het maar een kwartiertje. Daar grijp je op in, terwijl je jezelf tegelijkertijd afvraagt of jij je als voorzitter van het beleidsteam wel met dat soort zaken zou moeten bemoeien.”²⁸⁴

De derde (en laatste) persconferentie

In het derde GBT-overleg (17:30 uur) besluit men om indien noodzakelijk een derde persconferentie te beleggen om 19:30 uur. Omdat tijdens de vierde GBT-vergadering (19:00 uur) bekend wordt gemaakt dat het aanzeggen van alle nabestaanden heeft plaatsgevonden, wordt besloten om inderdaad de persconferentie van 19:30 uur te gebruiken om de identiteit van de drie omgekomen brandweermannen officieel vrij te geven. Echter: “Op het laatste moment, ik was al op weg naar de persconferentie, bleek op het bestuurssecretariaat dat de naam van de overleden brandweerman drie keer voorkwam in onze eigen gemeentelijke administratie. Er waren dus drie mensen met dezelfde naam. Ik wilde met 100% zekerheid weten dat ik over de juiste persoon zou praten, wanneer ik de persconferentie inging. Die zekerheid kon men mij op dat moment niet geven.”²⁸⁵ Tevens wordt besloten om die avond geen vierde persconferentie meer te geven, maar dat er de volgende ochtend nog wel een nieuw ‘persmoment’ zal zijn.

Terwijl men in het gemeentehuis de personeeldossiers er nog op naslaat, deelt de perscoördinator de aanwezige media mee dat de persconferentie iets zal worden verlaet. Dit nemen de media, en RTV Drenthe in het bijzonder, hem niet in dankbaarheid af, omdat zij de persconferentie rechtstreeks willen uitzenden. RTV Drenthe maakt op dat moment tevens van de gelegenheid gebruik om aan te geven dat ze niet te spreken is over de informatievoorziening vanuit de gemeente.

Bij navraag met RTV Drenthe bleek dat de omroep vond dat de informatievoorziening vanuit de gemeente erg traag op gang kwam.

De verslaggeefster van RTV Drenthe zet vervolgens de perscoördinator voor het blok door hem, terwijl hij live in de uitzending is, om een reactie namens de gemeente te vragen.

---

²⁸⁴ Interview met de loco-burgemeester (<http://www.burgemeesters.nl/kosmeijer>).

²⁸⁵ Interview met de loco-burgemeester (<http://www.burgemeesters.nl/kosmeijer>).

De perscoördinator heeft naar aanleiding van dit optreden nog contact gezocht met de verslaggeefster om uit te leggen waarom het van belang was om de persconferentie uit te stellen. Hij heeft haar uitgelegd dat de een van de namen nog niet met 100% zekerheid vrij gegeven kon worden en in het kader van de zorgvuldigheid dit eerst uitgezocht moest worden. In zijn beleving kon de verslaggeefster daar maar beperkt begrip voor opbrengen.

Uiteindelijk vindt om 19:45 uur de persconferentie plaats waarin de identiteit van het brandweerpersoneel officieel bekend wordt gemaakt:

Persconferentie door loco-burgemeester om 19:45 uur²⁸⁶

“Dames en heren. Het tragisch gebeuren op de scheepsreparatiewerf in De Punt waarbij drie brandweerlieden in hun strijd tegen de brand zijn omgekomen, grijpt diep in bij ons allen. Maar met name bij het vrijwillige brandweerkorps van Eelde is de verslagenheid onnoemelijk groot, omdat de drie slachtoffers uit dit korps afkomstig zijn. Ik noem u de namen, geboortedatum alsmede hun datum van indiensttreding bij de vrijwillige brandweer Eelde, gemeente Tynaarlo. (...) Onze diepste medeleven gaat uit naar de nabestaanden van deze drie heren die de strijd hebben moeten verliezen in deze afschuwelijke brand. Op dit moment vindt er ook een bijeenkomst plaats met de overige leden van de brandweer, zodat ook daar de gelegenheid is om diepe rouw te tonen en elkaar daarin te steunen. Op dit moment is er ten aanzien van de brand zelf weinig nieuws te melden, onze aandacht gaat ook met name uit naar de familie en nabestaanden, maar u begrijpt ook dat het onderzoek verder in werking wordt gesteld om alle vragen die relevant zijn om gesteld te worden en dus ook relevant zijn om beantwoord te worden, te zijner tijd een antwoord op de formuleren. Verschillende instanties zijn daar mee bezig. Maar op dit moment wordt er ter plaatse nog geblust, de brand is inmiddels wel meester, maar het nablussen zal nog tot in de loop van de avond plaatsvinden. Als dat af is afgerond kan ook het technisch onderzoek nader in gang gezet worden. Dat betekent ook dat wij voor nu dit voorlopig beschouwen als laatste persmoment van vandaag, morgenochtend om 11:00 uur ontvangen wij u weer in de raadszaal, mocht er tussentijds nadere berichtgeving zijn die voor u van belang kan zijn dan zullen we alles in het werk stellen om u allen te bereiken en een tussentijds moment inlassen om toch weer bij elkaar te komen.”

Zaterdag 10 mei 2008

De volgende morgen vindt om 11:00 uur een persconferentie plaats in het gemeentehuis waarbij de loco-burgemeester ingaat op de gebeurtenissen van 9 mei 2008 en de informatievoorziening vanuit de gemeente. Vertegenwoordigers van de brandweer en de politie zijn hierbij ook aanwezig. De volgende onderwerpen worden tijdens de persconferentie besproken:²⁸⁷

- Alle gemeentelijke evenementen met een ‘feestelijk tintje’ worden afgelast;
- Er zijn op meerdere plaatsen in het dorp condoleanceregisters geopend;
- Het GBT is opgeheven en omgevormd tot een projectorganisatie. De gemeente draagt zorg voor een brede ondersteuning van de nabestaanden en het korps.
- De gemeente stelt een eigen onderzoek in naar de omstandigheden tijdens het incident.

²⁸⁶ Bron: geluidsopname gemeente Tynaarlo.

²⁸⁷ Zo blijkt uit nieuwsbrief, nr. 2 van het begrafenisbijstandsteam.

Enkele passage uit de persconferentie om 11:00 uur²⁸⁸

Loco-burgemeester: “Er heeft zich een brand afgespeeld bij scheepsreparatiebedrijf in De Punt waarbij (...) om het leven zijn gekomen. Dit laat diepe sporen na die onuitwisbaar zullen zijn voor de gemeenschap van Tynaarlo. Op grond van deze dramatische gebeurtenis is besloten om alle activiteiten voor de komende week tot en met vrijdag af te gelasten die ook maar enigszins een feestelijk karakter hebben waar de gemeente bij betrokken is.”

Regionaal Brandweercommandant Drenthe: “De bevelvoerder heeft op dat moment, zoals op dit moment bekend, volgens de standaardprocedures de opdracht gegeven om een verkenning uit te voeren aan zijn ploeg, een ploeg van vier man. Deze verkenning is voor zover nu bekend, volgens standaard procedures uitgevoerd, alleen, 4 minuten later is al het bericht gekomen dat hij mensen vermiste. (...) Dat is een razend snel verloop geweest van gebeurtenissen, waarbij brandweermensen over het algemeen snel hun inzet kunnen doen, alleen tijdens de eerste verkenning is vermoedelijk een enorme uitbreiding van de brand ontstaan, waardoor mensen vermist zijn geraakt. (...) Dat betekent dat de nakomende voertuigen allemaal ingezet zijn voor de redding van collega's (...) Ik kan op dit moment niet vaststellen of de bevelvoerder een inschattingsfout heeft gemaakt.”

---

²⁸⁸ Dagblad van het Noorden: <http://www.youtube.com>.

HOOFDSTUK 4

Voorlichting over de rookontwikkeling

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de voorlichtingsactiviteiten beschreven die betrekking hebben op de rookontwikkeling.

4.2 Beschrijving van de gebeurtenissen

Het eerste advies met betrekking tot het nemen van maatregelen naar aanleiding van de rookontwikkeling komt van RTV Drenthe. Om 14:40 uur doen zij zoals gezegd al live verslag van de brand en adviseert de verslaggever (op eigen initiatief) impliciet om ramen en deuren gesloten te houden.²⁸⁹

Studio: “En weet je iets over het gevaar voor de omgeving?”

Verslaggever: “Nou, ik heb nog niet begrepen dat er giftige stoffen zijn vrijgekomen, ik moet zeggen, wij kwamen aangereden en toen was de brand eigenlijk nog maar net ontstaan, en binnen vijf minuten stond het hier vol met rook. Ik heb daar zelf ook even ingestaan, en het lijkt me sowieso raadzaam als mensen in de omgeving hun ramen en deuren voorlopig dicht houden.”

Om 15:40 uur besluit de brandweer dat op basis van de metingen die dan zijn gedaan dat er nauwelijks een effectgebied is waar te nemen (zie deelonderzoeken 1 en 3). Er wordt geconcludeerd dat er “kortom geen sprake is van een zorgelijke situatie.” De enige boodschap die dan ook richting de omstanders gecommuniceerd moet worden is dat zij niet in de rook moeten blijven staan. Ter plaatse halen de brandweer en politie omstanders en hulpverleners uit de rook (voor meer hierover wordt verwezen naar hoofdstuk 3 in deelonderzoek 3). Wanneer dit wordt doorgegeven aan het GBT (16:15 uur) besluit zij dat burgers niet formeel door de gemeente geadviseerd hoeven te worden om ramen en deuren te sluiten.

Op enig moment (nog voor 17:00 uur) krijgt het GBT te horen dat radio Noord op eigen initiatief communiceert dat mensen worden geadviseerd om ramen en deuren te sluiten. Het GBT is hier verbaasd over, omdat zij juist bewust ervoor gekozen hebben om een dergelijk advies via radio Drenthe of de website niet te geven (de feitelijkheid is overigens dat RTV Drenthe dit wel al op eigen initiatief doet). Het GBT vraagt zich dan ook hardop af hoe zij hier mee om moet gaan. Men besluit uiteindelijk om geen actie te ondernemen richting radio Noord. Wel wordt in de persconferentie van 17:00 uur door de loco-burgemeester aangegeven dat een eerder gegeven advies om ramen en deuren te sluiten niet meer van kracht is:

“(..)Bij de brand zijn veel kunststoffen vrijgekomen, waardoor er in eerste instantie veel rookontwikkeling is geweest. En ten gevolge daarvan is er een advies uitgebracht dat ramen en deuren gesloten moesten blijven. Naar verloop van tijd is dat opgelost, omdat A. de rookontwikkeling beperkt is, en B. de rook zich niet echt verspreidde. Dus die mededeling is niet meer van kracht.”

²⁸⁹ Het is overigens aannemelijk – en zo blijkt ook uit interviews met respondenten – dat ook andere (lokale) media hebben geadviseerd om ramen en deuren gesloten te houden. Echter hebben wij deze berichten niet meer kunnen traceren.

In het ROT houden de GHOR-leden zich overigens nog wel met de rookontwikkeling bezig. In de ROT-bijeenkomst van 17:30 uur stelt de GHOR zich de vraag of “het wel echt veilig is.” Immers, rook is altijd giftig, ook als metingen uitwijzen dat er geen specifieke gevaarlijke stoffen zijn vrijgekomen. De GHOR vindt dan ook dat, gezien vanuit hun verantwoordelijkheid, uitgezocht moet worden of de rook uiteindelijk consequenties heeft gehad voor de omwonenden/omstanders die in de rook hebben gestaan. Al discussiërend stelt men voor om de omwonenden het advies te geven dat “bij rook ruiken of zien er een veilige plek gezocht moet worden en bij niets ruiken het veilig is.” De communicatieadviseur ROT geeft aan dat dit wordt opgepakt en via de radio gecommuniceerd zal worden.²⁹⁰ Hij neemt daartoe contact op met RTV Noord en RTV Drenthe. Dit wordt verder niet doorgegeven aan de contactpersoon in het GBT (dit is de perscoördinator).

Ondanks de verklaring van de loco-burgemeester – en mogelijk dankzij het contact van de communicatieadviseur ROT – blijft in de media het beeld hangen dat ramen en deuren gesloten moeten blijven. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het live verslag van RTV Drenthe van 18:00 uur:

Live radioverslag RTV Drenthe, 18:00 uur²⁹¹

Verslaggever: “(..) ja zeker, ook al is de rook niet meer zo goed te zien, tenminste, niet vanaf de plek waar ik nu sta, de rook is nog wel heel goed te ruiken. Echt een brandgeur, plastic, polyesterachtige geur die hier nog goed te ruiken is.”

Studio: “Is het onrustig daar, mensen zien natuurlijk die grote rookpluim en ruiken het allemaal?”

Verslaggever: “Ik ben nu in het centrum in de buurt van een museum, daar is het eerder rustig, toeristen zitten op het terras en een paar mensen gaan naar de winkels. Maar voor de rest, mensen zitten binnen of zijn naar de brand toegegaan. Ik was zojuist bij de afzetting, daar waren collega’s, vrienden, ook van de mensen die omgekomen zijn, en die waren terneergeslagen.”

Studio: “Nu wordt door de brandweer toch maar geadviseerd om toch maar ramen en deuren gesloten te houden, merk je nou dat dat opgevolgd wordt?”²⁹²

Verslaggever: “Het is wel zo dat deze mensen daar wat verder van afzitten, op dit moment zie ik verder geen ramen die openstaan, dus daar wordt naar geluisterd, maar of het vanaf hier nou echt nodig is, dat weet ik niet.”

Aan het begin van de avond besluit het GBT dan toch dat er vanuit de gemeente informatie moet komen over (het gevaar van) de rook. Rond 18:45 uur krijgt de coördinator van de voorlichterspool (vanaf 17:15 uur aanwezig in het actiecentrum Voorlichting) de opdracht om over dit onderwerp een bericht te plaatsen op www.crisis.nl. Om 18:50 uur wordt het bericht op www.crisis.nl geplaatst waarin door de gemeente officieel het advies wordt gegeven om “niet in de rook te gaan staan” (zie hoofdstuk 2). Wanneer de districtschef van de politie, die omstreeks 17:30 uur poolshoogte neemt bij het plaats incident, het GBT rond 19:00 uur informeert over de nagenoeg afwezige rook (zie ook hoofdstuk 3 in deelonderzoek 3), wordt de berichtgeving vanuit het gemeentehuis over de rookontwikkeling stopgezet.

²⁹⁰ ROT-verslag (17:30 uur).

²⁹¹ <http://www.tvdrenthe.nl>.

²⁹² Of deze uitspraak gebaseerd is op feitelijkheden is niet duidelijk. De brandweer gaat aan het begin van de avond de woningen langs om de mensen te vragen of zij klachten hebben (gehad) dan wel last hebben (gehad) van rookschade (zie hoofdstuk 3 in deelonderzoek 3).

Om 20:00 uur en 21:36 uur verschijnt er nog een mededeling op www.crisis.nl over de rookontwikkeling in relatie tot de volksgezondheid:

U hoeft uw ramen en deuren niet meer gesloten te houden. Uit een aantal metingen is gebleken dat in de lucht geen gevaarlijke concentraties voor de gezondheid zijn aangetroffen.

Op zaterdag 10 mei geeft RTV Drenthe door aan het actiecentrum Voorlichting dat zij ontevreden is over de informatievoorziening van de gemeente en op de plaats incident als het gaat om de rookontwikkeling. RTV Drenthe vindt dat zij met betrekking tot dit onderwerp als rampenzender gebruikt had kunnen en moeten worden. De politievoorlichter die op vrijdag op enig moment werd gebeld door RTV Drenthe waarom dat niet is gebeurd, was al uitgelegd dat er geen sprake was van een rampsituatie in de zin dat er grote gevaren zijn voor burgers. Metingen hadden immers uitgewezen dat er geen stoffen zijn vrijgekomen die gevaarlijk zijn voor de volksgezondheid.

De gemeente besloot om in de week na de brand een bijeenkomst voor de omwonenden te organiseren om hen te informeren over de (gevaren van de) rookontwikkeling. Deze bijeenkomst is gezien allerlei andere activiteiten die ook in die week plaats dienden te vinden (kranslegging, stille tocht, begrafenissen) in eerste instantie uitgesteld naar de week erna. Uiteindelijk heeft de bijeenkomst helemaal niet meer plaatsgevonden. Gezien de periode tussen de brand en de bijeenkomst (twee weken) en het feit dat er geen gevaarlijke stoffen waren vrijgekomen, achtte men de bijeenkomst nog weinig zinvol. Als compromis werd er een informatiebrief rondgestuurd. De brief is tot stand gekomen in overleg met de GHOR.

HOOFDSTUK 5

De interne organisatie van het proces Voorlichting

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de interne organisatie van het proces Voorlichting heeft gefunctioneerd.

5.2 Beschrijving

In de eerste uren van de brand vindt afstemming over het proces Voorlichting vooral plaats door bilateraal overleg tussen de perscoördinator en de communicatieadviseur GBT. Zoals gezegd spreken de perscoördinator en de communicatieadviseur GBT vroegtijdig af dat de perscoördinator verantwoordelijk wordt voor zowel de pers- als de publieksvoorlichting, zodat de communicatieadviseur GBT zich volledig op het GBT kan richten. Daarnaast zorgt de perscoördinator voor afstemming met de nog aanwezige medewerkers uit het gemeentehuis die zijn bijgesprongen om allerhande werkzaamheden te verrichten (zoals de raadsgriffier).

Tussen 15:30 en 16:00 uur neemt met het bericht dat er slachtoffers zijn gevallen de druk op de medewerkers die tot dan toe betrokken zijn bij het proces Voorlichting toe. Tijdens de tweede GBT-bijeenkomst van 16:15 uur wordt dan ook mede op advies van het ROT besloten dat de regionale voorlichterspool gealarmeerd moet worden.²⁹³ De regionaal commandant brandweer belt daartoe met de coördinator voorlichterspool in het bijzijn van de communicatieadviseur GBT.

Zoals al eerder beschreven besluit de coördinator voorlichterspool om naar het gemeentehuis in Vries te rijden en de gemeente in brede zin te ondersteunen bij het proces Voorlichting. Ze schat in dat alle hulp snel nodig is en belt aanrijdend al verschillende mensen uit de voorlichterspool met het verzoek om bijstand te verlenen. Door het mooie weer en het feit dat veel mensen een dagje vrij zijn, ontvangt ze weinig respons.

De eerste activiteit van de coördinator voorlichterspool bij aankomst op het gemeentehuis (17:15 uur) is het verzamelen van de aantekeningen die de telefonisten van de gemeente hebben gemaakt. Tot afstemming met de huidige twee aanwezige communicatieadviseurs (de perscoördinator en de communicatieadviseur GBT) komt het echter niet vanwege de hectiek. De coördinator voorlichterspool wordt (in eerste instantie) niet met een specifieke taak ondergebracht in actiecentrum Voorlichting, mede omdat de procesverantwoordelijke Voorlichting (die tevens hoofd Actiecentrum is) op vakantie en daardoor afwezig is. De coördinator voorlichterspool doet gezien haar ervaring wat haar op dat moment goed dunkt.

Na de persconferentie van 19:45 uur wordt zoals gezegd de perscoördinator door allerhande media benaderd voor commentaar en interviewverzoeken. Om dit te stroomlijnen wordt in het actiecentrum Voorlichting een interviewplanning gemaakt. Op dat moment treffen de perscoördinator en de coördinator voorlichterspool elkaar voor het eerst. De coördinator voorlichterspool die gaandeweg de avond op natuurlijke wijze gezien haar ervaring de regierol naar zich toetrekt, neemt daarin het initiatief wat bij de perscoördinator tot onbegrip leidt.

---

²⁹³ Verslag GBT 2 (16:15 uur).

Aan het einde van de avond zien de loco-burgemeester en de communicatieadviseur GBT geen rol meer weggelegd voor de coördinator voorlichterspool. Wel vragen ze haar om als coördinator voorlichterspool ‘stand-by’ te blijven.

Om zaterdagmorgen 9:30 uur vindt een GBT vergadering plaats.²⁹⁴ De tweede loco-gemeentesecretaris van de gemeente Tynaarlo wordt aangewezen als procesverantwoordelijke Voorlichting, omdat de afwezigheid van een leidinggevende als problematisch wordt beschouwd door een aantal GBT leden. Verschillende respondenten hebben desgevraagd aangegeven dat op vrijdag en zaterdag er tussen verschillende medewerkers in het actiecentrum Voorlichting “spanningen waren”, dat het “rommelde” en dat het “groepsproces niet lekker liep”.

De tweede loco-gemeentesecretaris zegt toe de coördinatie van het proces Voorlichting op zich te nemen en volstaat met het plakken op iedere kamerdeur van een ‘A4-tje’ met daarop de werkzaamheden die moeten plaatsvinden.

Tijdens de interviews werd duidelijk dat geen van de respondenten die betrokken was bij het proces Voorlichting zich bewust was dat de tweede loco-gemeentesecretaris ook was aangesteld om het proces te coördineren.

Op zaterdagmorgen vraagt de GHOR-vertegenwoordiger in de stuurgroep op eigen initiatief aan de communicatieadviseur van de Hulpverleningsdienst Groningen om naar Vries te komen, omdat hij zich zorgen maakt over het geringe aantal communicatiemensen dat op dat moment aanwezig is.

Vrijwel op hetzelfde moment belt de communicatieadviseur GBT naar de coördinator voorlichterspool om opnieuw naar het gemeentehuis te komen. Samen maken de communicatieadviseur uit Groningen, de coördinator voorlichterspool en de communicatieadviseur GBT een plan van aanpak. Zij maken een overzicht van te vervullen taken en zoeken naar personele invulling daarvoor. Ook besluiten zij op dat moment om de coördinator voorlichterspool de functie coördinator actiecentrum Voorlichting te geven. Zij wordt daarmee verantwoordelijk voor de directe aansturing van medewerkers en de inzet van ‘externe communicatiemedewerkers’.

Er verschijnen ondertussen veel externe communicatieprofessionals van de voorlichterspool in het gemeentehuis. Omdat er in eerste instantie weinig mensen bereikbaar waren, zijn er veel mensen benaderd. Uiteindelijk voelt bijna iedereen die benaderd is zich geroepen toch om naar het gemeentehuis te komen. Dat levert een zeer ruime bezetting van het communicatieteam op. Op sommige tijdstippen zijn er ongeveer 20 communicatieadviseurs actief. In de loop van de week wisselt de bezetting. Onder het motto “beter teveel dan te weinig mensen” is er voor iedereen wel een grotere of kleinere taak.

Op Pinksterzondag 11 mei nemen zowel de stuurgroep als het begrafenisbijstandsteam vrij. Het communicatieteam werkt op volle kracht door en stelt overlijdensadvertenties op, bereid toespraken voor de herdenkingsbijeenkomsten voor, onderhoudt contact met RTV Drenthe over de verslaglegging rond de uitvaarten, etc. Op pinkstermaandag is men nog druk doende met het voorbereiden van de Stille Tocht, samen met vertegenwoordigers van het Bloemencorso.

---

²⁹⁴ Verslag GBT 6 (10 mei 2008, 9:30 uur).

De groepsevaluatie van in- en externe voorlichters die hebben deelgenomen aan het communicatieproces laat zien dat de beleving van de externe voorlichters (van de voorlichterspool) vooral was dat er sprake van een “goede teamgeest”, “saamhorigheid”, “goed teamverband” en “sterke onderlinge verbondenheid”.²⁹⁵

Tijdens de (soms individuele) interviews komt een ander beeld naar voren. Verschillende gemeentelijke medewerkers (dus niet alleen de communicatiemedewerkers) zijn van mening dat er, mede door de grote groep voorlichters, er de nodige onderlinge animositeit heerste tussen sommige medewerkers. Door een aantal respondenten werd ook gesproken over “een emotioneel hok met mensen”. Ook verliep in de beleving van sommige respondenten de samenwerking tussen een aantal communicatiemedewerkers stroef.

Respondenten geven aan dat er een groot verloop zat tussen de medewerkers van de voorlichtingspool. Daarom was men vooral veel tijd kwijt aan de overdracht van taken en het zoeken naar de regie.

De afbouw van de communicatieadviseurs van het eerste uur

De communicatieadviseur GBT blijft op dinsdag thuis om bij te komen van de afgelopen dagen. Zij wordt in de stuurgroep vervangen door de coördinator voorlichterspool.

De procesverantwoordelijke Voorlichting is op dinsdag terug van haar vakantie en neemt de taken over van de tweede loco-gemeentesecretaris. De coördinator voorlichterspool, nog altijd actief als hoofd Actiecentrum, stuurt het proces aan en regelt de inzet van de ‘externen’.

Wanneer de communicatieadviseur GBT zich woensdagochtend weer meldt, wordt ze door de procesverantwoordelijke Voorlichting zonder nader overleg aan haar ‘reguliere’ dagelijkse werk gezet. Haar functie als communicatieadviseur GBT/stuurgroep is overgenomen door de coördinator voorlichterspool.²⁹⁶

Vanwege de impact en het grote aantal ‘externe’ communicatiemedewerkers op het gemeentehuis besluit de perscoördinator om zich op woensdag zich terug te trekken uit het incidentgerelateerde proces Voorlichting. Hij krijgt toestemming van de procesverantwoordelijke Voorlichting om zich te richten op zijn reguliere werkzaamheden. In de loop van woensdag verschijnt de perscoördinator als woordvoerder op de televisie met een item over een grafschennis op de plaatselijke begraafplaats.

De volgende dag spreekt de procesverantwoordelijke Voorlichting de perscoördinator daarop aan. Een wethouder van Tynaarlo heeft zijn beklag gedaan bij de procesverantwoordelijke Voorlichting vanwege het feit dat de perscoördinator op de tv geen stropdas droeg. De perscoördinator voelt zich gezien zijn inzet van de afgelopen dagen weinig gewaardeerd en gaat daarom gekwetst naar huis. Hij besluit ook de volgende dag thuis te blijven. Die middag wordt er een nieuwe perscoördinator aangewezen door de procesverantwoordelijke Voorlichting.

---

²⁹⁵ *Interne evaluatie van de communicatie vanuit het gemeentehuis* (januari 2009). Gemeente Tynaarlo.

²⁹⁶ Op zaterdag 10 mei is het GBT overgegaan in een stuurgroep die leiding geeft aan een projectorganisatie die zorg draagt voor de verdere afhandeling van het incident.

HOOFDSTUK 6

Analyse, conclusies en aanbevelingen

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een beoordeling gegeven van de gemeentelijke voorlichtingsactiviteiten die tijdens de brand in De Punt hebben plaatsgevonden. We benadrukken dat de analyse en conclusies in dit hoofdstuk primair betrekking hebben op de uitvoering en niet zozeer op de besluitvorming van de voorlichting. De besluitvorming door het GBT is immers al beoordeeld in hoofdstuk 3 van deelonderzoek 3. Voor de volledigheid worden in paragraaf 6.2 wel de conclusies en aanbeveling over de besluitvorming kort herhaald.

Dit hoofdstuk geeft geen oordeel over het optreden van de media. In crisissituaties dient de wijze waarop de media opereert als gegeven beschouwd te worden; de media is over het algemeen vanuit de overheid moeilijk stuurbaar. Uiteindelijk gaat het er dan ook primair om hoe de gemeentelijke organisatie anticipeert op het handelen van de media.

6.2 Besluitvorming over de voorlichting: communicatiestrategie en houden persconferenties

De twee meest relevante onderwerpen ten aanzien van de voorlichting waarover het GBT een besluit neemt, zijn de communicatiestrategie en het houden van de persconferenties. In deelonderzoek 3 is hierover het volgende geconcludeerd:

De communicatiestrategie die het GBT als overheid had bepaald, was dat de families van de slachtoffers pas ingelicht zouden worden als er absolute zekerheid was over de identiteit van de slachtoffers. Op het moment dat de families op zorgvuldige wijze zouden zijn geïnformeerd, kon ook met deze informatie naar buiten getreden worden. Een dergelijk uitgangspunt betekent echter op voorhand dat de snelheid van communiceren (in dit geval de berichtgeving aan de familie en de media) ver achterblijft bij de berichtgeving in de pers of via andere kanalen (mond-tot-mond, internet).

Het besluit leidde dan ook uiteindelijk tot een spanningsveld tussen ‘zorgvuldigheid’ en ‘snelheid’ waar het gaat om enerzijds het identificeren van de slachtoffers en het inlichten van de directe familie en anderzijds het naar buiten kunnen treden met de geverifieerde feiten daarover. In deze casus werd dit spanningsveld nog eens versterkt, omdat Eelde een kleine gemeenschap is waar nieuws snel rondgaat via informele kanalen.

Het ‘tactische’ besluit om drie persconferenties te houden, legde een nog hogere druk op (de voorlichters van) de gemeente. De meest relevante informatie (de namen van de slachtoffers) kon immers ‘steeds maar weer niet’ worden gegeven.

Conclusie: De onderzoekers concluderen dat in het licht van de zorgvuldigheid de gekozen communicatiestrategie een terechte was. Het spanningsveld dat daardoor ontstond was onvermijdelijk en niet uniek voor dit incident maar herkenbaar bij alle flitsrampen en -crises. Uiteindelijk gaat er dan ook ‘slechts’ om hoe men in de uitvoering met een dergelijk spanningsveld weet om te gaan. In dit geval had het GBT moeten besluiten om de loco-burgemeester als boegbeeld, twee uur eerder dan de nu gekozen persconferentie (17:00 uur), een persstatement te laten geven. Ruim twee uur eerder, in het eerste GBT, werd immers al het cruciale feit bekendgemaakt dat de drie

brandweermensen waren omgekomen en werd hier via de website ook onmiddellijk over gecommuniceerd.

Aanbeveling: Het verdient in de ogen van de onderzoekers dan ook aanbeveling dat de burgemeester in dergelijke situaties altijd zo snel mogelijk een persstatement afgeeft waarin de situatie op de juiste waarde wordt geschat en wat de bekende feiten en vooral de onzekerheden zijn, etc. Het is daarbij van het grootste belang dat enkele kernfeiten door de (communicatie)adviseurs direct worden gecheckt binnen de operationele lijn.

Conclusie/aanbeveling: Het besluit om drie persconferenties te geven, legde een zelfgecreëerde druk op de gemeentelijke organisatie die (wel) te vermijden was geweest. Hier lijkt de gouden regel van toepassing dat als men geen voor de hand liggende vragen kan beantwoorden (in dit geval vragen over de namen van de slachtoffers) er ook geen formele persconferentie gegeven moet worden.

6.3 Organisatie

Het proces Voorlichting is in de gemeente Tynaarlo conform de landelijke richtlijnen vormgegeven, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de processen publieksvoorlichting, persvoorlichting en interne voorlichting. Niet verbazingwekkend is, gezien de omvang van de gemeente Tynaarlo, de bezetting van de cruciale posten perscoördinator, publiekscoördinator en communicatieadviseur GBT nogal ‘dun’, dat wil zeggen door één functionaris op vrijwillige basis ingevuld. Dit geeft bijna de garantie dat er bij een incident meerdere functionarissen afwezig zijn. Gezien het feit dat alleen de betreffende functionaris is voorbereid op zijn eigen taak betekent dit ook een zekere mate van (ongewenste) improvisatie. Een sterk punt is de door de Regionale Brandweer Drenthe georganiseerde regionale pool van voorlichters waar voldoende capaciteit voor uitvoering beschikbaar is.

De onderzoekers willen, mede naar aanleiding van de interviews, nog kort ingaan op de specifieke negatieve perceptie die bij verschillende leden van het GBT leefde over de kwaliteit van de communicatieadviseurs. Het lijkt er in de beleving van de onderzoekers op dat een gevoel van ontevredenheid zich hier materialiseert richting een ‘toevallige’ subgroep van adviseurs. Inhoudelijk klopt de waarneming van de betrokken GBT-leden in de zin dat de communicatieadviseurs in de dagelijkse werkelijkheid ‘voorlichters’ zijn en dat dit een geheel andere kwalificatie vereist dan crisiscommunicatie. Uiteindelijk is echter het basisfeit dat deze communicatieadviseurs, net als alle andere adviseurs (zie deelonderzoek 3) gedurende die eerste uren, niet adequaat waren voorbereid op hun rol tijdens een werkelijke crisis.

Aanbeveling: Leid de bij de crisiscommunicatie betrokken functionarissen *allround* op. Besef echter dat de competenties van een goede voorlichter anders zijn dan die van een goede crisiscommunicatieadviseur. Breid daarom de regionale pool van voorlichters uit met een piket voor hoogwaardige crisiscommunicatie.

6.4 Alarmering voorlichtingsmedewerkers

De beschrijving van het alarmeren van de voorlichtingsmedewerkers laat mooi het proactieve en assertieve handelen zien van de gemeentelijke voorlichters en van de regionaal coördinator van de voorlichterspool.

Vanuit een grote betrokkenheid en juiste inschatting van de situatie wordt het proces Voorlichting al om 14:30 uur op informele wijze opgestart door de perscoördinator. Door

dit proactieve handelen wordt de alarmering van sleutelfunctionarissen al in een vroeg stadium in gang gezet. Immers, pas drie kwartier later zal het ROT overgaan tot de formele opschaling naar GRIP-3 waaraan de alarmering van de gemeentelijke voorlichters is gekoppeld (zie hoofdstuk 2 in deelonderzoek 3).

Deze vroege start van het alarmeringsproces komt buitengewoon goed van pas, omdat

- de politievoorlichter ter plaatse (COPI) al meteen nadat is opgeschaald naar GRIP-1 (14:23 uur) een persalarm afgeeft én er een verslaggever van RTV Drenthe nabij De Punt is, ontstaat er enerzijds in een korte tijd veel media-aandacht voor het incident. Hierdoor is de mediadruk maar ook de publieksdruk op het communicatieapparaat van de gemeente in korte tijd groot,
- de alarmering en opkomst van de voor de voorlichting cruciale functionarissen tijd kost vanwege de vrijwillige basis van hun inzet ('vrije instroom', zie hoofdstuk 1 in deelonderzoek 3). Vanuit hun grote betrokkenheid komt uiteindelijk vrijwel iedereen op waarvan dat redelijkerwijs verwacht mocht worden.

'Echte' aanvullende voorlichtingscapaciteit begint in te stromen wanneer de regionale coördinator voorlichterspool wordt gealarmeerd. Feitelijk wordt zij door mediaberichtgeving gealarmeerd, waarna zij direct contact opneemt met haar opdrachtgever, de regionaal commandant brandweer Drenthe. Na de eerste formele GBT vergadering wordt haar officieel gevraagd naar het gemeentehuis te komen en de voorlichterspool te activeren. Na aankomst op het gemeentehuis heeft opschaling haar grootste prioriteit.

Conclusie: De onderzoekers zijn van mening dat door de tijdige alarmering de oplopende communicatiedruk in het eerste uur van het incident adequaat kon worden opgevangen. Op deze plaats al mag de inzet van ook ander gemeentelijk (balie)personeel worden genoemd die vanaf het begin samen met de perscoördinator de vele telefonische vragen beantwoordden.

6.5 Publieksvoorlichting

De capaciteit die voor publieksvoorlichting beschikbaar was, liep langzamerhand op: enerzijds werd na een goede improviserende start met aanwezig personeel in het gemeentehuis de regionale capaciteit ingevlogen, anderzijds werd vrijwel meteen de gemeentelijke website gebruikt en werd overgeschakeld naar de landelijke *www.crisis.nl* site zodra de gemeentelijke site overbelast raakte.

Een bijzonder puntje was de verwarring die er ontstond over het waarschuwen van de (paar) huishoudens die onder de rook van de brand lagen. Zoals in hoofdstuk 3 in deelonderzoek is beschreven, waren de betrokken huishoudens vanuit het COPI gewaarschuwd. Nadat het GBT in eerste instantie had besloten aan de rook geen aandacht te besteden, bleek dat RTV Noord (en feitelijk ook RTV Drenthe) zelfstandig het advies om 'ramen en deuren sluiten' verspreidde. Het GBT voelde zich toen toch gedwongen om, als ware het advies van henzelf afkomstig, het bericht als 'niet meer van kracht te verklaren'.

Conclusie: Naar het oordeel van de onderzoekers hebben dorpsbewoners vooral *elkaar* geïnformeerd. Binnen een kleine gemeenschap als Eelde blijkt dat informatie snel wordt verspreid (zie ook deelonderzoek 5). Het effect van de – door gemeente geïnitieerde – publieksvoorlichting was daardoor beperkt. Dit is geen diskwalificatie van het

gemeentelijk optreden, maar hiermee had wel bewust rekening gehouden kunnen en moeten worden.

Aanbeveling: Houdt rekening met de snelheid waarmee ongeverifieerde en soms onjuiste informatie zich verspreid onder het publiek. Voor een deel zijn de media hiervoor verantwoordelijk. Het heeft echter geen zin om te proberen de media aan te spreken op een abstracte verantwoordelijkheid voor het publiek vertrouwen in de overheid tijdens crisissomstandigheden. De overheid moet zelf gelijke tred houden met de huidige informatiesnelheid om niet aan ‘informatiegezag’ te verliezen bij de bevolking door, zoals al eerder aanbevolen, direct met feiten en onzekerheden naar buiten te treden.

“Door de nieuwe informatie- en communicatiemogelijkheden springen feiten, meningen, quasi-feiten en geruchten voortdurend heen en weer. Informatie die vroeger weken, dagen of ten minste uren op zich liet wachten, is nu binnen seconde op vele plaatsen, hier en ver weg, bekend – zij het dat ‘het’ op al die verschillende plaatsen verschillend uitgelegd wordt. Als de autoriteiten de feiten nog via verschillende lagen laten lopen – de media doet dat in ieder geval niet.”²⁹⁷

6.6 Persvoorlichting ²⁹⁸

Het eerste contact tussen het gemeentelijke actiecentrum Voorlichting en de media vindt plaats rond 14:45 uur, wanneer de perscoördinator gebeld wordt door RTV Drenthe. Een verslaggever van RTV Drenthe die ter plaatse van het incident is, confronteert de perscoördinator met de sterke geruchten over het overlijden van drie brandweerlieden. De reactie van de onwetende perscoördinator is op dat moment terecht afhoudend, een keus heeft hij immers niet. De kiem van mediaontevredenheid over de snelheid van de reactie van de gemeente was daarmee onvermijdelijk echter wel al gelegd.

De operationele voorlichtingsfunctionarissen en de loco-burgemeester van de gemeente besluiten om, zodra zij dit weten, melding te maken op de website van de gemeente over de vermissing van brandweerpersoneel. Wanneer wat later in het eerste (nog informele) GBT-overleg bekend wordt gemaakt dat het vermiste brandweerpersoneel is omgekomen, wordt terecht besloten om dit ook op de website bekend te maken. Tijdens het tweede (formele) GBT-overleg wordt evenwel nog gediscussieerd over het moment waarop men de media van het overlijden van de drie brandweermensen in kennis zal stellen middels een persconferentie. Een belangrijke afweging voor het GBT is dat men met zekerheid de identiteit van de slachtoffers wil kennen en eerst de familie wil hebben ingelicht, voordat de namen vrijgegeven kunnen worden.

Conclusie: In de opinie van de onderzoekers was dit laatste een begrijpelijk en nobel streven, maar hield het geen rekening met de werkelijkheid van de snelheid van mediaberichtgeving en informele nieuwsstromen (zeker in een kleine gemeenschap). Terughoudendheid bij persvoorlichting (en publieksvoorlichting) zet de gemeentelijke geloofwaardigheid sterk onder druk. Er is daarmee eigenlijk geen keuze dan het overlijden direct te communiceren, en uit te leggen dat de identiteit pas later zal worden vrijgegeven zodra de familie is ingelicht.

²⁹⁷ U. Rosenthal (2003). ‘Crisiscommunicatie, het verdienen van publiek vertrouwen’. In: *Crisis gecommuniceerd*, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Nationaal Coördinatiecentrum, pp. 13-21.

²⁹⁸ Zoals vermeld komen de persvoorlichtingsactiviteiten van het COPI en het ROT hier niet aan bod. Hiervoor wordt verwezen naar deelonderzoek 3.

6.7 De interne organisatie van het proces Voorlichting

Zoals al opgemerkt was de betrokkenheid van de aanwezige sleutelfunctionarissen voorlichting en van overig gemeentelijk personeel groot. Dit heeft 'de dag gered', er was immers een voorspelbaar gebrek aan enkele sleutelfunctionarissen. Vanuit die betrokkenheid ontstond er wel een oplopende animositeit tussen verschillende functionarissen. Het is opvallend te noemen dat een dergelijke animositeit zich manifesteerde, omdat dit beeld afwijkt van het beeld dat andere incidenten laten zien, namelijk dat er een speciale verbondenheid ontstaat tussen medewerkers die gezamenlijk 'de ramp bestrijden'. Op dit minder dan optimaal functioneren werd verder weinig gestuurd door het management. De onderzoekers zijn van mening dat dit uiteindelijk heeft geresulteerd in onvoldoende waardering van juist twee van de meest waardevolle functionarissen uit de eerste fase.

6.8 Het geheel overziend

De analyse van de uitvoering van de voorlichting heeft sterke parallellen met de eerdere analyses van het functioneren van de rampenbestrijdingsorganisatie: vanuit eigen initiatief en betrokkenheid hebben in eerste instantie een breed scala aan medewerkers van de gemeente Tynaarlo het proces Voorlichting bemenst binnen een korte tijd en vervolgens grosso modo goed uitgevoerd. Vanuit de regio is vervolgens ondersteuning gekomen.

De communicatiestrategie waartoe het GBT daarna besloot was de enig mogelijke: eerst moesten de directe familieleden zijn ingelicht voordat men met namen naar buiten kon komen. In de uitwerking betekende dit echter dat de loco-burgemeester als boegbeeld van de gemeente ook laat naar buiten kwam met de boodschap dat er doden onder het brandweerpersoneel waren gevallen.

De 'papieren' voorbereiding van het proces Voorlichting bleek echter niet op de realiteit gebaseerd: vrije instroom voor drie functies waarvoor elk slechts één functionaris gekwalificeerd is. Daarbij werd onvoldoende rekenschap gegeven van het feit dat crisiscommunicatie iets anders is dan voorlichting.

De publiekscommunicatie door de gemeente Tynaarlo kon daarom de hoge informatiesnelheid binnen de media en de kleine gemeenschap van Tynaarlo niet volgen. De inzet van de medewerkers kon daardoor niet voorkomen dat in de perceptie van media en bevolking de crisiscommunicatie van de gemeente achter de feiten aanliep.

Eindconclusie: Het geheel overziend is de conclusie van de onderzoekers dat de gemeente Tynaarlo zich met de juiste intentie en buitengewone inzet heeft gekwetend van haar voorlichtingstaak richting media en publiek. Voorspelbare problemen met de organisatie en de uitvoering die samenhangen met de grootte van de gemeente en met de snelheid van mediaberichtgeving hebben wel geleid tot een minder dan beoogd effect op de inhoud van mediaberichtgeving en de kennis van de bevolking over het incident. Het gezag van de gemeente bij tenminste media en de directe familie van de slachtoffers heeft daar onder geleden (zie ook deelonderzoek 5).

Bijlage bij deelonderzoek 4

Beknopte weergave van het draaiboek Voorlichting

B1 Inleiding

De voorlichting tijdens rampen en zware ongevallen is ex artikel 11a van de Wet rampen en zware ongevallen een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Deze verantwoordelijkheid dient op grond van artikel 5, lid e, van deze wet en het Besluit kwaliteitscriteria planvorming rampenbestrijding nader uitgewerkt te worden in een plan.

In de gemeente Tynaarlo beschikt men dan ook over een draaiboek Voorlichting (versie januari 2007). Dit draaiboek beschrijft de organisatie, uitvoering en operationele uitwerking van het proces Voorlichting vanaf een GRIP-3 incident. In deze bijlage wordt het draaiboek Voorlichting beknopt weergegeven.

B2 Onderscheid in drie typen van voorlichting

Onder het proces Voorlichting²⁹⁹ worden in de gemeente Tynaarlo drie typen voorlichting onderscheiden: publieksvoorlichting, persvoorlichting en interne voorlichting:

- **Persvoorlichting**

In de gemeente Tynaarlo wordt de persvoorlichting gezien als een indirecte publieksvoorziening via de media, waarbij zij fungeert als informatiebron. De gemeente heeft daarbij maar weinig invloed op de vorm en inhoud van de uiteindelijke boodschap.

- **Publieksvoorlichting**

Bij (directe) publieksvoorlichting treedt de gemeente Tynaarlo, als verantwoordelijke voor de rampenbestrijding, rechte reeks met het publiek in contact. De gemeente heeft hiervoor 'de beschikking over diverse middelen, waaronder: telefoon, luidsprekers, sirenes, huis-aan-huis bladen, eigen publicaties (op bijvoorbeeld de gemeentelijke website), kranten, radio en TV (rampenzender).'³⁰⁰

- **Interne voorlichting**

Interne voorlichting is gericht op de medewerkers in de rampenbestrijdingsorganisatie en op andere (zijdelings) betrokken (semi-)overheidsinstanties.

B3 Organisatie van het proces Voorlichting

De drie typen voorlichting worden onder leiding van een procescoördinator Voorlichting (zie figuur B.2) in het Actiecentrum Voorlichting uitgevoerd door aangewezen persvoorlichters, publieksvoorlichters, interne voorlichters, mediawatchers, webredacteuren en overige medewerkers. De genoemde functies worden in eerste instantie ingevuld door de gemeentelijke organisatie en worden indien noodzakelijk aangevuld met of medewerkers uit de voorlichterspool Drenthe.

De voorlichterspool Drenthe is een samenwerkingsverband van verschillende (overheids)organisaties in de provincie Drenthe. Medewerkers van politie, gemeenten, provincies en waterschappen in deze provincie die een rol hebben in de crisiscommunicatie maken deel uit van deze voorlichterspool. In het bijzonder maken de communicatiemedewerkers van de gemeente Tynaarlo zelf ook deel uit van deze

---

²⁹⁹ In het draaiboek is sprake van het proces 'Voorlichten en informeren'. Voor de eenvoud spreken wij van het proces Voorlichting.

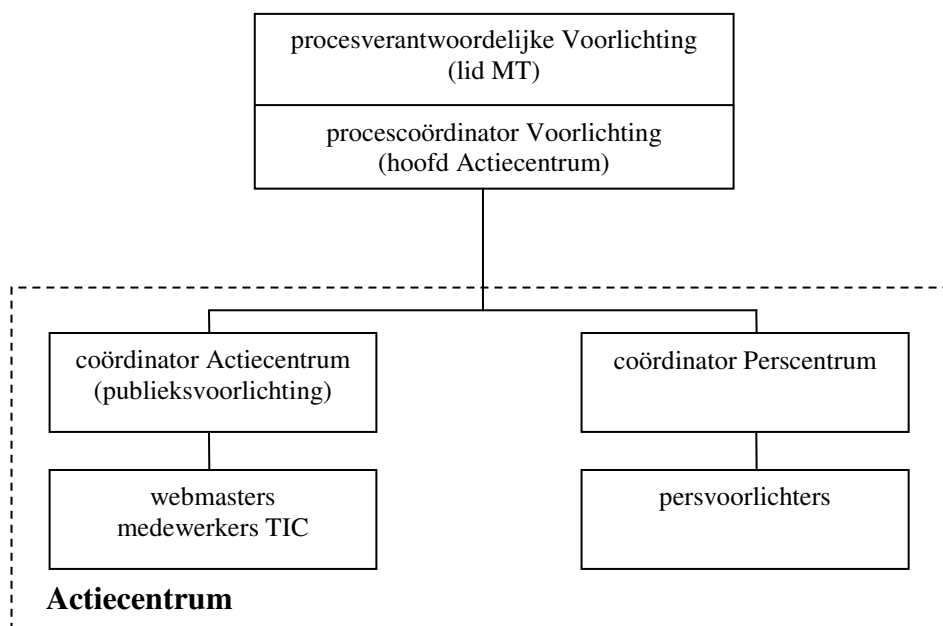
³⁰⁰ *Draaiboek Voorlichting* (januari 2007), p. 7.

voorlichterspool. Op basis van competenties en voorkeur zijn de medewerkers ingedeeld naar de rol die zij tijdens een crisis kunnen spelen (persvoorlichter, mediawatcher, webmaster, communicatieadviseur beleidsteam, etc). De Regionale Brandweer Drenthe (RBD) beheert de voorlichterspool en heeft daarvoor een externe coördinator ingehuurd.

Overigens geldt dat de brandweer Tynaarlo noch de RBD beschikken over eigen voorlichters. Dat betekent dat bij een (grote) brand de persvoorlichting ter plaatse door de politie wordt ingevuld (zie ook deelonderzoek 3). De RBD is voornemens begin 2009 eigen (brandweer)voorlichters aan te stellen die zullen meedraaien in de regionale voorlichterspool.

De procescoördinator Voorlichting, die zoals gezegd tijdens een crisis belast is met de totale uitvoering van het proces Voorlichting, geeft leiding aan de coördinator Actiecentrum en coördinator Perscentrum (zie figuur B.1). Deze beide coördinatoren zijn verantwoordelijk voor de feitelijke communicatie richting publiek respectievelijk de pers en de eigen organisatie.

De procescoördinator Voorlichting wordt op zijn beurt aangestuurd door de ‘procesverantwoordelijke Voorlichting’, die (eind)verantwoordelijk is voor het proces Voorlichting in zowel preparatieve zin als in de responsfase. De procesverantwoordelijke Voorlichting maakt deel uit van het Crisis Managementteam (CMT).

Figuur B.1: Schematisch overzicht van de wijze waarop het proces Voorlichting is georganiseerd in de gemeente Tynaarlo³⁰¹

Tijdens de interviews is aangegeven dat de hierboven beschreven functies van procesverantwoordelijke en procescoördinator voor de gemeentelijke reorganisatie in 2007 werden ingevuld door twee aparte functionarissen: het afdelingshoofd Bestuurmanagement Ondersteuning (BMO) en het sectiehoofd Bestuurlijke en Juridische zaken en Communicatie. Met de opheffing van de afdeling BMO in 2007 is de functie

³⁰¹ In het *Draaiboek Voorlichting* is nog sprake van twee aparte functies voor de procesverantwoordelijke en procescoördinator. Volgens opgave is dit door de reorganisatie één functie geworden.

van afdelingshoofd BMO komen te vervallen. Het sectiehoofd BJC dient nu beide functies te vervullen. Het sectiehoofd is geen MT-lid zodat de procesverantwoordelijke Voorlichting in tegenstelling tot de planvorming (zie figuur B.1) formeel ook geen MT-lid meer is.

Tijdens een daadwerkelijke crisis bepalen de burgemeester en zijn adviseurs (beleidsteam) de communicatiestrategie. De communicatieadviseur van het beleidsteam doet hiervoor voorstellen. Wanneer hierover besloten is brengt hij de bepaalde strategie in het Crisis Management Team (CMT) in dat wordt voorgezeten door de gemeentesecretaris. De communicatieadviseur van de gemeente Tynaarlo werkt onder verantwoordelijkheid van de burgemeester en maakt ook deel uit van de voorlichterspool.³⁰²

Door een MT-lid is aangegeven dat deze formele werkwijze in de praktijk niet zo beleefd wordt. Strategie en voortvloeiende acties op het gebied van communicatie worden ofwel in het GBT, ofwel door de betrokkenen in het Proces Voorlichting bepaald. Tijdens het incident had het (crisis)MT daar weinig sturing op en zijn er op MT-niveau niet of nauwelijks formele beslismomenten geweest op het gebied van communicatie.

Volgens opgave vult de afdeling BJC van de gemeente Tynaarlo, die bestaat uit drie communicatiemedewerkers, de drie hier bovenbeschreven coördinerende functies in: communicatieadviseur beleidsteam, coördinator Actiecentrum en coördinator Perscentrum. Deze afdeling wordt aangestuurd door het sectiehoofd BJC. De communicatiemedewerkers zijn allen aangewezen om één van deze functies in te vullen. Mondeling is afgesproken dat deze drie taken in principe door iedere communicatiemedewerker moet kunnen worden uitgevoerd, mocht bijvoorbeeld iemand afwezig zijn. De medewerkers worden alleen op hun hoofdtaak beoefend.

B4 Alarmering van de functionarissen

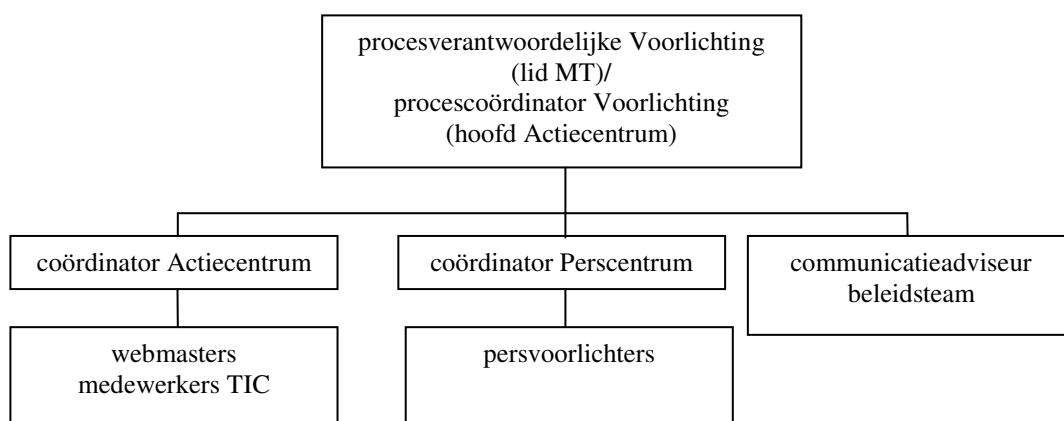
Alarmering van de functionarissen die een rol spelen in het proces Voorlichting vindt in eerste instantie plaats door de gemeentesecretaris (zie hoofdstuk 1 in deelonderzoek 3). Volgens opgave wordt het proces Voorlichting vanaf GRIP-3 opgestart. Verdere alarmering vindt plaats conform figuur B.2.

Het alarmeren van de regionale voorlichterspool gebeurt aan de hand van telefoonlijsten.

Voor alle medewerkers die betrokken zijn bij het proces Voorlichting, inclusief de medewerkers uit de voorlichterspool, geldt dat zij worden ingezet op basis van vrije instroom. Dat wil zeggen dat voor deze medewerkers er geen (harde) piketregeling bestaat die een gegarandeerde beschikbaarheid regelt, maar dat zij op basis van vrijwilligheid opkomen. Een uitzondering geldt voor de functie van persvoorlichter in het COPI. Deze functie is gekoppeld aan piketvoorlichter van de politie Drenthe. Voor deze functie bestaat een hard piket (zie ook hoofdstuk 1 in deelonderzoek 3).

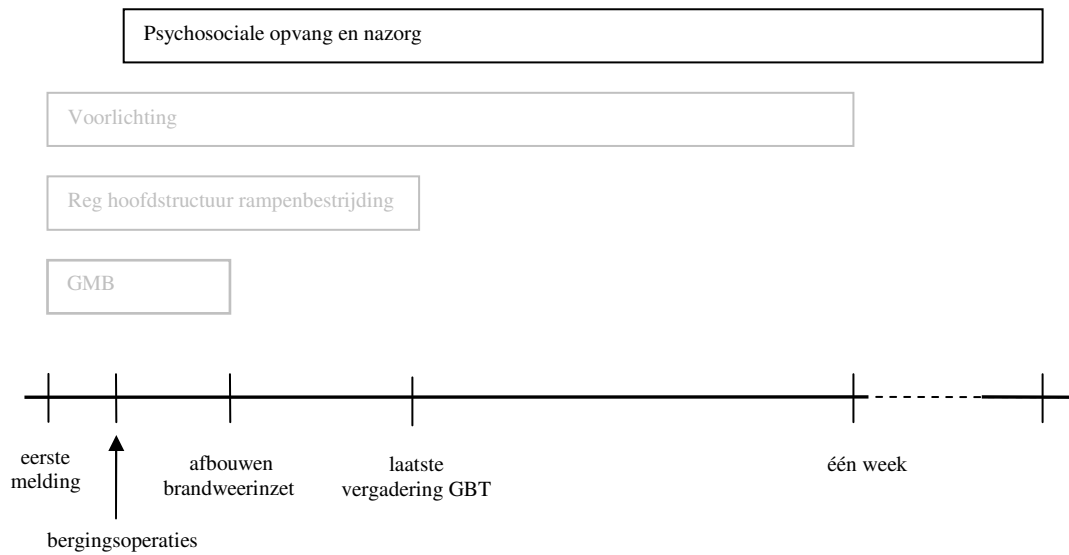
³⁰² Draaiboek Voorlichting, p. 17.

Figuur B.2: Alarmeringsschema gemeente Tynaarlo t.b.v. het proces Voorlichting.

DEEL 5

PSYCHOSIALE OPVANG EN NAZORG

J.D. van de Ven
T. Wold
J. Groenendaal

INHOUDSOPGAVE

1	Introductie	205
1.1	Inleiding	205
1.2	Psychosociale nazorg als onderdeel van de rampenbestrijdingsorganisatie	206
1.3	Analysekader psychosociale opvang en nazorg en interventies	208
2	Beschrijving van de belangrijkste gebeurtenissen rondom de psychosociale opvang en nazorg	211
2.1	Inleiding	211
2.2	De belangrijkste gebeurtenissen beschreven	211
3	Analyse	228
3.1	Inleiding: een woord vooraf	228
3.2	Analyse van de gebeurtenissen	229
3.3	Enkele specifieke thema's nader beschouwd	234
4	Conclusies en aanbevelingen	238
4.1	Inleiding	238
4.2	Hoofdconclusies	238
4.2	Deelconclusies en aanbevelingen per organisatie	240
5	Tot slot, een vooruitblik	248

HOOFDSTUK 1

Introductie

1.1 Inleiding

Een brand waarbij slachtoffers vallen onder het eigen personeel is voor velen een ingrijpende en een traumatische ervaring. In de eerste plaats uiteraard voor de nabestaanden, die plotseling en onverwachts hun dierbare verliezen, maar ook voor brandweercollega's, hulpverleners en betrokkenen van de gemeentelijke organisatie.

In dit deelonderzoek wordt beschreven welke activiteiten er zijn ontplooid rond de opvang en psychosociale nazorg van betrokkenen en hoe deze betrokkenen de opvang en nazorg hebben gewaardeerd. Het onderzoek bestrijkt de periode beginnend met de opvang van de directe collega's van de omgekomen brandweerlieden tot en met het uitkomen van het verkennend onderzoek door de onderzoekscommissie 'Brand met dodelijke afloop in De Punt op 9 mei 2008' (in geactualiseerde vorm opgenomen als deelonderzoek 1). Naast de feitelijke opvang en nazorg is ook gekeken naar de wijze waarop dit proces, door verschillende instanties, is vormgegeven en in hoeverre de hierbij betrokken functionarissen zelf gesteund zijn bij de uitvoering van hun taken in dit proces.

Voor dit onderzoek zijn vele gesprekken gevoerd met betrokkenen van diverse organisaties. Desondanks is niet iedere betrokkene aan het woord gekomen. Dit was gezien de reikwijdte van dit onderzoek ook nagenoeg onmogelijk. Aan de hand van de gevoerde gesprekken zijn een aantal belangrijke gebeurtenissen geïdentificeerd rond de opvang van en psychosociale nazorg aan directe familie en brandweercollega's. Deze gebeurtenissen worden in de analyse gekoppeld aan de bevindingen uit de wetenschappelijke literatuur over traumaverwerking en psychosociale nazorg. Opgemerkt moet worden dat de onderzoekers van dit deelonderzoek geen traumapsychologen zijn, maar brandweerofficieren en onderzoekers die zich betrokken voelen bij en ervaring hebben met ongevallen met brandweermensen.

Ten slotte willen de onderzoekers alle respondenten die hebben meegewerkt aan dit deelrapport danken voor de soms moeilijke maar altijd openhartige gesprekken die zijn gevoerd.

Leeswijzer

Allereerst wordt in het vervolg van dit hoofdstuk 1 een schets gegeven van de voorbereiding door de gemeente Tynaarlo en haar brandweer op het proces nazorg. In dit hoofdstuk wordt ook de organisatie van het Begrafenisbijstandsteam beschreven. Dit hoofdstuk zal vervolgens worden gebruikt als referentiekader voor de daaropvolgende hoofdstukken. In hoofdstuk 2 worden de belangrijkste gebeurtenissen rond opvang en psychosociale nazorg opgetekend. In het aansluitende hoofdstuk 3 worden deze gebeurtenissen geanalyseerd: allereerst chronologisch, daarna nogmaals specifiek per thema. In hoofdstuk 4 worden conclusies geformuleerd en aanbevelingen gedaan. In het slothoofdstuk wordt de psychosociale hulpverlening in een langjarig perspectief geplaatst.

De informatie uit dit deelonderzoek is, tenzij anders vermeld, afkomstig uit de interviews.

1.2 Psychosociale nazorg als onderdeel van de rampenbestrijdingsorganisatie

Nazorg is één van de standaardprocessen in de crisis- en rampenbestrijding. Een kernonderdeel binnen het proces nazorg is de psychosociale zorg. Zowel gemeenten als brandweren prepareren zich op dit kernonderdeel, onder andere door het opstellen van draaiboeken en het opzetten en trainen van bedrijfsopvangteams. De voorbereiding kan op verschillende niveaus plaatsvinden: gemeentelijk, regionaal en landelijk.

In deze paragraaf geven we aan hoe de regionale en gemeentelijke voorbereiding van de gemeente Tynaarlo en haar brandweer er uit zag. Ook wordt het landelijke Begrafenisbijstandsteam beschreven.

De wijze waarop de rampenbestrijdingsorganisatie is ingericht wordt in dit deelonderzoek als bekend verondersteld. Een uitgebreide beschrijving ervan is te vinden in deelonderzoek 3.

Vorbereiding gemeente Tynaarlo

De planvorming voor nazorg in Drenthe op regionale schaal vormgegeven: er is een Regionaal Model Draaiboek Nazorg³⁰³ ontwikkeld. In dit draaiboek wordt aangegeven wat er in de nafase van een ramp georganiseerd zou moeten worden. Het behandelt aspecten rond de medische en psychosociale nazorg voor hulpverleners en slachtoffers, maar ook het oprichten van een Informatie- en Adviescentrum indien noodzakelijk. Het richt zich vooral op rampen met burgerslachtoffers en schade, niet expliciet op doden of gewonden onder eigen personeel.

De Gemeente Tynaarlo heeft een functionaris aangewezen die bij een GRIP-3 incident verantwoordelijk is voor de nazorg. Deze functionaris heeft de verantwoordelijkheid over alle processen die gerelateerd zijn aan de nazorg. Deze functionaris valt hiërarchisch onder de gemeentesecretaris.

Vorbereiding brandweer Tynaarlo en regionale brandweer Drenthe

Volgens landelijke richtlijnen richten lokale brandweren (al dan niet in regionaal verband) zogenaamde bedrijfsopvangteams (BOT's) in om de eerste opvang van eigen personeel na schokkende gebeurtenissen op te kunnen pakken. Ook in de regio Drenthe bestaan deze teams: er zijn in totaal ongeveer 16 brandweermensen verdeeld over verschillende gebieden in Drenthe aangewezen en opgeleid tot lid van het BOT. Een brandweerofficier is aangewezen als coördinator van het team.

De leden van het team zijn allen opgeleid in het voeren van nazorgsgesprekken. De opleiding en training van het BOT bestaat uit het leren van gesprekstechnieken en het herkennen van trauma's na emotionele gebeurtenissen. Sommige BOT-leden hebben ervaring opgedaan met het voeren van nazorgsgesprekken met brandweerpersoneel, bijvoorbeeld na een dodelijk verkeersongeval. Niemand van de BOT-leden had ervaring met nazorgsgesprekken na een incident met dodelijke slachtoffers onder het eigen personeel.

Het BOT van Emmen heeft een *Draaiboek ernstige ongevallen*³⁰⁴ opgesteld. Dit draaiboek geeft een processchema voor alarmeren, werkt rollen uit en geeft vervolgens

---

³⁰³ Zie *Regionaal Model Rampenplan Drenthe* (2007).

³⁰⁴ Brandweer Emmen (maart 2003).

per rol tips en aanwijzingen. Het draaiboek is feitelijk gericht op de brandweer van Emmen zelf.³⁰⁵ Een regionaal draaiboek was ten tijde van het incident in voorbereiding.

De specifieke voorbereiding op psychosociale nazorg bij de brandweer Tynaarlo is beperkt. Dit is al voor het de brand bij De Punt onderkend door de brandweer Tynaarlo zelf. De *Warme Risico Inventarisatie en Evaluatie*³⁰⁶ van de gemeente Tynaarlo stelt: “een richtlijn hoe om te gaan met schokkende gebeurtenissen is nog niet optimaal vastgesteld. Structurele voorlichting over dit onderwerp is nog niet optimaal. Er is geen bedrijfsopvangteam binnen het korps. Men kan wel snel een beroep doen op een extern BOT...”³⁰⁷ In de aanbevelingen wordt gesteld dat een aantal actiepunten (waaronder nazorg) het beste op districtsniveau of regionaal kan worden opgepakt.³⁰⁸

PSHOR

Binnen het rampenbestrijdingsproces ‘nazorg’ is een deelproces ‘psychosociale hulpverlening bij ongevallen en rampen’ (PSHOR). Volgens het Regionaal Modelmodel Rampenplan ten behoeve van de Drentse gemeenten is de GHOR verantwoordelijk voor dit deelproces. De psychosociale hulpverlening bij ongevallen en rampen heeft volgens het modelplan de volgende taken:

- Het identificeren van personen die dringend psychologische of psychiatrische hulp nodig hebben en deze hulp verlenen of regelen.
- Het identificeren van slachtoffers die een verhoogd risico lopen op het ontwikkelen van een verwerkingsstoornis.
- Het vroegtijdig onderkennen van verwerkingsstoornissen en het stimuleren van een adequate behandeling ervan.
- Het organiseren, mobiliseren en versterken van sociale steun uit de directe omgeving van de getroffen en.

Het landelijke brandweer begrafenisbijstandsteam

Naar aanleiding van ongevallen met brandweermensen in het verleden is landelijk een begrafenisbijstandsteam (hierna aangeduid als BBT) opgericht. Dit team ondersteunt het plaatselijke brandweerkorps en de gemeente bij (de organisatie rond) de herdenkingsdienst en uitvaarten met korpseer.³⁰⁹ In de eerste plaats wordt de begrafenis of crematie georganiseerd voor de directe nabestaanden. Het BBT werkt hierbij volgens een vast draaiboek en heeft uitgebreide (interne) checklisten. Het team werkt in opdracht van de burgemeester of de plaatselijke commandant.

Het team is onder meer ingezet bij de uitvaarten van vier omgekomen brandweermensen in Enschede (2000), van drie brandweermensen in Haarlem (2003) en recent van een brandweerdruiker in Terneuzen (2008). De Nederlandse Vereniging voor Brandweezorg en Rampenbestrijding (NVBR)³¹⁰ heeft het team als landelijke faciliteit opgenomen.

---

³⁰⁵ Het zal blijken dat dit draaiboek op 9 mei niet gebruikt is door de ingezette BOT-leden.

³⁰⁶ Regionale brandweer Drenthe en gemeente Tynaarlo (26 februari 2008).

³⁰⁷ Warme RI&E, p. 9.

³⁰⁸ Warme RI&E, p. 24.

³⁰⁹ Zie onder andere de website van de Nederlandse Vereniging voor Brandweezorg en Rampenbestrijding (NVBR).

³¹⁰ De NVBR is de branchevereniging van en voor de brandweer en rampenbestrijding in Nederland.

1.3 Analyse kader psychosociale opvang en nazorg en interventies

Voor de inhoudelijke beoordeling van de psychosociale opvang en nazorg wordt bij dit deelonderzoek gebruik gemaakt van onderstaand analysekader dat uit de literatuur afkomstig is. Het meest belangrijke aspect voor de analyse is echter misschien wel de tevredenheid van de betrokkenen, van hen voor wie de nazorg bedoeld was. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is echter dat ‘tevredenheid’ een momentopname inhoudt: nieuwe ervaringen kunnen met terugwerkende kracht de beoordeling van nazorg doen veranderen.

Rouwverwerking kent een aantal ‘normale’ fasen, namelijk: ontkenning, boosheid, verdriet, aanvaarding. Psychosociale nazorg beoogt slachtoffers te helpen deze fasen op individueel passende wijze te doorlopen.

In de wetenschappelijke literatuur komen zaken als noodzakelijke erkenning, informatie en praktische hulp vaak terug. Er wordt in dat kader wel gesproken van de zogeheten *Big Five* van de psychotraumatologie:³¹¹

1. *erkenning*: de betrokkenen moeten vanuit de omgeving het signaal krijgen dat de voorbije gebeurtenissen inderdaad uitzonderlijk zwaar en emotioneel belastend waren
2. *informatie*: de betrokkenen moeten alle informatie krijgen die er is, niet alleen de informatie die zij volgens anderen nodig hebben
3. *secundaire victimisatie*: reacties van onbegrip vanuit de omgeving of schuldvragen kunnen zorgen dat mensen zich voor de tweede maal slachtoffer voelen
4. *mantelzorg*: steun uit de omgeving, echtgeno(o)t(e), vrienden is van groot belang
5. *rituelen*: belangrijk bij het verwerkingsproces zijn herdenkingen, daarmee kan de herbeleving in een positieve richting worden gekanaliseerd.

Werkzaamheden in het kader van psychosociale nazorg gaan dan in eerste instantie om materiële aspecten en op het inlichten van familie en werk. Hierbij zijn de zogeheten ‘ONVEE’-principes van belang:

- *onmiddellijkheid*: hoe sneller we kunnen reageren, hulp kunnen bieden, hoe beter, het liefst al op de plaats van het incident
- *nabijheid*: ga het niet te ver zoeken, gebruik desnoods de plaats van het incident of de kazerne voor een eerste opvanggesprek
- *verwachting*: probeer te doen wat men verwacht, waar men behoefte aan heeft, in eerste instantie zijn dat vaak puur praktische dingen, en biedt voor zover mogelijk een antwoord op gestelde vragen
- *eenvoud*: hou het simpel
- *eenheid*: zorg dat iedereen van het team dat de nazorg verzorgt hetzelfde doet, hetzelfde vertelt, op dezelfde manier werkt, zodat de mensen niet nog meer gedesoriënteerd raken.

In de recent opgestelde richtlijn voor vroegtijdige psychosociale nazorg bij schokkende gebeurtenissen herkennen we deze werkwijze.³¹² De richtlijn geeft aanwijzingen voor mensen die betrokken zijn bij het verlenen van vroegtijdige, psychosociale interventies.

---

³¹¹ E. de Soir & E. de Soir (2006). *Een heel klein beetje oorlog, omgaan met traumatische ervaringen*. Lanoo.

³¹² Multidisciplinaire Richtlijn GGZ (2007). *Vroegtijdige psychosociale interventies na rampen, terrorisme en schokkende gebeurtenissen*. Impact Amsterdam.

In deze richtlijn wordt in de aanbevelingen onder andere gesproken over de ‘steunende context’.³¹³

- het bieden van een luisterend oor, steun en troost en openstaan voor de directe, praktische behoeften van getroffen
- het bieden van feitelijke en actuele informatie over de schokkende gebeurtenis
- het mobiliseren van steun uit de eigen sociale omgeving
- het faciliteren van hereniging met naasten en het bij elkaar houden van families
- het geruststellen van getroffen die normale stressreacties vertonen.

De richtlijn geeft verder aan dat na een ramp, terrorismedaad of andere schokkende gebeurtenis aan alle getroffen voorlichting wordt aangeboden. Voorlichting dient te bestaan uit:³¹⁴

- geruststellende uitleg over normale reacties op een abnormale gebeurtenis
- aangeven wanneer hulp te zoeken
- aanraden de dagelijkse routine op te pakken.

Er bestaat overigens op dit moment nog geen algemene richtlijn voor ‘geüniformeerden’ die voor zowel brandweer, politie als Defensie toepasbaar is.³¹⁵

Voor de beoordeling van de prestaties van gemeente Tynaarlo en haar brandweer is verder het volgende van belang: het is duidelijk dat een organisatie een verantwoordelijkheid heeft jegens haar medewerkers in het geval van schokkende gebeurtenissen waar deze bij betrokken zijn. Het doel van de nazorg is dan het verlenen van steun en zorg na wat er gebeurd is, mede om te voorkomen dat er psychische problemen ontstaan door wat er gebeurd is, maar ook om betrokkenen simpelweg te steunen in dergelijke, moeilijke situaties. Deze invulling is situationeel gebonden, al is er grofweg, als we kijken naar psychosociale nazorg, een gemene deler te onderkennen.

Deze ‘ideaaltypische’ invulling bestaat uit drie delen.

De steun/zorgverlening krijgt *allereerst* vorm in de opvang van nabestaanden, in de opvang van direct betrokken collega’s en daarna in het vormgeven van de steunbetuiging naast deze opvang. Hierbij kan gedacht worden aan passende rituelen ten behoeve van het afscheid van dierbaren en collega’s, praktische schadeafhandeling, psychosociale monitoring (hoe gaat het er mee) en voorlichting. Een belangrijke randvoorwaarde bij de uitvoering van deze zorgverlening is goed leiderschap, oftewel wordt gebruik gemaakt van een passende stijl van leidinggeven, hoe moeilijk dit ten tijde van een crisis of schokkende gebeurtenis ook kan zijn.

Ten tweede is het van belang dat bij dergelijke gebeurtenissen de juiste mensen de juiste taken hebben, waarbij het draait om expertise, taakvolwassenheid en competenties. En hier gaat het niet alleen om technische kennis of harde managementvaardigheden, maar ook om ‘softe’ zaken als aandacht geven, luisteren, flexibel en aanwezig durven zijn; kortom persoonlijk leiderschap. In dergelijke (crisis)situaties waar procedures vaak niet (meer) passen, is de menselijke invloed op het uiteindelijke resultaat groot.

---

³¹³ Multidisciplinaire richtlijn, GGZ (2007). *Vroegtijdige psychosociale interventies na rampen, terrorisme en schokkende gebeurtenissen*, p.17.

³¹⁴ Multidisciplinaire richtlijn, GGZ (2007). *Vroegtijdige psychosociale interventies na rampen, terrorisme en schokkende gebeurtenissen*, p.18

³¹⁵ Aan een algemene richtlijn voor geüniformeerden wordt momenteel wel gewerkt door Impact Amsterdam.

En *ten slotte* gaat het erom de zorg op een zo goed mogelijke manier, passend bij de abnormale situatie, te organiseren, rondom de mensen. Simpele logistieke zorg bijvoorbeeld is als olie in de raderen.

Het verbaast dan ook niet dat de literatuur aangeeft dat bij een crisis situationeel leiderschap een kardinaal punt is.³¹⁶ Mensen die ‘het’ hebben, komen op dat moment boven drijven. Mensen die ‘het’ ontberen hebben daar juist in deze situatie last van. Een goede beheersmanager in de normale situatie als leider in crisissituaties ‘falen’, ook als we, zoals in dit onderzoek, alleen kijken naar de nazorgfase waarin de tijdsdruk minder extreem is dan in de acute fase van een crisis. Het ‘falen’ heeft dan invloed op het welbevinden van slachtoffers en medewerkers op korte en lange termijn.

Meer specifiek hebben daarmee ook de ‘leidinggevendenden van de leidinggevende’ bij een crisis een belangrijke beoordelingstaak, die zij normaliter natuurlijk ook hebben, maar dan met minder afbreukrisico en minder tijdsdruk. Een crisis betekent immers een unieke gebeurtenis plaatsgevonden waar een leidinggevende nooit helemaal op voorbereid en geselecteerd kan zijn. Maar op een bepaald moment wordt wel van leidinggevendenden gevraagd om hun taken uit te gaan voeren in deze situatie. Niet iedereen is hiertoe in staat. Op dat moment is het van belang dat dit gezien wordt door de leidinggevende van de leidinggevende en dat er vervolgens ook iets mee gedaan wordt. Dat kan resulteren in het ontnemen van iemands taak en het inschakelen van derden. Dit vraagt daarmee om werkelijk leiderschap. Want het gaat ook om leidinggevendenden of medewerkers in het algemeen die hun taak in deze unieke situatie niet aankunnen, maar die niet beschadigd mogen worden omdat ze terecht gekomen zijn in een ‘onmogelijke’ situatie. Anderzijds vraagt het om durf om anderen die taak wel te geven, voorbij gaand aan de reguliere hiërarchie waarbij intuïtie een belangrijke rol kan spelen.

Een ander aspect dat hiermee te maken heeft, is dat bepaalde rollen tijdens een crisis veel vragen van een leidinggevende. Dat betekent dat goed overwogen dient te worden of extra rollen die langdurig naast het gewone werk ingevuld moeten worden, geen schade toebrengen aan de desbetreffende persoon. Dit risico is vooral aanwezig als er een tweedeling ontstaat tussen mensen die ook na de eerste week nog bezig zijn met de (nazorg na de) crisis en mensen die weer in het normale ritme terecht zijn gekomen. Vaak realiseert de laatste groep zich niet dat de nasleep enorm kan zijn en nog lang kan duren. Omgekeerd kunnen diegenen die nog in ‘crisismodus’ zitten veelal weinig enthousiasme opbrengen bij de confrontatie met de dagelijkse bureaucratie. De leiding zal hierin duidelijkheid en werkbaarheid moeten scheppen.

Als laatste analyseaspect hanteren we ‘flexibiliteit’: organisatie en structuur zijn van groot belang bij de uitvoering van nazorg. Echter, flexibiliteit is misschien wel een van de belangrijkste randvoorwaarden voor de organisatie van de zorg na een schokkende gebeurtenis. De reden hiervoor ligt in het feit dat verwerken mensenwerk is en zeer persoonsafhankelijk. Waar de één baat heeft bij rust, vaart de ander wel bij praten. Waar de één na enkele dagen weer *in control* lijkt te zijn, duurt het bij de ander weken. Monitoring en een flexibele instelling dienen derhalve onlosmakelijk met elkaar verbonden te zijn.

---

³¹⁶ Zie bijvoorbeeld A. Boin en P. ‘t Hart (2005). ‘Public leadership in times of crisis: mission impossible?’. In: *Public Administration Review*, 63, pp. 544-553.

HOOFDSTUK 2

Beschrijving van de belangrijkste gebeurtenissen rondom de psychosociale opvang en nazorg

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt chronologisch een aantal belangrijke aspecten behandeld die betrekking hebben op de psychosociale nazorg. Dit loopt vanaf het moment dat de slachtoffers worden gevonden en geborgen tot en met het uitkomen van de onderzoek door de onderzoekscommissie 'Brand met dodelijke afloop in De Punt op 9 mei 2008'. Dit laat onverlet dat er nog veel meer gebeurd is in de tussengelegen tijd, teveel echter om te behandelen in dit rapport. De beschrijving van gebeurtenissen is derhalve niet uitputtend.

We herhalen hier dat alle gebeurtenissen die worden beschreven in dit deelonderzoek zijn gereconstrueerd aan de hand van de interviews met betrokkenen, tenzij nadrukkelijk anders vermeld.

2.2 De belangrijkste gebeurtenissen beschreven

Vrijdag 9 mei 2008

Op vrijdag 9 mei 2008 komt om 14:09 uur een melding binnen bij de meldkamer Brandweer van een brand in een loods in De Punt. Om 14:18 uur is de eerste eenheid ter plaatse. Vier brandweermensen proberen via een binnenaanval de brandhaard te bereiken als zij worden overvallen door een plotselinge branduitbreiding. Drie van hen raken ingesloten en komen om het leven. De vierde brandweerman, die op het moment van de plotselinge branduitbreiding dichterbij de loodsdeur staat dan zijn drie collega's, wordt door een drukgolf naar buiten geduwd en kan zich daarna in veiligheid brengen. Direct na de explosieve branduitbreiding (14:21 uur) wordt opgeschaald naar 'grote' en aansluitend 'zeer grote brand'. Om 15:05 uur wordt het eerste slachtoffer gevonden en geborgen. Binnen 10 minuten worden ook de andere twee slachtoffers geborgen. De lichamen van de drie omgekomen brandweermannen worden naar de voorkant van de loods gebracht.

Nadat de lichamen van de brandweermannen zijn geborgen, worden de overgebleven leden van post Eelde en post Vries die de eerste ingezette eenheden waren, opgevangen door een officier uit Groningen.³¹⁷ Deze officier neemt de manschappen mee naar een afgezonderde locatie tussen een paar boten op het terrein. Er heerst 'boosheid en machteloosheid' onder de manschappen. Later gaat dit over in verdriet als vast komt te staan dat de mannen zijn overleden. De officier vraagt de manschappen of er behoefte bestaat om de omgekomen collega's te zien alvorens ze het terrein zullen verlaten. Afhankelijk van de individuele keuze wordt het brandweerpersoneel van post Eelde begeleid door de officier en een trauma-arts richting de slachtoffers. Daar worden ze na de confrontatie met de slachtoffers door vier verpleegkundigen opgevangen.

---

³¹⁷ Deze officier komt ter plaatse vanuit een gevoel dat zijn hulp van betekenis kan zijn als hij hoort van de alarmering van een schuimblusvoertuig uit Groningen over de vermissing van brandweerpersoneel in een brandend pand in De Punt.

³¹⁷ De brandweercommandant van vliegveld Eelde was aanwezig bij de brand in De Punt (als chauffeur van de crashtender), en biedt aan om het personeel op te vangen op vliegveld Eelde.

In overleg tussen de leider COPI en de officier uit Groningen wordt besloten om het brandweerpersoneel van Eelde, Vries, Zuidlaren, Haren, Assen en de meetploegen Beilen en Borger/Odoorn mee te nemen naar een hangar op het vliegveld Eelde (Groningen Airport Eelde, GAE).³¹⁸ Genoemde officier, de postcommandant van Zuidlaren, en een trauma-arts van de traumahelikopter begeleiden het personeel naar vliegveld Eelde. Met busjes wordt het personeel naar het vliegveld gebracht. De leider COPI vraagt de officier uit Groningen om als officier Nazorg de leiding op zich te nemen bij deze opvang. De officier stemt hiermee in.

De commandant van de brandweer Tynaarlo bereikt rond 15:00 uur de meldkamer in Assen. Daar start hij een eerste nog informele vergadering van het regionaal operationeel team (ROT) in afwachting van de operationeel leider die dan nog aanrijdende is. Na een korte inventarisatie van de beschikbare informatie met de aanwezige ROT-leden besluit hij om om 15:15 uur GRIP-3 te maken. Iets later, om 15:23 uur, arriveert de operationeel leider. Hij geeft door dat de vermiste brandweermannen zijn overleden.

Na dit bericht neemt de operationeel leider de brandweercommandant van Tynaarlo apart om hem de namen van de omgekomen brandweermannen te vertellen. Na het aanhoren van de namen geeft de brandweercommandant van Tynaarlo aan dat er drie personen binnen het korps zijn die dezelfde (voor- en achter-) naam dragen als één van de slachtoffers. De operationeel leider weet echter niet om welk persoon het precies gaat.

Na dit bericht verlaat de brandweercommandant de ROT-ruimte en vertrekt hij naar huis om zich om te kleden en de dienstauto op te halen. Om 15:40 uur vertrekt hij naar De Punt. Onderweg wordt hij gebeld door de regionaal commandant brandweer Drenthe. Die verzoekt hem dringend om eerst langs het gemeentehuis in Vries te gaan, omdat overlegd moet worden hoe de nabestaanden geïnformeerd moeten gaan worden.

Wanneer de brandweercommandant van Tynaarlo in het gemeentehuis in Vries arriveert, is een tweede vergadering van gemeentelijk beleidsteam (GBT) gestart (16:15 uur). Deze wordt even stilgelegd vanwege de komst van de brandweercommandant. Tijdens deze bijeenkomst wordt besloten dat het aanzeggen van de nabestaanden door de brandweer zal gebeuren. Meer precies wordt de brandweercommandant, vanuit zijn werkgeversrol, aangewezen om dit te doen (zie deelonderzoek 3). De brandweercommandant schrikt hiervan, omdat hij dit nog niet eerder heeft gedaan. Hij gaat echter akkoord uit pieteit voor de slachtoffers en de nabestaanden. Om de brandweercommandant te ondersteunen wordt een politiefunctaris meegestuurd. De brandweercommandant kan de families toezeggen dat er een familiecontactpersoon wordt aangesteld die de nabestaanden kan bijstaan en organisatorische zaken zal regelen. Hij moet tevens informeren of de nabestaanden een uitvaart met korpseer wensen.³¹⁹

Uitgangspunt voor het GBT was dat een brandweermanfunctionaris het finale bericht zou brengen. Dit was deels gebaseerd op een advies van de voorzitter van het begrafenisbijstandsteam aan de regionaal commandant brandweer Drenthe om brandweerpersoneel te betrekken bij de aanzegging. De keuze om dit serieel én door de brandweercommandant van Tynaarlo te laten doen, is gemaakt door het GBT.

---

³¹⁹ Een begrafenis met korpseer betekent dat de uitvaart plaatsvindt volgens een vast ceremonieel en een vast protocol vastgesteld door het begrafenisbijstandsteam van de NVBR.

Familieleden van de slachtoffers bevinden zich op verschillende locaties in de omgeving. Soms thuis, soms op andere locaties. Voor allen geldt dat heel snel na de vermissing de eerste sms'jes en telefoontjes binnen komen. In de kleine gemeenschap van Eelde circuleren al snel de namen van de mogelijke slachtoffers. Brandweermannen bellen vanaf de brandlocatie ook zelf naar eigen familie om te melden dat met henzelf alles goed gaat. Ze mogen echter verder niets zeggen wat de geruchtenstroom alleen maar groter maakt.

De echtgenote van slachtoffer 1 is thuis. Er gaan geruchten dat ze zich op een andere locatie zou bevinden. De vader van slachtoffer 3 is getuige van de brand en hoort op de locatie al snel over de vermissing van brandweermensen.

De echtgenote van slachtoffer 2 is op een nabijgelegen camping. Zij zoekt contact met een bevriende politieagent die haar opzoekt en vervolgens contact zoekt met andere politiecollega's om meer informatie te krijgen. Hij laat nadrukkelijk aan de politiemeldkamer weten waar hij zich bevindt, "voor het geval slachtoffer 2 tot de slachtoffers mocht behoren".

De echtgenote van slachtoffer 2 hoort vervolgens via de bevriende politieagent dat er 'een bijeenkomst' zou zijn in 't Loughoes. De ouders van slachtoffer 3 horen dit op de plaats incident. De echtgenote van slachtoffer 1 is van de bijeenkomst in 't Loughoes niet op de hoogte.

't Loughoes is het dorps huis van het dorp Eelde. Het GBT heeft het dorps huis in een vrij vroeg stadium aangewezen als locatie waar de familie van de omgekomen brandweermannen zou kunnen samenkomen.³²⁰ De intentie van de opvanglocatie was om "ruimte te geven aan de nabestaanden om buiten hun eigen omgeving elkaar te ontmoeten."³²¹

Omstreeks 15:30 uur belt een lid van het kernteam PSHOR (psychosociale hulpverlening bij ongevallen en rampen, zie hoofdstuk 1) met de teamleider van het GGz met het verzoek om een PSHOR-team op te schalen, vanwege het overlijden van drie brandweerlieden. De teamleider belooft dit te gaan regelen en alarmeert zijn hulpverleners.

Eén team met hulpverleners wordt op het verzoek van het ROT geplaatst in 't Loughoes. Het andere team wordt naar vliegveld Eelde gestuurd. In de beleving van een respondent was het onduidelijk wat er van hen werd verwacht. Vol spanning gaan de teams op weg naar de twee locaties.

Om 15:35 uur wordt door het ROT het bedrijfsopvangteam (BOT) uit Emmen gealarmeerd om een aantal BOT-gesprekken te voeren met leden van het korps Eelde. Het vierhoofdige team bestaat uit een 'ervaren' BOT-lid en drie onervaren BOT-leden. De drie onervaren BOT-leden hadden in december hun tweedaagse (interne) opleiding tot BOT-lid afgerond. Ze hadden tot op heden echter geen praktijkervaring met het voeren van nazorggesprekken. In de auto onderweg van Emmen naar vliegveld Eelde wordt afgesproken dat het 'team' bij elkaar blijft tijdens de BOT-gesprekken, omdat het merendeel van de BOT-leden onervaren is. Het *Draaiboek 'Ernstige ongevallen eigen personeel'* van de brandweer Emmen wordt hierbij niet geraadpleegd of gebruikt.

---

³²⁰ Verslag GBT 3 (17.30 uur).

³²¹ Interview quote.

Daarnaast wordt een kort plan van aanpak uitgewerkt en doorgesproken. Dit plan van aanpak bestaat uit een aantal aandachtspunten en gesprekspunten.

Aangekomen bij vliegveld Eelde wordt het BOT 'onaangenaam verrast'. In plaats van alleen post Eelde zit de hangar van het vliegveld vol met ongeveer 50 tot 60 medewerkers van de brandweer en ambulancepersoneel en tevens een aantal familieleden van het brandweerpersoneel. In de hal heerst een emotionele sfeer. In overleg met de officier Nazorg wordt besloten om de groep op te splitsen: twee BOT-leden worden gekoppeld aan de mensen van post Eelde en de andere twee leden worden verdeeld over post Vries en post Zuidlaren. De officier neemt het personeel van Assen en de meetploegen voor zijn rekening. Ze beginnen vervolgens met de eerste groepsgesprekken.

Post Eelde wordt door de twee BOT-leden meegenomen naar de brandweerkazerne van het vliegveld. Gedurende de gesprekken sluiten ook voor een korte tijd de ouders en vriendin van slachtoffer 3 aan. Dit leidt tot emotionele taferelen in de kazerne.

De ouders van slachtoffer 3 waren in een vrij vroeg stadium al op de hoogte van de dood van hun zoon. De vader van slachtoffer 3 wist dat zijn zoon was uitgerukt naar de brand in De Punt en stond tijdens de brandbestrijding aan de overkant van het kanaal te kijken naar het brandweeroptreden.

Naast de BOT-leden proberen ook een drietal psychologen van de PSHOR in de hangar van het vliegveld gesprekken te voeren met betrokkenen. Het blijkt echter al snel dat de psychologen niet de 'taal' spreken van het brandweerpersoneel en niet de rol kunnen vervullen die ze zouden willen. De eerste opvang wordt dan ook voornamelijk verzorgd door de BOT-leden en de officier Nazorg. De trauma-arts van het Mobiel Medisch Team ondersteunt de officier bij de eerste opvang en de gesprekken met de gehele groep. Als het hulpverleningsteam van de PSHOR arriveert in 't Loughoes, is een van de beheerders van 't Loughoes druk bezig met het treffen van voorbereidingen (verzorgen van koffie, broodjes e.d.). Ook is al een medewerkster van de gemeente al aanwezig. Zij heeft weinig informatie, en weet niet wat haar te wachten staat. Langzamerhand druppelen de eerste mensen (voornamelijk dorpbewoners) binnen die informatie willen hebben over het incident. De hulpverleners verspreiden zich onder de aanwezigen met als doel om het gesprek aan te gaan en te horen of zij iets kunnen betekenen. Op een gegeven moment komen ook de partner en kinderen van slachtoffer 2 aan in 't Loughoes. Zij weten dan nog van niets. Later arriveren ook de ouders van slachtoffer 3.

Omstreeks 16:30 uur vertrekt de brandweercommandant van Tynaarlo naar vliegveld Eelde alwaar bij aankomst om 16:45 uur de eerste opvangsgesprekken met het personeel van post Eelde zijn gestart. Na een kort bezoek en sterktewens verzamelt de brandweercommandant de adresgegevens die noodzakelijk zijn voor het bezoeken van de nabestaanden.

De brandweercommandant van Tynaarlo kon zich achteraf niet meer herinneren op welk moment hij te weten kwam welk 'gezicht' bij het tweede slachtoffer hoorde. Het zou kunnen zijn dat de brandweercommandant dit al wist bij het verlaten van het gemeentehuis na zijn gesprek met het GBT. Een andere optie zou kunnen zijn dat de namen pas definitief bevestigd werden bij aankomst op Groningen Aiport Eelde.

Via het 'informele circuit' hoort de brandweercommandant dat de echtgenote van slachtoffer 1 'ergens in de buurt van het Lauwersmeer' zou verblijven. Vlak daarna wordt de brandweercommandant gebeld door de broer van slachtoffer 1. Hij deelt de

brandweercommandant mede dat zijn komst naar de ouders van slachtoffer 1 gewenst is, omdat ze zeer emotioneel zijn geraakt door het bericht. De brandweercommandant vertrekt meteen naar de ouders van slachtoffer 1. Onderweg pikt de brandweercommandant zijn politiecollega op, die op een afgesproken plek op hem staat te wachten.

Omstreeks 17:20 uur arriveren de brandweercommandant en de politiefunctionaris bij de ouders van slachtoffer 1. Bij aankomst blijkt dat de broer van slachtoffer 1 informatie heeft dat de echtgenote van slachtoffer 1 toch thuis zou zijn. De brandweercommandant besluit dan toch om naar het huis van de echtgenote te gaan. Samen met de broer van slachtoffer 1 vertrekken zij naar het huis van de echtgenote. Naar schatting komen zij daar ongeveer rond 18:00 uur aan.³²²

Het aanzeggen verloopt volgens de betrokken respondenten emotioneel. Op de vraag van de brandweercommandant of de echtgenote een begrafenis met korpseer wenst, wordt door de echtgenote van slachtoffer 1 op dat moment niet geantwoord.

Na ongeveer 15 minuten vertrekt de commandant (samen met de politiefunctionaris) naar de echtgenote van slachtoffer 2. Om ongeveer 18:20 uur komen zij daar aan en treffen de echtgenote van slachtoffer 2 niet thuis aan. Bij navraag bij de burens blijkt dat de familie mogelijk op een camping verblijft. Op welke camping dat is, weten de burens niet precies: het zou gaan om een camping in Eext of Exloo. Omdat de tijd dringt, besluiten de brandweercommandant en politiefunctionaris om politiecollega's in te schakelen voor de opsporing van de familie van slachtoffer 2. Het lukt de politiefunctionaris echter niet om snel contact te krijgen met zijn collega op de meldkamer.

Ze besluiten vervolgens om dan maar direct door te reizen naar de ouders van slachtoffer 3. Omstreeks 18:30 uur arriveren de commandant en de politiefunctionaris bij het huis van de familie van slachtoffer 3. Ook daar is niemand aanwezig. Niet veel later ontvangt de brandweercommandant een telefoontje van het gemeentehuis dat de familie van slachtoffer 3 mogelijk al in 't Loughoes is.

Omstreeks 18:40 uur bereikt de brandweercommandant en de politiefunctionaris 't Loughoes. Aangekomen blijkt dat zowel de ouders van slachtoffer 3 als de echtgenote en dochters van slachtoffer 2 aanwezig zijn. Met steun van de aanwezige hulpverleners van de PSHOR wordt het slechte nieuws officieel aan de twee families bekend gemaakt. De nabestaanden van slachtoffer 2 waren echter eerder bij binnenkomst al gecondoleerd door aanwezigen in 't Loughoes.

Gedurende het verblijf in 't Loughoes wordt de brandweercommandant van Tynaarlo gebeld door de gemeente met de vraag of alle nabestaanden geïnformeerd zijn. Na een positieve bevestiging van de brandweercommandant, worden omstreeks 19:45 uur de namen tijdens een persconferentie door de loco-burgemeester van Tynaarlo bekend gemaakt aan de media (zie deelonderzoek 4).

Nadat de families van de drie slachtoffer officieel zijn geïnformeerd over het overlijden van hun dierbare, blijven er vele vragen onbeantwoord. Zo hebben de aanwezige PSHOR-medewerkers en de brandweercommandant geen informatie over de toedracht van het incident en de mogelijke doodsoorzaak. Daarnaast geven alle families aan

---

³²² Het tijdstip waarop de brandweercommandant arriveert, is bij benadering. De betrokken respondenten hebben verschillende herinneringen over de aankomsttijd.

(familie van slachtoffer 1 al tijdens het huisbezoek) dat ze graag hun dierbaren willen zien. De brandweercommandant weet tot dan toe alleen dat de lichamen in beslag zijn genomen door het Openbaar Ministerie in verband met forensisch onderzoek. In de beleving van de echtgenote van slachtoffer 1 wordt haar bij het aanzeggen niet verteld dat het lichaam van haar man in beslag is genomen. Zij veronderstelt dat het lichaam van haar man ‘slechts’ wordt onderzocht door een forensisch arts.

In verband met een strafrechtelijk onderzoek vindt standaard gerechtelijke sectie plaats bij dergelijke incidenten. De sectie is bedoeld om een verklaring te vinden voor het overlijden van een persoon. Derhalve wordt het lichaam door het Openbaar Ministerie in beslag genomen.³²³

Omdat de aanwezige hulpverleners verder geen informatie hebben, vertrekken de families van slachtoffer 2 en 3 na ongeveer 75 minuten richting huis. Die avond blijven ze verder thuis wachten op een voor hen speciaal toegewezen familiecontactpersoon, zoals toegezegd door de brandweercommandant.

Nadat de BOT-leden de eerste groepsgesprekken met de ploegen Zuidlaren, Vries en Haren hebben gevoerd, verlaat het brandweerpersoneel de hangar van Groningen Airport Eelde om de brandweervoertuigen van het plaats incident op te halen. Een respondent geeft aan dat er grote behoefte bestond bij het personeel om zelf de auto's op te ruimen en terug te rijden naar de posten. Uit interviews met betrokken brandweerlieden en leden van het COPI blijkt dat de terugkeer van brandweerlieden naar de plaats van het incident, ongecontroleerd verloopt. In groepjes lopen brandweerlieden terug van vliegveld Eelde naar de plaats incident.

De leden van post Eelde gaan niet naar terug naar de plaats van het incident: zij vertrekken onder begeleiding van twee BOT-leden direct naar hun post in Eelde. Omstreeks 20:00 uur arriveert de brandweercommandant van Tynaarlo bij post Eelde. Leden van het BOT voeren groeps- en individuele gesprekken met de aanwezige brandweermensen. De echtgenote van slachtoffer 1 en haar dochter zijn ook aanwezig. Iets later volgt een bezoek van een van de wethouders en de projectleider Nazorg aan de post.

Bij sommige brandweermensen bestaat gedurende de avond de behoefte om terug te gaan naar de plaats incident. Een respondent geeft aan dat er “behoefte was om een compleet beeld te krijgen van wat er precies gebeurd was.” Ter plekke wordt gezamenlijk besloten om diezelfde avond met de hele ploeg en familieleden af te reizen naar De Punt. De postcommandant van Eelde leidt de stoet. Tussen 20:30 uur en 21:00 uur arriveert de stoet bij de plaats incident.

Dit ‘impulsieve besluit’ is niet gecommuniceerd met het COPI, ROT of GBT. De nog aanwezige brandweerploegen en de leiding werden dan ook volledig verrast door dit initiatief. De leider COPI en de OvD-P besloten de stoet wel doorgang te verlenen. De groep maakte een verslagen en rustige indruk. De OvD-P, tevens chef recherche, stuurde een aantal rechercheurs ter begeleiding met de groep mee om het brandweerpersoneel dat tijdens de brandbestrijding in de loods is geweest alvast te bevragen over wat zij in de loods aantreffen. Deze eerste beeldvorming kan de technische rechercheurs later helpen in hun onderzoek. Tegelijkertijd wordt door de (latere) ‘coördinator onderzoeken’ een eerste feitenrelaas afgenomen van de bevelvoerder van Eelde. Dit gebeurt met toestemming van het Openbaar Ministerie.

---

³²³ Nederlands Forensisch Instituut (2006). *Informatie over gerechtelijke sectie*. Den Haag.

De families van slachtoffer 1 en 2 waren van dit bezoek niet op de hoogte. De familie van slachtoffer 3, door hun nauwe contact met de brandweer, wel. Dit nauwe contact is ontstaan doordat de vader van slachtoffer 3 zelf jarenlang bij brandweer Eelde zat. Zodoende waren er korte communicatielijnen tussen de familie van slachtoffer 3 en brandweer Eelde.

Om 19:30 uur arriveert de derde senior brandweerofficier die meedraait in het piket regionaal commandant van dienst ('derde' RCvD) van Drenthe in de ROT-ruimte om de operationeel leider af te lossen. Nog voordat er een overdracht kan plaatsvinden wordt de 'derde' RCvD aangesproken door de politie. De politiefunctionaris uit het ROT wil meer informatie over de toedracht van het incident en wil derhalve dat de bevelvoerder van de eerste tankautospuiter (Eelde) verhoord wordt. De 'derde' RCvD overlegt dit met de regionaal commandant in het GBT. Beide vinden het "onwenselijk en onmenselijk"³²⁴ om de bevelvoerder nu te onderwerpen aan een verhoor.

De politiefunctionaris uit het ROT is het hier mee eens en vraagt of de 'derde' RCvD het verhoor zou willen doen. In de perceptie van de politiefunctionaris kan het verhoor van een brandweerman door een brandweerman minder bedreigend zijn. Na een kort overleg tussen de 'derde' RCvD en de betreffende bevelvoerder wordt besloten om een 'interview' te starten. De informatie uit het interview wordt doorgegeven aan de politie.³²⁵

Omstreeks 21:15 uur meldt de voorzitter van het begrafenisbijstandsteam (BBT) zich in de GBT-vergadering (zie deelonderzoek 3). Daar wordt uitleg gegeven over de werkwijze van het BBT en de kosten. De voorzitter van het BBT geeft aan dat het BBT strak organiseert. In verband met de tijdsdruk en de zwaarte van het protocol wordt veel rekening gehouden met de wensen van de families, maar is er verder heel weinig inspraak mogelijk in de organisatie van de uitvaarten. De voorzitter van het team geeft op basis van eerdere ervaringen aan hoe de komende dagen ongeveer zullen verlopen. Na een kort beraad in het GBT wordt positief gereageerd op het voorstel van het BBT om hun de uitvaarten te laten organiseren³²⁶ en gespecialiseerde ondersteuning te leveren voor de psychosociale nazorg in de eerste week.³²⁷

Het BBT raamt de kosten per uitvaart op ongeveer € 50.000 per slachtoffer. In de perceptie van respondenten is dit 'een wezenlijk en ingrijpend besluit' voor een kleine gemeente als Tynaarlo. Desondanks geven de respondenten aan dat er geen twijfel is geweest over het inschakelen van het BBT.

De GBT-leden (en andere medewerkers van de gemeente) zijn blij met de komst van het BBT, omdat het BBT zichtbaar veel ervaring en kennis meeneemt. In de belevenis van respondenten zorgt de aanwezigheid van de voorzitter BBT voor rust en structuur. In de perceptie van veel respondenten neemt de BBT de hele afhandeling van het incident (tot en met de begrafeningen c.q. crematie) over van de gemeente.

Het genootschap van burgemeesters neemt contact op met de loco-burgemeester en biedt coaching aan. Deze aandacht wordt door respondenten als zeer prettig omschreven.

---

³²⁴ Interview quote.

³²⁵ De politie vindt het naderhand niet meer nodig om deze bevelvoerder nog apart te verhoren.

³²⁶ Verslag GBT 5 (21:15 uur).

³²⁷ Op zaterdagochtend wordt definitief besloten om de opdracht aan het BBT te geven.

Op vrijdagavond wordt tussen 20:30 uur en 22:00 uur de brandweercommandant van Tynaarlo meerdere keren gebeld door diverse leden van de families van de omgekomen brandweermensen, met de vraag wanneer de beloofde familiecontactpersoon zich zullen melden.

Tot dan toe is er nog geen familiecontactpersoon geregeld. De voorzitter van het BBT benadrukt meerdere keren het belang van het regelen van familiecontactpersonen. Omdat het GBT in samenspraak met het ROT had besloten om passende en lokaal bekende familiecontactpersonen te zoeken, was hiervoor contact met de brandweercommandant noodzakelijk. Hierdoor werd duidelijkheid over dit punt vertraagd. Uiteindelijk belt de brandweercommandant van Tynaarlo na middernacht met drie potentiële kandidaten die meteen toezeggen familiecontactpersoon te willen zijn.

Om 23:55 uur belt de forensisch arts met de officier van justitie over zijn bevindingen ten aanzien van de schouw.³²⁸ Op basis van de bevindingen van de forensisch arts acht de officier van justitie verdere sectie niet noodzakelijk. De officier van justitie geeft daarom tijdens dat telefoongesprek de lichamen van de brandweermannen vrij.

Aan het einde van de avond wordt de gemeente gebeld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties die haar medeleven betuigt.

Zaterdag 10 mei 2008

Om 00.03 uur belt de forensisch arts met de verantwoordelijke rechercheur om hem te melden dat de lichamen zijn vrijgegeven. De rechercheur koppelt dit vervolgens terug binnen zijn eigen SGBO-organisatie. Het bericht bereikt echter niet de nabestaanden.³²⁹

Om 00.30 uur belt de brandweercommandant van Tynaarlo met de schoonouders van slachtoffer 1. De commandant vertelt hen wie de familiecontactpersoon is en dat deze zich in de ochtend zal melden. De schoonouders melden dit in de loop van de ochtend aan de weduwe van slachtoffer 1.

Omstreeks 00.30 uur wordt een officier van brandweer Emmen gevraagd om coördinator van het BOT te worden. Deze officier is bij de bestrijding van de brand betrokken geweest in de functie van Regionaal Officier Gevaarlijke Stoffen (ROGS) en later als compagniescommandant (zie deelonderzoek 2). Ze stemt in met haar nieuwe taak.

Om 9:30 uur vindt er een (laatste) GBT-vergadering plaats. Er wordt besloten om het GBT om te vormen tot een stuurgroep. Daarnaast wordt er een projectgroep opgericht. In de projectgroep is de gemeentesecretaris verantwoordelijk voor de onderzoeken. De eerste loco-gemeentesecretaris wordt de contactpersoon tussen het BBT en de gemeente.³³⁰ De leiding over de nazorg komt in handen van een lid van het managementteam van de gemeente. De tweede loco-gemeentesecretaris wordt verantwoordelijk voor de communicatie.³³¹ Het BBT krijgt officieel de opdracht om de uitvaarten te organiseren.

---

³²⁸ Volgens respondenten is de vaste procedure dat een hulpofficier van justitie namens de forensisch arts contact opneemt met de officier van justitie. Het komt echter wel vaker voor dat een forensisch arts zelf direct contact opneemt met de officier van justitie om over zijn bevindingen overleg te voeren.

³²⁹ Het is achteraf niet meer te achterhalen waarom en waardoor het bericht bij de politie is blijven hangen. Zeker is dat meerdere politiefunctionarissen rond 00.05 op de hoogte waren van het vrijgeven van de lichamen.

³³⁰ Verslag GBT 6 (10 mei 2008, 9:30 uur).

³³¹ Verslag GBT 6 (10 mei 2008, 9:30 uur).

Omdat er nog altijd veel vragen zijn over het verloop van de vorige dag brengt post Vries om 10:00 uur een bezoek aan het plaats incident. De brandweercommandant van Tynaarlo is hierbij aanwezig, evenals familie van slachtoffer 3. Vanwege een verkeersongeval in Donderen moet post Vries hun bezoek aan het plaats incident afbreken. Na het incident vindt alsnog een rondgang plaats over het terrein, waarbij brandweermensen, onder toezicht van de aanwezige technische recherche, uitleggen waar en hoe zij de slachtoffers hebben gevonden.

De families van slachtoffer 1 en 2 (evenals post Eelde) waren niet aanwezig bij deze 'reconstructie' ter plaatse. Volgens de betreffende families en post Eelde waren zij niet op de hoogte van het bezoek en niet 'uitgenodigd' door de brandweer. De brandweer is er echter impliciet vanuit gegaan dat de families *wel* op de hoogte waren en ook uitgenodigd waren.

Op zaterdagochtend vindt een bijeenkomst plaats tussen de traumapsycholoog van het BBT en de coördinator van het BOT over de afstemming van taken. Er wordt afgesproken dat de verantwoordelijkheid voor de zorg van de 'eigen' mensen ligt bij de betrokken korpsen en het BOT. De coördinator van het BOT inventariseert de zorgbehoefte bij ieder korps.

Om 12:00 uur worden er nadere afspraken gemaakt tussen de traumapsycholoog van het BBT en de PSHOR. Afgesproken wordt dat de traumapsycholoog van het BBT zich richt op het brandweerpersoneel. Zij zal namens het BBT als 'achterwacht' fungeren voor het BOT. De PSHOR is verantwoordelijk voor het aanbod van de psychosociale hulp aan nabestaanden, samen met de inmiddels geïnformeerde huisartsenpost.

De families van de slachtoffers hebben achteraf aangegeven niets gemerkt te hebben van enige hulp vanuit de huisartsenpost of de PSHOR. Wel neemt de persoonlijke huisarts van echtgenote 1 zelf contact op met de echtgenote, deze huisarts had echter geen dienst. De huisarts van familie 3 is beschikbaar op afroep.

Dezelfde ochtend brengt de voorzitter van het BBT een bezoek aan alle nabestaanden.³³² De voorzitter van het BBT legt uit hoe de rest van de week ongeveer zal gaan verlopen, wat korpseer inhoudt, en inventariseert wat de wensen zijn van de families omtrent de begrafenis c.q. crematie. Alle families geven aan een begrafenis met korpseer te willen. Daarnaast introduceert de voorzitter van het BBT de familiecontactpersonen. Vanuit de families wordt herhaaldelijk gevraagd wanneer de lichamen kunnen worden bezocht. De familiecontactpersonen kunnen hier echter geen antwoord op geven. Voor de ouders van slachtoffer 3 geldt dat om 16:00 uur de familiecontactpersoon (toevalligerwijs) kan melden dat de lichamen zijn vrijgegeven.

In de beleving van de families zijn de familiecontactpersonen er met name voor de organisatorische zaken. De aanwezigheid van de familiecontactpersonen wordt niet gepercipieerd als psychosociale ondersteuning vanuit de gemeente. De families zien de ondersteuning vanuit het BOT aan het brandweerpersoneel wel als zodanig en ervaren hiermee een ongelijkheid in zorg en aandacht.

In de middag wordt de gemeente gebeld door de minister-president die zijn medeleven uit.

---

³³² Verslag GBT 6 (10 mei 2008, 9:30 uur).

Tussen 17:00 uur en 18:00 uur worden de families bezocht door de burgemeester, loco-burgemeester en brandweercommandant van Tynaarlo.

Om 18:30 uur wordt een bijeenkomst georganiseerd voor de BOT-leden in het Golden Tulip Hotel in Zeegse. Naast de vier al ingezette BOT-leden uit Emmen, worden nog eens twaalf BOT-leden uit Emmen en Hogeveen opgeroepen. Tijdens de bijeenkomst wordt gesproken over de verdeling over de posten. De BOT-leden die post Eelde en Vries hebben ondersteund, zullen dit blijven doen. De traumapsycholoog van het BBT en de coördinator BOT geven aan wat er verwacht wordt van de BOT-leden en ondersteunen de manier van werken van de reeds ingezette BOT-leden. Daarnaast kunnen de BOT-leden vragen stellen aan de traumapsycholoog van het BBT over inhoudelijke problemen. Allen krijgen de opdracht om een logboek bij te houden.

Om 19:30 uur is er een bijeenkomst in het Golden Tulip Hotel in Zeegse voor al het brandweerpersoneel.³³³ Na enige woorden van de burgemeester en de brandweercommandant informeert de voorzitter van het BBT de aanwezigen over het verloop van de komende dagen en de uitvaarten.

Rond 20:30 uur vindt er een kranslegging plaats bij de Mariakerk in Paterswolde, alwaar onder andere de burgemeester en loco-burgemeester aanwezig zijn namens de gemeente.³³⁴

Tussen 21:00 uur en 22:00 uur worden de echtgenotes van slachtoffer 1 en 2 gebeld door de uitvaartverzorger dat de lichamen zijn vrijgegeven. Wanneer later blijkt dat de lichamen al rond middernacht (van vrijdag op zaterdag) waren vrijgegeven, leidt dit tot veel verdriet en woede bij de families.³³⁵

Zondag 11 mei 2008

Eén van de slachtoffers moet noodgedwongen door de begrafenisondernemer zondagochtend weer worden opgehaald, vanwege de staat van het lichaam. In combinatie met het feit dat de lichamen pas veel te laat zijn overgedragen aan de families, leidt dit wederom tot woede en verdriet bij de betreffende familie.

Om 11:10 uur vinden er BOT-gesprekken plaats op post Vries.

Om 13:05 uur bezoekt de post Zuidlaren de plaats van het incident. Ook bij deze postleden bestaat nog een groot aantal vragen met betrekking tot het verloop van het incident.

Op 14:50 uur vinden er BOT-gesprekken plaats op post Eelde.

Post Eelde was na het incident van 9 mei 2008 bijna altijd geopend om steun te kunnen bieden aan het brandweerpersoneel van de post. Bijna altijd waren daar dan ook BOT-leden aanwezig voor de nodige ondersteuning. Deze aanwezigheid wordt geborgd door een rooster dat op zaterdag door de coördinator BOT en traumapsycholoog van het BBT was opgesteld.

---

³³³ Nieuwsbrief BBT, nr. 3.

³³⁴ Vergadering stuurgroep (10 mei 2008: 16:30 uur).

³³⁵ De omschrijving van de gevoelsbeleving van de nabestaanden is van de onderzoekers

Tijdens de gesprekken wordt er zowel individueel als in groepen gepraat over het incident. Er is veel behoefte aan het “compleet maken van het beeld” van de gebeurtenissen tijdens de brand. Wanneer in de ogen van een BOT-lid iemand emotioneel overbelast is, wordt deze persoon buiten de groep gehaald en individueel ondersteund.

Maandag 12 mei 2008

Op maandag vinden er wederom verschillende BOT-bijeenkomsten plaats. Ook de posten Rolde en Gieten krijgen ondersteuning van het BOT.

Om 10:00 uur vindt een bijeenkomst plaats tussen de BOT-leden die op vrijdag zijn ingezet in de hangar van vliegveld Eelde en de traumapsycholoog van het BBT. Tijdens de bijeenkomst staat de inhoud van de BOT-gesprekken centraal. De traumapsycholoog geeft aan dat de BOT-leden zeer goed werk hebben verricht en dat ze dat op deze manier moeten continueren.³³⁶ Daarnaast had de traumapsycholoog vertrouwen in de coördinator van het BOT-team: de coördinator was een afgestudeerde psychologe met een specialisatie in psychosociale stressreacties bij brandweermensen.

De BOT-leden van post Eelde krijgen op eigen initiatief van de GGz versterking van een aantal GGz-psychologen. Echter worden deze ‘voelbaar’ niet geaccepteerd door het brandweerpersoneel, mede omdat ze in de beleving van respondenten ‘de taal’ niet spreken van de brandweelieden. De GGz-psychologen keren daarna niet meer terug naar de post. Wel geven de GGz-psychologen aan dat ze dag en nacht bereikbaar zijn op een speciaal telefoonnummer.

Ook de traumapsycholoog van het BBT is aanwezig op post Eelde om op verzoek van een BOT-lid met een persoon te spreken.

Dezelfde middag bezoeken de leden van post Eelde, samen met de BOT-leden, de traumapsycholoog BBT en de brandweercommandant van Tynaarlo de plaats van het incident voor een spontane ‘reconstructie’.

Een aantal leden van de verschillende posten wordt ‘getraind’ door het BBT in het dragen van de kist. Dit vindt plaats in de hangar van vliegveld Eelde.

Dinsdag 13 mei 2008

In de ochtend en middag worden er door de leden van post Eelde een monument gemaakt bij de plaats van het incident. Dit monument was eerder op zondagavond bedacht. Onderdeel van het monument zijn onder andere drie foto’s van de overleden brandweermannen. De plaatsing, het ontwerp en gebruik van de foto’s is niet met de nabestaanden besproken. In de beleving van een respondent is het monument gemaakt om te voorzien in een bredere behoefte, namelijk die van de hele gemeenschap, de nabestaanden en de brandweer.

Door de gemeente Tynaarlo wordt besloten om de coördinatie van de onderzoeken in de handen te leggen van een daarvoor opgericht team. Het team krijgt mandaat en de opdracht de totale coördinatie op zich te nemen over alle onderzoeken die zullen worden verricht.

---

³³⁶ De traumapsycholoog concludeert dit omdat de BOT-leden hebben voldaan de, volgens haar, geldende richtlijnen voor goede BOT-gesprekken: fysiek aanwezig zijn, praktische hulp aanbieden, signaleren of er extra hulp nodig is en kennis hebben van stressreacties.

Door het team Communicatie worden drie informatiebijeenkomsten georganiseerd voor het personeel van de gemeente.³³⁷

's Avonds om 19:30 uur vindt er een stille tocht plaats in Eelde ter nagedachtenis aan de overleden brandweerlieden. De burgemeester is hier ook bij aanwezig. Het BBT regelt na afloop de opvang van de families waar ook de traumapsycholoog van het BBT bij aanwezig is. In de beleving van de nabestaanden hebben ze tot dan toe niets gemerkt van psychosociale ondersteuning van de traumapsycholoog van het BBT. (Gezien de eerdere afspraak met de PSHOR was dit ook logisch, omdat de psychosociale zorg voor de nabestaanden niet bij het BBT lag.) De stille tocht zorgt voor emotionele momenten onder het personeel van post Eelde en post Vries. De BOT-leden voeren veel gesprekken met het aangeslagen brandweerpersoneel.

Na afloop van de stille tocht vindt opnieuw een korpsbijeenkomst plaats in het AOC Terra waarin het programma en het protocol voor de plechtigheden worden doorgenomen. Ook hier was wederom het BOT aanwezig. Er bestaat grote behoefte bij de vrouwen en kinderen van het (overige) brandweerpersoneel om gesprekken te hebben met BOT-leden. Hoewel de BOT-leden hierin terughoudend proberen te zijn, worden deze gesprekken met familie van brandweermensen uiteindelijk toch gevoerd. Een respondent beschrijft het achteraf als 'onontkoombaar'.

Woensdag 14 mei 2008

Om 18:00 uur vindt er een wake en condoleance plaats voor slachtoffer 1. BOT-leden zijn hierbij aanwezig.

Om 19:00 uur vindt er een wake en condoleance plaats voor slachtoffer 3. BOT-leden zijn hierbij aanwezig.

Donderdag 15 mei 2008

Om 10:00 uur vindt de herdenkingsdienst plaats voor slachtoffer 1 in de hangar van vliegveld Eelde.

Om 13:30 uur vindt de herdenkingsdienst plaats voor slachtoffer 3 eveneens in de hangar van vliegveld Eelde.

Om 19:00 uur vindt de wake voor slachtoffer 2 plaats. BOT-leden zijn hierbij aanwezig.

Vrijdag 16 mei 2008

Om 10:00 uur vindt de herdenkingsdienst plaats voor slachtoffer 2 in bloemenveiling Flora Holland in Eelde.³³⁸

Na de herdenkingsdienst van slachtoffer 2 wordt er tijdens de lunch nog nagepraat tussen BOT-leden en de leden van post Eelde en Vries. Na de lunch wordt nog een aantal telefoonnummers uitgewisseld en nemen de BOT-leden officieel afscheid.

De familiecontactpersonen nemen ook afscheid van de families. De eerste locogemeentesecretaris (voorheen betrokken als contactpersoon van het BBT) wordt aangewezen als de enige contactpersoon voor alle drie de families namens de gemeente

---

³³⁷ Verslag stuurgroep nr. 3 (12 mei 2008, 13:00 uur).

³³⁸ Nieuwsbrief BBT nr. 9.

Tynaarlo. In de perceptie van de families is er tot dan toe geen echte, specifieke (psychosociale) opvang voor hen geregeld.

Het BBT overhandigt na de uitvaarten de brandweervlag die over de kist lag aan de nabestaanden. Voor het BBT is dit het eindceremonieel en daarmee beschouwt ze haar taak als beëindigd.

Feitelijk loopt het werk van het BBT nog even door. De voorzitter maakt nog een overdrachtdocument voor de gemeente met (alle nog lopende) afspraken. Er vinden later nog contactmomenten plaats met de familie voor overdracht van fotomateriaal en video's /dvd's van de uitvaarten.

Het team Nazorg van de gemeente legt de laatste hand aan een leidraad voor de nazorg op (middel)lange termijn. Via het BBT is door het team Nazorg extra expertise ingehuurd om deze leidraad op te stellen.

De tweede week na de brand

Op donderdag 22 mei vindt er een bijeenkomst plaats met de leidinggevenden van de Regionale Brandweer Drenthe die wordt begeleid door de traumapsycholoog van het BBT.

Op verzoek van post Eelde vinden er nog steeds BOT-gesprekken plaats. Daarnaast worden BOT-leden (informeel) gevraagd om ook andere zaken te regelen. Zo heeft bijvoorbeeld een BOT-lid slachtofferhulp ingeschakeld voor een van de families. De echtgenotes van slachtoffer 1 en 2 hebben geen ondersteuning van psychosociale hulpverleners. De ouders van slachtoffer 3 krijgen ondersteuning van het bedrijfsmaatschappelijke werk van hun reguliere werkgever.

Derde week na de brand

Hoewel het aantal afneemt, vinden er nog steeds BOT-gesprekken plaats met leden van post Eelde. Ook spreekt de traumapsycholoog van het BBT af en toe met brandweerpersoneel.

Sommige leden van de andere posten in Tynaarlo (Vries en Zuidlaren) merken dat er binnen hun post minder aandacht is voor de brand in De Punt. Dit terwijl zij wel de behoefte voelen om af en toe eens over het gebeurde te praten. Er is echter er binnen de posten weinig animo om weer dergelijke gesprekken te starten. Een aantal respondenten geeft aan zich 'alleen' te voelen binnen hun post.

Het wordt de contactpersoon van de families duidelijk dat de nabestaanden nog niet zijn geïnformeerd over de doodsoorzaak van hun man of zoon. Op 29 mei 2008 wordt daarom door de gemeente in samenwerking met de brandweer een bijeenkomst georganiseerd waarin de nabestaanden door de coördinator onderzoeken worden geïnformeerd over het – op dat moment beschikbare – feitenrelaas van het verloop van de brand.

Daarnaast krijgen de nabestaanden de gelegenheid om met de schouwarts te praten over de doodsoorzaak. De nabestaanden geven nogmaals aan dat ook in deze situatie, gelijk in de voorbijgaande weken, voor hen geen psychosociale ondersteuning geregeld is in tegenstelling tot wat voor de brandweermensen beschikbaar is.

Vanaf de vierde week na de brand

Het team Nazorg van de gemeente vindt dat de hulpverlening door Slachtofferhulp en vanuit de PSHOR/GGz niet of niet voldoende aansluit bij de behoefte van de nabestaanden. In haar beleving hebben de nabestaanden dringend behoefte aan professionele psychosociale hulp. Bovendien geven de families van slachtoffer 1 en 2 aan dat ze zich erg miskend worden in het feit dat de brandweer de beschikking heeft over 'professionele hulp' (in de vorm van BOT) en zichzelf niet. In de perceptie van sommige nabestaanden gaat het zelf organiseren van deze hulp niet gemakkelijk.

De contactpersoon van de nabestaanden neemt daarom contact op met de betrokken huisartsen en de PSHOR/GGz. In de beleving van de contactpersoon stellen deze instanties zich terughoudend op omdat 'rouw en verdriet logisch zijn in deze fase'. Ook de coördinator van het BOT en de traumapsycholoog van het BBT stellen zich (in eerste instantie) terughoudend op. Na sterk aandringen vanuit de gemeente wordt via het netwerk van de traumapsycholoog van het BBT vanaf 6 juni een gespecialiseerde traumapsycholoog ingezet. Elke familie krijgt de beschikking over tien consulten die door de gemeente betaald werden. Ook de vriendin van slachtoffer 3 krijgt vijf betaalde consulten bij deze traumapsycholoog. Daarnaast wordt ook via de eigen verzekering aanvullende psychosociale hulp geregeld, voor zover echter (met het oog vergoeding) financieel haalbaar. Het aantal vergoede consulten blijkt volgens respondenten niet voldoende.

Ook de traumapsycholoog van het BBT merkt dat er vanuit de PSHOR/GGz weinig aandacht is voor de nabestaanden van de slachtoffers. De extern ingehuurde traumapsycholoog blijkt volgens de respondenten waardevol te zijn voor de nabestaanden. In de perceptie van de coördinator BOT waren alle families (tot dan toe) voorzien van adequate hulp. Dit maakte zij op uit de contacten die zij had bij de PSHOR en slachtofferhulp.

Voor de partners en andere familieleden van het brandweerpersoneel van Vries, Eelde en Zuidlaren wordt een bijeenkomst georganiseerd om trauma's bij hun man (of vrouw) te herkennen. Dit wordt geïnitieerd door de coördinator van het BOT.

Ook voor de tweedelijns familieleden (bijvoorbeeld broers, zussen en schoonfamilie) van de nabestaanden wordt een bijeenkomst georganiseerd om in grote lijnen trauma's te leren herkennen bij hun familieleden. De nabestaanden kunnen zelf hun familieleden hiervoor uitnodigen. De traumapsycholoog van het BBT en de extern ingehuurde traumapsycholoog zijn hierbij aanwezig.

Op 5 juni wordt een nazorgbijeenkomst georganiseerd voor de familiecontactpersonen. De traumapsycholoog van het BBT begeleidt deze bijeenkomst.

Voor het uitkomen van het verkennend onderzoek door de onderzoekscommissie 'Brand met dodelijke afloop in De Punt op 9 mei 2008' worden als eerste de nabestaanden geïnformeerd over de bevindingen van de onderzoekers. Op de bijeenkomst zijn de regionaal commandant van Drenthe, de loco-burgemeester, de contactpersoon nabestaanden en de media-adviseur van de nabestaanden aanwezig. Daarna worden in een later stadium de verschillende posten door de onderzoekscommissie ingelicht over haar bevindingen.

Na het uitkomen van het verkennend onderzoek door de onderzoekscommissie 'Brand met dodelijke afloop in De Punt op 9 mei 2008' op 23 juni 2008, komen de BOT-leden

van post Eelde bij elkaar om op uitnodiging van de post te komen barbecueën. Dit wordt georganiseerd als dank voor alle steun van het BOT, en tevens als allerlaatste afscheid.

Op 25 juni 2008 wordt door het BOT wederom een aantal gesprekken gevoerd met leden van post Eelde, in verband met de arrestatie van de werfeigenaar in De Punt.³³⁹ De nabestaanden worden door rechercheurs ingelicht over de arrestatie van de werfeigenaar.

Na ongeveer vier weken is post Eelde weer gedeeltelijk en geleidelijk operationeel. De eerste oefening wordt op wens van de post gehouden in een loods met veel hitte en veel rook. Voor sommige postleden zijn dergelijke oefeningen dan nog niet haalbaar. Zij worden in een latere fase betrokken bij dit type oefeningen.

De tweede uitruk van post Eelde is wederom een ‘loodsbrand’. Veel korpsleden ervaren deze uitruk als emotioneel. De assistentie van korps Haren (dubbele alarmering als *back-up*) wordt door post Eelde erg gewaardeerd.

De eerste loco-gemeentesecretaris zorgt er samen met haar collega die verantwoordelijk is voor het nazorgtraject voor dat de ‘brand in De Punt’ onderdeel blijft van de agenda van het MT. In hun beleving is er (te) weinig blijvende aandacht voor het incident binnen het MT. Ze merken op dat de gemeente weer over gaat op ‘*business as usual*’. Dit terwijl in hun ogen de nazorg in volle gang is. Er lopen immers nog allemaal onderzoeken en er vindt nog steeds nazorg plaats. De steun vanuit de eigen organisatie wordt weinig gevoeld. Daarnaast wordt er aandacht en sturing gevraagd voor het bij de nazorg betrokken personeel van de gemeente.

In de nafase ontvangt de gemeente ook steun vanuit het land. De burgemeester wordt vanuit het Nederlands Genootschap van Burgemeesters benaderd, de gemeentelijke contactpersonen krijgen steun vanuit de brandweer Haarlem. Het voormalig hoofd Personeelszaken van dat korps ondersteunt en kan gebeurtenissen duiden vanuit zijn ervaringen bij de brand in de Koningskerk in 2003. Alle betrokkenen waarderen deze steun zeer.

De psychosociale nazorg en de contacten met de familie zijn op het moment van verschijnen van dit rapport nog niet beëindigd. Het proces van rouwverwerking is nog volop bezig, maar ook de afhandeling van het incident is nog niet ten einde. Andere onderzoeken lopen nog, een monument is in voorbereiding en ook de eerste herdenking na een jaar wordt georganiseerd.

Tussentijdse ‘incidenten’³⁴⁰

De protestmars: Op 25 juni 2008 wordt de werfeigenaar in De Punt aangehouden door het Openbaar Ministerie in verband met het mogelijk ‘knoeien in de meterkast’³⁴¹, waardoor de brand zou kunnen zijn ontstaan. Hierop wordt door de dochter van de werfeigenaar een protestmars georganiseerd, omdat zij het niet eens is met de arrestatie. De protestmars wordt uitgezonden door het SBS6 programma ‘Hart van Nederland’. In het item vertelt de dochter van de werfeigenaar dat de protestmars de steun heeft van één van de families van het omgekomen brandweerpersoneel.

³³⁹ Verslag stuurgroep nr. 13 (25 juni 2008, 10:00 uur).

³⁴⁰ Deze incidenten zijn opgetekend vanuit de belevingen van respondenten

³⁴¹ Dagblad van het Noorden (<http://www.dvhn.nl>).

De families van slachtoffer 1 en 2 hebben onderling een goede relatie opgebouwd en spreken met elkaar veel over het incident in De Punt. De families weten van elkaar dat zij de dochter van de werfeigenaar niet steunen in de protestmars. Het verband is dan ook snel gelegd dat dit de familie van slachtoffer 3 wel zou moeten zijn.

Wanneer tijdens het SBS6 programma de protestmars gelijktijdig in beeld wordt gebracht met het monument bij De Punt, besluiten de nabestaanden van de families van slachtoffer 1 en 2 om de foto's van hun overleden echtgenoot weg te halen bij het monument. Dit leidt vervolgens tot boosheid bij de familie van slachtoffer 3, omdat het monument is 'aangetast' en hun zoon daar 'alleen' over is gebleven.

Later blijkt dat de dochter van de familie van slachtoffer 3 goed bevriend is met de dochter van de werfeigenaar, dat de oorspronkelijke uitspraak van de dochter van de werfeigenaar kan verklaren. Verder hebben de families van de werfeigenaar en de familie van slachtoffer 3 nooit serieus contact met elkaar gehad. De uitspraak dat de mars de steun heeft van de nabestaanden is dan ook de 'ruime' interpretatie van de dochter van werfeigenaar.

De avondvierdaagse: Tijdens de avondvierdaagse zorgen leden van post Eelde voor verkoeling van de kinderen door met de tankautospuiter een waterstraal te maken. Dit ritueel wordt jaarlijks uitgevoerd. Na zorgvuldige interne afweging besluit de gemeente en de brandweer om deze actie ook dit jaar uit te voeren. Deze actie van de post is echter niet medegedeeld c.q. overlegd met de nabestaanden. Als een van de families tijdens de loop onverwacht oog in oog staat met de brandweerploeg, ontstaat er een felle woordenwisseling tussen de echtgenote van een slachtoffer en de brandweer: de echtgenote vindt het namelijk onacceptabel dat de brandweerploeg zo snel al weer 'feestelijke' activiteiten onderneemt en krijgt de indruk dat de ploeg 'het overlijden van haar man' al is vergeten.

De kleding: Slachtoffer 1 en 2 hebben bij het uitrukken hun schoenen achter gelaten in de brandweerkazerne (op het moment dat ze hun uitruklaarzen aantrokken). De familie wil deze schoenen graag terug. Het kost veel moeite om hierover contact te leggen met de brandweer en dit leidt tot ergernis.

Ditzelfde geldt voor de brandweerpakken van de drie slachtoffers. Deze waren in eerste instantie in beslag genomen. In de beleving van de nabestaanden konden deze pakken eerder worden geretourneerd aan de familie. Voor de gemeente was toen nog niet duidelijk of ook andere instanties (bijvoorbeeld de Arbeidsinspectie) de pakken voor onderzoek nodig zouden hebben. Daarnaast wilde de gemeente zorgvuldig afwegen hoe de brandweerpakken te reinigen en over te dragen. De communicatie hierover verliep onprettig.

Media-aandacht: De media heeft veel aandacht voor de brand en de verdere ontwikkelingen. Nabestaanden worden veelvuldig gevraagd om geïnterviewd te worden. Er vindt hierover geen afstemming plaats tussen de families. Hier is ook op zich geen noodzaak voor of verplichting toe, maar helaas zorgen de optredens in de media voor onderlinge ergernis vanwege bepaalde uitspraken. Ook uitingen op internet (via Hyves of andere sites) zorgen voor onderlinge wrevel.

Door de aanhoudende aandacht in de media besluit de gemeente om een onafhankelijke media-adviseur ter beschikking te stellen aan de drie families. Deze adviseur staat de

families bij in de contacten met de media. De adviseur geeft adviezen over het al dan niet reageren op stukken in de krant, op tv of op internet. De adviseur wordt betaald door de gemeente.

Op het moment dat in het kader van dit onderzoek de interviews werden gehouden, vond inmiddels wel contact tussen de families plaats over mediamomenten en over de verdere afhandeling door de gemeente.

De Stichting Hoogvliegers biedt de nabestaanden van slachtoffer 1 een *'missing man'* aan. Bij deze vlucht zijn ook voor de echtgenote onverwacht de leden van het brandweerkorps aanwezig. De echtgenote voelt dit als een inbreuk op een privé-moment. Bij het korps bestond de indruk dat de vlucht bedoeld was als eerbetoon voor alle drie de slachtoffers.

De 'dorpse context': De context speelt een belangrijke factor in de nazorg van de betrokkenen van het incident. Omdat het incident zich afspeelde in een kleine dorpse gemeenschap is het 'ons-kent-ons'-gehalte hoog. Dit aspect komt bijvoorbeeld terug in het feit dat het dorp 'razend' snel op de hoogte is van de namen van het omgekomen brandweerpersoneel (zie deelonderzoek 3). Een ander punt wat van invloed is (geweest) op de nazorg is de 'praatcultuur' binnen een kleine gemeenschap: zo is het bezoek van twee families aan het plaatselijke corso breed uitgemeten, omdat 'men' het beeld heeft dat de families hun echtgenoten al zijn vergeten. Zowel de echtgenote van slachtoffer 1 als de echtgenote van slachtoffer 2 voelen zich maatschappelijk bezit.

HOOFDSTUK 3

Analyse

3.1 Inleiding: een woord vooraf

De dood van de drie brandweermensen bij de brand in de scheepswerf bij De Punt heeft bij veel mensen heel veel emoties los gemaakt. Emoties die enerzijds horen bij ‘reguliere’ rouwverwerking (ontkenning, boosheid, verdriet, aanvaarding), anderzijds emoties die samenhangen met de enorme aandacht die deze gebeurtenis gekregen heeft en nog krijgt. Dit maakt de rouwverwerking niet gemakkelijker.

Psychosociale nazorg is bedoeld ter ondersteuning van de betrokkenen. De steun is gericht op het bevorderen van de verwerking, maar kan en moet het doorlopen van de reguliere fasen van rouwverwerking niet vervangen. Het ontbreken van steun kan anderzijds belemmerend werken zeker in een context waar een bijzondere druk van buitenaf bestaat op de betrokkenen.

De gesprekken die in het kader van dit onderzoek naar de nazorg zijn gevoerd met nabestaanden en hulpverleners waren vaak emotioneel, vol spanningen, soms met ontlading en altijd met nog onverwerkt verdriet. Ook in deze gesprekken was er de behoefte om ervaringen te delen en was er behoefte aan erkenning en steun.

De onderzoekers willen daarom voorafgaand aan de analyse twee overwegingen aan de lezer meegeven.

Een *eerste* overweging is dat na een ongeval onderzoek en evaluatie een vanzelfsprekendheid is geworden. Respondenten bereiden zich steeds beter voor op onderzoeksgesprekken en documenteren zich goed. Geïnterviewden hebben aantekeningen bij zich die meteen na het incidenten worden gemaakt. Tegelijkertijd wordt bij deze stroom van onderzoeken de laatste jaren de focus erg gelegd op verbeterpunten en wat er is mis gegaan en hoe het voortaan anders of beter moet. Ook dit onderzoek zal op deze aspecten ingaan. Waar het echter gaat om verwerking van verdriet kan deze focus op fouten en verbetering negatief werken. Hulpverleners en mensen betrokken bij de nazorg gaven aan “rekening te houden met negatieve opmerkingen in rapporten.” In de aanloop naar de publicatie dragen ze deze onzekerheid met zich mee. Het gevoel van verantwoording achteraf belemmert verwerking. Mensen blijven lang twifelen aan eigen handelen en krijgen sneller het gevoel dat ze mogelijk fout hebben gehandeld. Maar een crisis vraagt om zelfsturing en zelforganisatie. Juist een crisis lijkt niet aan te pakken met louter procedures, maar is vooral mensenwerk. Voor de verwerking van verdriet heeft twijfel over eigen handelen een negatieve uitwerking. Onderzoek, evaluaties en de nadruk op ‘leer- en verbeterpunten’ kunnen deze twijfel versterken en houdt deze twijfel wellicht langer in stand dan noodzakelijk. Toch hopen de onderzoekers dat zij met dit deelonderzoek zowel een bijdrage aan de verwerking hebben kunnen leveren als de mogelijkheid om ten behoeve van volgende incidenten te leren.

Een *tweede* overweging is dat er in het proces van psychosociale nazorg onmiskenbaar zaken zijn die anders of beter hadden gekund. In de ideale wereld (die niet bestaat) gaat een dergelijk groot verdriet alleen gepaard met gevoelens van samenhang, samen verdriet en samen rouwen, nooit ruzies en boosheid. In de werkelijkheid, het is al geschetst, horen boosheid en woede er echter bij. En dus ook misverstanden, onbegrip en miscommunicatie. Boosheid en woede worden soms weer beantwoord met onbegrip van

de ander (en niet gezien als ‘normaal’), hetgeen vervolgens weer leidt tot boosheid en woede bij de ander en daarmee is de cirkel rond.

Een methodologische kanttekening is dat rouwverwerking een langdurig en individueel proces is. Dit onderzoek en de aanbevelingen betreffen het eerste halfjaar na de tragedie. Deze periode is veel te kort om definitief te kunnen vaststellen of het nazorgproces effectief was, dat wil zeggen of het de betrokkenen heeft geholpen het verdriet te verwerken en te aanvaarden. Dit geldt ook voor de constatering dat rouwverwerking een individueel proces is. Met fases die iedereen zelf moet doorlopen in zijn of haar eigen tempo. Dit gegeven maakt het maken van vaste afspraken en volgen van algemene procedures ook zo moeilijk; afronden en plaats geven is individueel. Aandacht voor dit simpele feit is noodzaak, maar maakt de (evaluatie van de) zorg voor nazorg ook meteen zo complex.

3.2 Analyse van de gebeurtenissen

Bij een brand zoals in De Punt, bij een incident van dergelijke omvang, valt de hele wereld over je heen. Alles moet tegelijk en alles gaat gepaard met grote emoties. Slachtoffers onder eigen personeel geven een extra dynamiek aan het incident die van te voren moeilijk voorstelbaar is. Veel mensen, veel instanties, veel media hebben of vinden dat ze recht hebben op aandacht en zorg. Procesvoering is dan van groot belang. Iemand, een groep, moet regie krijgen en regie houden op alles wat er rond de betrokken mensen en organisaties gebeurt. Iemand, misschien uit dezelfde groep, moet zorgen voor praktische oplossingen voor totaal onverwachte problemen. En iemand dient te zorgen voor continuïteit en overdracht tussen alle mensen en alle instanties die op dat moment een rol spelen. En daarbij moet voor alle betrokkenen en niet in de minste plaats voor de nabestaanden ruimte zijn voor (het uiten van) verdriet, woede, boosheid, kortom voor rouwverwerking. De juiste zorg en aandacht zijn daarbij cruciaal.

De nasleep van een dergelijk incident wordt in de voorbereiding, in opleiding en oefening, en zelfs in de nasleep zelf, onderschat.³⁴² Noch de gemeente, noch de brandweer zijn in staat om van te voren te bedenken met hoeveel emoties een crisis met slachtoffers onder eigen personeel gepaard gaat. Veel betrokkenen zouden willen dat het een keer afgelopen is, maar de realiteit geeft aan dat voor andere betrokkenen de brand in De Punt nog steeds een nasleep heeft. Dit schisma dat ontstaat, is ook zichtbaar bij de nazorg na de brand in De Punt op 9 mei 2008.

In de voorbereiding op de rampenbestrijding wordt zelden gesproken over slachtoffers onder eigen personeel. Zoals gezegd geeft dit gegeven een extra emotionele dimensie die moeilijk voor te stellen en voor te bereiden is.³⁴³

Bij deze brand vond opschaling volgens het reguliere proces plaats. De opschaling tot GRIP-3 en de multidisciplinaire aanpak was primair bedoeld om de extra dynamiek die, naast het standaardoptreden van de hulpdiensten bij een zeer grote brand, ontstond door het overlijden van eigen medewerkers. De noodzakelijke zorg voor nabestaanden en collega's moest gecoördineerd en aangestuurd te worden.³⁴⁴

---

³⁴² Dit blijkt uit gesprekken met betrokkenen bij de vuurwerkramp in Enschede, de brand in de Koningskerk Haarlem en deze brand.

³⁴³ Zie hoofdstuk 1 in dit deelonderzoek over organisatie en planvorming.

³⁴⁴ Zie ook deelonderzoek 3 over het functioneren van de multidisciplinaire teams COPI, ROT en GBT.

De gemeente heeft later de structuur gewijzigd en heeft via een stuurgroep, projectgroep en coördinatieteam de afhandeling en psychosociale nazorg van het incident verder vorm gegeven.

De onderzoekers onderscheiden bij deze gebeurtenis (waar het gaat om de psychosociale nazorg) vier fasen:

- *Fase 1:* de eerste uren. Centraal hierin zijn het informeren van familie, het zorgen voor een eerste opvang van betrokken brandweermensen en de opstart van voorlichting en communicatie in bredere zin.
- *Fase 2:* de eerste dagen. De herdenkingsdiensten en uitvaarten worden dan verzorgd, maar ook de direct betrokkenen (familie en brandweer) verdienen zorg en aandacht.
- *Fase 3:* de periode direct na de herdenkingen en uitvaarten. Een groot deel van de wereld gaat over tot de orde van de dag, maar betrokkenen blijven te maken hebben met onder andere de onderzoeken die deels al gestart waren of nog gaan komen.
- *Fase 4:* De periode na de eerste onderzoeksresultaten: begeleiding van betrokkenen is hier de kern, naast algemene communicatie.

We zullen per fase aan aantal aspecten behandelen. Sommige van deze aspecten zijn voor de mensen en organisaties in Tynaarlo niet meer reparabel, maar kunnen wellicht wel leiden tot aanbevelingen voor de rest van (Brandweer) Nederland.

Fase 1: de eerste uren

Uit het feitenrelaas blijkt dat de psychosociale nazorg al begint op het terrein van de brand zelf, nog tijdens de brandbestrijding. Min of meer per toeval is er een officier (uit Groningen) aanwezig³⁴⁵ die op verzoek van de hoogst leidinggevende ter plaatse (leider COPI) het voortouw neemt als ‘officier Nazorg’: hij verzamelt direct betrokkenen en biedt hun gelegenheid om stoom af te blazen, verdriet te tonen en het verwerken in algemene zin ervan op een moment dat accepteren van het gebeurde nog moeilijk is. Deze officier werkt verder zonder expliciete taakopdracht of controle en doet wat hem op dat moment het beste lijkt, vanuit zijn ervaring in de regio Groningen. Dit kan bijzonder worden genoemd, gezien de moeilijke situatie en het feit dat hij een ‘vreemde’ was voor de meesten. Zijn ‘simpele’ speerpunten waren aandacht en erkenning. Op natuurlijke wijze wordt het proces Nazorg opgestart, worden de eerste gesprekken gevoerd, worden de eerste afspraken gemaakt en wordt er ook een reconstructie met de korpsleden van post Eelde georganiseerd. Dergelijke initiatieven zijn enerzijds waardevol vanuit psychosociaal perspectief. Anderzijds kan het gebrek aan sturing en regievoering op dergelijke zaken negatief uitpakken. De onderzoekers stellen dat dit hier niet gebeurd.

In het COPI worden de juiste randvoorwaarden gecreëerd opdat nazorg aan het betrokken personeel kan worden verleend. Zo besluit het COPI dat zij een rol moet spelen in de nazorg van het personeel. Dit betekent concreet dat er tijdig aflossing wordt geregeld voor de eerste inzet, dat er bussen worden geregeld om het personeel te vervoeren naar vliegveld Eelde, en dat afgesproken wordt dat het brandweer- en politiepersoneel apart wordt opgevangen. Daarna is er vanuit het COPI en vanaf de plaats van het incident nauwelijks sturing op de uitvoering van het proces Nazorg. Dit kan van hen ook niet verwacht worden.

---

³⁴⁵ Zie hoofdstuk 2 in dit deelonderzoek.

Vanuit het GBT wordt georganiseerd dat de familie formeel geïnformeerd gaat worden over het overlijden van hun man/zoon. Achteraf gezien wordt dit op een onhandige manier georganiseerd hetgeen leidt tot veel ergernis bij de nabestaanden. Eén iemand (in dit geval de brandweercommandant van Tynaarlo) wordt aangewezen om serieel de families te informeren. Een politieagent gaat ter ondersteuning met hem mee. Los van het feit dat de commandant twijfelt of hij deze opdracht aan zou kunnen, laat ook de tijd een dergelijke volgorde niet toe. Het informeren van de nabestaanden is op deze manier dan ook niet goed verlopen. Vanaf het plaats incident, vanuit het COPI, had dit langs het reguliere (politie-)proces, sneller georganiseerd kunnen worden. Politie mensen zijn ook geschoold in het overbrengen van een dergelijke boodschap. En natuurlijk is daarbij aandacht vanuit het brandweerkorps voor de nabestaanden belangrijk, zo snel als enigszins mogelijk is. De gekozen oplossing van het GBT had echter geen toegevoegde waarde en heeft het proces vertraagd. In het GBT werd echter geen adequaat advies gegeven door de politie die feitelijk voor het proces van aanzeggen verantwoordelijk is.

In de kleine gemeenschap die Eelde is, vindt ondertussen ‘aan alle kanten’ telefonisch verkeer plaats en worden sms-jes verstuurd. Iedereen is daardoor informeel al op de hoogte van het slechte nieuws. Families zitten daarentegen lang te wachten op het officiële bericht. De bijeenkomst in ‘t Loughoes heeft weinig toegevoegde waarde voor de families vanwege de gebrekkige informatie die daar gegeven kon worden. Er is geen nieuws, er zijn geen aanvullende feiten.

De familie krijgt bij de officiële aanzegging van het overlijden van hun dierbare te horen dat op korte termijn een ‘familiecontactpersoon’ zal worden benoemd. De rol en functie van deze contactpersoon wordt minder duidelijk gemaakt. Noch is bekend wat wordt bedoeld met ‘korte termijn’. Na de aanzegging worden de nabestaanden alleen gelaten. De contactpersoon is er ‘pas’ de volgende dag.

De eerste nazorgbijeenkomst voor de betrokken brandweerploegen in de loods bij het vliegveld verloopt goed. Het was echter veel rommeliger dan de opgeroepen, en grotendeels onervaren, BOT-ers hadden verwacht. Er waren veel meer mensen aanwezig. Maar ondanks de rommelige sfeer zijn er goede gesprekken en is het waardevol als het gaat om reconstructie en stoom afblazen. Men heeft een luisterend oor voor elkaar. De officier nazorg had ook hier de leiding, ondersteund door een trauma-arts van het Mobiel Medisch Team.

Zowel bij de gesprekken in de loods op het vliegveld als in ‘t Loughoes waren medewerkers van de PSHOR/GGz aanwezig. In de loods is de betekenis van deze medewerkers minder relevant dan in ‘t Loughoes. In de loods was in dit kader "zij spreken onze taal niet" een belangrijke reactie van brandweermensen. In ‘t Loughoes kunnen de medewerkers hun rol beter vervullen. Met individuele mensen worden opvanggesprekken gevoerd en wordt steun verleend.

Het GBT geeft op vrijdagavond de voorzitter van het BBT de opdracht de herdenkingsdiensten en uitvaarten met korpseer te organiseren. Het BBT zal die opdracht voortvarend en onder strakke regie uitvoeren. De gemeente is zich bewust van haar rol als procesvoerder, maar worstelt met alle emoties en onrust die met de brand gepaard gaan en slaagt er de eerste dag niet in zelf grip op de nazorg te krijgen. Het was mede daarom een verstandig besluit om het BBT in te schakelen voor de organisatie van de komende uitvaarten.

Fase 2: de eerste dag en volgende dagen

De dag na de brand wordt gekenmerkt door het feit dat de lichamen worden overgedragen aan de families. Dit proces is dit niet goed verlopen. Uit de interviews en het feitenrelaas blijkt niet eenduidig wat hier de oorzaak van is. Zeker is dat de politie haar eigen proces niet afdoende ten uitvoer heeft gebracht. Het is gebruikelijk dat de politie dergelijke informatie over het vrijgeven van slachtoffers communiceert richting de nabestaanden. Deze taak kan en mag - gezien het belang ervan - niet worden uitbesteed aan 'derden'.

Het vermoeden bestaat dat er sprake kan zijn geweest van een miscommunicatie tussen politie enerzijds en het BBT anderzijds. Het is niet ondenkbaar dat de politie heeft verondersteld dat het BBT zou zorgen voor het informeren van de nabestaanden over het vrijgeven van de lichamen. De sterke profilering van het BBT de eerste avond zou hierbij mogelijk een rol gespeeld kunnen hebben. Het BBT ging echter uit van haar reguliere taken en verwachtte dat ook van de politie.

Verder is er bij betrokkenen de eerste dag(en) veel behoefte aan het reconstrueren van de gebeurtenissen. Door de brandweer gebeurt dit onder andere door het brengen van bezoeken aan de brandplek op de eerste en volgende dagen. Nabestaanden van één familie zijn hierbij aanwezig, andere niet. Uit de feiten blijkt niet wat de oorzaak hiervan is. De interviews geven weer dat hier mogelijk miscommunicatie en onterechte vooronderstellingen de oorzaak zijn.

De rest van de week staat in het teken van de organisatie van de herdenkingsdiensten en uitvaarten. Tussendoor is er veel media-aandacht en zijn er veel vragen, ook van andere, officiële instanties, over de oorzaak van de brand en het overlijden van de brandweermensen. De familie heeft veel contact met de familiecontactpersoon, maar blijft tegelijk met veel vragen zitten. Leden van het BOT zijn frequent aanwezig op de kazerne en voeren vele individuele gesprekken.

De familiecontactpersoon heeft in deze fase een belangrijke rol voor de familie waar het gaat om het uitwisselen en overdragen van informatie. De persoon vormt voor het korps, gemeente en BBT 'de ingang' bij de familie. Door de familie wordt de contactpersoon echter, terecht, niet als een vorm van psychosociale zorg gezien en ervaren. De familie had echter wel behoefte aan steun en een vraagbaak op dit vlak.

De eerste week na de brand wordt afgesloten met herdenkingsdiensten en uitvaarten waar alle betrokkenen dankbaar aan terug denken. Het waren zoals velen zeggen 'waardige bijeenkomsten' die als een passend eerbetoon aan de slachtoffers van de brand worden gezien. Het BBT ontvangt van zowel korps als nabestaanden louter positieve reacties. Het BBT sluit haar werkzaamheden af met het overhandigen van de vlag aan de nabestaanden.

Fase 3: de eerste weken, de periode van onderzoeken

Na de herdenkingsdiensten en uitvaarten zijn alle betrokkenen, zo blijkt uit meerdere interviews, uitgeput en begint een tijd van bezinning. De leden van het BOT melden aan de kazerne en betrokkenen dat ze hun werkzaamheden hebben afgesloten, maar tegelijk blijven bijeenkomsten plaatsvinden. Ook bij deze bijeenkomsten spreken brandweermensen de behoefte uit aan steun. En dus zijn bij deze bijeenkomsten BOT-leden toch nog gevraagd en ongevraagd aanwezig.

De gemeenten (de projectgroep) start met de organisatie rondom de onderzoeken die nu volgen. Er was hiervoor reeds in de eerste week een coördinatieteam onderzoeken in het leven geroepen. Betrokkenen die worden geïnterviewd worden door dit team voorbereid en zorgvuldig begeleid. Dit is door de geïnterviewden zeer gewaardeerd en heeft op die manier bijgedragen aan de zorgverlening.

De gemeente heeft daarnaast een aparte projectgroep opgezet voor de nazorg. Deze projectgroep werkt onder andere aan de hand van een eerder opgesteld *Draaiboek Nazorg*. In dit draaiboek staan algemene uitgangspunten voor de nazorg en bevat een meer concreet uitvoeringsplan. Het draaiboek gaat uit van activiteiten gericht op nabestaanden, niet op de meer specifieke doelgroep van betrokken brandweerkorpsen.

De families hebben nog veel vragen en behoefte aan contact met de gemeente. De afzonderlijke contactpersonen worden vervangen door één medewerker van de gemeente die naast haar reguliere werk de contacten met de familie zal verzorgen. Er moeten zakelijke aspecten geregeld worden, variërend van begrafenispolissen tot bedankkaarten, er zijn nog filmopnames en fotoboeken te overhandigen, condoleances, etc. Kortom, er zijn nog veel contactmomenten met de gemeente(lijke contactpersoon). Voor de desbetreffende functionaris is de afhandeling van allerhande aspecten voor alle drie families veel werk. Te veel werk feitelijk om naast haar reguliere werk te verrichten. Eén contactpersoon geeft wel het voordeel dat coördinatie en overzicht van afspraken vergemakkelijkt wordt, maar nogmaals, het kan er onmogelijk even bij gedaan worden. Ook in dit geval wordt de contactpersoon door de familie niet beschouwd als psychosociale hulp. Daar waar de brandweermensen via het BOT (en op de achterwacht een traumapsycholoog) gesteund werden, ontbrak bij de familie een actieve, monitorende schakel, zonder deze zorg gelijk te medicaliseren. De passieve beschikbaarheid van de PSHOR/GGz bleek hiervoor niet het juiste instrument.

Tussendoor blijken ook nog steeds praktische zaken om een oplossing te vragen, zoals de kleding van de slachtoffers die nog op de kazerne ligt en het vrijgeven van de uitrukpakken aan de nabestaanden. De gemeente en de brandweer reageren hier niet altijd even adequaat op. Dit komt deels door een onderschatting van de emotionele lading van het verzoek door de nabestaanden. Deels doordat slechts één contactpersoon (zoals gezegd naast haar reguliere werk) verantwoordelijk is voor de uitvoering van alle verdere nazorg richting nabestaanden. Het management van de gemeente heeft de nasleep op langere termijn dan ook onderschat. Voor het grootste deel van de gemeentelijke organisatie ging het leven verder, maar voor een aantal mensen stond dat leven nog grotendeels in het teken van het gebeurde en de nasleep. Zo ontstond er een tweedeling. Mede hierdoor verliepen de contacten tussen partijen (nabestaanden onderling, nabestaanden en brandweer, nabestaanden en gemeente) dan ook soms moeizaam.

De presentatie van het 'verkennd onderzoek brand De Punt'³⁴⁶ is een volgend emotioneel moment. Het rapport wordt gepresenteerd conform de afspraken in het *Draaiboek Nazorg*: eerst de nabestaanden, dan de betrokkenen, dan de rest van de brandweer en externen. Deze presentatie en de ontvangst van het rapport verlopen goed. Het ingestelde coördinatieteam onderzoek heeft hier een goede coördinerende en regulerende rol vervuld.

---

³⁴⁶ Zie deelonderzoek 1.

Fase 4: tot 1 april 2009

De nazorg loopt door na het uitkomen van het verkennend onderzoek op 23 juni 2008 en zal ook niet stoppen bij het uitbrengen van dit rapport. Daarvoor is de impact van de gebeurtenis te groot. Zo wordt er nog nadrukkelijk nagedacht over een monument en hoe de herdenking een jaar na dato vorm te geven.

Bij het uitbrengen van dit onderzoeksrapport lopen er ook nog andere onderzoeken. Zo is de Onderzoeksraad voor Veiligheid nog bezig met een onderzoek waarvan de resultaten in het tweede kwartaal van 2009 verwacht worden. Afgelopen september was er verder de uitspraak van de rechtbank in Assen in de strafzaak tegen de eigenaar van de scheepswerf.³⁴⁷ Kort daarop kondigde het Openbaar Ministerie hoger beroep aan³⁴⁸ en deze zaak loopt nog.

De contacten tussen de nabestaanden (en de korpsleden) verliepen in deze periode niet altijd goed.³⁴⁹ Dit kan voor een deel verklaard worden door de soms onhandige communicatie en misverstanden, maar altijd vanuit de spanningen en emoties die horen bij rouwverwerking. Boosheid en verdriet horen bij deze rouwverwerking. Reacties op boosheid kunnen dempend werken, maar ook emoties versterken. Onbegrip waarom mensen woede tonen leidt weer tot misverstanden en een reactie met gelijke emoties. Dat wordt bevestigd doordat respondenten verklaren dat de onderlinge één-op-één contacten bijna altijd goed waren en ‘schuld’ vooral gezocht werd bij instituties: de gemeente of de brandweer. Voor alle partijen was door deze emoties contact soms moeilijk.

In deze periode ondervonden gemeenten en brandweer steun vanuit het land. Zo ondersteunde bijvoorbeeld het Genootschap van Burgemeesters de (politiek) bestuurlijke leiding van de gemeente Tynaarlo. Ook werd praktische steun aangeboden vanuit korpsen met vergelijkbare ervaringen.³⁵⁰ Door betrokkenen werd deze steun als waardevol ervaren omdat het mogelijkheid gaf tot reflectie op eigen functioneren en men ervaringen in perspectief kon zetten.

3.3 Enkele specifieke thema's nader beschouwd

Na deze analyse aan de hand van de belangrijkste feiten wordt hieronder een aantal specifieke aspecten of thema's besproken. Ten eerste is dat leiderschap. Niet iedereen blijkt bij een dergelijke crisis bestand tegen de extra druk en kan boven zichzelf uitstijgen. Daarnaast zien sommige leidinggevendenden dat ook bij anderen en anticiperen daarop. Vervolgens wordt gekeken naar de taakvolwassenheid, in hoeverre zijn mensen op hun taak toegerust en welke rol kan begeleiding daarin spelen. Tot slot komt de organisatie rond de zorg aan de orde met als specifieke aspecten regievoering en mantelzorg.

Leiderschap

Leiderschap is op een aantal momenten van cruciaal belang bij deze crisis. De eerste psychosociale hulp vindt al plaats direct na het ongeval. Naast de collegiale ondersteuning die de direct betrokkenen elkaar kunnen bieden, is het belangrijk dat iemand het voortouw neemt als het gaat om de psychosociale nazorg van de eerste uren. In dit geval trok de eerdergenoemde officier uit Groningen de leiding naar zich toe op een manier die veel waardering opgeroepen heeft.

---

³⁴⁷ Rechtbank Assen, 30 september 2009.

³⁴⁸ Persbericht Openbaar Ministerie 10 oktober 2008.

³⁴⁹ Zie opnieuw hoofdstuk 2.

³⁵⁰ Bijvoorbeeld na de vuurwerkramp in Enschede en de brand in de Koningkerk in Haarlem.

Veel medewerkers zijn bij een dergelijke schokkende gebeurtenis bezig met een klus die meer van hun vergt, dan ze ooit voor mogelijk hebben gehouden. Dit aspect verdient aandacht van hun leidinggevenden, aandacht voor hun bijzondere situatie, een schouderklop, in algemene zin erkenning door hun 'baas' dat de situatie waarin ze zitten, moeilijk is³⁵¹. Een leidinggevende kan de situatie daarmee niet veranderen, maar kan wel tot enorme steun zijn. De officier uit Groningen was dat, zowel direct na het incident alsook in de dagen erna. Een citaat uit de interviews met brandweerpersoneel was in dat kader "we hebben onze officieren verder niet gezien". Zonder te oordelen over de feitelijke aanwezigheid van kaderleden, is het een feit dat er door de betrokkenen toch een gebrek aan erkenning wordt gevoeld. En juist erkenning komt in de theorie naar voren als een van de belangrijkste aspecten van directe nazorg.

Deze noodzakelijke aandacht en erkenning geldt ook voor de leidinggevenden op afstand van medewerkers die als het ware ingevlogen worden vanuit andere korpsen of regio's, zoals bijvoorbeeld leden van het BOT. Van niet-betrokken leidinggevenden mag verwacht worden dat ze hun ingezette medewerkers de aandacht geven die ze verdienen. In het nazorgtraject na de brand in De Punt bleek dit in een aantal gevallen niet gebeurd, zo kwam ook hier uit de interviews naar voren.

Dit gebrek aan erkenning door leidinggevenden werd niet alleen gevoeld binnen de brandweerorganisatie. Uit de interviews werd duidelijk dat dit in een aantal gevallen ook gold voor medewerkers binnen de gemeentelijke organisatie die 'middenin' de nasleep zaten.

De leiderschapsrol is ook in communicatieve zin van waarde. Tijdens een crisis is het verschil tussen informatie en roddels, tussen voorlichting en achterklap, niet altijd even helder. Dit was ook in Tynaarlo aan de orde. Een boegbeeld of leidinggevende kan hierin het verschil maken en zorgen voor helderheid en daarmee zelfs mogelijk voorkomen dat betrokkenen last krijgen van secundaire victimisatie.³⁵² Dat betekent niet alleen het slachtoffer zijn van de directe calamiteit, maar vervolgens psychisch meer last krijgen van wat er gebeurt door alle roddels in de eigen sociale gemeenschap, de berichtgeving in de media, de afhandeling etc.

Verder betekent leiderschap ook zien wat mensen nodig hebben en zien waar de gaten vallen. Vaak, ook bij dit incident, is diezelfde groep leidinggevenden een verwaarloosde groep als het gaat om psychosociale opvang.³⁵³ Deze groep lijkt de zaak op een gegeven moment onder controle te hebben, managerial gezien, maar de psychosociale impact kan ook voor hen groot zijn. Hiervoor was te weinig aandacht van de 'leidinggevenden van de leidinggevenden'. Een vorm van intervisie kan behulpzaam zijn in deze situaties.

Verder mag duidelijk zijn dat leidinggeven aan een (onderdeel van een) crisisbeheersingsorganisatie een zware taak is. Een taak die vraagt om een klankbord, om te kunnen spiegelen, om te weten hoe anderen het aangepakt hebben, waar anderen op gelet hebben, gewoon iemand die op jou let. Er alleen voor staan, is echter niet de enige optie. Op deze noodzaak voor begeleiding of coaching komen we hieronder terug.

---

³⁵¹ Zie bijvoorbeeld E. de Soir & E. de Soir (2006). *Een heel klein beetje oorlog, omgaan met traumatische ervaringen*. Lanoo.

³⁵² E. de Soir (2000). *Op het netvlies gebrand*. Garant, Apeldoorn.

³⁵³ M. de Vries, A.M. Speets (2008). *Feiten en fictie: inzet van geïnformeerde hulpverleners bij rampen en grootschalige calamiteiten*. Impact, Amsterdam.

Taakvolwassenheid en begeleiding

Taakvolwassenheid is in diverse situaties van belang. Het Bedrijfsopvangteam heeft getoond haar taak aan te kunnen, hoe gering echter ook de opleiding en ervaring is geweest. Ze waren op hun taak toegerust door hun menselijke competenties; ze konden luisteren, spiegelen en spraken de juiste taal. Zie hiervoor ook de paragraaf over het BOT. De brandweermedewerkers gaven in hun interviews terug dat het ontbreken van het kunnen spreken van de juiste taal, de voornaamste reden was waarom de medewerkers van de PSHOR/GGz geen rol van betekenis konden spelen. Dit gold zowel in de hangar bij de eerste opvang, als later in de kazernes. Op een gegeven moment is in onderling overleg de directe psychologische opvang en zorg gesplitst en heeft het BOT zich gericht, met ondersteuning van de traumapsycholoog uit het BBT, op de korpsleden en was de PSHOR/GGz belast met de nazorg in de richting van de nabestaanden.

De aanwezige expertise van de PSHOR/GGz op het vlak van psychologische ondersteuning bleek echter niet goed afgestemd te kunnen worden op de door de nabestaanden gewenste psychosociale steun. Het instellen van een apart telefoonnummer en daarbij aangeven ondersteunend personeel op afroep beschikbaar te hebben, bleek niet te voldoen aan de vraag. Daarnaast is het voor de onderzoekers de vraag of traumapsychologie niet een zodanig specialisme is, dat niet van een PSHOR/GGz gevraagd mag worden op dergelijke ondersteuning bij een calamiteit ingericht te zijn. De gemeente Tynaarlo heeft na een paar weken uiteindelijk toch gebruikt gemaakt van externe ondersteuning in de zin van een ervaren traumapsycholoog.

Al eerder is gesteld dat bij een crisis in veel gevallen de uit te voeren taak duidelijk zwaarder is dan waar men regulier op toegerust is. Een belangrijk instrument in de ondersteuning bij de taakuitoefening, vooral ook in dit soort moeilijke situaties, is coaching of begeleiding in brede zin. Als het gaat om specifieke psychosociale ondersteuning wordt in de literatuur wordt ook wel gesproken over *watchfull waiting*.³⁵⁴ Enerzijds is het mogelijk externen in te huren die vanuit hun expertise en coachende rol functionarissen ondersteunen. Hierbij kan gedacht worden aan de traumapsycholoog die de leden van het BOT ondersteunt, maar eenzelfde rol zou weggelegd kunnen zijn voor een traumapsycholoog die gedurende de eerste weken de leidinggevendenden coacht bij de invulling van hun verantwoordelijkheden in de richting van de direct betrokkenen. Nogmaals, het gaat niet om problematiseren, maar aandachtig kijken naar wat er gebeurt, zodat er indien nodig ingegrepen kan worden.³⁵⁵ En niet in de laatste plaats is het van belang de nabestaanden te begeleiden in de verantwoordelijkheid die ze ook zelf hebben in het traject van nazorg. Welk handelingsperspectief hebben ze zelf, welke stappen kunnen ze zelf maken en mogen min of meer van hen verwacht worden. De kunst is aandacht te hebben voor wat er speelt, de professionaliteit te hebben om dat te kunnen beoordelen en vervolgens te monitoren wie de verantwoordelijkheid (wel/niet) pakt om daar weer op te kunnen anticiperen.

Een andere kant van begeleiding of coaching is dat leidinggevendenden bijgestaan kunnen worden door mensen van buiten die ervaring hebben met een dergelijke klus. In dat kader zullen we later spreken over de samenstelling van een landelijk bijstandsteam, die ingevlogen zou kunnen worden bij gebeurtenissen als Tynaarlo. Ongetwijfeld zal de

---

³⁵⁴ P. van Loon (2008). 'Psychosociaal crisismanagement na calamiteiten'. In: *Psychologie en gezondheid*, pp. 111 e.v.

³⁵⁵ J.C. Brandt-Dominicus (2007). *Vroegtijdige psychosociale interventies na rampen, terrorisme en andere schokkende gebeurtenissen*. Impact, Amsterdam.

projectleider nazorg, de familiecontactpersoon, de brandweercommandant of de coördinator van het onderzoeksteam een ondersteunende/coachende rol kunnen vervullen als de volgende keer niet Tynaarlo, maar Ommen of Everdingen de onheilsplek is.

Organisatie van de zorgverlening

Zoals eerder gezegd is flexibiliteit, naast zelforganisatie bij een dergelijke gebeurtenis noodzakelijk. Toch mag daarbij structuur en sturing niet vergeten worden. Er dient regie te zijn op de nazorg, op de inzet van mensen en middelen. Daarom is een concreet actieplan voor de eerste week en de daarop volgende weken van belang. Dit geeft duidelijkheid en richting. Een goed voorbeeld van duidelijkheid is de inzet van het BBT, waarbij van vage afspraken geen sprake lijkt te zijn. Een bijkomende valkuil van deze duidelijkheid, zo bleek ook in Tynaarlo, is dat door deze regievoering op de uitvaarten en alles erom heen, de indruk gewekt werd meer regie te voeren dan feitelijk gebeurde, hoe duidelijk de gemaakte afspraken door het BBT ook waren. Dit maakt de noodzaak van een sterke, gemeentelijke regievoering op de nazorg des te pregnanter. Een positief voorbeeld van deze regievoering was de opstart van een coördinatieteam onderzoek, welke een efficiënte spil werd in de nasleep.

Mantelzorg ten slotte, blijkt altijd weer een evidente rol te spelen in de psychosociale nazorg. De directe omgeving is van ongekend belang voor de verwerkingsprocessen van betrokkenen. Een luisterend oor, steun en troost en openstaan voor de directe, praktische behoeften van getroffenen, kan het natuurlijke herstel van getroffen mensen bevorderen.³⁵⁶ Als overheid kun je dat stimuleren, maar niet afdwingen. Ook hier geldt weer dat *watchfull waiting* en monitoring de basis is om noodzakelijke vervolgacties op te baseren. Voor nabestaanden en direct betrokkenen is het bestaan van een psychosociaal vangnet wenselijk. Het gaat er dan niet zozeer om wie de betrokkenen ondersteund bij de verwerking van het verlies, maar dat ze gesteund worden op een manier die het beste bijdraagt aan het doel te komen tot een "nieuwe" stabiele situatie en herstel van de controle.³⁵⁷ Dat kunnen collega's³⁵⁸ zijn, het BOT, naaste familie, burens, familiecontactpersonen, de PSHOR/GGz, externen etc. Zicht op deze zorgverlening zorgt voor zicht op de resultaten van nazorg en dat moet je als overheid simpelweg willen weten.

Dit laat onverlet dat, zoals hierboven al aangegeven, ook de nabestaanden een eigen verantwoordelijkheid hebben in de cirkel van nazorg met een eigen handelingsperspectief. Het zijn zelfstandig acterende mensen die opeens onverwacht deel uitmaken van het systeem brandweer en nazorg. De mantelzorg balanceert daarmee op een dun koord: enerzijds bestaat het gevaar van het benadrukken van slachtofferschap. Dit ontnemt handelingsperspectief voor de nabestaanden, wat ze opbreekt als het gat na de uitvaart aanbreekt. Niets (kunnen) doen versterkt het gevoel van machteloosheid. Anderzijds is zorg en aandacht geboden om te ondersteunen bij de rouwverwerking. Het is moeilijk aan te geven hoe ver deze verantwoordelijkheid reikt; dit zal mede bepaald worden door de aard van de situaties en de individuen waar het om gaat. Om de cirkel sluitend te laten zijn is gepaste aandacht hiervoor noodzakelijk.

---

³⁵⁶ W. Jong en M. van der Post (2008). *Wereld van Verschil*. Impact, Amsterdam.

³⁵⁷ Van Loon (2008). 'Psychosociaal crisismanagement na calamiteiten', in: *Psychologie en gezondheid*, p. 111 e.v.

³⁵⁸ J.C. Brandt-Dominicus (2007). *Vroegtijdige psychosociale interventies na rampen, terrorisme en andere schokkende gebeurtenissen*. Impact, Amsterdam.

HOOFDSTUK 4

Conclusies en aanbevelingen

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de conclusies en aanbevelingen over de organisatie en uitvoering van de nazorg door de betrokken organisaties. Als eerste worden de hoofdconclusies gepresenteerd, waarna voor de hoofdactoren gemeente Tynaarlo, brandweer Tynaarlo en begrafenisbijstandsteam deelconclusies en aanbevelingen gegeven worden.

4.2 Hoofdconclusies

Psychosociale nazorg gaat om de *Big Five* van erkenning, informatie, mantelzorg, rituelen en secundaire victimisatie.³⁵⁹ Het gaat om steun en het zorgen voor een luisterend oor. Het gaat om laten zien wat normale reacties zijn op abnormale gebeurtenissen. Nazorg kan deels worden voorbereid, een bedrijfsopvangteam kan worden georganiseerd en getraind. Plannen en procedures kunnen worden beoefend en regelmatig besproken. En in de nasleep kan organisatie vanuit de gemeente ondersteunend zijn aan het proces.

Alle feiten overziend vinden we dat de psychosociale nazorg bij de brand in De Punt tot op heden voor het grootste gedeelte goed is verlopen. Met de inzet van velen is voldaan aan de behoefte van erkenning, is troost geboden en is veel zorg en aandacht besteed aan de direct betrokkenen, waarbij de psychosociale zorg voor de nabestaanden een belangrijk aandachtspunt is. Het referentiekader van de *Big Five* van de psychotraumatologie, de beschreven 'ONVEE'-principes van psychosociale nazorg en de werkwijze uit de richtlijn voor vroegtijdige psychosociale nazorg bij schokkende gebeurtenissen zijn als leidende principes toegepast.

Op onverwachte momenten hebben onverwachte mensen leiderschap vertoond en het initiatief genomen om zaken te regelen of te organiseren. Er was vlak na de brand veel erkenning van leed en emoties, dat blijkt ook uit de betrokkenheid van de rest van het land en uit steunbetuigingen vanuit politiek-bestuurlijke hoek.

Het bedrijfsopvangteam (BOT) en het begrafenisbijstandsteam hebben een zeer belangrijke rol gespeeld in de eerste week van het nazorgtraject. Het BOT was ook na de eerste week nog nadrukkelijk van belang bij de psychosociale opvang van de brandweermensen. Beide instituties hebben goed gefunctioneerd.

Dat wil niet zeggen dat alle nazorgactiviteiten goed zijn verlopen. Er zijn zaken misgegaan, er zijn zaken onhandig of verkeerd georganiseerd, soms was er sprake van miscommunicatie. Soms was er gebrek aan leiderschap, aan erkenning door leidinggevend en soms aan organisatie. In een proces na een brand als in de De Punt, met zoveel emoties, kan dit ook niet anders. Rouwverwerking gaat gepaard met verdriet en samen leed willen delen, maar ook met woede en boosheid. Iedereen heeft vreselijk zijn best gedaan om alles zo goed mogelijk te regelen, maar onder andere de late aanzegging van het overlijden en de misverstanden rond de vrijgave van de lichamen heeft de verwerking van de nabestaanden niet bevorderd.

---

³⁵⁹ Zie hoofdstuk 1, het referentiekader Psychosociale nazorg

Conclusie: De psychosociale nazorg, georganiseerd vanuit de gemeente Tynaarlo, is met behulp van velen voor het grootste gedeelte goed verlopen. Er is veel aandacht en zorg (geweest) voor de direct betrokken medewerkers met als aandachtspunt de psychosociale zorg voor de nabestaanden. Er zijn in de opvang en nazorg wel fouten gemaakt of onhandigheden begaan en daaruit zijn lessen te trekken.

Conclusie: Bij de afhandeling van de brand was (on)verwacht leiderschap nuttig en zichtbaar. Het leiderschap was niet altijd gebonden aan formele rang of functie. In een aantal gevallen hebben medewerkers niet de erkenning gekregen die ze verdienden en nodig hadden van hun formele leidinggevenden.

Conclusie: Het bedrijfsopvangteam en het begrafenisbijstandsteam hebben een zeer belangrijke rol gespeeld in het nazorgtraject. Beide instituties hebben goed gefunctioneerd. Op onderdelen zijn opmerkingen te maken. Het was een verstandig besluit van de gemeente om het begrafenisbijstandsteam in te schakelen voor de organisatie van de uitvaarten.

Conclusie: In nazorg, waar emoties en stress veel ruis kunnen veroorzaken, zijn heldere, expliciete afspraken extreem belangrijk. In de meeste gevallen is dat bij De Punt goed verlopen. Ook hier zijn op onderdelen missers begaan. De projectorganisatie van de gemeente heeft goed gefunctioneerd met een belangrijke rol voor het coördinatieteam onderzoek en de projectgroep Nazorg.

Schokkende gebeurtenissen hoeven niet gelijk tot trauma's te leiden. Pas waar rouwverwerking stagneert is inzet van professionals (traumapsychologen etc.) noodzakelijk. Rouwverwerking kost tijd en gaat met veel emotie (van verdriet tot woede) gepaard. Mantelzorg, steun van familie, vrienden en omgeving zijn essentieel, professionele hulp misschien, maar niet altijd noodzakelijk. 'Peer' support (via een bedrijfsopvangteam) geeft vaak voldoende steun aan de eigen organisatie. Deze peer support heeft voor zichzelf wel behoefte aan steun. Steun voor de nabestaanden vraagt om een aparte aanpak. Het organiseren van mantelzorg gaat niet altijd vanzelf. De gemeente heeft dan een taak van monitoring en waar nodig zorgen voor aanvullende hulp, aanvullend ook op de zelfhulp van de nabestaanden, op ook de eigen verantwoordelijkheid bij de verwerking.

De onderzoekers komen tot de volgende conclusie:

Conclusie: De nazorg van de brand bij De Punt is niet onnodig geproblematiseerd. Er is in de psychosociale nazorg voornamelijk gebruik gemaakt van vrienden en familie, 'peer support' en collegiale opvang. Ook bij deze algemene conclusie geldt dat de psychosociale nazorg in de richting van nabestaanden en de ondersteuning voor leden van het bedrijfsopvangteam en leidinggevenden beter had gekund.

Tot slot, rouwverwerking is een individueel proces, waarvan de doorlooptijd onzeker is. De enorme aandacht die het de eerste week heeft, de specifieke aandacht die het houdt via de onderzoeken, herdenkingen en media-aandacht heeft zeker impact op het verwerkingsproces van de nabestaanden, waarbij acceptatie en terugkeer naar een 'nieuwe' stabiele situatie aan de orde moeten zijn.³⁶⁰

---

³⁶⁰ M. de Bruijn (1996). *Leren leven met verliezen*. Dordrecht.

Het gaat hier dus niet alleen om het afscheid van een dierbare, waarbij het na de uitvaart vooral een individueel proces is van de nabestaande. Er zijn in dit geval verklaarbaar nog steeds veel emoties veroorzaakt door de media-aandacht, de lopende onderzoeken en er wachten nog moeilijke momenten. Onze laatste conclusie is daarmee:

Conclusie: De rouwverwerking is nog volop aan de gang, zowel bij direct betrokkenen, maar ook bij leden van de diverse projectgroepen. Begeleiding, monitoren om te bepalen of rouwverwerking stagneert, blijft nog noodzakelijk. Hierin hebben ook leidinggevendenden een belangrijke, intermediaire rol. Daarnaast verdienen de nabestaanden nog steeds aandacht van de gemeente als "werkgever" van mensen die zich vrijwillig inzetten voor de maatschappij. Deze hulp aan de nabestaanden dient ook gericht te zijn op het invullen van hun eigen verantwoordelijkheid in de verwerking.

4.3 Deelconclusies en aanbevelingen per organisatie

In deze paragraaf worden de deelconclusies en aanbevelingen per organisatie gegeven.

Politieorganisatie en het Openbaar Ministerie

Politieorganisatie en het Openbaar Ministerie dragen volgens de landelijk aanvaarde procesbeschrijvingen voor de rampenbestrijding³⁶¹ de primaire verantwoordelijkheid voor identificatie van de slachtoffers, aanzegging van de directe familie en het (doen communiceren over) het vrijgeven van de lichamen van de slachtoffers. De politie heeft echter geen rol gespeeld in het oplossen van het probleem dat ROT en GBT hadden om de identiteit van het derde slachtoffer vast te stellen. Zij heeft verder niet adequaat geadviseerd toen het GBT koos voor een onpraktische wijze van aanzeggen door de lokale brandweercommandant. Openbaar ministerie en politie hebben er tenslotte niet op toegezien dat de, op zich snelle, vrijgave van de lichamen van de slachtoffers ook binnen aanvaardbare tijd aan de nabestaanden werd gecommuniceerd. Voor beide organisaties geldt dat de afwezigheid van de juiste vertegenwoordigers in ROT en GBT in de eerste cruciale uren hier mede debet aan is (zie deelonderzoek 3).

Conclusie: Bij de brand in De Punt op 9 mei 2008 hebben politie en Openbaar Ministerie hun rol met betrekking tot identificatie van de slachtoffers, aanzegging van de directe familie en het (doen communiceren over) het vrijgeven van de lichamen van de slachtoffers niet adequaat vervuld. Missers gemaakt door gemeente en brandweer op die onderwerpen moeten in dat licht worden gezien.

Aanbeveling: De regionale politie Drenthe en het Openbaar Ministerie arrondissementsparket Assen wordt aanbevolen om de voorbereiding op haar taken die van directe invloed zijn op het welbevinden van de nabestaanden van een ramp op zwaar ongeval nadrukkelijk te evalueren.

Gemeentelijke organisatie

De gemeentelijke organisatie heeft met het oprichten van een aparte stuurgroep en diverse projectgroepen laten zien zich bewust te zijn van haar verantwoordelijkheid voor de procesvoering rond de nazorg. Deze organisatie heeft goed gewerkt. Na de aanvankelijke verwarring (begrijpelijk in een crisis met een dergelijke emotionele impact voor een niet-ervaren gemeente) heeft de gemeente met behulp van de voorzitter van het

---

³⁶¹ Referentie 24 (registratie betrokkenen) uit het *referentiekader conflict- en crisisbeheersing* van de politie, vastgesteld door de raad van hoofdcommissarissen in 2002 en de processen 15 (identificeren van slachtoffers), 17 (strafrechtelijk onderzoek) en 20 (uitvaartverzorging) uit het *Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding* uit 2003.

begravenisbijstandsteam (BBT) de regie genomen. De beslissing om het BBT in te zetten was goed. De overdracht vanuit de crisissituatie (met een ROT en GBT) naar een reguliere organisatie verliep op deelaspecten na goed.

Al eerder werd geconstateerd dat het informeren van de familie niet goed is verlopen. Beslissingen vanuit het ROT en GBT hebben hier niet tot effectief optreden geleid. Het informeren was onhandig georganiseerd en duurde te lang. Uiteindelijk hadden nabestaanden vanuit andere bronnen al nieuws en moesten (te) lang wachten op de formele aanzegging.

Conclusie: Het informeren van de nabestaanden is niet goed verlopen. Het serieel informeren door een vast team duurde te lang. Vanaf de plaats van het incident, vanuit het COPI, had dit, langs de reguliere (politie-) processen, sneller georganiseerd kunnen worden. De politie heeft deze taak echter niet voortvarend opgepakt en daarmee bemoeienis vanuit ROT en GBT geïnitieerd die geen toegevoegde waarde had en heeft het proces verder heeft vertraagd.

Ook het vrijgeven van de lichamen op zaterdag is niet goed verlopen. Een eenduidige verklaring vanuit de feiten is niet (meer) te geven. Diverse respondenten herinneren zich de loop der dingen anders of niet aanvullend. Zeker is dat de politie haar 'eigen' proces niet afdoende ten uitvoer heeft gebracht waardoor de families niet direct zijn geïnformeerd.

Conclusie: De overdracht van de lichamen aan de nabestaanden is niet goed verlopen. De proceseigenaar (de politie in overleg met het OM) heeft dit niet voldoende gemonitord en gecontroleerd. De sterke profilering van het BBT heeft hierbij mogelijk een rol gespeeld

Ook later zijn er vanuit de gemeentelijke organisatie zaken niet goed of niet handig georganiseerd. Het aanstellen van een contactpersoon duurde lang, de taken waren niet eenduidig. Ondanks dat was nazorg steeds onderwerp van gesprek en stond zeker in de eerste weken hoog op de agenda. De stuurgroep heeft zich geprobeerd intensief te bemoeien met het proces. De verschillende projectgroepen hebben daarbij veel steun aan betrokkenen gegeven.

De projectgroep Nazorg heeft goed gewerkt. Daar ging het om organiseren van ondersteuning via het bedrijfsopvangteam (veel bijeenkomsten voor betrokkenen en omgeving) en om het geven van voorlichting en informatie. Het tijdens de eerste week opgestelde Plan voor Nazorg heeft geholpen en gewerkt. Het plan gaf richting aan zorg en hielp sturen. Het coördinatieteam onderzoek heeft eveneens goed gewerkt. Dit team heeft veel geïnvesteerd om de betrokkenen die gehoord zouden worden te begeleiden. Bij betrokkenen is hiervoor veel waardering.

Conclusie: De rol van de contactpersoon is voor de familie en brandweer/gemeente erg belangrijk. Als intermediair, als 'telefoonnummer', vraagbaak en monitor voor de emoties van de nabestaanden. De benoeming was goed, maar het duurde te lang voordat de contactpersoon er daadwerkelijk was, ook gezien het feit dat de nabestaanden met name de eerste uren/ dag veel vragen hebben.

Conclusie: De contactpersoon wordt door de familie terecht niet beschouwd als psychosociale hulp. Daar waar de brandweermensen via het bedrijfsopvangteam (en op

de achterwacht een traumapsycholoog) gesteund werden, ontbrak bij de familie een gelijke monitorende schakel, zonder hun verdriet gelijk te medicaliseren.

De contacten met familie verliepen ook na de eerste 24 uren niet altijd soepel. Sommige zaken werden onhandig opgepakt en verzoeken bleven soms lang liggen. De onderzoekers zien diverse oorzaken: een contactpersoon met een te zwaar takenpakket (en dus te weinig steun vanuit de organisatie), deels omdat partijen soms niet wisten om te gaan met de emoties van de nabestaanden. De onderzoekers constateren dat iedereen vreselijk zijn best heeft gedaan om alles goed te laten lopen. In crises (met veel emoties) kan het niet anders zijn dan dat er dingen fout lopen, miscommunicatie is, en dat mensen af en toe boos en verdrietig worden.

Conclusie: Rouwverwerking gaat gepaard met verdriet en boosheid. Contacten tussen partijen (nabestaanden onderling, nabestaanden en brandweer, nabestaanden en gemeente) verliepen mede ook om die reden soms moeizaam.

In het verdere verloop van de nazorg zien we overigens wel een verminderde belangstelling vanuit de gemeentelijke organisatie. De nazorgfase is nog niet afgerond zolang onderzoeken lopen en zolang nabestaanden nog veel vragen hebben. Steun van leidinggevendenden is dan voor mensen, betrokken in deze nazorg, belangrijk. De onderzoekers zien bij het management de neiging om activiteiten die nog horen bij deze fase te onderschatten.

In de afhandeling van de nazorg blijkt steun vanuit andere gemeenten welkom en nodig. Andere gemeenten (Haarlem, Enschede, etc) hebben vergelijkbare ervaringen en kunnen beter helpen een inschatting te maken wat er nog allemaal zal gaan gebeuren. Deze steun kan mogelijk vooraf worden georganiseerd.

Voor de gemeente zien we ook de komende tijd nog een belangrijke rol weggelegd. In de afgelopen periode zijn soms zaken niet goed gegaan. De nazorg is nog gaande en nog niet afgerond. En dus kan de gemeente begane onhandigheden en gemaakte fouten proberen te herstellen. De gevolgen van de brand in De Punt zullen voor velen nog lang voelbaar zijn. De afsluiting zal individueel plaatsvinden. De ‘formele’ afsluiting kan wel door de gemeente worden geregisseerd, maar vraagt dan om expliciete afspraken.

Aanbeveling De psychosociale nazorg is nog niet afgerond. Er komen nog emotionele momenten die vragen om begeleiding. De gemeente kan dit organiseren en zorgen voor begeleiding (richting brandweermensen, andere betrokken gemeentelijke functionarissen, maar met name ook richting nabestaanden). Daarnaast kan ze ontwikkelingen bij zowel nabestaanden, brandweerlieden en andere betrokkenen monitoren. De organisatie met projectstructuur en vaste contactpersonen blijkt daarbij te werken. De gemeente kan (naar nabestaanden, naar eigen medewerkers) erkennen waar zaken mis zijn gelopen, sommige zaken zijn niet meer te repareren, erkenning kan wel voor afsluiting zorgen.

Brandweer Tynaarlo

Brandweer Tynaarlo was zelf (ook) ‘slachtoffer’ van de brand in De Punt op 9 mei 2008. Van een dergelijk klein korps mag dan geen leidende rol worden verwacht in het organiseren van de nazorg aan de directe familie van de omgekomen brandweermensen of richting het eigen personeel. Een goede regionale samenwerking is hier een belangrijk deel van de oplossing, naast mogelijke landelijke afspraken waarop hieronder teruggekomen wordt. Om die reden wordt er hier geen conclusies of aanbeveling gegeven

over het functioneren van brandweer Tynaarlo waar het de organisatie van de nazorg betreft.

Op één aspect van het proces Nazorg kan de brandweer Tynaarlo echter wel invloed uitoefenen: De kleine gemeenschap van Eelde kan naast een warm sociaal bad ook zorgen voor ‘gepraat en geklets’. De brandweer kan actief zorgen dat ze zelf geen deelnemer wordt in ‘koffiepraat’.

Aanbeveling. De brandweer Tynaarlo kan en moet actief haar leidende rol binnen de gemeenschap van Eelde ‘pakken’. Ook voor de brandweer geldt dat zij moet begrijpen dat de rouwverwerking nog niet is afgerond. Ze moet/kan rekening houden met emoties, woede en verdriet, ook in de contacten onderling, met anderen en ook in de zorg voor de nabestaanden.

Bedrijfsopvangteam

De leden van het bedrijfsopvangteam (BOT) hebben veelal gewerkt op basis van intuïtie en gevoel. Hun voorbereiding bestond over het algemeen uit niet meer dan de opleiding tot lid BOT. Praktijkervaring met BOT-gesprekken hadden de meesten nauwelijks en al helemaal niet met emoties die los komen bij slachtoffers onder eigen collega’s. Veel groeps gesprekken, maar met name heel veel individuele gesprekken zijn voor de direct betrokkenen van grote waarde geweest. De onderzoekers vinden dan ook dat het BOT goed heeft gefunctioneerd.

Conclusie: Het bedrijfsopvangteam heeft een bijzonder belangrijke rol gespeeld in de opvang van de betrokken brandweermensen. Vanaf de eerste ‘nazorgbijeenkomst’ op het vliegveld zijn er veel bijeenkomsten geweest en is veel ondersteuning geboden.

De onderzoekers zien wel enkele tekortkomingen en ruimte voor verbeteringen. De ondersteuning van het BOT is verzorgd door de coördinator van het BOT en door de traumapsycholoog van het begrafenisbijstandsteam (BBT). Deze ondersteuning was beperkt.

De traumapsycholoog van het BBT is gedurende de week van activiteiten van het BBT een aantal malen aanwezig geweest om het BOT te steunen. De traumapsycholoog van het BBT werkt echter op afstand en vraag gestuurd. Dat levert niet de ondersteuning op die het BOT wenselijk achtte.

Een uitbreiding van deze taak ligt voor de hand. Dit lijkt vooral van belang omdat het in Nederland ontbreekt aan standaard protocollen, organisatie en handwijzen³⁶². Er bestaat geen landelijk netwerk van BOT-ers en daarmee geen landelijk platform om kennis en ervaring te delen. Het BBT vult met de ondersteuning van haar tijdelijk ingezette traumapsycholoog (die naast haar reguliere (niet-brandweer) werk ad hoc wordt ingehuurd) daarmee een gat dat Brandweer Nederland zelf laat vallen. De ingezette BOT-ers missen zo ondersteuning op inhoud (met vragen als: doen we het wel goed? Wat is normaal? Wanneer gaat het fout?) en op proces (met vragen als: wie op welk moment, tot wanneer, etc.?)). De coördinator van het BOT kan dit zelf maar beperkt opvangen.³⁶³

---

³⁶² Zie De Vries en Speets (2008). *Feiten en fictie: inzet van geüniformeerde hulpverleners bij rampen en grootschalige calamiteiten*. Impact, Amsterdam.

³⁶³ In dit geval hielp achtergrond en vooropleiding van de coördinator, in de rest van Nederland zal dat vaak niet zo zijn.

Het verdient overweging om landelijk te komen tot een voorziening op het gebied van traumapsychologie bij de brandweer die kan zorgen voor de noodzakelijke ondersteuning van alle bedrijfsopvangteams in Nederland en in voorkomende gevallen BOT-ers kan steunen. Op zijn minst is het tijd voor het oprichten van een landelijk netwerk of platform BOT onder de vlag van de NVBR om met en van elkaar te kunnen leren, om ook op dit vlak een lerende organisatie te kunnen zijn. Daarmee krijgt ook de ondersteuning van de coördinatoren van bedrijfsopvangteams in Nederland vorm. Via zo'n landelijk platform ontstaat er 'peer support' van de BOT-leden onderling. BOT-leden met ervaring als in Tynaarlo hebben een verhaal voor de onervaren BOT-ers uit andere korpsen. De voorbereiding van het BOT bestond bij dit incident uit hun opleiding, regelmatige (bijscholing) sessies en een 'draaiboek ernstige ongevallen'. Zoals gezegd bestaan hiervoor landelijk geen protocollen, noch inzetcriteria.³⁶⁴

Bij dit incident was deze voorbereiding voldoende. Vanuit de kernkwaliteiten van de BOT-ers zelf, luisterend oor, steun waar nodig, lijkt de nazorg hier op niveau uitgevoerd. Opleiding en bijscholing (traumaherkenning, symptomen en gesprekstechnieken) zijn in dit geval uitermate belangrijk geweest. Het voorbereide draaiboek is maar zeer beperkt gebruikt. Hiervoor zijn enkele redenen aan te wijzen. Allereerst omdat het een ander korps betrof dan waarvoor het geschreven was, maar ook de beschrijvingen van de verschillende rollen in de nazorg zijn niet gebruikt. Deze beschrijvingen zijn voor de werkelijkheid blijkbaar te summier. Verder bestaat het vermoeden dat het draaiboek in bijscholingen, opleidingen, besprekingen niet regelmatig besproken noch geüpdate is.³⁶⁵ Zonder implementatie wordt elk plan een dode letter.

Het BOT heeft veel individuele gesprekken gevoerd. De kring van mensen waar gesprekken mee werden gevoerd werd echter gedurende het proces groter. Ook familie van betrokkenen hadden behoefte aan steun, en ook familie van familie. De reikwijdte van de BOT-ondersteuning was voor de BOT-ers zelf niet duidelijk. Men gaf dus steun op aanvraag en verzoek. Dit heeft niet tot problemen geleid en is bijzonder gewaardeerd door betrokkenen, maar heeft bij de BOT-ers zelf wel vragen opgeroepen over hoe-vergaan-we.

De steun aan de BOT-ers zelf was beperkt. Er is wel een afsluitende bijeenkomst geweest, maar in het oordeel van de BOT-ers zelf heeft er geen heldere afsluiting van de werkzaamheden plaatsgevonden. BOT-ers kregen daarbij beperkte erkenning vanuit hun eigen omgeving (directe collega's, leidinggevenden, omgeving). Ook een BOT-er heeft recht op zorg, ook na de eerste week. Dit zou ook onderdeel kunnen zijn van de ondersteuning op landelijk niveau, maar dient zeker ook bij leidinggevenden een aandachtsgebied te zijn. De psychosociale begeleiding van het BOT na de eerste week (onder andere financiering) is niet geregeld.

Aanbeveling: Het verdient ten slotte aanbeveling om de organisatie rondom het BOT duidelijker te structureren. Wat is bijvoorbeeld de rol van de traumapsycholoog van het BBT de eerste week en de tijd daarna. Hoe wordt de (organisatorische maar ook psychosociale) begeleiding van het BOT ingevuld, de eerste week maar ook daarna? Wat wordt van de coördinator BOT verwacht? Hoe ligt de relatie tussen de coördinator BOT en de leidinggevende in deze periode?

³⁶⁴ Zie De Vries en Speets (2008). *Feiten en fictie: inzet van geüniformeerde hulpverleners bij rampen en grootschalige calamiteiten*. Impact, Amsterdam.

³⁶⁵ De versie die ons ter beschikking werd gesteld was uit 2003.

Begrafenisbijstandsteam

Het Begrafenisbijstandsteam (BBT) heeft in de loop van de jaren veel ervaring opgedaan met het ondersteunen van brandweerkorpsen bij het verzorgen van herdenkingsdiensten en uitvaarten van omgekomen brandweermensen. Het team krijgt van alle betrokkenen veel lof toegezwaaid. De herdenkingen en uitvaarten waren zeer goed georganiseerd en vormden een waardig afscheid. In die zin heeft het BBT dan ook ruim bijgedragen aan de psychosociale nazorg van nabestaanden en betrokkenen. Ook voor het BBT zijn er enkele aandachtspunten.

In de heersende verwarring kort na de brand was iedereen erg blij met de ondersteuning van (de voorzitter van) het BBT. Respondenten gaven aan de daardoor rust en organisatie ontstond. De valkuil die we constateren is dat de eigen organisatie voor haar gevoel alles kan overdragen, wat tot misverstanden aanleiding kan geven. In onderhavig geval gebeurde dit bij het vrijgeven van de lichamen. De schijnbare overrompeling van de eigen organisatie door het BBT kan de 'ontvangende' gemeente en brandweer het gevoel geven geen richting meer aan de eigen processen te kunnen of hoeven geven.

Het BBT heeft hier (deels) op geanticipeerd door een lid de door de gemeente op te richten projectgroep Nazorg te laten begeleiden en te helpen een plan op te stellen. De overdracht naar de eigen organisatie lijkt zo geborgd. Toch blijkt dat het gat nog steeds groot is. Steun in de nafase van anderen is meer dan welkom. Steun die niet van het BBT afkomstig hoeft te zijn, maar bijvoorbeeld van gemeenten met gelijke ervaringen. De medewerker van het BBT die nu helpt bij de planvorming voor de nafase kan tevens bemiddelen in contacten. Het draaiboek van het BBT kan hierop worden uitgebreid.

Conclusie: Dodelijke ongevallen met brandweermensen komen helaas nog steeds regelmatig voor. En dus is er helaas behoefte aan een begrafenisbijstandsteam. Het BBT heeft in de aanvang van de crisis gezorgd voor rust en orde bij de gemeente. Het team heeft verder gezorgd voor een waardig afscheid van de omgekomen brandweermannen en krijgt van alle betrokkenen veel waardering. In zeer korte tijd wordt volgens strak protocol een groots afscheid georganiseerd. De professionaliteit van het BBT kan leiden tot een zware profilering van dit team, die bij de eigen gemeente de aandacht afleidt van de eigen processen. Dit is een valkuil voor de nazorg.

Overigens sluit het BBT haar werkzaamheden af met het overhandigen van de vlag aan de nabestaanden. Een heldere, herkenbare afsluiting voor de beëindiging van de werkzaamheden. Het pleidooi voor meer ondersteuning in de overgang betekent niet dat deze afsluiting zou moeten veranderen. De pool van ondersteuners uit andere gemeenten kan los functioneren van het BBT. Dit team beëindigt ook dan nog steeds haar werkzaamheden na de laatste uitvaart, hetgeen past bij haar naam *begrafenisbijstandsteam*.

Aanbeveling: Het begrafenisbijstandsteam zorgt voor overgang naar de fase na de uitvaarten. Voor de verdere nazorg wordt beperkt steun geboden. Nadenken over langere en uitgebreidere steun is wenselijk. Er zou wellicht een pool van mensen uit gemeenten met gelijke ervaringen georganiseerd kunnen worden (die in actie komen na beëindiging van de werkzaamheden van het BBT en los van het BBT kunnen functioneren).

Het BBT kan hierbij een belangrijke rol spelen als intermediair tussen de eerste opvang en de fase na de ceremonies en uitvaarten. Bij de overgang naar de reguliere dagelijkse praktijk is steun van collega's uit het land hard nodig. Ervaringen uit eerdere gemeenten,

die met gelijke nazorg te maken hebben gehad (Enschede, Haarlem, Terneuzen) kunnen helpen bij een goede organisatie. Of het nu gaat om onderzoek en begeleiding van het onderzoeksteam, het horen van getuigen of dat het gaat om het bijstaan van nabestaanden en collega's. Het BBT zou kunnen helpen om een team samen te stellen van mensen die het getroffen korps en/of gemeente kan bijstaan en zoals gezegd een belangrijke rol kunnen spelen als intermediair.

Naast deze procesbewaking is er ook een bewaking op onderwerpen. De traumapsycholoog van het BBT werkt op afstand en vraag gestuurd. Dat levert niet de ondersteuning op die voor het BOT wenselijk is. Zoals we hierboven hebben gesteld zien we hierin een rol van de NVBR en zouden landelijke protocollen en richtlijnen moeten worden ontwikkeld. De traumapsycholoog van het BBT kan dan in haar werkzaamheden aansluiting vinden in het landelijke netwerk.

Tot slot, een uitvaart met korpseer verloopt volgens een vast protocol met als doel om op een waardige en passende wijze afscheid te nemen van een brandweercollega. Voor familie, nabestaanden en brandweerkorps helpt een dergelijke, strak georganiseerde plechtigheid bij de verwerking van het verdriet. De maatschappij heeft veel waardering voor het brandweervak en leeft dan ook intens mee in dit soort moeilijke tijden. Condoleancesites worden massaal bezocht en er zijn veel uitingen van medeleven. De media merken dit op en besteden om die reden veel aandacht aan de herdenkingen en uitvaart. In de loop van de jaren zien we daarbij media-aandacht groeien en kan de uitvaart bijna verworpen tot een mediaspektakel.

In deze massale aandacht ligt er een aandachtspunt. Na de uitvaarten valt voor velen (nabestaanden en betrokkenen) een groot gat. De dagelijkse gang van zaken moet weer worden opgepakt en die overgang is groot. Er bestaat het gevaar dat de extreme aandacht het gat naar de normale situatie nog groter en moeilijker maakt.

Voor het BBT zou dit aanleiding kunnen zijn om naast het nu standaardprotocol van een uitvaart met korpseer aan nabestaanden alternatieven aan te bieden. Voorbeelden zijn een gezamenlijke herdenking van alle slachtoffers gevolgd door een begrafenis in besloten (of beperkte) kring. Een beperkt brandweerritueel of anderszins. In één geval is dit ook hier gebeurd: bij één van de slachtoffers heeft de uitvaart na de herdenking in beperkte kring plaatsgevonden.

Voor het BBT zal de wens van de nabestaanden leidend zijn. Maar gezien de ervaring van het BBT kunnen ze nabestaanden hierbij adviseren. Persoonlijk afscheid nemen kan door deze massale aandacht moeilijker worden.

Aanbeveling Tot slot willen de onderzoekers het begrafenisbijstandsteam de overweging meegeven om te bekijken of alternatieven naast de bestaande uitvaart met korpseer wenselijk of nuttig zouden kunnen zijn vanuit het perspectief van de massale (media-) aandacht en de overgang naar de dagen erna.

Brandweer Nederland

Brandweermensen maken met regelmaat schokkende gebeurtenissen mee. Een brand in De Punt waarbij eigen collega's omkomen is in dit geval extreem, maar dagelijks worden brandweermensen geconfronteerd met doden en gewonden. De inzet van de bedrijfsopvangteams bij de brand in De Punt bewijst wederom de waarde van een goed opgeleid BOT. Alle brandweren beschikken of kunnen in ieder geval tegenwoordig

gebruik maken van een bedrijfsopvangteam van het eigen of nabijgelegen korps. Alle brandweerkorpsen erkennen het belang van traumanazorg en de noodzakelijke steunverlening na een schokkende gebeurtenis. Ondanks dat is er van een landelijke doctrine nog steeds geen sprake.

Aanbeveling: Om landelijk te zorgen voor meer afstemming en uitwisseling bevelen de onderzoekers Brandweer Nederland (via de NVBR) aan om een landelijk platform voor bedrijfsopvangteams op te richten. Het wordt aanbevolen een verdere stap te overwegen, en wel voor de ondersteuning van dit platform, de bedrijfsopvangteams, en voor acute traumazorg in bepaalde omstandigheden een landelijke brandweer traumapsycholoog aan te stellen of de verbinding met een professioneel instituut aan te gaan om professionele inbreng waar nodig te kunnen garanderen.

Hierboven schreven we al dat wellicht een pool van mensen uit gemeenten met gelijke ervaringen georganiseerd kan worden (die in actie komen na beëindiging van de werkzaamheden van het BBT en los van het BBT kunnen functioneren). Met deze pool van mensen uit het land kan een plaatselijk korps worden ondersteund in de fase die volgt op de eerste week.

Een leidinggevende rol hebben bij een exceptionele gebeurtenis als deze, betekent niet per definitie deze ook aankunnen. Er is inzicht, durf en dus leiderschap nodig om op een juiste manier in te grijpen. Dit aspect komt weinig aan de orde in de opleiding en na- en bijscholing voor leiders. De Academie voor Leiders in de Veiligheidsregio's zou hier een rol in kunnen vervullen.

Aanbeveling De primaire nazorg in de eerste uren na een ongeval met eigen personeel, verdient aandacht in de voorbereiding op de nazorg. Op (inter-)regionale schaal zou kunnen worden onderzocht welke functionarissen een dergelijke rol op zich kunnen nemen. Er kan niet van elke OvD verwacht worden de competenties hiervoor in huis te hebben. Indien dat toch het doel is, zal de opleiding, bijscholing en screening van OvD's hierop aangepast moeten worden.

Aandacht voor de zachte kant van het aansturen van medewerkers, ook bij schokkende gebeurtenissen, is van oudsher sowieso onderbelicht in opleidingen en bijscholing binnen de brandweer. De cultuur heeft zich daar ook in het verleden niet voor geleend. Er lijkt een kentering te komen, maar extra aandacht voor de sociaal-emotionele capaciteiten van leidinggevendenden is wenselijk.

HOOFDSTUK 5

Tot slot, een vooruitblik

Rouwverwerking is een individueel proces. Het is al verschillende malen eerder gezegd in dit deelonderzoek, maar het mag herhaald worden. En rouwverwerking duurt lang. Dit onderzoek naar de psychosociale nazorg rond de brand in De Punt heeft alleen al om die reden een beperkte waarde. Ervaringen over 5 jaar, maar ook van andere korpsen met ervaringen rond de nazorg over langere termijn zullen ongetwijfeld nieuwe lessen en verdere aanbevelingen opleveren.

Alle ervaringen samen zouden de voorbereiding van anderen vergemakkelijken en zouden het (noodzakelijke) platform voor bedrijfsopvangteams kunnen ondersteunen, zowel in planvorming als in opleiding, peer support, etc. Het zal de emoties rond een ongeval met slachtoffers onder het eigen personeel echter niet verminderen. Het kan wel helpen voorkomen dat verdriet en rouw onverwerkt blijft en verwordt tot een trauma.

De gesprekken die gevoerd zijn voor dit onderzoek waren vaak emotioneel, met spanningen, ontlading en nog onverwerkt verdriet. De behoefte werd geproefd om ervaringen te delen en ook was er behoefte aan steun en erkenning. Ruim een half jaar is verstreken sinds de brand bij De Punt.³⁶⁶ De tijd is nog onvoldoende voor een afgeronde rouwverwerking, zeker in een situatie waarin de nasleep nog veel aandacht krijgt via onderzoeken en herdenkingen. Dat betekent ook dat begeleiding en zorg voor familie, nabestaanden en betrokkenen nog niet afgerond mag zijn. Ook de komende tijd zal het enerzijds noodzakelijk zijn om te monitoren of de rouwverwerking ‘normaal’ verloopt en niet stagneert. Anderzijds is ondersteuning van de mensen die duidelijk last hebben (bovenop de ‘normale’ rouwverwerking) van de gevolgen van De Punt, nog op zijn plaats. Deze mensen hebben recht op aandacht, ook als het leven voor het overgrote deel gewoon weer zijn gang gaat. Voor deze mensen is de nasleep nog niet afgerond en ze zijn enorm gebaat bij die erkenning.

Ook de komende tijd zal er sprake (moeten) zijn van activiteiten rond psychosociale nazorg. De moeilijke momenten zijn nog niet voorbij, zoals bijvoorbeeld het verschijnen van dit rapport, het verschijnen van het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid en de uitspraak van het hoger beroep. Maar ook de herdenkingen die ongetwijfeld zullen gaan plaatsvinden op 9 mei de aankomende jaren en het oprichten van een eventueel monument. Voor de psychosociale nazorg zijn dit belangrijke momenten waarop emoties zichtbaar zullen zijn en ‘echte’ aandacht noodzakelijk is.

Rouwverwerking is, zoals gezegd, een individueel proces, dus hoe lang de rouwverwerking zal duren is niet te zeggen. Tegelijkertijd kan een organisatie niet eindeloos blijven rouwen. Voor de brandweerorganisatie en de gemeente Tynaarlo is een afsluitmoment belangrijk. Wanneer dat moment zou moeten zijn is nu nog niet te zeggen. Ervaringen van eerdere ongevallen en andere korpsen kunnen hierbij helpen.³⁶⁷ Wat van belang is dat wat het moment ook zal zijn, het voor betrokkenen duidelijk moet zijn waarom op een bepaald moment bepaalde handelingen juist wel, of juist niet, gebeuren. De afsluiting door de organisatie moet voor de nabestaanden en betrokkenen helder zijn.

---

³⁶⁶ De interviews voor dit onderzoek werden afgenomen in november/december 2008.

³⁶⁷ Elk korps kent eigen gewoonten. Zo worden in een korps bijvoorbeeld nog jaarlijks alle brandweerslachtoffers uit het verleden herdacht, terwijl in een ander korps na 5 jaar de gezamenlijke herdenking is gestopt.

Ook hier zijn weer de, bijna, clichéwoorden van toepassing: het gaat vooral om heldere communicatie en echte aandacht.

Tot slot: De repressieve lessen uit de brand bij De Punt worden op dit moment breed verspreid binnen Brandweer Nederland. De lessen over het organiseren van de nazorg zouden op gelijke wijze kunnen worden verspreid. We denken dan onder andere aan het informeren van de familie bij een dodelijk ongeval, het opstarten van de nazorg en de inzet van het begrafenisbijstandsteam. Kortom de ook voor anderen waardevolle ervaringen.

Aanbeveling: De laatste aanbeveling, mogelijk wel de belangrijkste, is dan ook om de ervaringen van De Punt breed te delen binnen het veld van gemeenten en specifiek brandweer.

Naast de organisatie van bijvoorbeeld seminars voor bepaalde doelgroepen (voorlichting, nasleep onderzoeken) binnen gemeenten, is het voor de brandweer en haar branchevereniging aan te bevelen om het instrument van intervisie breder in te zetten. Een feit is dat voor mensen die een ervaring opdoen als in De Punt, die ervaring waarschijnlijk eenmalig zal zijn. Iedereen die het meemaakt zal het voor de eerste keer meemaken en zal er niet op voorbereid zijn. Intervisie, het delen van kennis, het uitwisselen van ervaringen zijn instrumenten om toch de eenmalige ervaringen van mensen te benutten. Bijna zou gesteld kunnen worden dat alle collega's die een dergelijk iets mee zou kunnen maken, recht hebben op de kennis van andere collega's. En de brandweercollega's kennende is men bereid om daar een steentje aan bij te dragen.

BIJLAGEN BIJ HET EINDAPPORT

Bijlage 1

Gebruikte afkortingen

AC	alarmcentrale (oude benaming voor meldkamer Brandweer)
AC SGBO	algemeen commandant staf grootschalig en bijzonder optreden (politie)
AOV	ambtenaar openbare orde en veiligheid (gemeente)
AS	autospuit
BBT	begrafenisbijstandsteam
BOT	bedrijfsopvangteam
CAC	coördinator alarmcentrale (brandweer)
CC	compagnies commandant (brandweer)
CIE	compagnie
COH	commandohaakarmbak
COPI	commando plaats incident
CT	crashtender
CvD	commandant van dienst (brandweer)
GAE	Groningen Airport Eelde
GAGS	gezondheidskundig adviseur gevaarlijke stoffen (GHOR)
GBT	gemeentelijk beleidsteam
GGz	geestelijke gezondheidszorg
GHOR	geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen
GRIP	gecoördineerde regionale incidentenbestrijdingsprocedure
HV	hulpverleningsvoertuig (brandweer)
LMPO	leider meetplanorganisatie (brandweer)
MKD	meldkamer Drenthe
MT	management team (van gemeente Tynaarlo)
OL	operationeel leider
OM	Openbaar Ministerie
OSP	ondersteuningspeloton (brandweer)
OvD-B	officier van dienst brandweer
OvD-G	officier van dienst geneeskundig
OvD-P	officier van dienst politie
OvJ	officier van justitie
pCC	plaatsvervangend compagniescommandant (brandweer)
PC	pelotonscommandant (brandweer)
Pel	peloton (brandweer)
RCvD	regionaal commandant van dienst (brandweer)
RI&E	risico-inventarisatie en -evaluatie
RMC	regionaal militair commando (defensie)
ROGS	regionaal officier gevaarlijke stoffen (brandweer)

ROT	regionaal operationeel team
TS	tankautospuiter (brandweer)
UGS	uitgangstelling
UMCG	Universitair Medisch Centrum Groningen
WVD	waarschuwings- en verkenningdienst (brandweer)

Bijlage 2

Overzicht respondenten

In deze bijlage treft u een overzicht van de respondenten waarmee in het kader van de verschillende deelonderzoek is gesproken. Onderscheid wordt gemaakt naar groepsessies en individuele gesprekken.

Naam	Organisatie	Ten behoeve van deelonderzoek
Groepsessie COPI		
G.J. Ruesink	Brandweer Assen	2 en 3
P. Vrijenhoek	Politie Drenthe	3
S. Bos	Gemeente Noordenveld	3
Groepsessie ROT		
F. Snoep	Gemeente Aa en Hunze	3
E. Zinsmeijer	Politie Drenthe	3
S. Lintstra	Politie Drenthe	3
J. Niewold	Regionale Brandweer Drenthe	2 en 3
H. Wartena	GHOR Drenthe	3
H. de Haas	Brandweer Tynaarlo	3 en 5
Groepsessie GBT		
F. Heerink	Regionale Brandweer Drenthe	3
B. Groot	GHOR Drenthe	3
H. Merkus	Politie Drenthe	3
M. Holsappel	Gemeente Tynaarlo	3
H. Wijdgraaf	Gemeente Tynaarlo	3
G. Koers	Gemeente Tynaarlo	3
Groepsessie Nazorg		
S. van Schie	Gemeente Tynaarlo	5
H. de Haas	Brandweer Tynaarlo	3 en 5
I. Otten	Brandweer Emmen	5
Groepsessie Nazorg 1^e brandweerinzet		
R. Sipma	Brandweer Tynaarlo	5
E. Blaauw		5
A. Arens	Brandweer Tynaarlo	5
H. de Kleine	Brandweer Tynaarlo	5
Groepsessie Communicatie		
J. Rosier	Gemeente Tynaarlo	3 en 4
I. Strating	Regionale Brandweer Drenthe	4
R. J. Valkema	Politie Drenthe	4
B. Slofstra	Gemeente Tynaarlo	4
Th. Sieling	Gemeente Tynaarlo	4

Naam	Organisatie	Ten behoeve van deelonderzoek
Individuele gesprekken		
Alberts, J.P.	Brandweer Tynaarlo	1
Bastiaansen, P.	PSHOR (GGD Drenthe)	5 (per e-mail)
Beuving, mw. en dochter		1
Bulthuis, F.	Regionale Brandweer Drenthe	2
Drent, R.	Waterschap Hunze en Aa's	3
Emmen, H van.	Brandweer Haren	1
Giethoorn, A.J.	Brandweer Hoogeveen	2
Haas, H de.	Brandweer Tynaarlo	1
Hanekamp, G.W.	Brandweer Tynaarlo	1
Hemel, N.J van.	Gemeente Tynaarlo	3 en 4
Hofman, R.	Brandweer Tynaarlo	1
Kleine, H de.	Brandweer Tynaarlo	1
Kosmeijer, H.	Gemeente Tynaarlo	3, 5
Kukler, M.	Brandweer Tynaarlo	1
Lethmaat, P.	GGD Drenthe	5
Lutger, W.	Politie Drenthe	1
Mengerink, A.	Politie Drenthe	3
Niewold, J.	Brandweer Assen	1
Neumann, E.	GHOR Drenthe	3
Oosterbaan, L.	Brandweer Tynaarlo	1
Otten, I.	Brandweer Emmen	2
Poelma, K.	Regionale Brandweer Groningen	5
Post, P.	Gemeente Tynaarlo	3, 5
Rijpstra, J.	Gemeente Tynaarlo	3, 5
Robijn, M.		5
Rocks, M.	Brandweer Emmen	5
Rosier, J.	Gemeente Tynaarlo	3 en 4
Ruesink, G.J.	Brandweer Assen	1
Schierbeek, H.	Brandweer Tynaarlo	1
Schippers, F.	Brandweer Kennemerland	5
Scholing, I.	Gemeente Tynaarlo	5
Seubers, Th.	Brandweer Tynaarlo	2
Sipma, R.	Brandweer Tynaarlo	1
Smit, B.	Brandweer Tynaarlo	1
Snippe, L.	Regionale brandweer Drenthe	1
Soyer, R en H.		5
Staal, L.	Brandweer Tynaarlo	1
Super, H.	Openbaar Ministerie Drenthe	3 (per e-mail)
Ubels, S.		5
Uhlenbroek, S.	Ministerie van Justitie	5
Valkenburgh, P.		5
Vries, J de.	Brandweer Noordenveld	1 en 2
Vrijs, T.	Politie Drenthe	1
Wegh, G.	Brandweer Emmen	1
Wevers, M.	Regionale brandweer Drenthe	1
Winters, B.	Brandweer Midden-Drenthe	2

Bijlage 3

Over de auteurs

drs. **Jelle Groenendaal** is promovendus aan de VU en onderzoeker bij Crisislab, de onderzoeksgroep rondom de leerstoel fysieke veiligheid en crisisbeheersing.

prof. dr. **Ira Helsloot** is hoogleraar fysieke veiligheid en crisisbeheersing aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en strategisch adviseur van de korpsleiding van de brandweer Amsterdam-Amstelland. Hij is hoofdredacteur van het standaardwerk *Brandweer, studies over organisaties, functioneren en omgeving*. (I. Helsloot, E.R. Muller & J.D. Berghuis (red.), 2007).

drs. **Janice Meerenburgh** is sinds 2002 werkzaam bij de (regionale) brandweer in Twente en vervulde daar functies op het gebied van operationele voorbereiding, opleiden en oefenen en risicobeheersing. Momenteel is zij teamleider risicobeheersing. Verder is zij sinds 2004 als operationeel brandweervoorlichter betrokken bij repressieve inzetten in de regio. Eerder nam zij deel aan de evaluatie van de 'ontsmetting bij het GRIP-3-incident Annen Animal Center in Hoogeveen' en aan de evaluatie van 'de zeer grote brand bij Auba in Vroomshoop'.

drs. **Ed Oomes MCDm** is commandant van de luchthavenbrandweer Schiphol. Tot 2001 werkte hij voor de brandweer Amsterdam in diverse functies. Hij heeft verschillende publicaties over (veiligheidsrisico's bij) repressief brandweeroptreden op zijn naam staan zoals verschillende hoofdstukken in *Brandweer, studies over organisaties, functioneren en omgeving* (I. Helsloot, E.R. Muller & J.D. Berghuis (red.), 2007). Van 2006 tot 2009 was hij lector Brandweerkunde bij het NIFV.

dr. **Astrid Scholtens** is hoofdonderzoeker bij Crisislab. Vanaf 1999 verricht zij (incidenten)onderzoek op het terrein van de rampenbestrijding en crisisbeheersing. Van 2006 tot 2009 deed zij dit als lector Crisisbeheersing bij zowel het NIFV *Nibra* als de Politieacademie. Zij heeft verschillende hoofdstukken geschreven in *Brandweer, studies over organisaties, functioneren en omgeving* (I. Helsloot, E.R. Muller & J.D. Berghuis (red.), 2007).

drs. **Jan-Dirk van de Ven MCDm** is manager van BOCAS, het opleidings- en oefencentrum van de brandweer Amsterdam-Amstelland. Verder vervult hij bij dit korps de operationele functie van hoofdofficier van dienst. Hij was betrokken bij (de coördinatie van) nazorgactiviteiten na de brand in de Koningkerk in Haarlem (2003). Hij is op dit moment lid van het projectteam van Bureau Impact dat een richtlijn opstelt voor psychosociale hulp aan geüniformeerden.

dr. **Ricardo Weewer** is ondercommandant bij de brandweer Amsterdam-Amstelland en strategisch adviseur van de korpsleiding. Hij is verantwoordelijk voor het innovatieprogramma 'nieuwe technieken voor de buitenaanval'. Hij heeft verschillende repressieve functies vervuld zoals (hoofd) officier van dienst, leider operationeel team en lid GBT Brandweer.

ir. **Ron de Wit MCDm** is plv. regionaal commandant brandweer en afdelingshoofd openbare veiligheid bij de hulpverleningsdienst regio Twente. Daarvoor was hij werkzaam in diverse andere functies bij de brandweer en vervulde hij verschillende repressieve brandweervuncties waaronder adviseur gevaarlijke stoffen en officier van

dienst. Op dit moment is hij commandant van dienst. Eerder nam hij deel aan de evaluatie van de ‘ontsmetting bij het GRIP-3-incident Annen Animal Center in Hoogeveen’, aan de evaluatie van de ‘zeer grote brand bij Auba in Vroomshoop’ en aan de evaluatie van de ‘zeer grote brand bij een bedrijfsverzamelgebouw in Rijssen-Holten’.

drs. **Tonnie Wold** *MCDm* is werkzaam bij de Nederlandse Vereniging voor Brandweezorg en Rampenbestrijding (NVBR). Hij heeft als brandweerofficier gewerkt bij de brandweren Tilburg, Leeuwarden en Fryslan. Voor de Master of Crisis and Disaster Management is hij afgestudeerd op het onderwerp ‘psychosociale nazorg’. Verder heeft hij een opleiding tot coach en counsellor aan de Academie voor Counselling en Coaching afgerond. Op dit moment is hij lid van het projectteam van Bureau Impact dat een richtlijn opstelt voor psychosociale hulp aan geüniformeerden. Hij is mede-auteur van het hoofdstuk “Opvang en nazorg” in *Brandweer, studies over organisaties, functioneren en omgeving* (I. Helsloot, E.R. Muller & J.D. Berghuis (red.), 2007).